

Lagrådsremiss

Nya regler för tjänstepensionsinstitut

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 7 april 2005

Sven-Erik Österberg

Johan Lundström
(Finansdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås de lagändringar som behövs för att genomföra det s.k. tjänstepensionsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut). Med tjänstepensionsinstitut avses i direktivet sådana institut som inte redan är EU-harmoniserade och som förvaltar fonderade medel utifrån syftet att tillhandahålla tjänstepensionsförmåner. Tjänstepension erbjuds som ett led i ett anställningsförhållande och utgör ett komplement till den statliga pension som erhålls inom ramen för socialförsäkringssystemet.

De svenska institut som faller under direktivets tillämpningsområde är understödsföreningar som meddelar försäkring avseende tjänstepension, s.k. tjänstepensionskassor, samt pensionsstiftelser. Regeringen föreslår att pensionsstiftelser som tryggar utfästelse om pension till färre än 100 personer undantas från de nya reglerna, men stiftelserna får själva välja att ändå tillämpa dem. I remissen föreslås således ändringar i lagen (1972:262) om understödsföreningar och lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. Regeringen föreslår också att Sverige skall tillämpa direktivet på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet och i anledning av detta föreslås ändringar i försäkringsrörelselagen (1982:713).

De nämnda lagförslagen innebär att det införs särskilda verksamhetsvillkor för tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser. För de nämnda instituten och för livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet föreslås även särskilda bestämmelser om information till ersättningsberättigade eller motsvarande. Vidare föreslås för livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet och för tjänstepensionskassorna särskilda regler om tekniska avsättningar och för kassorna även nya bestämmelser

om skuldtäckning och kapitalkrav. För såväl livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet som för tjänstepensionskassor och pensionsstiftelserna föreslås nya placeringsregler.

Även för tillsynen över dessa finansiella instituts tjänstepensionsverksamhet föreslår regeringen vissa ändringar, bl.a. i form av att den finansiella tillsynen över pensionsstiftelser anförtros Finansinspektionen.

Till följd av tjänstepensionsdirektivet föreslår regeringen vissa regler som öppnar upp för tjänstepensionsverksamhet i andra länder inom EES. Direktivets bestämmelser om verksamhet i ett annat land inom EES föranleder också förslag till vissa ändringar i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2006. Vissa övergångsregler föreslås gälla för tjänstepensionskassor som vid ikraftträdandet inte uppfyller de nya kapitalkravsbestämmelserna.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	6
2	Lagtext.....	7
2.1	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar.....	24
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.....	41
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.	58
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud	68
2.6	Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979).....	70
2.7	Förslag till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410).....	71
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring.....	73
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.	74
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.	76
3	Ärendet och dess beredning.....	77
4	Allmänt om tjänstepension.....	79
4.1	Inledning	79
4.2	Tjänstepensionsplanen	80
4.2.1	Olika tjänstepensionsmodeller.....	81
4.2.2	De svenska kollektivavtalen	82
4.3	Tjänstepensionsförmånerna	82
4.4	Tryggande av tjänstepension.....	83
4.4.1	Tryggande i pensionsstiftelse	84
4.4.2	Kontotryggande	86
4.4.3	Tryggande genom försäkring.....	87
5	EG-rättslig reglering.....	93
5.1	En inre marknad för finansiella tjänster.....	93
5.2	Utgångspunkter för EG-regleringen	93
5.3	EG-direktiv på försäkringsområdet.....	94
5.4	Tjänstepensionsdirektivet	95
5.5	Utvecklingstendenser i Sverige och EU	95
5.5.1	Utvecklingstendenser.....	95
5.5.2	Pågående arbete på EU-nivå.....	96
6	Allmänna utgångspunkter.....	99
6.1	Syftet med regleringen.....	99
6.2	Konkurrensneutralitet	100
6.3	Funktionell lagstiftning.....	100
6.4	Val av regleringsansats	101

6.5	Aktsamhetsprincipen.....	102
6.6	Val av lagstiftningsteknik	104
7	Direktivets tillämpningsområde	108
7.1	Tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser omfattas av direktivet.....	108
7.2	Undantag för mindre pensionsstiftelser	112
7.3	Skall direktivet tillämpas på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet?	117
8	Vad avses med tjänstepensionsförsäkring?	121
9	Villkor för verksamheten.....	127
9.1	Separationskravet för livförsäkringsbolag	127
9.2	Registerföring och förmånsrätt	135
9.3	Verksamheten skall avse enbart tjänstepensionsförsäkringar.....	135
9.4	Juridisk åtskillnad mellan uppdragsgivare och tjänstepensionsinstitut	137
9.5	Villkor för att få bedriva verksamhet.....	138
10	Information till försäkringstagare m. fl.	147
11	Solvensregler	155
11.1	Tillämpning på pensionsstiftelserna	155
11.2	Tekniska avsättningar	156
11.3	Skuldtäckning	165
11.4	Placeringsregler.....	167
11.5	Riktlinjer för placeringsverksamheten	182
11.6	Kapitalkrav.....	185
12	Verksamhet i ett annat land inom EES.....	188
13	Tillsyn.....	199
13.1	Tillsyn över pensionsstiftelser	199
13.2	Uppgifter som skall lämnas till tillsynsmyndigheten.....	202
13.3	Tillsynsmyndighetens befogenheter att ingripa	205
14	Vissa övriga frågor	212
14.1	Redovisning	212
14.2	Förvaltning och förvaring	213
15	Ikraftträdande	214
16	Konsekvenser av förslagen.....	216
17	Författningskommentar	219
17.1	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	219
17.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar.....	231
17.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.....	239
17.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	246
17.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud	252

17.6	Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979).....	252
17.7	Förslaget till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410).....	253
17.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring.....	253
17.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.	253
17.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.	253
Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut.....	254
Bilaga 2	Utredningens sammanfattning.....	266
Bilaga 3	Utredningens lagförslag.....	273
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	333

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
2. lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar,
3. lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige,
4. lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensions-utfästelse m.m.,
5. lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud,
6. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
7. lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410),
8. lag om ändring i lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring,
9. lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.,
10. lag om ändring i lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om försäkringsrörelselagen (1982:713)² dels att 1 kap. 1 a och 2 §§, 2 a kap. 1–6 §§, 5 kap. 1 §, 7 kap. 2, 4, 9, 10 g, 11, 11 a och 13 §§, 12 kap. 12 § samt 19 kap. 11 och 13 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 1 kap. 3 a § samt 7 kap. 12 och 14 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 a §³

Försäkringsrörelse skall bedrivas med en för rörelsens omfattning och beskaffenhet tillfredsställande soliditet, likviditet och kontroll över försäkringsrisker, placeringsrisker och rörelserisker, så att åtagandena mot försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna kan fullgöras.

Information till liv- och skadeförsäkringstagare och dem som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av liv- och skadeförsäkringar skall ges den information de behöver.

Information till liv- och skadeförsäkringstagare och dem som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av liv- och skadeförsäkringar skall ges den information de behöver. *I fråga om sådana försäkringar som anges i 3 a § skall informationen innehålla uppgifter om försäkringsbolaget och dess verksamhet samt om de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna.*

Verksamheten skall bedrivas enligt god försäkringsstandard.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som ett försäkringsbolag skall lämna till försäkringstagarna, andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna och till dem som erbjuds att teckna en försäkring i bolaget.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut (EGT L 235, 23.09.2003, s. 10, Celex 32003L0041).

² Lagen omtryckt 1995:1567.

³ Senaste lydelse 1999:600.

2 §⁴

Denna lag gäller inte för försäkringsrörelse som drivs enligt andra författningar eller som utövas av försäkringsanstalter som inrättats av staten.

Särskilda bestämmelser om utländska försäkringsgivare finns i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Särskilda bestämmelser om utländska försäkringsgivare finns i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om bedrivande av försäkringsrörelse för att uppfylla Sveriges åtaganden till följd av avtal mellan Europeiska gemenskaperna (EG) och Schweiz.

3 a §

Med tjänstepensionsförsäkring förstås i denna lag livförsäkring som har samband med yrkesutövning och där utbetalning av försäkringsbelopp (engångsbelopp eller periodiska utbetalningar) beror av att en eller flera personer uppnår eller förväntas uppnå en viss ålder samt försäkringar som meddelas som tillägg till sådana försäkringar.

Ett försäkringsbolags förvaltning av tillgångar som motsvarar dess åtaganden för tjänstepensionsförsäkring skall hållas åtskild från förvaltningen av bolagets övriga tillgångar. De försäkringstekniska avsättningarna enligt 7 kap. 1 § för tjänstepensionsförsäkringar skall hållas åtskilda från bolagets övriga avsättningar.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte sådana försäkringar som tecknas för egen räkning av en egenföretagare.

⁴ Senaste lydelse 1999:600.

2 a kap.

1 §⁵

Ett försäkringsbolag som avser att upprätta en filial, agentur eller annat liknande driftställe (sekundäretablering) i ett annat EES-land skall underrätta Finansinspektionen.

Underrättelsen enligt första stycket skall innehålla

1. uppgift om i vilket land sekundäretableringen skall upprättas,
2. en plan för den tilltänkta verksamheten, med angivande av sekundäretableringens organisation och vilket slags försäkringsverksamhet som skall drivas där,
3. uppgift om sekundäretableringens adress,
4. uppgift om vem som är företrädare för sekundäretableringen.

Om ett försäkringsbolag från en sekundäretablering skall meddela försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 10 (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande avser försäkring av fraktförarens ansvar, skall underrättelsen enligt första stycket dessutom innehålla en försäkran att bolaget är medlem i motsvarigheten till Trafikförsäkringsföreningen i sekundäretableringens EES-land och i det landets nationella garantifond.

Varje gång ett försäkringsbolag åtar sig ett uppdrag att från en sekundäretablering meddela tjänstepensionsförsäkring, skall bolaget lämna en särskild underrättelse till Finansinspektionen.

Underrättelsen enligt fjärde stycket skall innehålla

*1. uppgift om den som i egen-
skap av arbetsgivare skall betala
försäkringspremierna och*

*2. uppgift om det huvudsakliga
innehållet i de överenskommelser
som skall ligga till grund för
försäkringarna.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad den i andra stycket 2 angivna verksamhetsplanen i övrigt skall innehålla.

2 §

Finansinspektionen skall, om förutsättningarna enligt andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att inspektionen har tagit emot en sådan underrättelse som avses i 1 § meddela den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas om underrättelsen. Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg att

Finansinspektionen skall, om förutsättningarna enligt andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att inspektionen har tagit emot en sådan underrättelse som avses i 1 § första stycket meddela den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas om underrättelsen. Till Finansinspektionens meddelande

⁵ Senaste lydelse 1999:600.

försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§.

skall fogas ett intyg att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§.

Ett meddelande enligt första stycket skall lämnas om det inte finns skäl att ifrågasätta att

1. försäkringsbolagets organisation är ändamålsenlig,
2. försäkringsbolagets finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning, och
3. företrädaren för sekundäretableringen har tillräcklig kompetens och erfarenhet och i övrigt är lämpad att leda verksamheten vid sekundäretableringen.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta försäkringsbolaget om att ett sådant meddelande lämnas. Verksamheten vid sekundäretableringen får inledas två månader efter det att Finansinspektionen lämnat det meddelande som avses i första stycket.

För verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall därutöver följande gälla. Finansinspektionen skall, om förutsättningarna enligt andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att inspektionen har tagit emot en sådan underrättelse som avses i 1 § fjärde stycket meddela den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen är upprättad om underrättelsen.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt fjärde stycket underrätta försäkringsbolaget om att ett sådant meddelande lämnas.

Om Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i femte stycket får veta vilka verksamhetsföreskrifter som är tillämpliga i det land där sekundäretableringen är upprättad, skall inspektionen underrätta försäkringsbolaget om det.

Verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkring får inledas efter det att bolaget tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen är upprättad

tagit emot inspektionens meddelande enligt fjärde stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att upprätta en sekundäretablering inte föreligger, skall inspektionen meddela beslut om det inom tre månader från det att inspektionen tagit emot en underrättelse enligt 1 §.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att upprätta en sekundäretablering inte föreligger, skall inspektionen meddela beslut om det inom tre månader från det att inspektionen tagit emot en underrättelse enligt 1 § *första stycket. Detsamma skall gälla när inspektionen tagit emot en underrättelse enligt 1 § fjärde stycket.*

3 §

Om något av de förhållanden som angivits i försäkringsbolagets underrättelse till Finansinspektionen enligt 1 § skall ändras sedan en sekundäretablering har upprättats, skall försäkringsbolaget underrätta inspektionen och den utländska behöriga myndigheten minst en månad innan ändringen genomförs.

Om ändringen innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas skall bestämmelserna i 1 § fjärde och femte styckena samt 2 § fjärdesjunde styckena tillämpas i stället för första stycket.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen. Den utländska behöriga myndigheten skall genast underrättas om beslutet.

4 §⁶

Om ett försäkringsbolag avser att från Sverige eller från en sekundäretablering i ett annat land inom EES meddela försäkringar för risker belägna i eller för åtaganden som skall fullgöras i ett tredje EES-land, och detta skall ske utan förmedling av en sekundäretablering i det landet (gränsöverskridande verksamhet), skall bolaget underrätta Finansinspektionen om det. I underrättelsen skall det anges vilket eller vilka slag av risker eller åtaganden försäkringarna skall omfatta.

Varje gång ett försäkringsbolag åtar sig ett uppdrag att genom gränsöverskridande verksamhet meddela tjänstepensionsförsäkring, skall bolaget lämna en särskild underrättelse till Finansinspektionen.

Underrättelsen enligt andra stycket skall innehålla

1. uppgift om den som i egen-

⁶ Senaste lydelse 1999:600.

skap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. uppgift om det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte när bolag i annan egenskap än ledande försäkringsgivare deltar i koassuransavtal (samförsäkring) avseende stora risker.

Med stora risker avses

1. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 4–7 och 11–12,

2. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 14–15, om försäkringstagaren är näringsidkare och den försäkrade risken avser näringsverksamheten, och

3. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 3, 8–10, 13 och 16, om försäkringstagaren är näringsidkare och minst två av följande förutsättningar är uppfyllda enligt senast fastställda resultat- och balansräkning:

a) försäkringstagaren har en balansomslutning som uppgår till minst ett belopp motsvarande 6 200 000 euro,

b) försäkringstagaren har en bruttoomsättning som uppgår till minst ett belopp motsvarande 12 800 000 euro,

c) försäkringstagaren har haft i genomsnitt minst 250 personer anställda.

Om försäkringstagaren ingår i en koncern som avger koncernredovisning skall förutsättningarna i *tredje* stycket 3 gälla koncernen.

Om försäkringstagaren ingår i en koncern som avger koncernredovisning skall förutsättningarna i *femte* stycket 3 gälla koncernen.

5 §

Finansinspektionen skall inom en månad från det att en underrättelse enligt 4 § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen. Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg om att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§ och en upplysning om vilka försäkringsklasser bolagets koncession omfattar.

Finansinspektionen skall inom en månad från det att en underrättelse enligt 4 § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen. *Avser den gränsöverskridande verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall inspektionen, om de förutsättningar som anges i 2 § andra stycket är uppfyllda, lämna ett sådant meddelande inom tre månader från det att underrättelsen tagits emot.* Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg om att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap.

8 a § och 7 kap. 22–27 §§ och en upplysning om vilka försäkringsklasser bolagets koncession omfattar.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta försäkringsbolaget om att meddelandet lämnats.

Gränsöverskridande verksamheten enligt 4 § får inledas när Finansinspektionen underrättat bolaget enligt andra stycket.

För verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället för tredje stycket följande gälla. Om Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket får veta vilka verksamhetsföreskrifter som är tillämpliga i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas, skall inspektionen underrätta försäkringsbolaget om det.

Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att bolaget tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas tagit emot inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut *härom* skall fattas inom en månad från det att en underrättelse enligt 4 § togs emot.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut *om detta* skall fattas inom en månad från det att en underrättelse enligt 4 § togs emot. *Avser den gränsöverskridande verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall beslutet fattas inom tre månader från det att underrättelsen togs emot.*

6 §

Om något av de förhållanden som angivits i en underrättelse enligt 4 § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas.

Om något av de förhållanden som angivits i en underrättelse enligt 4 § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas. *Det som*

föreskrivs i 5 § första stycket andra meningen, fjärde och femte styckena samt sista stycket tredje meningen skall dock tillämpas endast vid sådan ändring som innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas.

5 kap.

1 §⁷

Ett försäkringsbolag får endast ta upp eller ta över penninglån (upplåning) i den utsträckning som följer av denna bestämmelse.

Upplåning får ske för att effektivisera kapitalförvaltningen eller om det i övrigt är motiverat av den bedrivna försäkringsrörelsen, under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till rörelsens omfattning och kapitalbasens storlek.

I verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får, under den i andra stycket angivna förutsättningen, upplåning ske för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven på en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i andra stycket.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, medge undantag från begränsningen i andra stycket att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i andra och tredje styckena.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, medge undantag från begränsningen i andra och tredje styckena att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

7 kap.

2 §⁸

Avsättningen för ej intjänade premier skall beräknas så att den alltid motsvarar summan av avsättningarna för varje försäkringsavtal. Avsättningen för kvardröjande risker skall avse ett för bolaget beräknat tillägg som utöver avsättningen för ej intjänade premier kan anses behövt för att täcka framtida kostnader som har samband med ingångna försäkringsavtal. En försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod för kollektiv beräkning av avsättningarna får dock användas, om avsättningen beräknad enligt en sådan metod ger i stort sett samma resultat som om avsättningen hade beräknats för varje försäkring.

⁷ Senaste lydelse 1999:600.

⁸ Senaste lydelse 2001:347.

Livförsäkringsavsättningen skall beräknas så att den alltid motsvarar summan av avsättningarna för varje livförsäkringsavtal beräknat enligt tredje stycket. I avsättningen skall det tillägg inräknas som behövs för att täcka alla förluster på grund av att försäkringarna upphör i förtid. En annan försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod för kollektiv beräkning av avsättningarna får användas, om den ger i stort sett samma resultat som om avsättningen hade beräknats för varje försäkring.

Livförsäkringsavsättningen för ett livförsäkringsavtal utgörs av skillnaden mellan det förväntade kapitalvärdet av bolagets framtida utgifter för försäkringsavtalet och det förväntade kapitalvärdet av de premier bolaget ytterligare kan ha att uppbära för försäkringsavtalet (prospektiv beräkningsmetod). En annan försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod får användas, om avsättningen beräknad enligt en sådan metod inte blir lägre än om en prospektiv beräkningsmetod hade använts eller om den metoden inte är möjlig att tillämpa för försäkringsavtalet.

Beräkningen enligt andra och tredje styckena skall grundas på antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats samt driftskostnader som var för sig är betryggande.

I verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall de antaganden som avses i fjärde stycket väljas på ett aktsamt sätt.

Beräkningen av de försäkrings tekniska avsättningarna i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall utföras minst en gång om året.

Finansinspektionen får i enskilda fall besluta om undantag från vad som anges i sjätte stycket. Beräkningarna måste dock alltid utföras minst vart tredje år.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela *närmare* föreskrifter om beräkning av livförsäkringsavsättningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om beräkning av livförsäkringsavsättningar.

4 §⁹

Premier för livförsäkringar och skadeförsäkringar som meddelas för längre tid än tio år skall bestämmas på grundval av sådana antaganden som avses i 2 § fjärde stycket, om inte en avvikelse är försvarlig med hänsyn till bolagets ekonomiska situation.

Premier för tjänstepensionsförsäkringar skall bestämmas på grundval av sådana antaganden som avses i 2 § femte stycket, om inte en avvikelse är försvarlig med

⁹ Senaste lydelse 1999:600.

hänsyn till bolagets ekonomiska situation.

9 §¹⁰

Ett försäkringsbolag som driver direkt försäkringsrörelse skall ha tillgångar till ett belopp som motsvarar försäkringstekniska avsättningar för egen räkning, med tillägg av värdet av reservdeposition som en återförsäringsgivare har ställt hos bolaget, placerade i enlighet med 9 a–10 e, 13 och 29 §§ (skuldtäckning).

Om ett annat försäkringsbolag än som avses i första stycket driver sådan återförsäkringsrörelse som avses i 11 a § första stycket 3 skall bolaget ha tillgångar till ett belopp som behövs för att säkerställa försäkringstagarnas förmånsrätt enligt 4 a § förmånsrättslagen (1970:979). För sådana tillgångar gäller 9 a–10 g §§ i tillämpliga delar (särskild skuldtäckning).

Med försäkringstekniska avsättningar för egen räkning avses de försäkringstekniska avsättningarna inklusive mottagen återförsäkring och med avdrag för avgiven återförsäkring.

Om avgiven återförsäkring inte bidrar till att minska bolagets risktagande, får Finansinspektionen för visst fall bestämma att avdrag inte får göras för sådan återförsäkring.

10 g §¹¹

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall upprätta och följa placeringsriktlinjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar, med en särskild redovisning av principerna för placering av de tillgångar som används för skuldtäckning.

Livförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en livförsäkring i bolaget skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet eller av annat särskilt skäl saknas anledning till sådan information.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *skall*

Ett försäkringsbolag som driver direkt försäkringsrörelse skall ha tillgångar till ett belopp som motsvarar försäkringstekniska avsättningar för egen räkning, med tillägg av värdet av reservdeposition som en återförsäringsgivare har ställt hos bolaget, placerade i enlighet med 9 a–10 e, 12, 13 och 29 §§ (skuldtäckning).

Livförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en livförsäkring i bolaget skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet eller av annat särskilt skäl saknas anledning till sådan information. *Avser verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall informationen ges även till andra ersättningsberättigade på grund av försäkringen.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får*

¹⁰ Senaste lydelse 1999:600.

¹¹ Senaste lydelse 2004:570.

meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna information och om vilka försäkringar som inte skall omfattas av informationskyldigheten.

meddela föreskrifter om vad riktlinjerna för verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall innehålla samt om skyldigheten att lämna information och om vilka försäkringar som inte skall omfattas av informationskyldigheten.

För placeringsriktlinjer i försäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkring skall bestämmelserna i 8 a § tillämpas på motsvarande sätt.

11 §¹²

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde.

Om en tillgång, som antecknats i registret har upplåtits med sådan rätt att dess fulla värde inte kan utnyttjas för skuldtäckning, skall detta antecknas i registret.

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde. *Om 1 kap. 3 a § är tillämplig på försäkringsbolagets verksamhet, skall bolaget föra ett särskilt register för de tillgångar som används för skuldtäckning i verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkring.*

Om en tillgång som antecknats i ett register har upplåtits med sådan rätt att dess fulla värde inte kan utnyttjas för skuldtäckning, skall detta antecknas i registret.

11 a §¹³

Förmånsrätt enligt 4 a § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran som grundas på avtal om

1. livförsäkring och skadeförsäkring för vilken bestämmelserna om livförsäkring tillämpas med stöd av 1 kap. 5 §,
2. annan skadeförsäkring som meddelats för längre tid än tio år, eller
3. återförsäkring avseende sådan försäkring som sägs i 1 och 2.

Förmånsrätten omfattar de tillgångar som finns upptagna i det register som anges i 11 § när bolaget försätts i konkurs eller utmätning äger rum.

Fordran enligt 1 eller 2 har företräde framför fordran enligt 3.

Förmånsrätten omfattar de tillgångar som finns upptagna i sådana register som anges i 11 § när bolaget försätts i konkurs eller utmätning äger rum.

Fordran enligt första stycket 1 eller 2 har företräde framför fordran enligt första stycket 3.

¹² Senaste lydelse 1998:113.

¹³ Senaste lydelse 1999:600.

Bestämmelserna i 10 och 10 b §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot försäkrings-tekniska avsättningar i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring. För sådana tillgångar gäller, utöver de begränsningar som följer av 9 a, 10 a och 10 c–10 e §§ samt av andra stycket i denna paragraf, att de skall placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt.

Av det belopp som skall skuld-täckas i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får en andel om högst

1. 10 procent utgöras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser, vilka inte är föremål för handel på reglerade marknader,

2. 3 procent utgöras av kontanta medel,

3. 5 procent utgöras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser från samma emittent eller låntagare, om denne i egenskap av arbetsgivare betalar försäkrings-premier till försäkringsbolaget (uppdragsgivande företag), och

4. 10 procent utgöras av sådana tillgångar som avses i 3 och som getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan inbördes anknytning som anges i 10 c § andra stycket, vari ett uppdragsgivande företag ingår.

Begränsningarna i andra stycket 3 och 4 gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Om det finns särskilda skäl får

¹⁴ Tidigare 12 § upphävd genom 1999:600.

Finansinspektionen i enskilda fall besluta om undantag från de begränsningar som anges i andra stycket 1 och 2.

13 §¹⁵

Bestämmelserna i 9 a, 10, 10 b, 10 c, 10 d och 10 e §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot avsättningar för villkorad återbäring och för fondförsäkringsåtaganden där försäkringstagaren bär placeringsrisken. Sådana tillgångar skall placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till åtagandets karaktär.

Bestämmelserna i 9 a, 10, 10 b–10 e och 12 §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot avsättningar för villkorad återbäring och för fondförsäkringsåtaganden där försäkringstagaren bär placeringsrisken. Sådana tillgångar skall placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till åtagandets karaktär.

I verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall de tillgångar som avses i första stycket placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt samt i enlighet med bestämmelserna i 12 § andra stycket 3 och 4 och tredje stycket.

14 §¹⁶

Om ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har bestämmelser som innebär ytterligare begränsningar för ett försäkringsbolags placering av tillgångar i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring utöver vad som framgår av detta kapitel, skall ett försäkringsbolag som bedriver sådan verksamhet där, på begäran från det landet, tillämpa även de bestämmelserna.

12 kap.

12 §

Ett försäkringsbolag får inte lämna penninglån till styrelseledamöterna, verkställande direktören eller aktuarien i bolaget eller i något annat företag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

¹⁵ Senaste lydelse 1999:600.

¹⁶ Tidigare 14 § upphävd genom 1999:600.

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en styrelseledamot, verkställande direktören eller aktuarien,

2. den som är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

1. gäldenären är företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår, eller

2. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse.

Ett försäkringsbolag får inte lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. låneerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Lån enligt fjärde stycket får inte lämnas, om det sammanlagda beloppet av sådana lån därefter skulle överstiga bolagets fria egna kapital.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån skall även tillämpas i fråga om ställande av säkerhet.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån skall även tillämpas i fråga om ställande av säkerhet. *I verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring gäller förbudet ställande av säkerhet för tredje man.*

Vid tillämpning av denna paragraf likställs äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

19 kap.

11 §¹⁷

Finansinspektionen får meddela beslut om anmärkning i fråga om försäkringsbolagets verksamhet som inspektionen anser behövliga.

Finansinspektionen skall förelägga bolaget eller styrelsen att vidta rättelse om inspektionen finner att

1. avvikelse skett från denna lag eller någon annan författning som reglerar försäkringsbolagets näringsverksamhet eller från bolagsordningen,

2. bolagsordningen, de försäkringstekniska riktlinjerna, beräkningsunderlaget, placeringsriktlinjerna och riktlinjerna för hantering av intressekonflikter inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse, eller

3. försäkringsbeståndet inte är tillräckligt för erforderlig riskutjämning.

Om Finansinspektionen bedömer att försäkringstagarnas rättigheter hotas, skall inspektionen förelägga försäkringsbolaget eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan.

Om Finansinspektionen bedömer att försäkringstagarnas rättigheter hotas, skall inspektionen förelägga försäkringsbolaget eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan. *Inspektionen får i dessa fall även utse en särskild företrädare att sköta hela eller delar av driften av bolaget.*

För verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får Finansinspektionen även i andra fall då inspektionen bedömer att ersättningsberättigades intressen hotas, besluta om att utse sådan företrädare som avses i tredje stycket.

Om ett försäkringsbolags kapitalbas understiger solvensmarginalen enligt 7 kap. 23 eller 25 §, eller, för ett försäkringsbolag som avses i 7 a kap. 1 § första stycket 1, den gruppbaseade kapitalbasen understiger den gruppbaseade solvensmarginalen enligt 4 § i samma kapitel, skall Finansinspektionen förelägga bolaget eller dess styrelse att upprätta en plan för att återställa en tillfredsställande finansiell ställning och överlämna planen till inspektionen för godkännande. Om kapitalbasen understiger en tredjedel av solvensmarginalen eller garantibeloppet enligt 7 kap. 26 eller 27 § eller om kapitalbasen för ett livförsäkringsbolag inte har den sammansättning som anges i 7 kap. 26 § tredje stycket, skall inspektionen förelägga bolaget eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en plan för skyndsamt återställande av kapitalbasen.

Om ett försäkringsbolag driver verksamhet i ett annat land inom EES och bolaget inte rättar sig efter Finansinspektionens eller behörig utländsk myndighets anmodan om rättelse, skall inspektionen vidta de

¹⁷ Senaste lydelse 2004:570.

åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta överträdelser. Inspektionen skall underrätta den behöriga utländska myndigheten om vilka åtgärder som vidtas.

Om ett föreläggande enligt *andra-femte styckena* inte har följts inom bestämd tid och det anmärkta förhållandet inte heller på något annat sätt har undanröjts, skall Finansinspektionen, i fall som är av principiell betydelse eller av särskild vikt, anmäla detta till regeringen.

Finansinspektionen får begränsa bolagets förfoganderätt eller förbjuda bolaget att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om

1. bolaget inte följer gällande bestämmelser om skuldtäckning,

2. bolagets kapitalbas understiger en tredjedel av solvensmarginalen eller inte uppfyller gällande krav på garantibelopp,

3. bolagets kapitalbas understiger solvensmarginalen eller, för ett försäkringsbolag som avses i 7 a kap. 1 § första stycket 1, den grupp-baserade kapitalbasen understiger den grupp-baserade solvensmarginalen enligt 4 § i samma kapitel, och det finns särskilda skäl att anta att bolagets finansiella ställning ytterligare kommer att försämrats, eller

4. det bedöms vara nödvändigt för att skydda de försäkrades intressen vid beslut om förverkande av bolagets koncession enligt 2 § eller enligt *nionde* stycket.

Finansinspektionen får besluta hur försäkringsverksamheten skall drivas efter ett sådant beslut som avses i *sjunde* stycket.

En koncession kan förklaras tillräckligt, varning meddelas, om bolaget

1. inte längre uppfyller kraven för koncession,

2. inte inom angiven tid har vidtagit åtgärderna i en plan som har godkänts enligt *fjärde* stycket, eller

3. i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten.

Frågor om förverkande av koncession eller om varning enligt *nionde* stycket prövas av Finansinspektionen. Ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt prövas dock av

Om ett föreläggande enligt *andra, tredje, femte eller sjätte stycket* inte har följts inom bestämd tid och det anmärkta förhållandet inte heller på något annat sätt har undanröjts, skall Finansinspektionen, i fall som är av principiell betydelse eller av särskild vikt, anmäla detta till regeringen.

1. bolaget inte följer gällande bestämmelser om *försäkrings-tekniska avsättningar* och skuldtäckning,

2. bolagets kapitalbas understiger en tredjedel av solvensmarginalen eller inte uppfyller gällande krav på garantibelopp,

3. bolagets kapitalbas understiger solvensmarginalen eller, för ett försäkringsbolag som avses i 7 a kap. 1 § första stycket 1, den grupp-baserade kapitalbasen understiger den grupp-baserade solvensmarginalen enligt 4 § i samma kapitel, och det finns särskilda skäl att anta att bolagets finansiella ställning ytterligare kommer att försämrats, eller

4. det bedöms vara nödvändigt för att skydda de försäkrades intressen vid beslut om förverkande av bolagets koncession enligt 2 § eller enligt *tionde* stycket.

Finansinspektionen får besluta hur försäkringsverksamheten skall drivas efter ett sådant beslut som avses i *åttonde* stycket.

En koncession kan förklaras förverkad eller, om det bedöms tillräckligt, varning meddelas, om bolaget

1. inte längre uppfyller kraven för koncession,

2. inte inom angiven tid har vidtagit åtgärderna i en plan som har godkänts enligt *femte* stycket, eller

3. i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten.

Frågor om förverkande av koncession eller om varning enligt *tionde* stycket prövas av Finansinspektionen. Ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt prövas dock av

regeringen. Regeringens prövning sker efter anmälan av inspektionen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om innehållet i den finansiella saneringsplan som krävs enligt tredje stycket.

13 §¹⁸

Finansinspektionens beslut att överlämna ett ärende till regeringen för prövning får inte överklagas.

Finansinspektionens beslut enligt 2 kap. 3 §, 2 a kap. 2, 3, 5 och 6 §§, 15 a kap. 13 och 22 §§ samt 2 §, 11 § *nionde* stycket och 11 c § detta kapitel får överklagas hos kammarrätten.

Andra beslut som inspektionen meddelar enligt denna lag får överklagas hos länsrätten. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223). Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av länsrättens avgörande.

Inspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande eller om verksamhetens drivande enligt 11 § *sjunde* stycket skall gälla omedelbart.

Om överklagande av vissa beslut finns bestämmelser i 20 kap. 7 §.

regeringen. Regeringens prövning sker efter anmälan av inspektionen.

Finansinspektionens beslut enligt 2 kap. 3 §, 2 a kap. 2, 3, 5 och 6 §§, 15 a kap. 13 och 22 §§ samt 2 §, 11 § *tionde* stycket och 11 c § detta kapitel får överklagas hos kammarrätten.

Inspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande eller om verksamhetens drivande enligt 11 § *åttonde* stycket skall gälla omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

¹⁸ Senaste lydelse 2004:570.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1972:262) om understödsföreningar

dels att nuvarande 26 d–26 h §§ skall betecknas 26 e–26 i §§ samt att de nuvarande rubrikerna närmast före 26 d–26 h §§ skall sättas närmast före de nya 26 e–26 i §§,

dels att 7, 11, 26, den nya 26 e, 67, 71 och 75 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 27 § skall lyda ”Understödsföreningens ledning m.m.”,

dels att det i lagen skall införas 14 nya paragrafer, 14 a–14 d, 20 a, 22 a, 24 b, 24 c, 25, 26 d, 27 a, 28 a, 68 a och 71 b §§, samt närmast före 14 a, 20 a och 26 d §§ nya rubriker, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

Understödsförening får ej utan medgivande av Finansinspektionen driva verksamhet som är främmande för ändamålet med föreningens försäkringsverksamhet. Omfattningen av den främmande verksamheten skall stå i rimligt förhållande till försäkringsverksamheten.

Understödsförening får ej heller utan medgivande av Finansinspektionen ändra sin försäkringsverksamhet så att den får en väsentligt ny inriktning eller kommer att omfatta ny verksamhetsgren. Vid prövningen äger 4 § motsvarande tillämpning.

En understödsförening som driver verksamhet avseende försäkringar som anges i 1 kap. 3 a § försäkringsrörelselagen

(1982:713) (tjänstepensionsförsäkring) får inte driva någon annan verksamhet, om den inte är föranledd av verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkring.

En sådan förening som avses i tredje stycket får ta upp eller ta över penninglån endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas enligt 25 §, dock under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut (EGT L 235, 23.09.2003, s. 10, Celex 32003L0041).

² Senaste lydelse 1992:1624.

verksamhetens omfattning och kapitalbasens storlek.

Om det finns särskilda skäl får Finansinspektionen i enskilda fall besluta om undantag från begränsningen i fjärde stycket att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

11 §³

Understödsförenings stadgar skall vara ägnade att trygga att föreningen kan fullgöra sina försäkringsutfästelser och skall samtidigt tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringarna är skäligen med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden. Även i övrigt skall stadgarna ha ett för verksamheten lämpligt innehåll.

Stadgarna skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. de villkor som skall gälla för inträde i föreningen,
5. försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräkning av förmånerna, tid och villkor för utbetalning av försäkringsbelopp samt i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem,
6. de fasta avgifter, som skall erläggas till föreningen, eller grunderna för deras beräkning,
7. ordningen för beslut om särskild uttaxering och grunderna för dess verkställande, om sådan uttaxering skall få förekomma,
8. påföljden för försummelse att till föreningen erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,
9. om rätt till fribrev eller återköp skall föreligga samt, för sådant fall, villkoren för rätten och reglerna för beräkning av fribrevs- eller återköpsvärdena,
10. villkoren för belåning av försäkringsbrev hos föreningen, om sådan belåning skall få förekomma,
11. tider för verkställande av försäkringsteknisk utredning, om skyldighet föreligger att verkställa sådan utredning,
12. grunderna för fondbildning,
13. hur medel som ej behövs för löpande utgifter skall placeras och värdehandlingar skall förvaras,
14. hur medel som ej ingår i försäkringsfond skall användas samt, om återbäring skall förekomma, bestämmelser därom,
15. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter och revisorer skall finnas suppleanter, motsvarande uppgifter om dem, tiden för styrelseledamöts, revisors och suppleants uppdrag samt, om styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske,

³ Senaste lydelse 2000:36.

16. i fall där fullmäktige skall finnas, hur de skall utses samt deras befogenhet och mandattid,

17. tid för ordinarie föreningsstämma,

18. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämman då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,

19. hur vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

De bestämmelser i andra stycket 13 som rör placering av medel gäller inte för en förening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring.

Bestämmelserna i andra stycket 15 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Om föreningen skall ha euro som redovisningsvaluta enligt 4 kap. 6 § bokföringslagen, skall detta anges i stadgarna.

Om föreningen skall ha euro som redovisningsvaluta enligt 4 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078), skall detta anges i stadgarna.

Verksamhet i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)

14 a §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får upprätta en filial, agentur eller annat liknande driftställe (sekundäretablering) i ett annat land inom EES, om det inte finns skäl att ifrågasätta att

1. föreningens organisation är ändamålsenlig,

2. föreningens finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning, och

3. företrädaren för föreningen har tillräcklig kompetens och erfarenhet och i övrigt är lämpad att leda verksamheten vid sekundäretableringen.

En understödsförening som avser att upprätta en sådan sekundäretablering som avses i första stycket skall underrätta Finansinspektionen. Underrättel-

sen skall innehålla

1. uppgift om i vilket land sekundäretableringen skall upprättas,

2. en plan för den tilltänkta verksamheten, med angivande av sekundäretableringens organisation,

3. uppgift om sekundäretableringens adress, och

4. uppgift om vem som är företrädare för sekundäretableringen.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att upprätta en sekundäretablering inte föreligger, skall inspektionen meddela beslut om det inom tre månader från det att inspektionen tagit emot en underrättelse enligt andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad den i andra stycket 2 angivna verksamhetsplanen i övrigt skall innehålla.

14 b §

Varje gång en understödsförening åtar sig ett uppdrag att från en sekundäretablering meddela tjänstepensionsförsäkring, skall föreningen lämna en särskild underrättelse till Finansinspektionen. Underrättelsen skall innehålla

1. uppgift om den som i egenskap av arbetsgivare skall betala försäkringspremierna och

2. uppgift om det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Finansinspektionen skall, om förutsättningarna enligt 14 a § första stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att inspektionen tagit emot en sådan underrättelse som avses i första stycket meddela den behöriga myndigheten i det land där

sekundäretableringen är upprättad om underrättelsen.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt andra stycket underrätta understödsföreningen om att ett sådant meddelande lämnas.

Om Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i andra stycket får veta vilka verksamhetsföreskrifter som är tillämpliga i det land där sekundäretableringen är upprättad, skall inspektionen underrätta understödsföreningen om det.

Verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkring får inledas efter det att föreningen tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen är upprättad tagit emot inspektionens meddelande enligt andra stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkring inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt andra stycket. Beslut om detta skall fattas inom tre månader från det att en underrättelse enligt första stycket togs emot.

14 c §

Varje gång en understödsförening åtar sig ett uppdrag att från Sverige meddela tjänstepensionsförsäkring för åtaganden som skall fullgöras i ett annat land inom EES (gränsöverskridande verksamhet) skall föreningen lämna en särskild underrättelse till Finansinspektionen. Underrättelsen skall innehålla uppgift om

- 1. den som i egenskap av arbetsgivare skall betala avgifterna och*
- 2. det huvudsakliga innehållet i*

de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Finansinspektionen skall, om de förutsättningar som anges i 14 a § första stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att inspektionen har tagit emot en sådan underrättelse som avses i första stycket meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt tredje stycket underrätta understödsföreningen om att meddelandet lämnats.

Om Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i tredje stycket får veta vilka verksamhetsföreskrifter som är tillämpliga i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas, skall inspektionen underrätta understödsföreningen om det.

Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att föreningen tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas tagit emot inspektionens meddelande enligt tredje stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkring inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt tredje stycket. Beslut om detta skall fattas inom tre månader från det att en underrättelse enligt första stycket togs emot.

14 d §

Om något av de förhållanden som angetts i en underrättelse enligt 14 a–c §§ skall ändras sedan verksamheten inletts, skall understödsföreningen underrätta Finansinspektionen minst en månad innan ändringen genomförs.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen.

Information

20 a §

Medlemmar och andra som är ersättningsberättigade på grund av försäkringar i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall ges den information som behövs om föreningen och dess verksamhet samt om sina försäkringar och de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna. Informationen skall tydligt visa försäkringarnas villkor och värdeutveckling.

Information som avses i första stycket skall ges även i fall då en medlem erbjuds att teckna en tjänstepensionsförsäkring.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en understödsförening skall lämna till medlemmarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar.

22 a §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället för 22 § tillämpa 7 kap. 1 och 2 §§ försäkringsrörelselagen

(1982:713) samt föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna.

24 b §

För en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället för 23–24 a §§ gälla bestämmelserna i andra–femte styckena.

Understödsföreningens samlade tillgångar skall placeras i enlighet med bestämmelserna i 7 kap. 9 a § andra och tredje meningarna försäkringsrörelselagen (1982:713) samt på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt. Av tillgångarna får högst

1. 5 procent utgöras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser från samma emittent eller låntagare, om denne i egen- skap av arbetsgivare betalar avgifter till föreningen (uppdrags- givande företag) och

2. 10 procent utgöras av sådana tillgångar som avses i första strecksatsen, vilka getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan inbördes anknytning som anges i 7 kap. 10 c § andra stycket försäkringsrörelselagen, vari ett uppdragsgivande företag ingår.

Begränsningarna i andra stycket 1 och 2 gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Beträffande användande av optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall understödsföreningen tillämpa 7 kap. 17 b § försäkringsrörelselagen och föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna.

I fråga om tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar skall understödsföreningen även tillämpa 7 kap. 9, 10 a, 10 c–10 f och 12–14 §§ försäkringsrörelselagen samt föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna.

24 c §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall upprätta och följa placeringsriktlinjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar, med en särskild redovisning av principerna för placering av de tillgångar som används för skuld-täckning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad riktlinjerna skall innehålla.

Senast när placeringsriktlinjer börjar användas, skall de ges in till Finansinspektionen. Understödsföreningen skall samtidigt lämna in en redogörelse för de konsekvenser som riktlinjerna får för understödsföreningen samt för medlemmarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad redogörelsen skall innehålla.

Bestämmelserna i andra stycket gäller också vid ändring av placeringsriktlinjer.

25 §⁴

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall, utöver tillgångar som motsvarar försäkringstekniska avsättningar

⁴ Tidigare 25 § upphävd genom 1999:1125.

enligt 22 a § samt 7 kap. 1 § försäkringsrörelselagen (1982:713), vid varje tidpunkt ha en tillräcklig kapitalbas. Bestämmelserna om kapitalbasens sammansättning i 7 kap. 22 § och 26 § fjärde stycket första meningen försäkringsrörelselagen skall tillämpas på motsvarande sätt.

Kapitalbasen skall minst uppgå till en nivå som beräknas med utgångspunkt i verksamhetens art och omfattning (solvensmarginalen) enligt bestämmelserna i 7 kap. 23 § försäkringsrörelselagen.

Om kapitalbasen understiger solvensmarginalen, skall Finansinspektionen vidta åtgärder enligt bestämmelserna i 71 § femte och sjunde styckena.

26 §⁵

Understödsförening får inte lämna kredit till

1. styrelseledamot, styrelsesuppleant, revisor, revisorssuppleant, innehavare av befattning i ledande ställning i föreningen eller person som verkställer försäkringsteknisk utredning åt föreningen,

2. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till personer som avses under 1, eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon,

3. bolag, förening eller annan sammanslutning, vari person som avses under 1 eller 2 i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

Förening får ej heller lämna kredit mot säkerhet av borgen av någon som avses i första stycket.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställs äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får inte ställa säkerhet för tredje man.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte något hinder för en understödsförening att i enlighet med stadgarna lämna kredit mot säkerhet av försäkringsbrev som har utfärdats av föreningen.

Finansinspektionen kan medge undantag från bestämmelserna i första–tredje styckena, om det finns synnerliga skäl till detta.

⁵ Senaste lydelse 1992:1624.

Gruppbaserat kapitalkrav

26 d §

En understödsförening som avses i 26 a § första stycket och som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall, utöver vad som föreskrivs i 25 §, ha en kapitalbas som är tillfredsställande med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen (gruppbaserad kapitalbas). När den gruppbaseade kapitalbasen bestäms skall 7 kap. 22 § och 26 § fjärde stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713) tillämpas.

Den gruppbaseade kapitalbasen skall uppgå till en nivå som är tillräcklig med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen (gruppbaserad solvensmarginal). När den gruppbaseade solvensmarginalen bestäms skall 7 kap. 23 § försäkringsrörelselagen tillämpas.

26 e §⁶

En understödsförening som avses i 26 a § skall göra en beräkning av gruppbasead kapitalbas och solvensmarginal för att bestämma den ekonomiska ställningen med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen. Beräkningen skall göras enligt en sammanläggnings- och avräkningsmetod. Om det finns skäl får beräkningen i stället göras enligt en konsolideringsmetod.

Den gruppbaseade kapitalbasen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 22 och 24 §§ samt 26 § tredje stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713). Den gruppbaseade solvensmarginalen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 23 § för livförsäkringsrörelse och 7 kap. 25 § för skadeförsäkringsrörelse.

För en understödsförening som inte driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall följande gälla. Den gruppbaseade kapitalbasen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 22 och 24 §§ samt 26 § tredje stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713). Den gruppbaseade solvensmarginalen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 23 § för livförsäkringsrörelse och 7 kap. 25 § för skadeförsäkringsrörelse.

⁶ Senaste lydelse av tidigare 26 d § 2000:624.

Vid beräkningen skall dotterföretag eller intresseföretag som är försäkringsföretag beaktas proportionellt efter understödsföreningens innehav om inte särskilda skäl talar för att de beaktas till annan andel.

Beräkningen skall särskilt tillgodose att avdrag från kapitalbasen görs för dels tillgångar som får ingå i kapitalbasen hos ett annat försäkringsföretag i försäkringsgruppen, dels värden som skapats internt inom gruppen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om beräkningsmetodernas användning och innehåll.

27 a §

En styrelseledamot eller dennes ställföreträdare i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall ha de insikter och den erfarenhet som krävs för att delta i ledningen av en sådan förening och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

Av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud följer att den som är underkastad näringsförbud inte får vara styrelseledamot i en sådan understödsförening som avses i första stycket.

28 a §

Styrelsen skall fastställa placeringsriktlinjer enligt 24 c §. Styrelsen ansvarar för att riktlinjerna följs och skall fortlöpande pröva om de behöver ändras.

67 §⁷

Det åligger understödsförenings styrelse att på tid och sätt som Finansinspektionen bestämmer

1. hålla föreningens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,

2. för varje räkenskapsår till inspektionen insända bestyrkt kopia av protokoll fört vid föreningsstämma över beslut i fråga om års- och koncernredovisningen eller revisionsberättelsen samt en redogörelse för föreningen och dess verksamhet,

3. meddela de upplysningar och uppgifter i övrigt rörande föreningen som inspektionen begär.

I en understödsförening som driver verksamhet avseende

⁷ Senaste lydelse 1999:1086.

tjänstepensionsförsäkring gäller skyldigheterna enligt första stycket 1 och 3 även andra befattningshavare i ansvarig ställning i föreningen.

Om understödsföreningen driver verksamhet i ett annat land inom EES, skall styrelsen och andra befattningshavare i ansvarig ställning i föreningen lämna upplysningar till behörig myndighet i det landet i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen och som behövs för att myndigheten skall kunna fullgöra sina uppgifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar en understödsförening skall lämna till Finansinspektionen.

68 a §

Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

71 §⁸

Finansinspektionen *kan* meddela de *erinringar* i fråga om understödsföreningens verksamhet som inspektionen *finner påkallade*.

Finansinspektionen *får* meddela de *anmärkningar* i fråga om understödsföreningens verksamhet som inspektionen *anser behövs*.

Finansinspektionen skall förelägga understödsförening att inom viss tid vidtaga de åtgärder som behövs för rättelse, om

1. avvikelser skett från denna lag eller de för föreningen gällande stadgarna eller de författningar eller föreskrifter i övrigt som gäller för verksamheten,

2. stadgarna ej längre uppfyller de i 11 § första stycket angivna allmänna kraven,

3. *placeringsriktlinjerna enligt 24 c § inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av föreningens rörelse,*

⁸ Senaste lydelse 1992:1624.

3. de tillgångar, vari försäkringsfond redovisas, ej är tillräckliga för att trygga försäkringsutfästelserna eller

4. annan allvarlig anmärkning kan riktas mot föreningens verksamhet.

4. de tillgångar, vari försäkringsfond redovisas, ej är tillräckliga för att trygga försäkringsutfästelserna, eller

5. annan allvarlig anmärkning kan riktas mot föreningens verksamhet.

Om Finansinspektionen bedömer att medlemmarnas rättigheter i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring hotas, skall inspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan. Inspektionen får i dessa fall även besluta om att utse en särskild företrädare att sköta hela eller delar av driften av föreningen.

Finansinspektionen får även i andra fall då inspektionen bedömer att medlemmarnas intressen i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring hotas besluta om att utse sådan företrädare som avses i tredje stycket.

Om en understödsförenings kapitalbas understiger solvensmarginalen enligt 25 § eller, för en understödsförening som avses i 26 a § första stycket, den grupp-baserade kapitalbasen understiger den grupp-baserade solvensmarginalen enligt 26 d §, skall Finansinspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta en plan för att återställa en tillfredsställande finansiell ställning och överlämna planen till inspektionen för godkännande. Om kapitalbasen understiger en tredjedel av solvensmarginalen enligt 25 § eller om kapitalbasen inte har den sammansättning som anges i 7 kap. 26 § fjärde stycket försäkringsrörelselagen (1982:713), skall inspektionen förelägga

föreningen eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en plan för skyndsamt återställande av kapitalbasen.

Om en understödsförening driver verksamhet i ett annat land inom EES och föreningen inte rättar sig efter Finansinspektionens eller behörig utländsk myndighets föreläggande om rättelse, skall inspektionen vidta de åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta överträdelser. Inspektionen skall underrätta den behöriga utländska myndigheten om vilka åtgärder som vidtas.

Finansinspektionen får beträffande en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring begränsa föreningens förfoganderätt eller förbjuda föreningen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om

1. föreningen inte följer gällande bestämmelser om försäkrings tekniska avsättningar och skuld täckning,

2. föreningens kapitalbas understiger en tredjedel av solvens marginalen, eller

3. föreningens kapitalbas understiger solvensmarginalen eller, för en förening som avses i 26 a §, den gruppbaserade kapitalbasen understiger den gruppbaserade solvensmarginalen enligt 26 d §, och det finns särskilda skäl att anta att föreningens finansiella ställning ytterligare kommer att försämrats.

Finansinspektionen får besluta hur försäkringsverksamheten skall drivas efter ett sådant beslut som avses i sjunde stycket.

Har föreläggande enligt andra stycket *ej* efterkommits inom bestämd tid och har det anmärkta förhållandet *ej* heller på annat sätt undanröjts, kan Finansinspektionen hos rätten ansöka om att föreningen skall förklaras skyldig

Har ett föreläggande enligt andra, tredje eller femte stycket *inte* följts inom bestämd tid och har det anmärkta förhållandet *inte* heller på annat sätt undanröjts, kan Finansinspektionen hos rätten ansöka om att föreningen skall

att träda i likvidation. Har sådan ansökan skett, *äger* bestämmelserna i 72 § tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar motsvarande *tillämpning*.

Styrkes ej innan rätten avgör ärendet att meddelat föreläggande efterkommits, skall rätten förklara, att föreningen skall träda i likvidation, och förordna en eller flera likvidatorer.

förklaras skyldig att träda i likvidation. Har sådan ansökan skett, *skall* bestämmelserna i 72 § tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar *tillämpas på* motsvarande *sätt*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om innehållet i den finansiella saneringsplan som krävs enligt tredje stycket.

71 b §

Finansinspektionen skall anmäla beslut enligt 71 § sjunde stycket om förbud eller begränsning i rätten att förfoga över tillgångar till de behöriga myndigheterna i de EES-länder där understödsföreningen enligt under rättelse bedriver försäkringsverksamhet enligt 14 b eller 14 c §. Sådant beslut skall dessutom anmälas till behöriga myndigheter i de EES-länder där föreningen har tillgångar.

Finansinspektionen får i samband med anmälan enligt första stycket begära att den behöriga utländska myndigheten i samarbete med inspektionen vidtar motsvarande åtgärder.

75 §⁹

Finansinspektionens beslut om att vägra registrering av understödsförening enligt 65 § får överklagas hos kammarrätten.

Annat beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas hos länsrätten. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223). Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av länsrättens avgörande.

Finansinspektionens beslut om att vägra registrering av understödsförening enligt 65 § får överklagas hos kammarrätten. *Det samma gäller inspektionens beslut enligt 14 a–d §§.*

Inspektionen får bestämma att

⁹ Senaste lydelse 1999:227.

*ett beslut om föreläggande eller
om verksamhetens drivande enligt
71 § åttonde stycket skall gälla
omedelbart.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. En understödsförening som avses i 7 § tredje stycket och som vid ikraftträdandet av denna lag inte uppfyller kraven enligt bestämmelserna i 25 och 26 d §§ behöver till och med år 2007 inte tillämpa de bestämmelserna. Innan en understödsförening uppfyller de kraven får föreningen inte bedriva verksamhet i ett annat land inom EES.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

dels att rubriken till lagen, 1 kap. 1, 4–10 och 13 §§, 2 kap. 1–3 §§, 3 kap. 1–4, 6, 7 och 9 §§, 8 kap. 1 a §, 10 kap. 1, 3, 4 a och 5 §§, rubrikerna närmast före rubrikerna till 2 och 8 kap., rubriken till 3 kap. samt rubriken närmast före 10 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas nya bestämmelser, 2 kap. 1 a § och 8 kap. 1 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

Föreslagen lydelse

Lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige

1 kap.

1 §²

Utländska försäkringsgivare har rätt att bedriva verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag.

Utländska försäkringsgivare *och utländska tjänstepensionsinstitut* har rätt att bedriva verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om bedrivande av försäkringsrörelse för att uppfylla Sveriges åtaganden till följd av avtal mellan Europeiska gemenskaperna (EG) och Schweiz.

4 §

En utländsk försäkringsgivare skall i sin verksamhet i Sverige följa svensk lag och svenska myndigheters beslut och föreskrifter samt svara inför svensk domstol.

En utländsk försäkringsgivare *och ett utländskt tjänstepensionsinstitut* skall i sin verksamhet i Sverige följa svensk lag och svenska myndigheters beslut och föreskrifter samt svara inför svensk domstol.

5 §

I denna lag avses med

1. *EES-försäkringsgivare*: utländsk försäkringsgivare vars hemland hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och vars verksamhet inom EES står under finansiell tillsyn endast av den behöriga myndigheten i hemlandet,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut (EGT L 235, 23.09.2003, s. 10, Celex 32003L0041).

² Senaste lydelse 1999:602.

2. *försäkringsgivare från tredje land*: annan utländsk försäkringsgivare än EES-försäkringsgivare som enligt sitt hemlands lag är en juridisk person,

3. *utländskt tjänstepensionsinstitut*: utländskt institut vars hemland hör till EES och som utan att vara försäkringsgivare enligt denna lag omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut³,

3. *hemland*: det land där försäkringsgivaren har sitt säte och, när det gäller försäkringsgivaren i en försäkringsammanslutning, det land där sammanslutningens ledning finns,

4. *behörig myndighet*: den nationella myndighet utomlands som enligt lag eller annan författning har behörighet att utöva tillsyn över EES-försäkringsgivare eller försäkringsgivare från tredje land.

4. *hemland*: det land där försäkringsgivaren eller det utländska tjänstepensionsinstitutet har sitt säte och, när det gäller försäkringsgivaren i en försäkringssammanslutning, det land där sammanslutningens ledning finns,

5. *behörig myndighet*: den nationella myndighet utomlands som enligt lag eller annan författning har behörighet att utöva tillsyn över EES-försäkringsgivare, utländskt tjänstepensionsinstitut eller försäkringsgivare från tredje land.

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. i denna lag tillämpas på EES-försäkringsgivare och bestämmelserna i 4–7 kap. på försäkringsgivare från tredje land. Bestämmelserna i 8–10 kap. gäller både EES-försäkringsgivare och försäkringsgivare från tredje land.

För utländska tjänstepensionsinstitut gäller bestämmelserna i 2, 3, 8 och 10 kap. i tillämpliga delar.

6 §⁴

Med *skadeförsäkring* förstås i denna lag sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 a § försäkringsrörelselagen (1982:713).

Med *livförsäkring* förstås i denna lag sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 b § försäkringsrörelselagen.

Med tjänstepensionsförsäkring förstås i denna lag sådan försäkring som avses i 1 kap. 3 a § försäkringsrörelselagen.

Med tjänstepension förstås i denna lag sådana avtal som ett utländskt tjänstepensionsinstitut

³ EGT L 235, 23.09.2003, s. 10 (Celex 32003L0041).

⁴ Senaste lydelse 1999:602.

ingår med arbetsgivare här i landet och som syftar till att trygga förmåner som har samband med yrkesutövning,

1. vilka betalas ut i form av engångsbelopp eller periodiska utbetalningar och beror av att en eller flera personer uppnår eller förväntas uppnå en viss ålder eller,

2. om de kompletterar förmåner enligt 1 och tillhandahålls sekundärt, i form av utbetalningar vid dödsfall, invaliditet eller upphörande av anställning eller i form av bidrag eller tjänster som tillhandahålls vid sjukdom, medellöshet eller dödsfall.

Fjärde stycket gäller inte sådana avtal om tjänstepension som tecknas för egen räkning av egenföretagare.

Ersättning som betalas i form av livränta eller sjukränta tillhör livförsäkring, om ersättningen betalas från en livförsäkring, och skadeförsäkring, om ersättningen betalas från en skadeförsäkring. Om en sådan ränta har köpts i ett livförsäkringsföretag, skall den dock i detta företag höra till livförsäkring.

För sådan livränta eller sjukränta som tillhör skadeförsäkring gäller de särskilda bestämmelserna om livförsäkring i 5 kap. 2, 5 och 11 §§ samt 7 kap. 4–12 §§.

7 §

Med *skadeförsäkringsrisk* som är belägen i Sverige avses

1. risk som är hänförlig till egendom som finns i Sverige, när försäkringen avser antingen en byggnad eller en byggnad och dess lösöre, till den del byggnaden och lösöret täcks av samma försäkring,

2. risk som är hänförlig till ett fordon som har registrerats i Sverige,

3. risk i samband med resa eller semester, när försäkringen har ingåtts för högst fyra månader och försäkringstagaren har tecknat den i Sverige.

När försäkringen inte avser försäkringsobjekt som avses i första stycket eller motsvarande försäkringsobjekt i utlandet anses skadeförsäkringsrisken vara belägen i Sverige, om försäkringstagaren är en fysisk person som har sin vanliga vistelseort här eller, om försäkringstagaren är en juridisk person, det etableringsställe som försäkringen gäller finns i Sverige.

När det gäller *livförsäkring* anses Sverige vara det land där åtagandet skall fullgöras om, i det fall då försäkringstagaren är en fysisk person, denne har sin vistelseort här eller, om försäkringstagaren är en juridisk person, det etableringsställe som försäkringen gäller finns i Sverige.

När det gäller tjänstepensions-

försäkring anses Sverige vara det land där åtagandet skall fullgöras om det uppdragsgivande företag som åtagandet avser och som i egenskap av arbetsgivare skall göra inbetalningar till EES-försäkringsgivaren, har sitt etableringsställe i Sverige.

När det gäller tjänstepension anses Sverige vara det land där åtagandet skall fullgöras om det uppdragsgivande företag som åtagandet avser, och som i egenskap av arbetsgivare skall göra inbetalningar till det utländska tjänstepensionsinstitutet, har sitt etableringsställe i Sverige.

8 §

Med *sekundäretablering* avses i denna lag en utländsk försäkringsgivares etablering i Sverige genom

1. generalagent,
2. filial, eller
3. generalrepresentation för försäkringsgivare i en försäkrings-sammanslutning.

Beträffande ett utländskt tjänstepensionsinstitut avses med sekundäretablering ett sådant instituts etablering i Sverige genom generalagent eller filial.

Med *företrädare* avses i denna lag generalagent, verkställande direktör för en filial samt ombud för generalagent eller för försäkringsgivare i en försäkringssammanslutning.

9 §⁵

Med *generalagent* avses i denna lag en fysisk eller juridisk person som har till uppgift att leda och sköta en utländsk försäkringsgivares försäkringsrörelse i Sverige. En utländsk försäkringsgivare får i Sverige inte representeras av mer än en generalagent.

Generalagenten skall vara bosatt eller ha sitt säte i Sverige. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara generalagent.

Den utländska försäkringsgivaren skall utfärda fullmakt för generalagenten att ingå för försäkringsgivaren bindande rättshandlingar med tredje man samt att ta emot stämning för den utländska försäkringsgivaren och själv eller genom annan tala och svara för denna.

Om den utländska försäkringsgivaren använder en juridisk person som generalagent skall den juridiska personen utse en fysisk person som ombud. Denne skall uppfylla de krav som ställs i andra stycket. I ett

⁵ Senaste lydelse 2001:1188.

sådant fall skall den fullmakt som avses i tredje stycket ställas till ombudet.

För verksamhet som drivs genom generalagent gäller, förutom bestämmelserna i denna lag, 14 b § lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Det som sägs i första–fjärde styckena om utländska försäkringsgivare skall tillämpas på motsvarande sätt för verksamhet i utländska tjänstepensionsinstitut.

10 §

Med *filial* avses i denna lag ett avdelningskontor med självständig förvaltning som en utländsk försäkringsgivare etablerar i Sverige.

Med *filial* avses i denna lag ett avdelningskontor med självständig förvaltning som en utländsk försäkringsgivare *eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut* etablerar i Sverige.

För verksamhet som drivs genom filial gäller, förutom bestämmelserna i denna lag, lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. Den verkställande direktören för en filial skall dock vara bosatt i Sverige.

13 §

Med *gränsöverskridande verksamhet* avses i denna lag att en EES-försäkringsgivare från ett utländskt driftsställe meddelar försäkring, utan förmedling av en sekundäretablering eller ett dotterbolag här i landet, avseende en risk som är belägen i Sverige eller ett åtagande som skall fullgöras här i enlighet med 1 kap. 7 §.

Första stycket skall tillämpas på motsvarande sätt för ett utländskt tjänstepensionsinstitut som, utan förmedling av en sekundäretablering eller ett dotterbolag här i landet, ingår avtal om tjänstepension som skall fullgöras här i enlighet med 1 kap. 7 §.

BESTÄMMELSER OM EES-FÖRSÄKRINGSGIVARE

BESTÄMMELSER OM EES-FÖRSÄKRINGSGIVARE OCH UTLÄNDSKA TJÄNSTEPENSIONSINSTITUT

2 kap.

1 §

En EES-försäkringsgivare som i sitt hemland har tillstånd att driva försäkringsrörelse får bedriva verksamhet i Sverige

1. från en sekundäretablering här i landet med början två månader efter det att Finansinspektionen från den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 § eller dessförrinnan, om Finansinspektionen medger att verksamheten får påbörjas,

2. genom gränsöverskridande verksamhet, så snart Finansinspektionen från den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 3 §.

Utöver vad som anges i första stycket skall följande gälla beträffande en EES-försäkringsgivare som meddelar tjänstepensionsförsäkring. Verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får inledas så snart försäkringsgivaren tagit emot de uppgifter från Finansinspektionen som avses i 3 kap. 2 § tredje stycket, dock senast två månader efter det att inspektionen från den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 § andra stycket eller 3 § tredje stycket.

1 a §

Ett utländskt tjänstepensionsinstitut som i sitt hemland har tillstånd eller är registrerat för att bedriva verksamhet avseende tjänstepension får bedriva sådan verksamhet i Sverige

1. från en sekundäretablering här i landet,

2. genom gränsöverskridande verksamhet.

Tjänstepensionsverksamheten får inledas så snart tjänstepensionsinstitutet tagit emot de uppgifter från Finansinspektionen som avses i 3 kap. 2 § tredje stycket, dock senast två månader efter det att inspektionen från den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 § tredje stycket eller 3 § fjärde stycket.

2 §

En underrättelse enligt 1 § 1 om sekundäretablering skall innehålla

1. uppgifter om sekundäretableringens adress och om vem som skall vara dess företrädare,

2. en plan över den tilltänkta verksamheten där det framgår hur etableringen är organiserad och vilket slags försäkringsrörelse som skall drivas där, och

3. ett intyg utfärdat av hemlandsmyndigheten om EES-försäkringsgivarens kapitalbas.

Varje gång en EES-försäkringsgivare åtar sig ett uppdrag att från en sekundäretablering här i landet meddela tjänstepensionsförsäkring skall en särskild underrättelse lämnas till den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland. Underrättelsen skall innehålla

1. uppgift om den som i egenskap av arbetsgivare skall betala försäkringspremierna och

2. uppgift om det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Varje gång ett utländskt tjänstepensionsinstitut åtar sig ett uppdrag att från en sekundäretablering här i landet ingå avtal om tjänstepension skall en särskild underrättelse med de uppgifter som anges i andra stycket lämnas till den behöriga myndigheten i tjänstepensionsinstitutets hemland.

För verksamhet rörande försäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 10 försäkringsrörelselagen (1982:713) (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande gäller försäkring av fraktförarens ansvar skall underrättelsen enligt första stycket dessutom innehålla en försäkran att EES-försäkringsgivaren är medlem i Trafikförsäkringsföreningen.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första stycket 1 och 2, får ändringen göras tidigast en månad efter det att försäkringsgivaren underrättat Finansinspektionen om ändringen.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första stycket 1 och 2, får ändringen göras tidigast en månad efter det att försäkringsgivaren underrättat Finansinspektionen om ändringen. *Om ändringen innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas, skall dock bestämmelserna i 1 § andra stycket samt andra stycket i denna paragraf tillämpas.*

Om ett utländskt tjänstepensionsinstitut avser att ändra sin

verksamhet på ett sådant sätt som innebär att verksamhet avseende tjänstepension skall inledas, skall bestämmelserna i 1 a § andra stycket samt tredje stycket i denna paragraf tillämpas.

3 §

En underrättelse enligt 1 § 2 om gränsöverskridande verksamhet skall innehålla

1. uppgifter om vilket eller vilka slag av risker eller åtaganden försäkringarna skall täcka, och
2. ett intyg utfärdat av hemlandsmyndigheten om
 - a) försäkringsgivarens kapitalbas, och
 - b) de försäkringsklasser försäkringsgivarens koncession omfattar.

För verksamhet rörande försäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 10 i försäkringsrörelselagen (1982:713) (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande gäller försäkring av fraktförarens ansvar skall underrättelsen dessutom innehålla

1. uppgifter om vem som är försäkringsgivarens representant enligt 5 § trafikskadelagen (1975:1410), och
2. en försäkran att försäkringsgivaren är medlem i Trafikförsäkringsföreningen.

Varje gång en EES-försäkringsgivare åtar sig ett uppdrag att genom gränsöverskridande verksamhet meddela tjänstepensionsförsäkring skall en särskild underrättelse lämnas till den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland. Underrättelsen skall innehålla

1. uppgift om den som i egenskap av arbetsgivare skall betala försäkringspremierna och
2. uppgift om det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Varje gång ett utländskt tjänstepensionsinstitut åtar sig ett uppdrag att genom gränsöverskridande verksamhet ingå avtal om tjänstepension skall en särskild underrättelse med de uppgifter som anges i tredje stycket lämnas till den behöriga myndigheten i tjänstepensionsinstitutets hemland.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första

och andra styckena, får ändringen göras tidigast en månad efter det att Finansinspektionen underrättats om ändringen av den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

och andra styckena, får ändringen göras tidigast en månad efter det att Finansinspektionen underrättats om ändringen av den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland. *Om ändringen innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas, skall dock bestämmelserna i 1 § andra stycket samt tredje stycket i denna paragraf tillämpas.*

Om ett utländskt tjänstepensionsinstitut avser att ändra sin verksamhet på ett sådant sätt som innebär att verksamhet avseende tjänstepension skall inledas, skall bestämmelserna i 1 a § andra stycket samt fjärde stycket i denna paragraf tillämpas.

3 kap. Tillsyn över EES-försäkringsgivare

Den behöriga myndigheten i *försäkringsgivarens hemland* har ansvaret för den finansiella tillsynen över en EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige. Den finansiella tillsynen omfattar kontroll av försäkringsgivarens solvens, försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckning.

Finansinspektionen skall ansvara för tillsynen i övrigt över EES-försäkringsgivarens verksamhet i Sverige.

Finansinspektionen skall, i samarbete med den behöriga myndigheten i *försäkringsgivarens hemland*, utöva tillsyn över att *EES-försäkringsgivaren* bedriver

3 kap. Tillsyn över EES-försäkringsgivare och utländska tjänstepensionsinstitut

1 §

Den behöriga myndigheten i *hemlandet* har ansvaret för den finansiella tillsynen över en EES-försäkringsgivares *eller ett utländskt tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige. Den finansiella tillsynen omfattar kontroll av, *i tillämpliga delar*, försäkringsgivarens *eller tjänstepensionsinstitutets* solvens, försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckning.

Finansinspektionen skall ansvara för tillsynen i övrigt över EES-försäkringsgivarens *eller det utländska tjänstepensionsinstitutets* verksamhet i Sverige.

2 §⁶

Finansinspektionen skall, i samarbete med den behöriga myndigheten i *hemlandet*, utöva tillsyn över att *en EES-försäkringsgivare eller ett*

⁶ Senaste lydelse 1999:602.

sin verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag och andra författningar som reglerar *försäkringsgivarens* näringsverksamhet.

Finansinspektionen skall lämna uppgifter till de behöriga myndigheterna i *EES-försäkringsgivares hemländer*, om dessa myndigheter behöver uppgifterna för sin tillsyn över försäkringsgivares verksamheter, samt i övrigt ha ett nära samarbete med dessa myndigheter.

utländskt tjänstepensionsinstitut bedriver sin verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag och andra författningar som reglerar *deras* näringsverksamhet.

Finansinspektionen skall lämna uppgifter till de behöriga myndigheterna i *hemländerna*, om dessa myndigheter behöver uppgifterna för sin tillsyn över försäkringsgivares *och utländska tjänstepensionsinstituts* verksamheter, samt i övrigt ha ett nära samarbete med dessa myndigheter.

Vad gäller EES-försäkringsgivare som meddelar tjänstepensionsförsäkring och utländska tjänstepensionsinstitut skall Finansinspektionen, om det behövs, senast två månader efter det att inspektionen tagit emot en underrättelse enligt 2 kap. 2 § andra eller tredje stycket eller 3 § tredje eller fjärde stycket till den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens eller tjänstepensionsinstitutets hemland lämna uppgifter om i Sverige tillämplig arbetsrätt på tjänstepensionsområdet samt om de bestämmelser om information som gäller här i landet gentemot dem som ingår eller avser att ingå ett avtal om tjänstepensionsförsäkring eller tjänstepension, liksom gentemot dem som annars är ersättningsberättigade på grund av ett sådant avtal.

Finansinspektionen skall när försäkringsgivaren eller tjänstepensionsinstitutet påbörjat sin verksamhet här i landet underrätta den behöriga myndigheten i hemlandet om väsentliga ändringar i de bestämmelser som anges i tredje stycket.

3 §⁷

En EES-försäkringsgivare som driver verksamhet här i landet skall lämna Finansinspektionen de uppgifter om verksamheten som behövs för tillsynen.

Finansinspektionen har rätt att granska den verksamhet som en EES-försäkringsgivares sekundäretablering bedriver. Försäkringsgivaren skall även hålla tillgångar, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar som försäkringsgivaren skall lämna till inspektionen enligt första stycket.

En EES-försäkringsgivare *eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut* som driver verksamhet här i landet skall lämna Finansinspektionen de uppgifter om verksamheten som behövs för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar som försäkringsgivaren *eller tjänstepensionsinstitutet* skall lämna till inspektionen enligt första stycket.

4 §

Skyldighet enligt 3 § att lämna upplysningar och hålla tillgångar och handlingar tillgängliga för granskning gäller även för

1. styrelsen och den verkställande direktören eller motsvarande organ i företag vars verksamhet uteslutande skall vara att biträda EES-försäkringsgivare eller som en sådan försäkringsgivare har ett bestämmande inflytande i,

2. ordföranden och den verkställande direktören eller motsvarande befattningshavare i en skaderegleringsnämnd, villkorsnämnd eller annat liknande organ, som här i landet biträder en EES-försäkringsgivare i *dennes* rörelse.

1. styrelsen och den verkställande direktören eller motsvarande organ i företag vars verksamhet uteslutande skall vara att biträda EES-försäkringsgivare *eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut* eller som en sådan försäkringsgivare *eller ett sådant institut* har ett bestämmande inflytande i,

2. ordföranden och den verkställande direktören eller motsvarande befattningshavare i en skaderegleringsnämnd, villkorsnämnd eller annat liknande organ, som här i landet biträder en EES-försäkringsgivare *eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut i dess* rörelse.

6 §

Om en EES-försäkringsgivare överträder denna lag eller en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller på annat sätt visar sig olämplig att driva verksamhet här, får Finansinspektionen förelägga försäkringsgivaren att vidta rättelse. Om försäkringsgivaren inte följer föreläggandet skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

⁷ Senaste lydelse 1999:602.

Om rättelse ändå inte sker, får Finansinspektionen förbjuda försäkringsgivaren att fortsätta sin marknadsföring och att ingå nya försäkringsavtal om risker som är belägna här i landet eller, när det gäller livförsäkring, om försäkringsåtaganden som skall fullgöras här i landet. Innan ett förbud meddelas skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

I brådskande fall får Finansinspektionen, utan att den behöriga myndigheten underrättats, vidta åtgärder som anges i andra stycket för att hindra ytterligare överträdelser.

Finansinspektionen får i brådskande fall, och utan att den utländska behöriga myndigheten underrättats, även förordna ett ombud att på försäkringsgivarens vägnar ta emot stämning och i övrigt företräda denne när det gäller redan meddelade försäkringar. Inspektionen skall genast införa kungörelse enligt 10 kap. 1 § 1 om förordnandet. Till dess att en sådan kungörelse har införts får en försäkringstagare, om försäkringsgivaren inte är en försäkringssammanslutning, sätta in förfallna försäkringspremier hos inspektionen med samma verkan som om de har betalats till försäkringsgivaren.

Om en EES-försäkringsgivare som meddelar tjänstepensionsförsäkring överträder sådana bestämmelser som anges i 2 § tredje stycket, skall Finansinspektionen genast underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Om en EES-försäkringsgivare, trots de åtgärder som vidtagits av den behöriga myndigheten i hemlandet, fortsätter att överträda den i Sverige tillämpliga arbetsrätten på tjänstepensionsområdet, får Finansinspektionen förbjuda försäkringsgivaren att fortsätta sin marknadsföring och att ingå nya avtal om tjänstepensionsförsäkring som skall fullgöras här i landet. Innan ett förbud meddelas skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Ett förbud enligt sjätte stycket får meddelas först sedan Finansinspektionen har förelagt EES-försäkringsgivaren att vidta rättelse, om inte motsvarande åtgärd har vidtagits av den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Det som sägs i femte–sjunde styckena om EES-försäkrings-

givare skall tillämpas på motsvarande sätt för verksamhet i utländska tjänstepensionsinstitut.

7 §

Om den behöriga myndigheten i en EES-försäkringsgivares hemland inskränker försäkringsgivarens rätt att förfoga över sina tillgångar, skall Finansinspektionen på begäran av myndigheten vidta motsvarande åtgärder i fråga om försäkringsgivarens tillgångar i Sverige.

Finansinspektionen skall biträda den behöriga myndigheten i EES-försäkringsgivarens hemland vid verkställighet av ett beslut om hur verksamheten skall drivas efter det att den myndigheten beslutat

1. att försäkringsgivaren inte får fortsätta sin marknadsföring eller ingå nya försäkringsavtal, eller
2. att inskränka försäkringsgivarens rätt att förfoga över sina tillgångar.

Det som sägs i första och andra styckena om EES-försäkringsgivare skall tillämpas på motsvarande sätt för verksamhet i utländska tjänstepensionsinstitut.

9 §

Om en EES-försäkringsgivare till följd av ett beslut av den behöriga myndigheten i hemlandet inte längre får driva verksamhet här i landet, skall Finansinspektionen vidta de åtgärder som behövs för att hindra att försäkringsgivaren fortsätter verksamheten eller inleder ny verksamhet. Inspektionen skall, på begäran av och i samarbete med den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland,

1. förbjuda försäkringsgivaren att förfoga över sina tillgångar i Sverige eller begränsa försäkringsgivarens förfoganderätt, eller
2. förbjuda försäkringsgivaren att fortsätta sin marknadsföring eller att ingå nya försäkringsavtal.

Finansinspektionen skall i övrigt vidta de åtgärder som behövs till skydd för de försäkrades intressen. Inspektionen skall också biträda hemlandets myndighet i angelägenheter som rör avveckling av försäkringsgivarens verksamhet här i landet. Inspektionen får därvid vidta sådana åtgärder som inspektionen kan besluta i fråga om ett svenskt försäkringsbolag.

Det som sägs i första och andra styckena om EES-försäkringsgivare skall tillämpas på motsvarande sätt för verksamhet i utländska tjänstepensionsinstitut.

**GEMENSAMMA BESTÄM-
MELSER FÖR UTLÄNDSKA
FÖRSÄKRINGSGIVARE**

**GEMENSAMMA BESTÄM-
MELSER FÖR UTLÄNDSKA
FÖRSÄKRINGSGIVARE OCH
TJÄNSTEPENSIONSINSTITUT**

8 kap.

1 a §⁸

Information till försäkrings-
tagare och dem som erbjuds att
teckna en försäkring skall vara
anpassad efter försäkringens art
och tydligt visa försäkringens
villkor och värdeutveckling. Även
andra ersättningsberättigade på
grund av försäkringar skall ges
den information de behöver.

Information till försäkrings-
tagare och dem som erbjuds att
teckna en försäkring skall vara
anpassad efter försäkringens art
och tydligt visa försäkringens
villkor och värdeutveckling. Även
andra ersättningsberättigade på
grund av försäkringar skall ges
den information de behöver. *I
fråga om tjänstepensionsför-
säkring skall informationen inne-
hålla uppgifter om försäkrings-
givaren och dennes verksamhet
samt om de överenskommelser
som ligger till grund för för-
säkringarna.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får
meddela närmare föreskrifter om vilken information som en
försäkringsgivare skall lämna till försäkringstagarna, andra ersätt-
ningsberättigade på grund av försäkringarna och till dem som erbjuds att
teckna en försäkring hos försäkringsgivaren.

1 b §

*De personer, vilkas pensioner
tryggas av ett utländskt tjänste-
pensionsinstitut, skall ges den
information som behövs om
institutet och dess verksamhet
samt om tjänstepensionerna och
de överenskommelser som ligger
till grund för pensionerna. Även de
som erbjuds att ingå avtal om
tjänstepension skall ges sådan
information.*

*Regeringen eller den myndighet
som regeringen bestämmer får
meddela närmare föreskrifter om
vilken information som ett ut-
ländskt tjänstepensionsinstitut
skall lämna.*

⁸ Senaste lydelse 1999:602.

10 kap.

1 §⁹

Finansinspektionen skall i Post- och Inrikes Tidningar kungöra

1. förordnande av ett ombud enligt 3 kap. 6 § fjärde stycket, 8 § eller 6 kap. 12 §,

2. beslut om att förbjuda eller begränsa en utländsk försäkringsgivares rätt att förfoga över sina tillgångar här i landet enligt 3 kap. 7 § första stycket, 9 § första stycket eller 6 kap. 11 § första stycket,

2. beslut om att förbjuda eller begränsa en utländsk försäkringsgivares *eller ett utländskt tjänstepensionsinstituts* rätt att förfoga över sina tillgångar här i landet enligt 3 kap. 7 § första stycket, 9 § första stycket eller 6 kap. 11 § första stycket,

3. koncession som beviljas en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. förlängning av koncession som beviljas en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 6 §,

5. godkännande av en företrädare för en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 5 § första stycket eller 8 §,

6. ändring av firma för en försäkringsgivare från tredje land enligt 6 kap. 3 § första stycket 5,

7. förverkande av koncession enligt 6 kap. 2 eller 13 § eller återkallande av koncession enligt 7 kap. 1 § för en försäkringsgivare från tredje land,

8. godkännande eller förordnande av ett ombud enligt 7 kap. 2 § andra stycket,

9. anbud om övertagande av ett försäkringsbestånd i ett administrationsbo enligt 7 kap. 6 § första stycket,

10. beslut om antagande av anbud enligt 7 kap. 7 § första stycket,

11. ansökan om tillstånd till överlåtelse av försäkringsbestånd enligt 9 kap. 5 §, och

12. tillstånd till överlåtelse enligt 9 kap. 8 § första stycket.

I 7 kap. 7 § fjärde stycket och 9 kap. 8 § andra stycket finns bestämmelser om offentliggörande av vissa överlåtelsebeslut i andra EES-länder.

Otillåten försäkringsverksamhet

Otillåten försäkrings- eller
tjänstepensionsverksamhet

3 §

Om det kan antas att någon driver en verksamhet som omfattas av denna lag, får Finansinspektionen förelägga denne att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs till inspektionen för att den skall kunna bedöma om lagen är tillämplig.

Om Finansinspektionen finner att någon bedriver verksamhet enligt denna lag utan att förutsättningarna enligt 2 kap. 1 § eller 4 kap. 1 § är uppfyllda, skall

Om Finansinspektionen finner att någon bedriver verksamhet enligt denna lag utan att förutsättningarna enligt 2 kap. 1 § eller 1 a § eller 4 kap. 1 § är uppfyllda,

⁹ Senaste lydelse 1999:602.

inspektionen förelägga denne att inom bestämd tid ändra sin verksamhet enligt inspektionens anvisningar eller upphöra med verksamheten.

Ett föreläggande enligt denna paragraf får riktas såväl mot den utländska försäkringsgivaren som mot den som här i landet, i syfte att förmå någon att teckna försäkring hos försäkringsgivaren, är verksam för försäkringsgivarens räkning. Inspektionen skall genast underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland om föreläggandet.

skall inspektionen förelägga denne att inom bestämd tid ändra sin verksamhet enligt inspektionens anvisningar eller upphöra med verksamheten.

Ett föreläggande enligt denna paragraf får riktas såväl mot den utländska försäkringsgivaren *eller det utländska tjänstepensionsinstitutet* som mot den som här i landet, i syfte att förmå någon att teckna försäkring hos försäkringsgivaren *eller ingå avtal om tjänstepension med tjänstepensionsinstitutet*, är verksam för försäkringsgivarens *eller tjänstepensionsinstitutets* räkning. Inspektionen skall genast underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens *eller tjänstepensionsinstitutets* hemland om föreläggandet.

4 a §¹⁰

Finansinspektionen får bestämma att följande beslut skall gälla omedelbart, nämligen beslut

1. att förbjuda en EES-försäkringsgivare att fortsätta med sin marknadsföring eller ingå nya försäkringsavtal,

2. att inskränka en EES-försäkringsgivares rätt att förfoga över sina tillgångar enligt 3 kap. 6, 7 eller 9 §,

3. att inte lämna sitt samtycke till en överlåtelse av ett försäkringsbestånd enligt 9 kap. 2 §,

4. att meddela föreläggande, eller

5. om hur verksamheten skall bedrivas enligt 6 kap. 11 § andra stycket.

1. att förbjuda en EES-försäkringsgivare *eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut* att fortsätta med sin marknadsföring eller ingå nya försäkringsavtal *eller avtal om tjänstepension*,

2. att inskränka en EES-försäkringsgivares *eller ett utländskt tjänstepensionsinstituts* rätt att förfoga över sina tillgångar enligt 3 kap. 6, 7 eller 9 §,

5 §

Finansinspektionen kan förena ett föreläggande eller förbud enligt denna lag med vite. Har inspektionen förelagt vite skall den utländska försäkringsgivaren genast skriftligen underrättas om

Finansinspektionen kan förena ett föreläggande eller förbud enligt denna lag med vite. Har inspektionen förelagt vite skall den utländska försäkringsgivaren *eller det utländska tjänstepensions-*

¹⁰ Senaste lydelse 1999:226.

detta. *institutet* genast skriftligen
underrättas om detta.

Finansinspektionen kan vid vite förelägga företrädaren för en försäkringsgivare från tredje land att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller andra författningar att sända in behöriga redovisningshandlingar och revisionsberättelser. Följs inte ett sådant vitesföreläggande kan inspektionen döma ut vitet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. En EES-försäkringsgivare som är verksam i Sverige när denna lag träder i kraft har rätt att med stöd av äldre bestämmelser fortsätta den verksamheten här.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

dels att 10 a, 11, 31 och 32 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas 13 nya paragrafer, 9 a, 10 b–d, 15 a–e, 16 a och 34–36 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Bestämmelserna i 10 a § andra–femte styckena, 10 b–10 d §§ och 11 § fjärde och femte styckena, 15 a–15 e och 16 a §§ gäller för en pensionsstiftelse som tryggar utfästelse om pension till minst 100 sådana personer som avses i 9 § första stycket, och för vilka avsättningar har gjorts till stiftelsen. Bestämmelserna får tillämpas även av andra pensionsstiftelser i enlighet med 31 §.

Första stycket gäller inte för egenföretagares tryggnad i stiftelse för egen räkning.

10 a §²

En pensionsstiftelses styrelse svarar för att förmögenheten är placerad på ett nöjaktigt sätt och för att stiftelsens medel inte används för annat än stiftelsens ändamål.

För en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall i fråga om placering av förmögenheten i stället för första stycket bestämmelserna i tredje–femte styckena gälla.

Pensionsstiftelsen skall placera tillgångarna på ett sådant sätt att lämplig riskspridning uppnås. Tillgångarna skall, med beaktande av arbetsgivarens pensionsåtaganden och förändringar i tillgångarnas framtida värde och avkastning, placeras så att

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut (EGT L 235, 23.09.2003, s. 10, Celex 32003L0041).

² Senaste lydelse 1994:1223.

stiftelsens betalningsberedskap är tillfredsställande och den förväntade avkastningen tillräcklig. Tillgångarna skall placeras på det sätt som bäst gagnar dem som omfattas av stiftelsens ändamål och också i övrigt på ett aktsamt sätt. Av tillgångarna får högst

1. fem procent utgöras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser, vilka getts ut av arbetsgivaren, och

2. tio procent utgöras av sådana tillgångar som avses i 1, och som getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan inbördes anknytning som anges i 7 kap. 10 c § andra stycket försäkringsrörelselagen (1982:713), vari arbetsgivaren ingår.

Begränsningarna i tredje stycket 1 och 2 gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Beträffande användande av optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall pensionsstiftelsen tillämpa 7 kap. 17 b § försäkringsrörelselagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av de bestämmelserna.

10 b §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall upprätta och följa placeringsriktlinjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad riktlinjerna skall innehålla.

Senast när placeringsriktlinjer börjar användas, skall de ges in till Finansinspektionen. Pensionsstiftelsen skall samtidigt lämna in

en redogörelse för de konsekvenser som riktlinjerna får för stiftelsen och dem som omfattas av stiftelsens ändamål. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad redogörelsen skall innehålla.

Bestämmelserna i andra stycket gäller också vid ändring av placeringsriktlinjer.

10 c §

Styrelsen skall fastställa placeringsriktlinjer enligt 10 b §. Styrelsen ansvarar för att riktlinjerna följs och skall fortlöpande pröva om de behöver ändras.

10 d §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall till de personer som anges i den bestämmelsen ge den information som behövs om stiftelsen och dess verksamhet samt om pensionerna och de överenskommelser som ligger till grund för pensionerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en pensionsstiftelse skall lämna.

Lydelse enligt prop. 2004/05:85

Föreslagen lydelse

11 §

En pensionsstiftelse får inte ta emot en fordran mot arbetsgivaren. Avtal som strider mot detta är ogiltigt. Stiftelsen får dock låna ut medel till arbetsgivaren, om det ställs betryggande säkerhet för lånet eller tillsynsmyndigheten medger det.

En stiftelse får inte ta emot egendom från arbetsgivaren på villkor, som väsentligt begränsar stiftelsens rätt att förfoga över egendomen. Inte heller får en stiftelse som har grundats av aktiebolag, utan att tillsynsmyndigheten godkänner det, äga aktier i bolaget eller i bolag vilket står i sådant förhållande till detta som avses i 1 kap. 11 § aktiebolagslagen (2005:000).

Om en pensionsstiftelse har till ändamål att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande i aktiebolag som är fåmansföretag enligt 56 kap. 2 och 3 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) skall, i fråga om stiftelsens rätt att lämna lån och ställa

säkerhet, bestämmelserna i 21 kap. 1–9 och 11 §§ samt 30 kap. 1 § aktiebolagslagen tillämpas.

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket får ta upp eller ta över penninglån endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov, dock under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till stiftelsens omfattning.

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket får inte ställa säkerhet för tredje man.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 a §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket får åta sig uppdrag att från Sverige trygga utfästelse om pension som skall fullgöras i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (gränsöverskridande verksamhet).

15 b §

Varje gång en pensionsstiftelse åtar sig ett uppdrag att bedriva gränsöverskridande verksamhet enligt 15 a § skall stiftelsen lämna en särskild underrättelse till Finansinspektionen. Underrättelsen skall innehålla uppgift om

1. den arbetsgivare som skall göra inbetalningar till pensionsstiftelsen och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för tryggandet.

15 c §

Finansinspektionen skall, om de förutsättningar som anges i andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att en underrättelse enligt 15 b § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen.

Ett meddelande enligt första stycket skall lämnas om det inte finns skäl att ifrågasätta att

1. pensionsstiftelsens organisation är ändamålsenlig,

2. pensionsstiftelsens finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning, och

3. företrädaren för pensionsstiftelsen har tillräcklig kompetens och i övrigt är lämpad att leda den gränsöverskridande verksamheten.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelande enligt första stycket underrätta pensionsstiftelsen om att meddelandet lämnats.

Om Finansinspektionen, med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket, får veta vilka verksamhetsbestämmelser som är tillämpliga i det land där verksamheten skall bedrivas, skall inspektionen underrätta pensionsstiftelsen om det. Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att stiftelsen tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas tagit emot inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut om det skall fattas inom tre månader från det att en underrättelse enligt 15 b § togs emot.

15 d §

Om något av de förhållanden som angetts i en underrättelse

enligt 15 b § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall pensionsstiftelsen underrätta Finansinspektionen minst en månad innan ändringen genomförs.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen.

15 e §

Om ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har bestämmelser som innebär ytterligare begränsningar för en pensionsstiftelses placering av tillgångar utöver vad som framgår av 10 a § andra–femte styckena, skall en stiftelse som bedriver verksamhet där på begäran från det landet tillämpa även de bestämmelserna.

16 a §

En styrelseledamot i en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall ha de insikter och den erfarenhet som krävs för att delta i ledningen av en sådan pensionsstiftelse och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

Av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud följer att den som är underkastad näringsförbud inte får vara styrelseledamot i en pensionsstiftelse.

31 §³

Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har tagit emot sitt uppdrag.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har tagit emot sitt uppdrag. *En pensionsstiftelse som avses i 9 a §*

³ Senaste lydelse 1998:307.

första stycket skall dock anmälas för tillsyn genast efter det att uppdraget tagits emot.

Anmälan enligt andra stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon. Till anmälan skall fogas bestyrkt kopia av de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen samt, om möjligt, uppgift om storleken och beskaffenheten av stiftelsens förmögenhet. När en ändring har inträtt i något förhållande som tidigare har anmälts, skall detta genast anmälas till tillsynsmyndigheten.

När en pensionsstiftelses verksamhet når den omfattning som anges i 9 a § första stycket, skall dess styrelse genast göra en anmälan till tillsynsmyndigheten. Detsamma gäller när en pensionsstiftelse beslutat att tillämpa de bestämmelser som anges i nämnda stycke.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, efter ansökan från en pensionsstiftelse vars verksamhet inte längre har den omfattning som anges i 9 a § första stycket eller som inte längre vill tillämpa dessa bestämmelser i enlighet med vad som anges i 9 a § andra stycket besluta att stiftelsen inte längre skall tillämpa de regler som anges i det förstnämnda stycket.

Tillsynsmyndigheten skall föra ett register över anmälda stiftelser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om avgifter för tillsyn och registrering enligt denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall underrätta Finansinspektionen om en anmälan enligt andra stycket andra meningen eller fjärde stycket. Finansinspektionen skall underrätta tillsynsmyndigheten om en ansökan enligt femte stycket och om det beslut som inspektionen fattar med anledning av en sådan ansökan.

32 §⁴

Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att en pensions- eller personalstiftelse inte förvaltas i enlighet med de för stiftelsen gällande föreskrifterna eller denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

Vid tillsynen över pensions- och personalstiftelser tillämpas i övrigt bestämmelserna i 9 kap. 4 och 5 §§, 6 § tredje stycket samt 7 § stiftelselagen (1994:1220).

För tillsynen över förvaltningen av vissa pensionsstiftelser gäller särskilda bestämmelser i 34 och 35 §§.

34 §

Finansinspektionen skall utöva tillsyn över att en pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket förvaltas i enlighet med bestämmelserna i 10 a § andra–femte styckena, 10 b–10 d §§, 11 § fjärde och femte styckena, 15 a–15 e och 16 a §§ samt i enlighet med föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser. Inspektionen skall utöva sådan tillsyn också över förvaltningen av en stiftelse som med stöd av 9 a § andra stycket beslutat att tillämpa de bestämmelserna.

Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

35 §

Finansinspektionen får meddela de anmärkningar i fråga om en pensionsstiftelses förvaltning som inspektionen anser behövs.

Finansinspektionen skall förelägga pensionsstiftelsen eller styrelsen att vidta rättelse om inspektionen finner att

1. avvikelse skett från någon av de bestämmelser som anges i 34 § första stycket, eller

⁴ Senaste lydelse 1994:1223.

2. placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av stiftelsens förvaltning.

Om Finansinspektionen bedömer att en stiftelse förvaltar medel som avsatts till stiftelsen för personer som anges i 9 a § första stycket på ett sådant sätt som innebär att dessa personers intressen hotas, får inspektionen besluta om att utse en särskild företrädare att sköta hela eller delar av driften av föreningen.

Finansinspektionen får även begränsa pensionsstiftelsens förfoganderätt eller förbjuda stiftelsen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om det bedöms vara nödvändigt för att skydda de personer som anges i tredje stycket. Finansinspektionen får besluta hur pensionsstiftelsen skall förvaltas efter ett sådant beslut.

I fråga om styrelsens skyldighet att lämna upplysningar och hålla tillgångar och handlingar tillgängliga för granskning och beträffande tillsynen i övrigt skall bestämmelserna i 19 kap. 3 §, 8 § första meningen, 9 §, 10 § 1, 11 § sjätte stycket, 11 a och 15 §§ samt 21 kap. 2 § fjärde stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) samt föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser tillämpas på motsvarande sätt.

36 §

Finansinspektionens beslut enligt 15 c och 15 d §§ får överklagas hos kammarrätten.

Andra beslut som inspektionen meddelar enligt denna lag får överklagas hos länsrätten. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223).
Prövningstillstånd krävs vid

*överklagande till kammarrätten av
länsrättens avgörande.*

*Inspektionen får bestämma att
ett beslut om föreläggande eller
om förvaltning enligt 35 § fjärde
stycket skall gälla omedelbart.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall senast den 31 januari 2006 anmälas för tillsyn till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten skall underrätta Finansinspektionen om en sådan anmälan.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Den som är underkastad näringsförbud får inte

1. driva näringsverksamhet,
2. vara bolagsman i ett annat handelsbolag än kommanditbolag eller komplementär i ett kommanditbolag eller medlem i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
3. vara stiftare av ett aktiebolag, en sparbank eller ett försäkringsbolag,
4. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, ett handelsbolag, en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige eller en ekonomisk förening eller en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet eller ledamot eller suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganet för ett europabolag med säte i Sverige,
5. vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i ett aktiebolag, ett försäkringsbolag eller ett europabolag med säte i Sverige eller företagsledare i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
6. vara firmatecknare eller i annan egenskap vara ställföreträdare för en sådan juridisk person som anges vid 4,
7. faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller av en sådan juridisk person som är bokföringspliktig även om den inte driver näring,
8. äga så många aktier i ett aktiebolag, ett försäkringsaktiebolag eller ett europabolag med säte i Sverige att hans andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger femtio procent, eller
9. inneha fullmakt att företräda en enskild näringsidkare i dennes näringsverksamhet eller en juridisk person som anges i 4.

Förbudet i första stycket 9 gäller inte i fråga om fullmakt som avses i 10 § andra stycket lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

¹ Senaste lydelse 2004:579.

Beträffande verkställande direktör och vice verkställande direktör för en filial enligt lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. och föreståndare för en verksamhet enligt samma lag finns bestämmelser om näringsförbud i den lagen.

Näringsförbud utgör inget hinder mot att sådan verksamhet bedrivs som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.6 Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom föreskrivs att 4 a § förmånsrättslagen (1970:979) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förmånsrätt följer med försäkringstagares och andra ersättningsberättigades fordran på grund av försäkringsavtal hos försäkringsgivare i den egendom och i den omfattning som anges i 7 kap. 11 a § försäkringsrörelselagen (1982:713) och 5 kap. 11 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Föreslagen lydelse

4 a §¹

Förmånsrätt följer med försäkringstagares och andra ersättningsberättigades fordran på grund av försäkringsavtal hos försäkringsgivare i den egendom och i den omfattning som anges i 7 kap. 11 a § försäkringsrörelselagen (1982:713) och 5 kap. 11 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

¹ Senaste lydelse 1999:605.

2.7 Förslag till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410)

Härigenom föreskrivs att 5 § trafikskadelagen (1975:1410)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §²

Trafikförsäkring får meddelas av

1. en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen, samt

2. en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

2. en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

En försäkringsgivare som får meddela trafikförsäkring är skyldig att på begäran meddela trafikförsäkring. I ett tillstånd enligt första stycket 1 kan dock skyldigheten begränsas till att gälla försäkring åt personer som tillhör en viss yrkesgrupp eller intressegrupp eller som är bosatta inom ett visst område. Finansinspektionen kan efter ansökan medge motsvarande begränsning för försäkringsgivare som driver verksamhet här som avses i första stycket 2. Finansinspektionens beslut får överklagas hos regeringen.

En försäkringsgivare som avser att meddela trafikförsäkring genom gränsöverskridande verksamhet med stöd av 2 kap. 1 § lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige men som inte har fast driftställe i Sverige skall ha en representant här i landet. Representanten skall vara bosatt i Sverige eller vara en svensk juridisk person. Försäkringsgivaren skall utfärda en fullmakt för representanten att gentemot skadelidande företräda försäkringsgivaren och att själv eller genom annan tala och svara för denne angående försäkringsfall. Representanten skall även ha behörighet att företräda försäkringsgivaren vid kontroll av om det finns giltig trafikförsäkring. Försäkringsgivaren skall

En försäkringsgivare som avser att meddela trafikförsäkring genom gränsöverskridande verksamhet med stöd av 2 kap. 1 § lagen om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige men som inte har fast driftställe i Sverige skall ha en representant här i landet. Representanten skall vara bosatt i Sverige eller vara en svensk juridisk person. Försäkringsgivaren skall utfärda en fullmakt för representanten att gentemot skadelidande företräda försäkringsgivaren och att själv eller genom annan tala och svara för denne angående försäkringsfall. Representanten skall även ha behörighet att företräda försäkringsgivaren vid kontroll av om det finns giltig trafik-

¹ Lagen omtryckt 1994:43.

² Senaste lydelse 1998:382.

informera försäkringstagarna om vem som är försäkringsgivarens representant och om dennes adress. Ytterligare föreskrifter om villkor beträffande representanter får meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen.

försäkring. Försäkringsgivaren skall informera försäkringstagarna om vem som är försäkringsgivarens representant och om dennes adress. Ytterligare föreskrifter om villkor beträffande representanter får meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Motortävlingsförsäkring får bara meddelas av en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen samt av en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

En försäkringsgivare som får meddela motortävlingsförsäkring är skyldig att på begäran meddela motortävlingsförsäkring och att utfärda bevis därom enligt formulär som Finansinspektionen fastställer.

Föreslagen lydelse

2 §¹

Motortävlingsförsäkring får bara meddelas av en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen samt av en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

¹ Senaste lydelse 1998:297.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Häriigenom föreskrivs att 3 och 14 b §§ lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Om rätt för vissa utländska företag att driva verksamhet i Sverige finns särskilda bestämmelser, nämligen

1. för kreditinstitut 4 kap. 1, 2 och 4–6 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,

2. för värdepappersföretag 1 kap. 3 c § och 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,

3. för finansiella institut 4 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse,

4. för utländska försäkringsgivare lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige,

4. för utländska försäkringsgivare lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige,

5. för börser, auktoriserade marknadsplatser och clearingorganisationer 2 kap. 7 §, 7 kap. 2 § respektive 8 kap. 3 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet,

6. för centrala värdepappersförvarare 2 kap. 6 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument,

7. för förvaltningsbolag och fondföretag 1 kap. 6–11 §§ lagen (2004:46) om investeringsfonder,

8. för utgivare av elektroniska pengar 2 kap. 8 § samt 5 kap. 6 och 7 §§ lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar,

9. för företag som driver inlåningsverksamhet 2 § lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet.

14 b §²

Bestämmelserna i 11, 12, 14 och 14 a §§ skall tillämpas på motsvarande sätt på verksamhet som avser skadeförsäkring och som bedrivs genom en sådan generalagent eller generalrepresentation som avses i 1 kap. 9 eller 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige under förutsättning att verksamheten bedrivs från ett sådant fast driftställe som avses i 2 kap. 29 § inkomstskattelagen

Bestämmelserna i 11, 12, 14 och 14 a §§ skall tillämpas på motsvarande sätt på verksamhet som avser skadeförsäkring och som bedrivs genom en sådan generalagent eller generalrepresentation som avses i 1 kap. 9 eller 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige under förutsättning att verksamheten bedrivs från ett sådant fast driftställe som avses i

¹ Senaste lydelse 2004:310.

² Senaste lydelse 2001:1187.

(1999:1229). Vad som här sägs om skadeförsäkring gäller också återförsäkring avseende skadeförsäkring.

2 kap. 29 § inkomstskattelagen (1999:1229). Vad som här sägs om skadeförsäkring gäller också återförsäkring avseende skadeförsäkring.

Vid tillämpning av första stycket skall

1. skadeförsäkringsföretag som bedriver sin verksamhet genom generalrepresentation anses utgöra en självständig filial i förhållande till annat skadeförsäkringsföretag som bedriver verksamhet genom samma generalrepresentation,

2. den som är företrädare för verksamheten enligt 1 kap. 8 § andra stycket lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige eller den som på motsvarande sätt företräder återförsäkringsrörelse anses som verkställande direktör, och

2. den som är företrädare för verksamheten enligt 1 kap. 8 § andra stycket lagen om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige eller den som på motsvarande sätt företräder återförsäkringsrörelse anses som verkställande direktör, och

3. bestämmelserna om årsbokslut i 14 § tredje stycket 3 tillämpas med bortseende från de i andra stycket föreskrivna begränsningarna till företag som lyder under lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och till vissa slag av försäkringsföretag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Regeringen får meddela föreskrifter som avviker från bestämmelserna i försäkringsrörelselagen (1982:713), lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Regeringen får meddela föreskrifter som avviker från bestämmelserna i försäkringsrörelselagen (1982:713), lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Finansinspektionen får besluta att en försäkringsgivare får avvika från bestämmelser i någon lag som anges i första stycket eller från föreskrifter som meddelats med stöd av sådan lag eller med stöd av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

3 Ärendet och dess beredning

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut (i det följande benämnt tjänstepensionsdirektivet) införs en gemensam EG-rättslig reglering av sådana institut som inrättas utifrån syftet att tillhandahålla tjänstepension. Direktivet skall vara genomfört i medlemsstaterna senast den 23 september 2005.

Regeringen uppdrog den 16 oktober 2003 åt en särskild utredare att bl.a. presentera förslag till hur direktivet bör genomföras i svensk rätt (dir. 2003:125). Utredningen, vars huvuduppgift är att föreslå ny associationsrättslig reglering för försäkringsföretag, har antagit namnet Försäkringsföretagsutredningen.

Försäkringsföretagsutredningens uppgift i den del som nu är aktuell har varit att lämna ett heltäckande förslag på hur tjänstepensionsdirektivet bör genomföras i svensk rätt. Som grund för de förslag som lämnas har utredningen därvid haft till uppgift att göra en kartläggning av den svenska tjänstepensionsmarknaden och göra en utvärdering av denna. I uppdraget har även ingått att analysera om Sverige bör tillämpa valmöjligheten för medlemsstaterna att tillämpa vissa av direktivets regler på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet, samt att särskilt överväga om Sverige bör tillämpa möjligheten att undanta sådana institut som förvaltar pensionsplaner som har färre än 100 medlemmar. En annan särskild fråga för utredningen har varit att lämna förslag på hur reglerna för pensionsstiftelserna skall samordnas med den försäkringsrättsliga regleringen. Eftersom direktivet är tillämpligt på alla tjänstepensionsinstitut, oavsett rättslig form, har utredningens uppdrag vidare varit att bygga sina förslag på en analys av hur lagstiftningen bör vara utformad för att inte hindra uppkomsten av nya former av tjänstepensionsinstitut, liksom hur lagstiftningen bör se ut för att främja konkurrensneutralitet i förhållande till internationella aktörer. Slutligen har utredningen, utifrån analysen av tjänstepensionsmarknaden, haft att överväga behovet av andra ändringar i gällande reglering för sådana institut som omfattas av tjänstepensionsdirektivet än sådana som är direkt föranledda av direktivet.

Utredningen överlämnade i september 2004 betänkandet *Genomförande av tjänstepensionsdirektivet* (SOU 2004:101). Sammanfattningen och lagförslagen i betänkandet finns i *bilagorna 2 och 3*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (Fi2004/4580).

EG-kommissionen höll den 22 oktober 2004 ett s.k. genomförandemöte avseende tjänstepensionsdirektivet. Vid mötet diskuterades olika problemställningar kring genomförandet som medlemsstaterna fört fram. Kommissionen har herefter upprättat ett dokument med kommentarer kring direktivets artiklar utifrån dessa problemställningar. Under utarbetandet av de lagförslag som lämnas i denna remiss har diskussioner vid flera tillfällen förts med tjänstemannaföreträdare för såväl EG-kommissionen som andra medlemsstater.

Skatteverket har i sitt remissvar på utredningens betänkande pekat på behovet av att se över skattelagstiftningen i ett antal avseenden som inte

behandlades i betänkandet, bl.a. avseende avkastningsskatt. Skattefrågor med anledning av genomförandet av tjänstepensionsdirektivet kommer att beredas i särskild ordning och regeringen avser att återkomma till riksdagen i den delen.

4 Allmänt om tjänstepension

4.1 Inledning

Såväl i internationell debatt som i de sammanhang när pensioner beskrivs i ett nationellt, svenskt perspektiv brukar pensionssystemet delas in i tre s.k. pelare. Enligt denna indelning består den första pelaren av den allmänna statliga, lagstadgade pensionen, dvs. den pension som erhålls via socialförsäkringssystemet. Därutöver kan delar av pensionen vara kopplad till en anställning, där arbetsgivaren via ett avtal med arbetstagaren har utfäst att betala pensionsersättningar. Denna andra pelare brukar benämnas tjänstepension (i Sverige används också benämningen avtalspension). Den tredje pelaren utgörs av sådant frivilligt pensionssparande på individnivå som den enskilde själv kan välja att påbörja.

Det bör i sammanhanget understrykas att den nu beskrivna indelningen av pensionssystem i tre pelare inte är absolut eller definitiv; den existerar vid sidan av annan terminologisk indelning i andra internationella fora och har inte tagit hänsyn till utvecklingen i vissa nationella pensionssystem där karaktärsdragen i de olika pelarna blandas. Pelarindelningen har vidare inte någon direkt återspeglning i lagreglering. De EG-rättsliga instrument som hittills antagits, däribland tjänstepensionsdirektivet, refererar således inte uttryckligen i någon artikel till terminologi som bygger på denna indelning i tre pelare. Däremot används terminologin i t.ex. tjänstepensionsdirektivets ingress (se stycke 9). Inte heller i svensk lagstiftning återfinns någon referens till pelarindelningen. Orsaken till att indelningen inte används i vare sig enskilda artiklar i EG:s rättsinstrument eller i svensk lagstiftning eller annan reglering på pensionsområdet är att sådan reglering naturligen måste bygga på så precisa definitioner som möjligt. Den EG-rättsliga regleringen bygger dessutom på ett funktionellt angreppssätt som skall vara oberoende av uppbyggnaden av de enskilda medlemsstaternas pensionssystem.

Tjänstepensionerna utgör ett komplement till den allmänna pensionen och grundar sig på en utfästelse från arbetsgivaren gentemot arbetstagaren att utge olika förmåner efter pensioneringen. Tjänstepensionen kan i Sverige ha sin grund antingen i ett kollektivavtal eller i ett individuellt avtal mellan en arbetsgivare och en enskild arbetstagare. I Sverige omfattas omkring 90 procent av arbetstagarna av kollektivavtal om tjänstepension, vilket internationellt sett är en mycket stor andel. Sammantaget är närmare fyra miljoner människor i Sverige berättigade till tjänstepension, vilket innebär att den svenska tjänstepensionsmarknaden redan i dag förvaltar ett mycket betydande kapital.

Det finns inga tecken på att behovet av tjänstepensioner skall komma att minska i framtiden. Snarare tyder den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning och de förändringar av den lagstadgade pensionen som den utvecklingen har medfört att tjänstepensionerna i framtiden kommer att få ännu större betydelse som inkomstförstärkning.

4.2 Tjänstepensionsplanen

Som nämnts inledningsvis kan en tjänstepension ha sin grund antingen i ett kollektivavtal eller i ett individuellt avtal mellan en arbetsgivare och en enskild arbetstagare. Vad som i hög grad skiljer Sverige från större delen av övriga Europa när det gäller tjänstepensioner är att det råder avtalsfrihet på området, dvs. det finns ingen civilrättslig reglering avseende avtalsvillkoren. Det finns heller inga lagkrav på hur arbetsgivarens utfästelse skall vara utformad; den behöver t.ex. inte vara skriftlig. Den svenska tjänstepensionsmarknaden karaktäriseras dock av att det stora flertalet anställda har sina pensionsförmåner reglerade genom kollektivavtal, vilka är till alla delar bindande för de parter som omfattas av avtalet.

I lag finns en civilrättslig respektive en skatterättslig definition av vad som avses med pensionsplan, dvs. det avtal om tjänstepension som ingås mellan arbetsmarknadsparterna. Den civilrättsliga definitionen av s.k. allmän pensionsplan ges i 4 § lagen (1967:531) om trygghet av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen). Med allmän pensionsplan avses enligt detta lagrum sådana allmänna grunder för pensionering av arbetstagare eller arbetstagarers efterlevande som innehåller regler om trygghet av arbetsgivarens utfästelse genom kreditförsäkring, avsättning till pensionsstiftelse i enlighet med tryggandelagen eller annan likvärdig anordning och som på arbetstagersidan är godkända av organisation vilken enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) är att anse såsom central arbetstagarorganisation.

I förarbetena till tryggandelagen (prop. 1967:83 s. 109) anges att en allmän pensionsplan tar sikte på en kategori anställda, t.ex. alla arbetstagare som är anställda vid ett visst företag eller alla tjänstemän vid företaget. Den viktigaste förutsättningen för att grunder för arbetstagar-pensionering skall kunna anses utgöra en allmän pensionsplan är att grunderna på arbetstagersidan har godkänts av en central arbetstagarorganisation.

För att det skall vara fråga om en allmän pensionsplan har Regeringsrätten (RÅ 1996 ref. 33) vidare uttalat att det i planen skall finnas en garanti för att grunderna är av kollektiv natur och att pensionsförmånerna är preciserade.

På skatteområdet definieras allmän pensionsplan i 58 kap. 20 § inkomstskattelagen (1999:1229). I lagtexten hänvisas inledningsvis till den civilrättsliga definition av allmän pensionsplan som ges i tryggandelagen. Med begreppet allmän pensionsplan avses vidare också pensionsutfästelser som ryms inom vad som enligt en allmän pensionsplan är sedvanligt inom branschen för arbetstagare med motsvarande uppgifter, dock när det gäller utfästelser som tryggs genom avsättning i balansräkningen bara i förening med kreditförsäkring. Vidare avses pensionsutfästelser för vilka det har tecknats kommunal eller statlig borgen eller liknande garanti samt pensionsutfästelser i enlighet med pensionsavtal som har godkänts på arbetstagersidan av sådan organisation som enligt MBL anses som central arbetstagarorganisation.

De pensionsförmåner som har sin grund i ett kollektivavtal har tillkommit efter förhandlingar mellan arbetsmarknadsparterna. Dessa ingår som en del i en samlad uppgörelse om anställningsförhållanden.

Villkoren för tjänstepensionerna fastslås av arbetsmarknadsparterna i kollektivavtalet. Överenskommelsen angående tjänstepensionerna innehåller normalt föreskrifter om förmåner, ersättningsnivåer och former för hur pensionsutfästelsen skall tryggas.

De anställda omfattas av olika pensionsplaner beroende på inom vilken sektor – exempelvis statlig eller privat – som personen är anställd. Kollektivavtalsparterna har förhandlat fram separata pensionsplaner för varje avtalsområde. Villkor och förmåner skiljer sig därför åt mellan de olika pensionsplanerna.

Traditionellt sett brukar man dela in avtalsområdena i fem stora huvudgrupper; privatanställda arbetare, privatanställda tjänstemän, anställda inom Kooperationen, statsanställda och anställda i kommuner och landsting. En kort redogörelse för de fyra dominerande kollektivavtalen ges nedan i avsnitt 4.2.2. Härutöver förekommer olika varianter av dessa pensionsavtal samt pensionsavtal som är reglerade genom s.k. hängavtal mellan en enskild arbetsgivare och de fackliga arbetstagarrepresentanterna samt tjänstepensioner som har sin grund i ett fristående individuellt avtal mellan en arbetsgivare och en enskild arbetstagare.

4.2.1 Olika tjänstepensionsmodeller

Man brukar tala om två olika huvudtyper av tjänstepension – förmånsbestämd och premiebestämd. Som kommer att framgå i nästa avsnitt kan de två modellerna även kombineras.

Den traditionella modellen för tjänstepensioner, såväl i Sverige som i många andra länder, är att arbetstagaren utfäster en förmån av viss storlek, vilken vanligen relateras till lönenivå och ett visst antal tjänsteår. En pension som bestäms på detta sätt kallas förmånsbestämd (på engelska "defined benefit"). För det fall att pensionen skall tryggas har arbetsgivaren sedan att göra de inbetalningar och/eller avsättningar som krävs för att den utlovade utfästelsen skall kunna fullgöras.

I denna modell är kostnadens storlek en osäkerhetsfaktor för arbetsgivaren, eftersom förändrade förhållanden, särskilt de finansiella upp- och nedgångarna, gör det svårt att beräkna kostnaderna för de gjorda pensionslöften. Å andra sidan ger modellen en förutsebarhet för arbetstagarna, eftersom de vet hur hög deras framtida pension kommer att bli.

En annan modell innebär att arbetsgivaren utfäster sig att betala en premie av en viss storlek, ofta en viss procent av den anställdes lön, till exempelvis ett försäkringsbolag. Ofta får arbetstagaren själv välja placeringsalternativ. En sådan pensionsmodell benämns premiebestämd eller avgiftsbestämd (på engelska "defined contribution") och förmånens storlek kommer sedan att bero på avkastningen på inbetalade medel.

I premiebestämda modeller är således förmånens storlek en osäkerhetsfaktor för arbetstagaren. Systemet har däremot fördelar för arbetsgivaren, som får möjlighet att förutse storleken på pensionskostnaderna.

Ett särskilt problem med premiebestämda pensioner är att de enskilda arbetstagarna i allmänhet har sämre kompetens för att kunna hantera osäkerheten vad gäller exempelvis val av placeringsalternativ. För

svenskt vidkommande är det därför inte ovanligt att arbetsmarknadsparterna i de kollektivavtalade systemen kommer överens om att en del av ansvaret skall kvarstå på dem och att de anställda ges mindre valfrihet än vad det premiebestämda systemet teoretiskt möjliggör. Arbetsmarknadsparternas större ansvarstagande såvitt avser placeringarna påverkar dock inte riskfördelningen, eftersom det fortfarande är den enskilde arbetstagaren som ytterst står risken för hur stor den framtida pensionsförmånen kommer att bli.

4.2.2 De svenska kollektivavtalen

I västvärlden är trenden för närvarande att de förmånsbestämda pensionsplanerna ersätts av premiebestämda planer. Orsakerna kan bl.a. sökas i att befolkningen i allmänhet blir äldre och att påfrestningarna på samhällsekonomin eller arbetsgivarna annars skulle riskera att bli alltför stora.

Sverige är ett av de länder som har övergått från en förmånsbestämd till en premiebestämd modell i det lagstadgade pensionssystemet. Denna utveckling har även slagit igenom på tjänstepensionsområdet, något som speglas i tre av de fyra stora kollektivavtalen på området. För statstjänstemännens del infördes genom PA-91/Kåpan en premiebestämd komponent till det tidigare helt förmånsbestämda systemet. För privata tjänstemän infördes en liknande ordning genom ITPK inom ITP-planen. I och med det senaste avtalet, PA-03, har statstjänstemännens tjänstepension till dominerande del blivit premiebestämd, men innehåller fortfarande förmånsbestämda komponenter för lönedelar över 7,5 basbelopp. Tjänstepensionsavtalet för kommun- och landstingsanställda, PFA, har ett liknande innehåll. Däremot är tjänstepensionerna enligt Avtalspension SAF-LO, som täcker området för privatanställda arbetare, numera helt premiebestämda. ITP-planen, som är det sista stora systemet som till större delen är förmånsbestämt, väntas också reformeras framöver. Det skall dock anmärkas att de äldre mer eller mindre förmånsbestämda avtalen kommer att fasas ut under en längre tid.

Gemensamt för de kollektivavtal som behandlats ovan är att de alla i varierande utsträckning ger arbetstagarna möjlighet att välja placeringsalternativ i de delar pensionen är premiebestämd. Så är också fallet avseende de s.k. tiotaggarna inom ITP-planen (se avsnitt 4.4.3).

En utförligare redogörelse för de olika tjänstepensionsavtalen finns i bilaga 3 till Försäkringsföretagsutredningens delbetänkande Genomförande av tjänstepensionsdirektivet.

4.3 Tjänstepensionsförmånerna

Hur stor andel av den totala pensionen som utgörs av tjänstepension beror delvis på arbetstagarens tidigare inkomster. I allmänhet utgör andelen dock mellan 15 och 20 procent.

Tjänstepensionsförmånerna följer av den pensionsutfästelse som arbetsgivaren har gjort. Med denna pensionsutfästelse avses vanligen ett löfte från arbetsgivaren till en anställd eller tidigare anställd eller

efterlevande till sådana anställda och som omfattar ålders-, sjuk- eller efterlevandepension. På senare år har det även blivit allt vanligare att arbetstagaren kommer överens med arbetsgivaren om att löneökningar, övertidsersättning, bonus och liknande inte skall betalas ut på sedvanligt sätt utan omvandlas till pensionsförmåner.

En pensionsutfästelse kan vara antingen oantastbar eller antastbar. En oantastbar utfästelse är inte förenad med några villkor, vilket innebär att den anställde har rätt till intjänad pension oavsett om han eller hon slutar sin anställning i förtid eller påbörjar en ny anställning före ordinarie pensionsålder. Den anställde tjänar således fortlöpande in en fordran på framtida pension och arbetsgivaren påtar sig motsvarande pensionsåtagande. För en antastbar utfästelse gäller däremot villkor. Exempel på antastbara pensionsutfästelser är löften om garantipension och visstidspension, och de pensionerna är att jämföras med en bruttoförmån från vilken övriga inkomster skall avräknas. Majoriteten av de svenska pensionsutfästelserna är oantastbara.

Intjänande förmåner går inte förlorade bara för att arbetstagaren byter arbetsplats. För det fall att arbetstagaren exempelvis byter till en annan arbetsgivare inom samma kollektivavtalsområde kvarstår arbetstagaren inom samma pensionsplan. Lämnar arbetstagaren avtalsområdet ges, beträffande förmånsbestämd pension, ett fribrev avseende intjänad pensionsrätt, som därefter fortsätter att indexeras. Medel som betalats in till en premiebestämd pension kvarstår för förvaltning i den tryggandeform som tidigare har valts.

4.4 Tryggande av tjänstepension

Pensionsutfästelser är av långsiktig art eftersom de i regel sträcker sig flera decennier framåt i tiden. För att arbetsgivarens löfte om framtida pensionsutbetalningar till den anställde skall få någon substans anses det därför vanligen nödvändigt att säkerställa – trygga – pensionsutfästelsen. Det finns inte några tvingande civilrättsliga regler för valet av tryggande, men de kollektivavtal som finns på området innehåller särskilda regler för hur detta skall ske. Skattelagstiftningen ställer särskilda krav på tryggande för att inbetalningar och avsättningar för tjänstepension skall godtas skatterättsligt.

Det dominerande sättet att trygga tjänstepension i Sverige är genom inbetalning av premier till en understödsförening (s.k. tjänstepensionskassa) eller till ett livförsäkringsbolag. I sådana fall brukar man tala om tjänstepensionsförsäkring. Pensionsutfästelsen kan också tryggas genom att arbetsgivaren skuldför pensionskostnaderna i sin balansräkning (s.k. kontotryggande eller på engelska "book reserves"). Vidare kan säkerställande ske genom att arbetsgivaren gör avsättningar till en pensionsstiftelse. Beträffande de två senare fallen finns regler i tryggandelagen. Tryggandet i pensionsstiftelse eller kontotryggande kan också kombineras genom att arbetsgivaren därtill tecknar en kreditförsäkring eller ställer annan säkerhet. En ytterligare modell är att företagsägda kapitalförsäkringar pantsätts till förmån för arbetstagaren för att trygga tjänstepension. Olika kombinationer av tryggandeformer förekommer också, exempelvis inom ramen för ITP-planen.

Såvida pensionsöverenskommelsen inte föreskriver annat får arbetsgivaren själv välja formen för tryggandet. I allmänhet tecknar en arbetsgivare som inte omfattas av kollektivavtal försäkring eller gör avsättningar till pensionsstiftelse.

4.4.1 Tryggande i pensionsstiftelse

Som nämnts i föregående avsnitt regleras avsättning till pensionsstiftelse i tryggandelagen. En pensionsstiftelses uteslutande ändamål är att trygga sådan utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande, som har lämnats av en arbetsgivare och som denne bär ansvaret för (9 § tryggandelagen). En pensionsstiftelse kan aldrig utfästa pension och ansvarar följaktligen inte heller för pensionsutfästelserna (12 § tryggandelagen). Stiftelsens medel kan inte tas i anspråk för arbetsgivarens övriga skulder och berörs inte av arbetsgivarens obestånd. När arbetsgivaren har gjort en avsättning till stiftelsen, får medlen disponeras endast för pensioner. Enligt tryggandelagen får stiftelsen dock låna ut medel till arbetsgivaren om det ställs betryggande säkerhet för lånet eller om tillsynsmyndigheten medger det. (11 § första stycket) Som betryggande säkerhet anses exempelvis kreditförsäkring. Sådan försäkring meddelas i Sverige i princip uteslutande av Försäkringsbolaget Pensionsgaranti, ömsesidigt (se avsnitt 4.4.2).

Alla arbetsgivare har rätt att bilda pensionsstiftelse. En pensionsstiftelse kan bildas av ett enskilt företag, men det finns inga hinder mot att en stiftelse är gemensam för flera arbetsgivare.

Pensionsstiftelsen är en egen juridisk person. En stiftelse skiljer sig från andra associationer genom att stiftelsen inte har några ägare eller medlemmar. Pensionsstiftelsens förmögenhet förvaltas av en styrelse med representanter för såväl arbetsgivaren som berörda arbetstagare.

En arbetsgivare avsätter medel till pensionsstiftelsen genom att till denna föra över tillgångar såsom kontanter, aktier, obligationer, fastigheter eller liknande. Det är inte tillåtet att överföra reverser eller liknande fordringar på arbetsgivaren. För varje år som de anställda tjänar in pensionsförmåner ökar arbetsgivarens pensionsskuld dels med värdet av de ytterligare intjänade pensionsbeloppen, dels med den förräntning som har förutsatts i beräkningsgrunderna. Pensionsreservens värde – dvs. det kapitaliserade värdet (eller nuvärdet) av de utfästelser som skall tryggas i stiftelsen – fastställs mot bakgrund av de försäkringstekniska grunder för beräkning av kapitalvärde som Finansinspektionen anvisar (se 3 § tryggandelagen).

Någon skyldighet för arbetsgivaren att göra avsättningar till stiftelsen uppställs inte i tryggandelagen. Stiftelsens enda uppgift är att förvalta kapital, och eftersom den inte har något åtagande eller ansvar för pensionsutfästelserna finns ingen motsvarande skuldpost i stiftelsens balansräkning.

Eftersom en pensionsstiftelses uteslutande ändamål är att säkerställa att arbetsgivarens pensionsutfästelser uppfylls, får stiftelsen i normalfallet inte betala ut pensioner. Det är arbetsgivaren som beräknar pensionsåtagandena och utifrån dem gör erforderliga avsättningar till stiftelsen. Det ankommer vidare på arbetsgivaren att sköta utbetalningen av de

utgående pensionerna. Pensionsstiftelsens förmögenhet kan därför karaktäriseras som en form av pant för den pensionsberättigades pensionsfordran. Arbetsgivaren har dock ingen möjlighet att begränsa sin ansvarighet till pantens värde, dvs. stiftelsens förmögenhet.

Arbetsgivaren kan begära kompensation eller gottgörelse från pensionsstiftelsen för utbetalda pensioner under förutsättning att arbetsgivarens pensionsreserv inte överstiger pensionsstiftelsens tillgångar efter gottgörelsen, eller att gottgörelsen högst motsvarar årets avkastning på stiftelsens kapital (14 och 15 §§ tryggandelagen). Det ankommer på stiftelsen att kontrollera att de gottgörelser som arbetsgivaren begär står i överensstämmelse med stiftelsens ändamål och bestämmelserna i tryggandelagen.

Tillsynsmyndighet för pensionsstiftelser är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sin hemvist. Tillsynen är inriktad på att skydda pensionsborgenärerna och till följd härav granskar länsstyrelsen i huvudsak förvaltningen av stiftelsernas kapital.

Det finns som nämnts inget krav på att pensionsstiftelsens tillgångar skall täcka arbetsgivarens pensionsåtaganden. Ofullständig fondering medför dock att arbetsgivaren måste skuldföra ett belopp som motsvarar skillnaden mellan stiftelsens tillgångar och pensionsreserven i balansräkningen.

Tryggandelagen föreskriver att en pensionsstiftelses tillgångar skall vara placerade på ett nöjaktigt sätt. Härutöver finns vissa begränsningsregler som har till syfte att göra stiftelsen oberoende av arbetsgivarens ekonomiska situation. Stiftelsen får t.ex. inte motta fordran eller egendom med begränsad förfoganderätt från arbetsgivaren eller utan tillsynsmyndighetens godkännande äga aktier i det pensionsutfästade bolaget. Av tryggandelagen framgår det indirekt att en pensionsstiftelse inte får bedriva näringsverksamhet (jfr 9 § tryggandelagen).

En pensionsstiftelses styrelse svarar för att stiftelsens förmögenhet är placerad på ett nöjaktigt sätt och för att stiftelsens medel inte används för annat än stiftelsens ändamål. Enligt praxis anses nöjaktig placering vara en placering som vid en allmän bedömning framstår som ändamålsenlig med hänsyn till pensionsstiftelsens syfte. Placeringens säkerhet har ansetts som mera angelägen än möjligheten till avkastning. Något krav på att stiftelsen måste placera sina medel i visst slag av tillgångar har inte uppställts. Det har exempelvis ansetts godtagbart att en stiftelse placerat sina medel i nästan enbart aktier.

Utöver reglerna i tryggandelagen tillhandahåller länsstyrelsen s.k. normalplaceringsregler, som inte är tvingande. Enligt normalplaceringsreglerna gäller generellt att kravet på säkerhet är starkare än kravet på avkastning samt att tillgångarna i tillräcklig utsträckning skall vara likvida för att kunna användas till att fullgöra gottgörelse och eventuell likvidation.

En pensionsstiftelse skall under vissa förutsättningar likvideras. De tvingande likvidationsskälerna är bl.a. att arbetsgivarens verksamhet upphör eller att arbetsgivaren försätts i konkurs. Om arbetsgivaren försätts i konkurs skall stiftelsen, efter att ha betalat stiftelsens eventuella skulder, inköpa pensionsförsäkringar som motsvarar de i stiftelsen tryggade utfästelserna. Om stiftelsens förmögenhet understiger pensionsreserven hos arbetsgivaren skall fördelningen av stiftelsens medel göras

enligt de grunder som tillämpas vid utdelning i konkurs. Underskottet skall täckas av arbetsgivaren.

Vid utgången av år 2002 fanns det 2 476 registrerade pensionsstiftelser i Sverige med en sammanlagd tillgångsvolym om ca 105 miljarder kr. De 13 pensionsstiftelser som hade mer än 1 miljard kr i tillgångar svarade för 84 procent av den totala tillgångsvolymen. Huvuddelen av pensionsstiftelserna tryggar dock små, familjeägda företags tjänstepensioner med tillgångar som inte överstiger 10 miljoner kronor.

4.4.2 Kontotryggande

Även bestämmelserna om särskild redovisning av pensionsskuld (s.k. kontotryggande) återfinns som nämnts i tryggandelagen.

Enligt huvudregeln får alla arbetsgivare oavsett företagsform skuldföra pensionsutfästelser enligt allmän pensionsplan genom kontoavsättning i balansräkningen, se 5 § tryggandelagen. Härutöver får vissa särskilt utpekade juridiska personer, såsom aktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, ekonomiska föreningar och sparbanker även skuldföra upplupen del av pensionsutfästelser som inte omfattas av en allmän pensionsplan. Skuldföring av pensionsutfästelse avseende arbetstagare med bestämmande inflytande och sådan arbetstagares efterlevande får ske endast såvitt avser pensionsutfästelser enligt allmän pensionsplan så länge som inflytandet består. Tryggandelagen innehåller bestämmelser om hur begreppet bestämmande inflytande skall fastställas. (Begreppet "pensionsplan" behandlas i avsnitt 4.2.)

Den särskilda redovisningen av pensionsskulden fungerar så att arbetsgivaren redovisar det aktuella värdet av sina pensionsutfästelser som en skuld i balansräkningen i årsredovisningen. Skuldföringen sker under rubriken "Avsatt till pensioner". Företag som omfattas av årsredovisningslagen (1995:1554) redovisar enligt 8 a § tryggandelagen i stället pensionsskulden som en delpost under rubriken "Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser".

En förutsättning för att skuldföring i balansräkning skall godtas skatterettsligt är att skuldföringen kombineras med en kreditförsäkring eller med kommunal eller statlig borgen eller liknande garanti. Pensionskostnaderna belastar rörelsens resultat och den skuld som finns på kontot motsvaras av kapitalvärdet av intjänade pensionsrätter samt i vissa fall tillkommande värdesäkringsmedel.

Kreditförsäkring av pensionsutfästelser som är skuldförda i bolagets egen balansräkning beviljas av Försäkringsbolaget Pensionsgaranti, ömsesidigt (FPG). FPG är det enda försäkringsbolag som meddelar sådana kreditförsäkringar. FPG samverkar med PRI Pensionstjänst AB (PRI) i det s.k. FPG/PRI-systemet. Det systemet tillkom i samband med ITP-planen. Tanken med systemet är att företagen genom att teckna kreditförsäkring hos FPG efter skuldföring i balansräkningen kan behålla pensionskapitalet i verksamheten och själva avgöra hur det skall användas, samtidigt som de anställdas pensionsutfästelser är tryggade. Genom kreditförsäkringen garanterar FPG pensionerna för de anställda om företaget skulle komma på obestånd. Innan försäkringen beviljas gör FPG en noggrann kreditbedömning av företaget. I vissa fall krävs att

företaget skall ställa säkerhet för hela eller delar av pensionsskulden. För företag som ingår i en koncern begärs ofta borgen eller någon annan typ av förbindelse från koncernens moderföretag. Om företagets kreditvärdighet skulle försämrats avsevärt kan FPG kräva att pensionsskulden avvecklas. Om ett företag går i konkurs avvecklar FPG skulden genom att köpa pensionsförsäkringar och därefter bevakas fordran i konkursen.

Inom ramen för FPG/PRI-systemet kan företaget också välja att föra över hela eller del av pensionskapitalet till en pensionsstiftelse för att göra finansiella placeringar, s.k. PRI-stiftelser.

Det kreditförsäkrade kontotryggandet uppgick vid utgången av år 2002 till cirka 112 miljarder kr.

4.4.3 Tryggande genom försäkring

Tryggande av en pensionsutfästelse genom försäkring innebär att arbetsgivaren tecknar en pensionsförsäkring för den anställde och betalar premien för den under hela avtalstiden. Tjänstepensionsförsäkringar tillhandahålls av livförsäkringsbolag och understödsföreningar och utgör sammantaget den ojämförligt största tryggandeformen på den svenska marknaden. Den allra största delen av detta kapital finns placerat i livförsäkringsbolagen.

Understödsföreningar

En understödsförening, eller försäkringsförening, har till uppgift att tillhandahålla försäkringar till en viss bestämd krets av personer, såsom t.ex. anställda i ett bestämt företag eller personer som tillhör en viss yrkesgrupp eller liknande. Sådana föreningar tecknar alltså försäkringar endast för sina medlemmar. En understödsförening som meddelar tjänstepensionsförsäkring benämns tjänstepensionskassa. Begravningskassor och sjukkassor är andra former av understödsföreningar.

Regler för understödsföreningar finns i lagen (1972:262) om understödsföreningar (UFL). Understödsföreningarna är i princip uppbyggda som ekonomiska föreningar och till följd härav har UFL utformats med ledning av den numera upphävda lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. UFL innehåller därför ett stort antal hänvisningar till den lagen. UFL är inte anpassad till EG-rätten. En översyn av regelverket gjordes av Försäkringsföreningsutredningen bl.a. i syfte att åstadkomma en sådan anpassning. Försäkringsföreningsutredningens betänkande (SOU 1998:82) har inte lett till lagstiftning. Den tidigare nämnda Försäkringsföretagsutredningen har emellertid i uppdrag också att göra en fullständig översyn av rörelsereglerna för understödsföreningar (se dir. 2003:125).

UFL är tillämplig på alla understödsföreningar som uppfyller lagens krav. Det finns dock en dispensregel som innebär att Finansinspektionen kan medge undantag från bestämmelserna i lagen i den mån det inte föreligger något hinder från allmän synpunkt och det är lämpligt med hänsyn till föreningen och dess förhållanden.

En understödsförening skall enligt 5 § UFL bestå av minst 100 medlemmar och i vissa fall uppställs krav om att medlemmarna måste uppgå

till minst 500. Finansinspektionen har rätt att genom dispens tillåta att medlemsantalet understiger dessa nivåer om särskilda skäl föreligger. För närvarande finns två tjänstepensionskassor med färre än 100 medlemmar.

I UFL uppställs ett förbud mot affärsmässighet (se 1 § UFL). Förbudet mot affärsmässighet har ansetts utgöra en skiljelinje mellan understödsföreningarna och de ömsesidiga försäkringsbolagen. Förbudet kompletteras av en bestämmelse i 6 § UFL som begränsar värdet på de kapitalförsäkringar som en understödsförening meddelar. Enligt huvudregeln får värdet på en kapitalförsäkring inte överstiga ett basbelopp. Finansinspektionen har dock getts möjlighet att meddela dispens från denna regel.

Vidare uppställs i 1 § UFL krav på att en understödsförening måste vara sluten, vilket innebär att föreningen endast meddelar försäkringar för en på visst sätt begränsad persongrupp. Till följd härav verkar tjänstepensionskassorna i första hand på företagsmarknaden, dvs. den marknad där det är arbetsgivaren, eller det kollektivavtal som arbetsgivaren är ansluten till, som bestämmer leverantör av tjänstepension.

Lagstiftningen för understödsföreningarna vilar på soliditetsprincipen, skälighetsprincipen och behovsprincipen (se 11 § UFL). Soliditetsprincipen innebär att föreningen alltid skall kunna fullgöra sina försäkringsutfästelser mot sina medlemmar. Enligt skälighetsprincipen skall medlemmarnas försäkringsavgifter vara skäligt avvägda i förhållande till de förmåner som försäkringarna ger. En viss modifikation av skälighetsprincipen har dock gjorts i och med att det finns möjlighet att beakta de särförhållanden som kännetecknar understödsföreningarna i förhållande till försäkringsbolagen, liksom de speciella förhållanden som kan finnas i de olika understödsföreningarna.

Kapitalplaceringsreglerna för understödsföreningar innebär enligt huvudregeln i 24 § UFL att ett belopp som täcker dels summan av föreningens försäkringsfonder, vilket i princip motsvarar de försäkrings tekniska avsättningarna i försäkringsbolag, dels föreningens övriga skulder skall redovisas i vissa angivna tillgångar, i första hand obligationer och skuldförbindelser mot säkerhet i fast egendom. Finansinspektionen har möjlighet att medge en understödsförening att i stället tillämpa de placeringsregler som gäller för försäkringsbolagen.

Understödsföreningar skall vara registrerade och stå under tillsyn av Finansinspektionen. För att en understödsförening skall få registreras krävs enligt 4 § UFL att verksamheten kan anses som behövlig och i övrigt ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet, vilket är ett utflöde av den s.k. behovsprincipen som numera inte gäller för vare sig försäkringsbolag eller banker.

Understödsföreningarna är förhållandevis små aktörer på den svenska tjänstepensionsmarknaden. Vid utgången av år 2002 fanns sammanlagt 22 tjänstepensionskassor i Sverige, vilka förvaltade ett samlat kapital om cirka 84 miljarder kr. De tio största kassorna stod för nästan 94 procent av detta kapital.

Livförsäkringsbolag

Försäkringsbolagens verksamhet regleras i försäkringsrörelselagen (1982:713), FRL. Lagen är tillämplig på försäkringsrörelse som utövas

av svenska försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Ett försäkringsaktiebolag kan bedrivas antingen som ett vinstutdelande bolag eller enligt ömsesidiga principer. Det främsta kännetecknet för de ömsesidiga försäkringsbolagen är att försäkringstagarna är både kunder och ägare.

FRL innehåller både associationsrättsliga och näringsrättsliga regler för försäkringsbolagen. De associationsrättsliga reglerna har utformats med regleringen i aktiebolagslagen (1975:1385), ABL, som förebild. Med hänsyn till den verksamhet som försäkringsbolagen bedriver och de därtill sammanhängande kraven finns i FRL särskilda rörelse regler för försäkringsverksamheten, vilka saknar motsvarighet för aktiebolag i allmänhet.

Lagen innehåller inte några särbestämmelser såvitt avser tjänstepensionsverksamhet. Inte heller finns, som fallet är för understödsföreningar, några krav på att livförsäkringsbolag endast får rikta sig till en sluten krets. Däremot förekommer i praktiken sådana bolag som har inrättats av arbetsmarknadsparterna för att enbart trygga tjänstepension för en viss bestämd krets. Ett exempel är Alecia pensionsförsäkring, ömsesidigt, som tryggar utfästelser enligt ITP-planen. I fråga om tjänstepensioner kan livförsäkringsbolagen annars, förenklat, sägas verka på en individvalsmarknad till skillnad från en företagsmarknad. Individvalsmarknaden utgörs av den s.k. kryssmarknaden, som är en del av den kollektivavtalsreglerade tjänstepension där arbetstagaren själv får välja placeringsalternativ, inklusive de alternativa pensionsplaner för tjänstemän inom ITP-planen vars årsinkomst överstiger tio basbelopp (s.k. tiotaggarlösningar). Som konstaterats ovan innehåller alla de stora kollektivavtalen i dag moment där arbetstagaren själv har inflytande över placeringen av försäkringspremierna.

För att få bedriva försäkringsrörelse krävs tillstånd, koncession. Bestämmelserna härom finns i 2 kap. FRL. Koncession beviljas i normalfallet av Finansinspektionen. Inspektionen skall emellertid hänskjuta vissa slags koncessionsärenden till regeringen; således prövar regeringen ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt.

Koncessionsprövningen innehåller både formella och materiella delar och för att koncession skall beviljas krävs bl.a. att bolagsordningen överensstämmer med FRL och andra författningar. Även arten och omfattningen av bolagets verksamhet har betydelse. Beslutet om koncession kan förenas med särskilda villkor. Vid koncessionsprövningen skall bolagets faktiska ledning bedömas och det ställs krav på att de personer som ingår i ledningen besitter de kunskaper och den insikt som krävs för att kunna driva ett försäkringsbolag och även i övrigt bedöms lämpliga för uppgiften.

De allmänna rörelsekrav som uppställs för försäkringsrörelse kan sammanfattas i tre principer: stabilitetsprincipen, genomlysningssprincipen och standardprincipen, se 1 kap. 1 a § FRL.

Stabilitetsprincipen vilar på den tidigare stadfästa soliditetsprincipen och innebär att en försäkringsrörelse skall bedrivas på ett sådant sätt att bolaget vid varje tidpunkt kan uppfylla sina åtaganden mot försäkringstagarna enligt ingångna försäkringsavtal. Till följd härav uppställs krav på att bolaget, med beaktande av dess omfattning och

beskaffenhet, skall ha tillfredsställande soliditet, likviditet och kontroll över försäkringsrisker, placeringsrisker och rörelserisker.

Genomlysningssprincipen innebär att bolaget skall lämna relevant och tydlig information avseende försäkringsvillkoren och försäkringens värdeutveckling. Tanken är att skyldigheten att lämna information skall kunna överbrygga det informationsöverläge som försäkringsbolaget har i förhållande till den enskilde försäkringstagaren.

Standardprincipen innebär att verksamheten skall bedrivas enligt god försäkringsstandard. Principen tar i första hand sikte på hur frågor som anskaffning och förvaltning av försäkringar skall bedömas och avser även att tillgodose att skaderegleringen sker på ett tillfredsställande sätt.

Särskilda bestämmelser finns om att försäkringsbolag som huvudregel inte får driva annan verksamhet än försäkringsrörelse liksom att det bara är under vissa givna omständigheter som livförsäkringsrörelse får drivas tillsammans med skadeförsäkringsrörelse.

Dispens i olika avseenden från FRL kan medges, såsom t.ex. vid mottagen återförsäkring eller vid rörelse i utlandet. Fram till år 1994 var det möjligt att medge dispens från FRL:s bestämmelser såvitt avsåg tjänstepensionsförsäkringar. Undantagsbestämmelsen togs dock bort med motiveringen att den var alltför allmänt utformad och riskerade att komma i konflikt med EES-reglerna (se prop. 1992/93:257 s. 185). Tidigare meddelade dispenser avseende tjänstepensionsförsäkringar gäller dock alltjämt enligt övergångsbestämmelser.

FRL innehåller ett omfattande regelverk som har till syfte att skydda försäkringstagarna och garantera att försäkringsbolaget vid varje tidpunkt kan uppfylla sina åtaganden enligt ingångna försäkringsavtal. Det utgörs av regler om kapitalbas, försäkringstekniska avsättningar, försäkringstekniska riktlinjer, skuldtäckning, placeringsregler och krav på riktlinjer för placeringsverksamheten. Dessa bestämmelser kallas med en sammanfattande beteckning för *solvensregler*. Reglerna framgår huvudsakligen av 1 kap. 8 och 8 a §§ samt av 7 kap. FRL.

Reglerna om kapitalbas har till syfte att garantera att försäkringsbolaget har ett buffertkapital som skall fungera som ett skydd mot oförutsedda svängningar i verksamheten. Spärregler finns om att kapitalbasen aldrig får understiga ett visst minsta belopp, den s.k. solvensmarginalen.

Ett försäkringsbolag är vidare skyldigt att göra försäkringstekniska avsättningar. Avsättningarna skall vid varje tidpunkt motsvara värdet av bolagets alla åtaganden mot försäkringstagarna. Bestämmelserna om försäkringstekniska avsättningar är ett utflöde av soliditetsprincipen.

Kravet på att försäkringsbolaget skall upprätta försäkringstekniska riktlinjer kan ses som ett komplement till reglerna angående avsättningar. I de försäkringstekniska riktlinjerna skall redovisas principerna för beräkning av försäkringstekniska avsättningar, hur premier bestäms, återköp och belåning av försäkringar, fördelning av återbäring, avgivande och mottagande av återförsäkring samt hur soliditeten skall tillgodoses. De försäkringstekniska riktlinjerna skall kompletteras med ett försäkringstekniskt beräkningsunderlag.

Ett försäkringsbolag skall enligt reglerna om skuldtäckning alltid inneha tillgångar motsvarande de försäkringstekniska avsättningarna. För att förhindra att bolagen tar för stora risker i tillgångsplaceringen finns

regler om att dessa s.k. skuldtäckningstillgångar får placeras endast på ett visst föreskrivet sätt. Enligt den s.k. matchningsprincipen uppställs ett krav på att skuldtäckningstillgångarna skall placeras så att bolagets betalningsberedskap är tillfredsställande och den förväntade avkastningen tillräcklig. Enligt den s.k. diversifieringsprincipen skall valet av tillgångar vidare ske på ett sådant sätt att en lämplig riskspridning uppnås och risktagandet begränsas.

Placeringsreglerna innehåller också bestämmelser om vilka tillgångsslag som är tillåtna för skuldtäckning. Tanken är att enbart sådana tillgångsslag som uppfyller en viss kvalitet i fråga om kreditvärdighet, värdebeständighet eller likviditet skall accepteras som skuldtäckningstillgångar. Bestämmelser anger vidare hur stor andel som får placeras i varje enskilt tillgångsslag (tillgångslimiter) samt hur stor andel av skuldtäckningstillgångarna som får härröra från samma utgivare (enhandsengagemang). Vidare finns särskilda bestämmelser avseende bl.a. användning av derivatinstrument, om var skuldtäckningstillgångarna skall finnas samt regler som har till syfte att begränsa valutakursförluster.

Principerna för ett försäkringsbolags placeringar av samtliga tillgångar – således inte enbart skuldtäckningstillgångarna – skall upptas i s.k. placeringsriktlinjer.

Försäkringsbolagen står under tillsyn av Finansinspektionen. För att Finansinspektionen skall kunna fullgöra tillsynen åläggs försäkringsbolagen vissa skyldigheter. Befattningshavare på ett försäkringsbolag är exempelvis skyldiga att lämna de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär. Finansinspektionen har vidare rätt att inom ramen för sin tillsyn sammankalla försäkringsbolagets styrelse när det anses nödvändigt, liksom att få ta del av handlingar för granskning. Finansinspektionen kan meddela behövliga erinringar eller förelägganden om rättelse samt begränsa eller förbjuda ett försäkringsbolag att förfoga över sina tillgångar i Sverige. Vid fall av allvarigare överträdelse kan försäkringsbolagets koncession förverkas.

Figur 1: Ett försäkringsbolags balansräkning.

Vid utgången av år 2002 fanns totalt 27 traditionella livförsäkringbolag i Sverige. Av dessa meddelade 13 bolag tjänstepension, varav elva var aktiebolag drivna enligt ömsesidiga principer och två rent ömsesidiga

bolag. Av de 12 fondförsäkringsbolag som verkar på området meddelade totalt sju bolag tjänstepensionsförsäkring. Alla dessa bolag var vinstutdelande aktiebolag. Vid samma tidpunkt uppgick det samlade tjänstepensionskapitalet i angivna bolag till cirka 625 miljarder kr. Att märka är även att marknaden domineras av tre bolag, som år 2002 stod för nära 86 procent av marknaden mätt i premieinkomster.

5 EG-rättslig reglering

5.1 En inre marknad för finansiella tjänster

Romfördragets mål om en inre marknad omfattar även finansiella tjänster. En integrerad finansiell marknad anses vara av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Europa, såväl för den ekonomiska tillväxten som för skapandet av nya arbetstillfällen inom unionen. Utgångspunkten är att största möjliga konkurrens och valfrihet skall råda samtidigt som ett starkt konsumentskydd och en effektiv tillsyn upprätthålls.

År 1999 presenterade EG-kommissionen en handlingsplan för finansiella tjänster – Financial Services Action Plan (FSAP). Planen innehöll 42 åtgärder för att en gemensam inre marknad för finansiella tjänster skulle uppnås. Enligt planen skall den inre marknaden för finansiella tjänster vara genomförd år 2005. Europeiska rådet antog planen år 2000.

För att ge medlemsstaterna tid att genomföra de olika rättsakterna i FSAP på nationell nivå krävdes att arbetet på EU-nivå avslutades senast under våren 2004. Så kunde huvudsakligen ske, men i skrivande stund återstår tre direktiv att anta.

I syfte att effektivisera EG-lagstiftningen avseende finansiella tjänster antog Europeiska rådet vidare år 2001 ett förslag om att införa den s.k. Lamfalussy-processen för lagstiftning på värdepappersmarknadsområdet. Processen bygger på en lagstiftningsprocess i fyra nivåer. På nivå ett antas rambestämmelser av rådet och parlamentet, samt ges bemyndiganden till kommissionen att besluta om mer detaljerade genomförandeåtgärder (nivå två). På denna nivå två biträds kommissionen av en kommitté med företrädare för medlemsstaterna. Härefter finns på nivå tre en rådgivande kommitté med representanter för medlemsstaternas tillsynsmyndigheter. Slutligen skall, som en nivå fyra, EG-kommissionen ta ett ökat ansvar för kontrollen av att de antagna reglerna genomförs i medlemsstaterna på ett likartat sätt.

Lamfalussy-processens tillämpningsområde skall nu utvidgas till att även avse övriga finansiella sektorer, dvs. bank, försäkring (inklusive tjänstepensioner) och värdepappersfonder. Kommittéer på nivå två och tre har redan inrättats på dessa områden genom beslut av kommissionen och rådet antog i slutet av år 2004 som ett sista steg direktiv om överföring av kompetens till den nya nivå två. Direktivet kommer att träda i kraft under april 2005.

5.2 Utgångspunkter för EG-regleringen

EG-rätten avseende finansiella institut bygger generellt på fyra grundläggande principer: en enda auktorisation, hemlandstillsyn, minimi-harmonisering och ömsesidigt erkännande.

Principen om en enda auktorisation innebär att ett institut som fått auktorisation i en av EU:s medlemsstater har rätt att med stöd av denna tillhandahålla sina tjänster inom hela EU-området. Verksamheten kan, beroende på EG-rättens utformning på det aktuella området, bedrivas

antingen genom att institutet etablerar sig i en annan medlemsstat eller genom att tjänsterna erbjuds från ett EU-land till ett annat genom s.k. gränsöverskridande verksamhet. Etablering kan ske genom inrättande av filialer, agenturer eller dotterbolag.

Som ett utflöde av principen om en enda auktorisation skall tillsynen över instituten enligt principen om hemlandstillsyn huvudsakligen koncentreras till de behöriga myndigheterna i det land som har meddelat auktorisationen, dvs. hemlandet. Tillsynsansvaret påverkas inte av i vilken form verksamheten bedrivs, utan hemlandsmyndigheten har det primära tillsynsansvaret oavsett om verksamheten bedrivs i en annan medlemsstat genom etablering i det landet eller genom gränsöverskridande verksamhet. Medlemsstaternas tillsynsmyndigheter har i allmänhet antagit gemensamma rutiner för administrativt samarbete mellan myndigheterna, s.k. Memoranda of Understanding (MoU).

Principerna om minimiharmonisering och ömsesidigt erkännande bygger på att grundläggande minimiregler slås fast på gemenskapsnivå och att medlemsstaterna genom ömsesidigt erkännande godtar det regelsystem som, med denna miniminivå som grund, gäller för bedrivandet av verksamheten i respektive medlemsstat. En framtida utveckling mot en högre grad av harmonisering kan dock förutses i takt med att den inre marknaden för finansiella tjänster tvinnas samman ytterligare.

5.3 EG-direktiv på försäkringsområdet

EG:s försäkringsdirektiv delas, i enlighet med sin karaktär, in i skadeförsäkrings- och livförsäkringsdirektiv samt i övriga direktiv om försäkringsverksamhet. Skade- och livförsäkringsdirektiven delas i sin tur in i tre olika ”generationer”. Första och andra generationens direktiv genomfördes i svensk rätt genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 1994 (prop. 1992/93:257). Genomförandet av den tredje generationens direktiv skedde den 1 juli 1995 (prop. 1994/95:184). De olika generationernas direktiv har därefter kompletterats och ändrats ett flertal gånger. På livförsäkringsområdet föreligger numera ett konsoliderat livförsäkringsdirektiv – Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG av den 5 november 2002 om livförsäkring. Närmare redogörelser för de tre generationernas direktiv återfinns i nyssnämnda propositioner.

Till övriga direktiv med betydelse för livförsäkringsverksamhet hör rådets direktiv 91/674/EEG av den 19 december 1991 om årsbokslut och sammanställd redovisning för försäkringsföretag (försäkringsredovisningsdirektivet), vilket senast ändrats genom Europaparlamentets och rådets direktiv av den 18 juni 2003 om årsbokslut och sammanställd redovisning i vissa typer av bolag, banker och andra finansinstitut samt försäkringsföretag (det s.k. moderniseringsdirektivet). Därtill kan läggas Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/17/EG av den 19 mars 2001 om rekonstruktion och likvidation av försäkringsföretag (försäkringsinsolvensdirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/12/EG av den 5 mars 2002 om ändring av rådets direktiv

79/267/EEG när det gäller solvensmarginalkraven för livförsäkringsföretag (solvenslivdirektivet, se prop. 2002/03:94).

5.4 Tjänstepensionsdirektivet

Som konstaterats i föregående kapitel placeras i dag tjänstepensionskapital i Sverige till största delen i försäkringsföretag. Dessa företag har varit föremål för EG-reglering under en längre tid, liksom exempelvis banker och värdepappersfonder som också teoretiskt skulle kunna trygga tjänstepensionsutfästelser. För de fonderade tryggandeformer som inte faller inom reglerade kategorier har det dock saknats en inre marknad. Det kan anmärkas att tjänstepensioner tryggas i en rad olika typer av icke EG-reglerade associationsformer i medlemsstaterna och att tjänstepensionsmarknadernas uppbyggnad därför varierar avsevärt mellan olika EU-länder. Det sammanlagda kapital som förvaltas i olika slags institut på den europeiska tjänstepensionsmarknaden är betydande. Storleken på detta kapital beräknades enligt kommissionen i slutet av år 2000 uppgå till omkring 25 procent av EU:s totala BNP.

Mot den sålunda tecknade bakgrunden uttalades inom ramen för FSAP därför att även tjänstepensionsinstituten borde omfattas av gemenskapsreglering, eftersom dessa finansiella institut anses spela en nyckelroll när det gäller att säkerställa de finansiella marknadernas integration, effektivitet och likviditet. Mot bakgrund av den demografiska utvecklingen i Europa och att de nationella allmänna pensionssystemen till följd härav bedömdes komma att utsättas för allt större påfrestningar betonades att tjänstepensionerna skulle komma att få en central roll i framtiden som komplement till de lagstadgade pensionerna (se styckena 4 och 5 i tjänstepensionsdirektivets ingress.)

Tjänstepensionsdirektivet utgör det första steget mot en inre marknad för tjänstepensioner. Syftet med reglerna är att garantera en hög grad av trygghet för de framtida pensionärerna, samtidigt som en effektiv förvaltning av tjänstepensionskapitalet möjliggörs. En överflyttning av sparandet till tjänstepensionsområdet bedöms bidra till såväl ekonomiska som sociala framsteg. I detta ligger bl.a. att tjänstepensionsinstitutens gränsöverskridande verksamhet möjliggör en större rörlighet för kapital inom EU.

5.5 Utvecklingstendenser i Sverige och EU

5.5.1 Utvecklingstendenser

Synen på reglering och tillsyn av finansiella institut har förändrats över tid. Finansiella institut har traditionellt omfattats av detaljerade kvantitativa rörelse regler och tillsynen har huvudsakligen gått ut på att kontrollera regelefterlevnaden. En insikt har dock vuxit fram om att kvantitativa regler inte alltid är effektiva och att de till och med kan motverka syftet med regleringen. Om instituten enbart inriktar sig på att uppfylla begränsningsreglerna kan goda processer för att hantera de risker som finns i verksamheten motverkas. Utvecklingen går därför mot mer kvalitativa regler som ställer större krav på instituten att mäta och

kontrollera sina risker. Även tillsynen måste då inriktas på att kontrollera att instituten har den kompetens och de system som krävs för att uppnå god riskkontroll. Tjänstepensionsdirektivet är ett exempel på detta slags kvalitativa reglering.

Sverige har legat väl framme i den angivna utvecklingen. På bankområdet trädde en ny, mer kvalitativt inriktad reglering i kraft i juli 2004 (se prop. 2002/03:139). I fråga om försäkring pågår beredning av det förslag till ett nytt solvenssystem för försäkringsbolag som Placeringsutredningen redovisade år 2003 (SOU 2003:84), och som syftar till att ge bolagen ökade incitament att hantera sina risker.

5.5.2 Pågående arbete på EU-nivå

Reformerade kapitaltäckningsregler för banker och värdepappersbolag

Ett omfattande reformeringsarbete pågår även på EU-nivå. Avseende banker och värdepappersbolag behandlas för närvarande ett direktivförslag till nya, riskrelaterade kapitaltäckningsregler, baserat på den s.k. Baselkommitténs arbete ("Basel II"). Förslaget är utformat utifrån de tre pelare som använts i Basel II. Dessa pelare motsvarar i tur och ordning regelverk, tillsynsprocess och marknadsdisciplin. Fördelarna med ett sådant angreppssätt anges vara att det åstadkoms en koppling mellan kvantitativa regler (första pelaren), kvalitativa bedömningar (andra pelaren) och marknadsdisciplin (tredje pelaren). Förslaget bedöms även påverka regleringen av andra finansiella institut. Sådant arbete pågår redan på försäkringsområdet inom det s.k. solvens II-projektet).

Solvens II-projektet

Solvens II-projektet har till syfte att reformera den EG-rättsliga solvensregleringen för både skade- och livförsäkring. Kommissionen arbetar för närvarande med att ta fram ett nytt ramdirektiv och ett förslag väntas bli beslutat av kommissionen under hösten 2006. I arbetet ingår även att utföra en kvantitativ studie av förslagets effekter i medlemsstaterna. Därefter vidtar förhandlingar, som mot bakgrund av nuvarande skillnader i medlemsstaternas solvensregering kan förväntas bli tidskrävande.

Som en konsekvens av detta arbete kommer en mer riskrelaterad reglering att skapas, som i sin tur skall ligga till grund för en mer förebyggande tillsyn av försäkringsbolag. Marknadsdisciplin är en annan aspekt som är viktig i detta hänseende. Förslaget är utformat utifrån de tre pelare som använts i Basel II (se ovan).

När det gäller den första pelaren bygger solvens II-modellen på att beräkningen av de försäkringstekniska avsättningarna skall utgå ifrån redovisningsreglerna med hänsyn till IASB:s arbete (se nedan). Om den riskmarginal som i solvens II föreslås ingå i avsättningarna skall vara direkt kopplad till den marknadsvärdesmarginal som diskuteras i redovisningssammanhang eller inte återstår dock att se. Mycket utvecklingsarbete återstår både inom IASB och solvens II-projektet och det kan inte uteslutas att olika metoder kan komma att utvecklas för skade- och livförsäkring.

Reglerna för beräkning av försäkringstekniska avsättningar måste också ta hänsyn till att två olika kapitalkrav eller kapitalnivåer fastställs. Dessa båda kapitalkrav skall definiera ingripandenivåer för tillsynsmyndigheten. Den högre kapitalkravsnivån benämns solvenskapital och skall återspegla kapitalbehovet givet en låg risk för insolvens. Solvenskapitalnivån skall vara känslig för de viktigaste risker som försäkringsbolaget bär och uppmuntra försäkringsbolagen att själva mäta och hantera sina risker. För beräkningen av målkapitalnivån föreslås att en standardiserad metod utformas för hela EU.

Den andra kapitalkravsnivån benämns minimikapital. Denna nivå skall återspegla behovet av riskkapital med ett kortare tidsperspektiv än målkapitalnivån. Utgångspunkten för beräkningen av minimikapitalen bedöms bli dagens solvensmarginal, men denna kan behöva utvecklas för att bli mer effektiv.

Under normala omständigheter kommer solvenskapitalet att vara viktigare än minimikapitalet i tillsynen. Minimikapitalnivån skall däremot definiera den viktigaste ingripandenivån när tillsynsmyndigheten är tvungen att begränsa försäkringsbolagets fria förfogande över bolagets tillgångar. Minimikapitalnivån bör därför vara ett krav som beräknas på ett enkelt sätt. För att detta skall uppnås kan kravet behöva beräknas oberoende av målkapitalnivån, även om det finns praktiska fördelar med att relatera de två kraven till varandra. Ytterligare en ingripandenivå kan också komma att definieras.

För att uppmuntra försäkringsbolagen att själva mäta och hantera risker föreslås att interna modeller helt eller delvis får användas för att beräkna solvenskapitalnivån. En förutsättning är att de interna modellerna bättre återspeglar riskprofilen än den standardiserade modellen. En gemensam standard för utvärdering av interna modeller skall utvecklas inom EU.

Även tillgångar som täcker solvenskapitalnivån kommer att beläggas med placeringsregler. Placeringsreglerna kommer att vara av kvalitativ karaktär, även om ett begränsat antal kvantitativa placeringsregler kan behövas för att motverka förekomsten av alltför obalanserade portföljer.

Tjänstepensionsdirektivet kan till viss del sägas föregå förändringsarbetet på försäkringsområdet. Direktivets kvalitativa ansats, byggd på aktsamhetsprincipen (se avsnitt 6.5), innebär en kursändring från det kvantitativa synsätt som existerande EG-rättslig reglering av försäkringsbolagens verksamhet ger uttryck för till att fokus riktas mot riskerna i den enskilda verksamheten och de processer som instituten använder för att hantera dessa.

Nya redovisningsstandarder

En parallell utveckling kan sägas ske på redovisningsområdet genom antagandet av internationella redovisningsstandarder (IAS, IRFS), där en marknadsvärdering av tillgångar utgör en av hörnstenarna. De nya standarderna har sitt ursprung i arbetet i International Accounting Standards Board (IASB) och inlemmas därefter, helt eller delvis, i EG-rätten. Den 1 januari 2005 trädde Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli om tillämpning av internationella redovisningsstandarder i kraft. I förordningen, som även är tillämplig på finansiella företag, slås fast att noterade koncerner är skyldiga att

tillämpa IAS/IFRS i koncernredovisningen. Som ett led i anpassningen av svensk lagstiftning till denna förordning, jämte vissa kompletterande ändringar av EG-rätten, trädde nya svenska regler på redovisningsområdet i kraft den 1 januari 2005 (prop. 2004/05:24).

6 Allmänna utgångspunkter

6.1 Syftet med regleringen

Regeringens bedömning: Motiven för regleringen på tjänstepensionsområdet bör vara att möjliggöra en effektiv förvaltning av tjänstepensionskapital samtidigt som ett fullgott skydd för förmånstagare till pension säkerställs.

Den nya regleringen bör, förutom att uppfylla angivna syften, även anknyta till den internationella utvecklingen i övrigt samt till förslagen från Placeringsutredningen om ett moderniserat solvenssystem för försäkringsföretag.

Skälen för regeringens bedömning: I föregående kapitel har beskrivits den utveckling mot en modernare reglering av finansiella institut som sker såväl i Sverige som inom övriga EU. På tjänstepensionsområdet tillkommer även tjänstepensionens särskilda betydelse som kompletterande inkomstkälla, vilken kan väntas bli mer väsentlig i takt med att befolkningen blir allt äldre och påfrestningarna på socialförsäkringssystemen inom EU ökar.

Försäkringsverksamhet är föremål för mer omfattande reglering och tillsyn än företagsverksamhet i allmänhet. Utgångspunkten för senare års lagstiftningsarbete på det finansmarknadsområdet har dock varit att finansiell verksamhet inte skall särregleras annat än om det finns tydliga motiv härför och att hänsyn måste tas till effektiviteten vid utformningen av regelsystemet. I samband med försäkringsrörelsereformen år 1999 gjorde regeringen bedömningen att särskilda rörelseregler och särskild tillsyn för försäkringsbolag skall syfta till att skydda direktförsäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringsavtal. En näringsrättslig särreglering ansågs befogad med hänsyn till de allvarliga konsekvenser som kan uppkomma för dessa som kollektiv om försäkringsbolag inte kan fullgöra sina åtaganden och de särskilda förhållanden som hör samman med försäkringar (prop. 1998/99:87 s. 137 ff.). Några andra motiv för särskild reglering, som t.ex. systemstabilitet, ansågs inte föreligga.

Även tjänstepensionsdirektivet syftar till att skydda ersättningsberättigade, i det här fallet förmånstagare till pension. Som framgår av kapitel 4 utgör tjänstepension en viktig del av det svenska pensionssystemet. För många individer är tjänstepensionen en väsentlig del av pensionsförmånerna och i vissa fall kan tjänstepensionen till och med komma att uppgå till högre belopp än socialförsäkringsförmånerna. Det kan därför vara av väsentlig betydelse för den enskilda individen att arbetsgivarens pensionslöften är tryggade på något sätt så att löftena kan uppfyllas även om arbetsgivaren skulle få finansiella problem. Tjänstepensionsdirektivet reglerar verksamheten i institut som tryggar tjänstepensioner.

Motivet för reglering är således detsamma på försäkringsområdet som på tjänstepensionsområdet och vissa produkter är dessutom likartade. Regleringen måste därför möjliggöra en effektiv förvaltning av tjänstepensionskapital och samtidigt säkerställa ett fullgott skydd för förmånstagare till pension. En effektiv förvaltning av kapitalet kan också

bidra till att arbetsgivarna får rimliga kostnader för sina pensionsåtaganden, något som ökar incitamenten att erbjuda tjänstepensionsförmåner och därmed indirekt också gynnar arbetstagarna.

Den nya regleringen bör, förutom att uppfylla nyssnämnda syften, även anknyta till det moderna tänkande som materialiseras i arbetena om Basel II respektive solvens II (se avsnitt 5.5.2) och som även kommer till uttryck i förslagen från Placeringsutredningen om ett moderniserat solvenssystem för försäkringsföretag (se avsnitt 5.5.1).

6.2 Konkurrensneutralitet

Regeringens bedömning: Den nya regleringen av tjänstepensionsverksamhet skall syfta till att undvika omotiverad snedvridning av konkurrensen såväl mellan livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor på den svenska tjänstepensionsmarknaden som mellan svenska livförsäkringsbolag och utländska tjänstepensionsinstitut på den svenska och den internationella marknaden.

Skälen för regeringens bedömning: De reformerade reglerna för tjänstepensionsverksamhet bör vara konkurrensneutrala i förhållande till vilken associationsform som verksamheten bedrivs i. Med tanke på att större delen av det svenska tjänstepensionskapitalet förvaltas av livförsäkringsbolag (se avsnitt 4.4.3) blir en central fråga i detta sammanhang huruvida Sverige bör utnyttja direktivets möjlighet att tillämpa vissa av dess regler även på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet. Regeringen anförde i utredningsdirektiven att utgångspunkten av konkurrensneutralitetsskäl bör vara att så sker (se dir. 2003:125 s. 12).

Den nya regleringen på tjänstepensionsområdet bör syfta till att undvika omotiverad snedvridning av konkurrensen såväl mellan livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor på den svenska tjänstepensionsmarknaden som mellan svenska livförsäkringsbolag och utländska tjänstepensionsinstitut på den svenska och den internationella marknaden. Hänsyn bör också tas till att livförsäkringsbolag i andra medlemsstater kan komma att få möjlighet att tillämpa bestämmelserna i tjänstepensionsdirektivet och därmed kunna konkurrera som tjänstepensionsinstitut. Den närmare bedömningen av frågan framgår nedan i avsnitt 7.3.

6.3 Funktionell lagstiftning

Regeringens bedömning: Den nya regleringen av tjänstepensionsverksamhet bör vara funktionell i den utsträckning detta är möjligt med hänsyn till de bakomliggande motiven för reglering av olika typer av institut och den utsträckning i vilken instituten redan är föremål för gemenskapsrättslig reglering.

Skälen för regeringens bedömning: En konkurrens- och associationsneutral reglering kan också sammanfattas i begreppet funktionell lagstiftning. I Sverige finns en uttalad ambition att övergå till en funktionellt inriktad lagstiftning på det finansiella området, se rege-

ringens skrivelse 2002/03:141 Staten och den finansiella sektorn, s. 2. I en föränderlig värld är en funktionellt inriktad reglering till skillnad mot en institutionellt inriktad reglering mer flexibel och skapar bättre förutsättningar för god konkurrens. Med en reglering som är mindre inriktad på att särreglera olika grupper av finansiella institut och som mer ser till den funktion som utövas blir det lättare för olika slag av finansiella aktörer att producera och sälja likvärdiga tjänster vilket främjar konkurrensen. Harmoniseringen av regleringen av traditionell livförsäkring och fondförsäkring kan ses som ett led i arbetet med att göra lagstiftningen mer funktionellt inriktad (se prop. 1998/99:87 s. 306 ff.).

En funktionellt inriktad reglering kräver emellertid inte alltid att alla institut som tillhandahåller en viss produkt eller tjänst skall regleras på samma sätt. Skyddsbehovet kan nämligen variera med verksamhetens form. Banker är ett exempel på detta. Andra företag som tillhandahåller likartade tjänster som bankerna behöver inte vara lika hårt reglerade därför att skyddsbehovet är mindre (jfr prop. 2002/03:139 s. 172 ff.). Det måste därför göras en prövning i varje enskilt fall huruvida ett institut bör underkastas viss specialreglering utifrån vissa angivna skyddssyften, exempelvis systemskydd eller konsumentskydd.

Det bör i sammanhanget också understrykas att syftet med detta lagstiftningsarbete inte är att tillskapa helt nya slags tjänstepensionsinstitut, utan att införa moderniserade regler för de institut som redan i dag förvaltar tjänstepensionskapital men som hittills inte har omfattats av EG-rättslig reglering. Genom tjänstepensionsdirektivet regleras således sådana finansiella institut som ännu inte är föremål för gemenskapsreglering (se stycke 12 i direktivets ingress).

Direktivet öppnar inte för tillämpning av reglerna på exempelvis banker och värdepappersbolag – även om sådana institut i och för sig också skulle kunna trygga tjänstepensionsutfästelser. Enda undantaget är att medlemsstaterna kan välja att tillämpa direktivets centrala delar på livförsäkringsföretagens tjänstepensionsverksamhet. I den delen kan det dock tilläggas att kommissionen avser att övervaka (konkurrens)situationen på marknaden för tjänstepensioner och beakta möjligheten att utvidga den frivilliga tillämpningen av direktivet till andra reglerade finansiella institut (se nyssnämnda stycke i direktivets ingress).

Det vore naturligtvis önskvärt om det på sikt gick att uppnå en, i förhållande till de produkter som erbjuds, mer funktionell och neutral reglering. Innan så har skett kommer dock inga andra institut än de som inryms under den nuvarande definitionen för tjänstepensionsinstitut, inbegripet optionen avseende livförsäkringsbolagen, att beröras av de nya reglerna.

6.4 Val av regleringsansats

Regeringens bedömning: För den nya svenska regleringen av tjänstepensionsverksamhet bör en kvalitativ regleringsansats väljas.

Skälen för regeringens bedömning: Regleringen av tjänstepensionsinstituten måste säkerställa att institutens tillgångar är tillräckliga för att fullgöra pensionsåtagandena samtidigt som den möjliggör en förvaltning

av tillgångarna som, utifrån en acceptabel risknivå, ger den högsta möjliga avkastningen. För att nå dessa mål kan två principiellt olika regleringsansatser urskiljas. En *kvantitativ* regleringsmodell kännetecknas av uttryckliga gränser för t.ex. hur stor del av tillgångarna som får vara placerade i vissa tillåtna tillgångsslag. I en sådan modell kan instituten i sin tillgångsplacering inte fullt ut beakta de verkliga riskerna i verksamheten och tillsynen kommer främst att riktas in på att kontrollera regelefterlevnaden. En fördel med modellen är å andra sidan att tillsynen därmed underlättas i bemärkelsen att den kan ”strömlinjeformas” och att förutsägbarheten ökar.

Enligt den andra, *kvalitativa*, ansatsen ges i stället principer för hur verksamheten skall bedrivas. Lagstiftning som vilar på kvalitativa principer är per definition mer flexibel och processinriktad, eftersom tolkningen av att de kvalitativa reglerna är uppfyllda måste göras utifrån varje enskilt instituts risksituation. En processinriktad reglering kan även på ett mer flexibelt sätt anpassas till en snabb utveckling av såväl nya produkter som olika tekniker och instrument för riskhantering på det finansiella området. Däremot ställer modellen större krav på tillsynen, som måste vara mer förebyggande och mer inriktad på enskildheterna i varje instituts verksamhet.

Även om de båda regleringsinriktningarna är principiellt helt olika så bygger regleringen av pensions- och försäkringsinstitut i många länder på en kombination av både kvantitativa och kvalitativa element. Det innebär att tillsynen kan vara processinriktad i enlighet med vissa kvalitativa regler, samtidigt som efterlevnaden av de kvantitativa reglerna också följs upp. Vilken tyngd de olika inriktningarna får i tillsynsverksamheten skiljer sig dock åt mellan olika länder.

Som kommer att framgå i det följande vilar tjänstepensionsdirektivet på en kvalitativ regleringsansats, kompletterad av några tvingande kvantitativa regler. Den nya regleringen innebär därmed ett avsteg från den tidigare, mer kvantitativt inriktade, regleringen av försäkringsverksamhet. Som konstaterats ovan anknyter tjänstepensionsregleringen i sin grundläggande struktur till de pågående arbetena på EU-nivå om kapitaltäckning för banker och värdepappersbolag (Basel II) och solvens för försäkringsföretag (solvens II). Direktivet ligger därför i linje med den utveckling som pågår i övrigt avseende regleringen av finansiella institut.

Som konstaterats bör den moderna svenska regleringen av tjänstepensionsverksamhet ske i samklang med angivna utveckling. Vi bör således välja en kvalitativ regleringsansats vid genomförandet av tjänstepensionsdirektivet.

6.5 Aktsamhetsprincipen

Regeringens bedömning: Aktsamhetsprincipen skall utgöra den grundläggande principen för placeringen av tjänstepensionskapital, med vissa begränsade kvantitativa restriktioner där det är nödvändigt.

Skälen för regeringens bedömning: Genom tjänstepensionsdirektivet införs den s.k. prudent person rule i svensk rätt. Begreppet har i den svenska språkversionen av direktivet översatts med *aktsamhetsprincipen*.

Skälen till denna beteckning är dels att markera att det är fråga om en ny princip i vår rättsordning, dels att särskilja principen från den befintliga s.k. försiktighetsprincipen.

Aktsamhetsprincipen är ett exempel på en kvalitativ regleringsansats för hur förvaltningen av pensionsmedel bör vara anordnad. Principen ligger i dag till grund för rörelseregleringen av tjänstepensionsinstitut i framför allt de anglosaxiska länderna, men även i Nederländerna, Japan och i viss mån i Italien. Regleringen varierar från land till land och har, särskilt vad gäller de anglosaxiska länderna, kommit att utformas genom rättspraxis. Fokuseringen i det följande ligger på vad som gäller i de sistnämnda länderna, varifrån aktsamhetsprincipen ursprungligen har hämtats.

OECD:s definition av hur en förvaltare bör uppträda enligt aktsamhetsprincipen lyder: ”En person som har anförtrots förvaltningen av en pensionsfond måste uppfylla sina skyldigheter med den omsorg, skicklighet, aktsamhet och flit som en person i en liknande ställning skulle använda vid driften av ett företag av liknande karaktär och målsättning” (Financial Market Trends, No. 83, November 2002). I Storbritannien uttrycks detta som att förvaltaren får placera fondens medel som om det vore hans egna medel, men att han därvid är underkastad en plikt att agera i förmånstagarnas intresse och, i förekommande fall, först efter att ha konsulterat kvalificerade rådgivare.

Aktsamhetsprincipen är inriktad på beslutsprocessen snarare än på resultatet av det individuella tjänstepensionsinstitutets placeringar. Ingen typ av placering betraktas som oaktsam i sig. En mycket riskfylld placering kan bedömas vara aktsam om placeringsbeslutet bygger på en väl utformad strategi där de relevanta riskerna är analyserade och utsikterna till hög avkastning goda. Alltför försiktiga placeringar med mycket begränsad risk kan däremot komma i strid med aktsamhetsprincipen, eftersom en sådan placering riskerar att generera för lite avkastning och därmed inte vara i förmånstagarnas intresse. Aktsamhet skall således i detta sammanhang inte anses vara samma sak som försiktighet.

Placeringarna skall utföras med omsorg och skicklighet av en person med god kunskap om den specifika verksamheten. Där särskild expertis bedöms nödvändig skall uppdraget delegeras till personer som besitter den rätta kompetensen, varvid pensionsinstitutet har att övervaka och följa upp effekterna av besluten.

Förvaltaren har en lojalitetsplikt gentemot förmånstagarna och skall agera i deras intressen. Lojalitetsplikten syftar till att säkerställa att risken för intressekonflikter minimeras och kan även innebära att tillgångarna skall vara juridiskt åtskilda från det uppdragsgivande företag som gjort pensionsutfästelsen. Det kvalitativa kravet att pensionsinstitutet skall agera i förmånstagarnas intresse har i många länder (t.ex. Storbritannien och Nederländerna) också kompletterats med vissa kvantitativa begränsningar för hur stor andel av tillgångarna som får vara placerade i det uppdragsgivande företaget.

Enligt aktsamhetsprincipen kan ett placeringsbeslut inte betraktas isolerat. Ett enskilt placeringsbeslut måste enligt principen grunda sig på vilka effekter som beslutet förväntas få för rörelsen i sin helhet. Aktsamhetsprincipen är därför nära sammanbunden med principerna om diversifiering, matchning mellan tillgångar och skulder samt tillfredsställande

betalningsberedskap – principer som återfinns även i gällande försäkringsrörelsereglering.

För att undvika överdriven riskkoncentration skall tillgångarna enligt aktsamhetsprincipen vara tillräckligt diversifierade såväl mellan som inom olika tillgångsslag. Syftet är dock att undvika risktagande som inte står i rimlig relation till den förväntade avkastningen och inte att ett institut alltid skall följa en riskminimerande strategi.

Aktsamhetsprincipen föreskriver vidare att tillgångarna skall placeras med beaktande av åtagandenas typ och varaktighet, enligt den s.k. matchningsprincipen. Sammansättningen av tillgångar kommer därmed att variera mellan olika pensionsinstitut beroende på vilka slags åtaganden det enskilda institutet har. Som en förlängning av matchningsprincipen skall de tillgångar som används för skuldtäckning ha tillräcklig likviditet, vilket exempelvis medför att tillgångar med låg likviditet inte bör användas för att täcka mycket kortfristiga åtaganden.

Aktsamhetsprincipen i de anglosaxiska länderna kommer till uttryck i en ramlagstiftning. I stället för detaljerade, generella restriktioner gäller vanligtvis att placeringarna skall ske enligt placeringsriktlinjer som instituten själva har lagt fast. Riktlinjerna blir därmed skräddarsydda utifrån de särskilda behoven i varje enskilt fall ifråga om matchning, diversifiering och betalningsberedskap.

Reglering enligt aktsamhetsprincipen ställer högre krav på tillsynsmyndigheten. Tillsynen enligt aktsamhetsprincipen måste vara förebyggande och ta sikte på bl.a. hur och enligt vilka kriterier investeringsbeslut fattas snarare än på att kontrollera hur investeringen påverkar placeringsportföljens utseende. Eftersom allmänna processinriktade principer ligger till grund för regleringen blir tillsynen i praktiken individuell och varje enskilt instituts situation och förutsättningar måste tas i beaktande, vilket gör att det i den bemärkelsen blir svårare för tillsynsmyndigheten att avgöra när lagen överträds i ett enskilt fall.

Kravet på pensionsinstituterna att utforma och lämna in placeringsriktlinjer blir därför en central del i tillsynsverksamheten. En annan konsekvens är att det generellt kommer att ställas högre krav på den information som pensionsinstitutet lämnar till tillsynsmyndigheten och allmänheten.

Som konstaterats i avsnitt 6.4 bör Sverige välja en kvalitativ regleringsansats vid genomförandet av tjänstepensionsdirektivet. Aktsamhetsprincipen bör därför utgöra den grundläggande principen för placeringen av tjänstepensionskapital, med vissa begränsade kvantitativa restriktioner där så bedöms påkallat (se vidare avsnitt 11).

6.6 Val av lagstiftningsteknik

Regeringens bedömning: Direktivet bör genomföras genom att lagändringar görs främst i försäkringsrörelselagen, lagen om understödsföreningar och i tryggandelagen. De nya reglerna för utländska tjänstepensionsinstitut införs i lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Skälen för regeringens bedömning: Som bl.a. *Kammarrätten i Jönköping* har påpekat i sitt remissvar på Försäkringsföretagsutredningens betänkande behöver dagens försäkringslagstiftning ses över ytterligare i syfte att öka överskådligheten. Regeringens målsättning på sikt är också att en gemensam reglering för all försäkringsverksamhet bör skapas; detta gäller särskilt som reglering av tjänstepensionsverksamhet i livförsäkringsbolag och övrig försäkringsrörelse har likartade syften. Detta är en naturlig konsekvens av utvecklingen mot en konkurrensneutral och funktionell lagstiftning. Denna målsättning är dock inte möjlig att uppnå inom ramen för detta lagstiftningsärende, eftersom tjänstepensionsdirektivet på flera punkter föregår reformarbetet i övrigt på försäkringsområdet.

Såsom har antytts tidigare (bl.a. i avsnitt 3) har Försäkringsföretagsutredningen ett omfattande uppdrag, i vilket ingår bl.a. att skapa en modern och tydlig associationsrättslig reglering av försäkringsverksamhet, lämna förslag på en framtida reglering av understödsföreningars verksamhet och analysera behovet av en särreglering av små försäkringsföretag. I sitt arbete med att föreslå hur tjänstepensionsdirektivet bör genomföras i svensk rätt har utredningen därför valt att undvika att lämna förslag som inte är nödvändiga för att genomföra direktivet, även för det fall det synes finnas ett behov av sådana lagändringar.

Utredningen, som enligt kommittédirektiven skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 augusti 2005, kommer således att ha anledning att i sitt fortsatta arbete återkomma till vissa frågor som berör även tjänstepensionsinstitut. Även Placeringsutredningens förslag om ett moderniserat solvenssystem skall beredas vidare med sikte på en mer konform reglering av försäkringsverksamhet. En komplett harmonisering i linje med den kvalitativa regleringsansats som redogjorts för i avsnitt 6.4 bedöms dock inte vara möjlig förrän arbetet inom EU:s solvens II-projekt är avslutat. Regeringens målsättning är dock att i de delar där detta är möjligt i förväg anpassa försäkringslagstiftningen till den moderniserade reglering som kan väntas.

Fondbolagens förening har i sitt remissvar förordat en separat lagstiftning om tjänstepensioner och anført att utredningens förslag inte stämmer överens med regeringens uttalade ambition om en övergång till en funktionellt inriktad lagstiftning som inte är begränsad till vissa produkter. Även *Sveriges Försäkringsförbund* har förordat en sådan ambition. I linje med dessa resonemang har *Folksam* i sitt remissvar påpekat att förslaget enbart innebär en klassificering av de svenska pensionslösningarna, vilket inte öppnar för utländska pensionsplaner och därmed medför att svenska tjänstepensionsinstitut inte kan konkurrera på ett jämställt sätt med aktörer från andra EU-medlemsstater.

Som konstaterats i avsnitt 5.4 omfattar tjänstepensionsdirektivet endast sådana finansiella institut som tryggar tjänstepensionsförmåner och som inte redan omfattas av gemenskapsreglering. Det är även avsett att innebära ett första steg mot en inre marknad för tjänstepensioner. Som också framgått finns dock en uttrycklig valmöjlighet för medlemsstaterna att även låta livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet omfattas av direktivets centrala regler. Under slutskedet av förhandlingarna av direktivet fördes diskussioner om även övriga EG-rättsligt reglerade finansiella aktörer – som t.ex. kreditinstitut och värdepappersfonder –

borde omfattas av denna valmöjlighet. Detta var emellertid ett antal medlemsstater inte redo att godta, och någon sådan utvidgning av direktivets tillämpningsområde föreslogs därför slutligen inte. I stället framgår uttryckligen av tjänstepensionsdirektivet att övriga gemenskapsrättsligt reglerade finansiella institut inte täcks av direktivets tillämpningsområde (se direktivets artikel 2.2 b och stycke 12 i dess ingress).

Detta innebär således att det finns EG-rättsliga begränsningar för möjligheten att införa en till fullo funktionellt inriktad lagstiftning i vart fall såvitt avser de genom annan EG-lagstiftning reglerade finansiella institutens rätt att konkurrera på tjänstepensionsmarknaden inom EES. Förslagen i denna remiss kan därför bara inriktas på institut som faller under direktivets tillämpningsområde, och därigenom omfatta de produkter och tryggandeformer som tillhandahålls av dessa institut. I vilken mån det bör öppnas för ytterligare tryggandeformer på den svenska marknaden är därmed en fråga som inte kan avgöras i detta lagstiftningsärende (jfr avsnitt 8).

I den mån utländska institut faller under direktivets definition av tjänstepensionsinstitut kan dessa institut tänkas komma att erbjuda nya typer av produkter. Det är svårt att förutsäga hur sådana produkter skulle kunna utformas eller hur attraktiva de skulle bli som tryggandeanternativ, bl.a. med tanke på den svenska skattelagstiftningen och innehållet i de svenska kollektivavtalen. Omvänt kan parter till utländska pensionsplaner komma att efterfråga produkter som inte finns på den svenska marknaden. Sådana produkter skulle teoretiskt kunna tillhandahållas av något slags svenskt institut som inte finns i dag och som inte heller skulle omfattas av annan EG-rätt, men som skulle falla under tjänstepensionsdirektivets definition av tjänstepensionsinstitut.

Syftet med direktivet är dock inte att nya associationsformer skall tillskapas (jfr stycke 9 i direktivets ingress), utan att befintliga institut skall underkastas en gemensam EG-rättslig reglering. Frågan om att möjliggöra ytterligare svenska associationsformer för tjänstepensionsmarknaden är därmed heller inte aktuell inom ramen för detta lagstiftningsärende.

SIRP har i sitt remissvar ifrågasatt om den teknik som utredningen valt i sitt förslag till genomförande av direktivet, särskilt med tanke på att direktivet är avsett att tillskapa individuella rättigheter, står i överensstämmelse med EG-rättens krav på tydlighet i dessa fall och har i stället förordat en separat och tydligare lagstiftning.

Genomförandet av de EG-direktiv – exempelvis försäkringsdirektiven – som reglerar förutsättningarna för rörelsen i olika slags finansiella institut har skett genom ett samspel mellan bl.a. bestämmelser på lag-, förordnings- och föreskriftsnivå. Bestämmelserna reglerar förutsättningarna för verksamheten och är avsedda att tillämpas av instituten och tillsynsmyndigheten. Även om det yttersta syftet med exempelvis försäkringsrörelseregleringen är att skydda försäkringstagarna avser reglerna därmed inte att grunda rättigheter på individuell nivå. Det finns således i detta fall inte sådana skäl för en i själva lagtexten uttömmande reglering som på exempelvis det straff- eller skatterättsliga området.

Lagområdet är heller inte av den karaktären att en sådan lagstiftningsteknik framstår som möjligt eller ens önskvärd. Även om målsättningen är att lagstiftningen på sikt skall blir mer överskådlig än i dag

kommer det alltid att krävas ett visst mått av flexibilitet för att möta den oftast snabba utvecklingen på de finansiella marknaderna. Det framstår t.ex. inte som möjligt att uttömmande reglera förutsättningarna för när aktsamhetsprincipen skall anses vara uppfylld. En sådan reglering skulle tvärtom kunna bli alltför stelbent och riskera att utesluta fall där det är uppenbart att förmånstagarnas rättigheter hotas.

Skatteverket har i sitt remissvar fört resonemang kring konsekvenser för uppbörden av bl.a. avkastningsskatt som ökade placeringar av tjänstepensionskapital i utlandet skulle kunna medföra. Vi avser dock att återkomma i särskild ordning vad gäller de skattefrågor som aktualiseras i samband med genomförandet av tjänstepensionsdirektivet.

7 Direktivets tillämpningsområde

7.1 Tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser omfattas av direktivet

Regeringens bedömning: Understödsföreningar som bedriver tjänstepensionsverksamhet, s.k. tjänstepensionskassor, och pensionsstiftelser omfattas av tjänstepensionsdirektivet.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker bedömningen eller kommenterar den inte särskilt. *Skatteverket*, *Svenska föreningen för partsförvaltade institut för risk- och pensionsplaner (SIRP)*, *Swedish Pension Fund Association (SPFA)*, *Industrins Finansförening*, *Svenskt Näringsliv* och *Folksam* ifrågasätter dock om pensionsstiftelser, utifrån dessas karaktär och direktivets definition av tjänstepensionsinstitut, omfattas, eftersom stiftelserna själva inte tillhandahåller tjänstepension utan endast utgör en pant för pensionsåtagandena.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Direktivet är enligt artiklarna 1 och 2 tillämpligt på verksamhet i tjänstepensionsinstitut.

Begreppet tjänstepensionsinstitut definieras i artikel 6 som ett institut som, oavsett dess rättsliga form, förvaltar fonderade medel och som är etablerat oberoende av uppdragsgivande företag eller branschorganisation utifrån syftet att tillhandahålla pensionsförmåner i samband med yrkesutövning på grundval av en överenskommelse eller ett avtal som slutits enskilt eller kollektivt mellan arbetsgivare och arbetstagare eller deras respektive företrädare, eller med egenföretagare i enlighet med lagstiftningen i hem- och värdmedlemsstaten, och som bedriver verksamhet som direkt föränleds av dessa.

I artikel 2.2 a–e undantas vissa institut från direktivets tillämpningsområde. Institut som förvaltar sociala trygghetssystem enligt vissa angivna förordningar omfattas inte av direktivet (a). Försäkringsbolag, kreditinstitut, fondföretag och värdepappersföretag, vilka omfattas av annan gemenskapsrättslig reglering, faller också utanför direktivets tillämpningsområde (b). Medlemsstaterna har dock i enlighet med artikel 4 getts möjlighet att under vissa förutsättningar på frivillig basis tillämpa vissa av direktivets bestämmelser på tjänstepensionsverksamheten i försäkringsföretag som omfattas av det konsoliderade livförsäkringsdirektivet (se avsnitt 5.3). Vidare skall direktivet inte tillämpas på institut vars verksamhet bygger på fördelningsprincipen, dvs. verksamhet där det inte görs någon avsättning till en premiereserv för att säkerställa pensionerna utan där inbetalda premier eller pensionsavgifter används till att betala utgående pensioner (c). Institut, där det uppdragsgivande företagets anställda inte har någon laglig rätt till förmåner och där det

uppdragsgivande företaget när som helst kan lösa in tillgångarna och inte är tvingade att fullgöra sina skyldigheter att utbetala pensionsförmåner omfattas inte heller av direktivet (d). Sistnämnda bestämmelse infördes på initiativ av Tyskland för att det landets s.k. Unterstützungskassen uttryckligen skulle undantas. Direktivet är vidare inte tillämpligt på företag som gör bokföringsmässiga avsättningar (kontoavsättningar) för att kunna betala ut pensionsförmåner till sina anställda (e). (Se närmare om denna trygghandform i avsnitt 4.4.2.)

Tjänstepensionsinstitut som har blandad verksamhet och som förvaltar både obligatoriska pensionsplaner inom sociala trygghetssystem och icke-obligatoriska tjänstepensioner skall enligt artikel 3 omfattas av direktivet såvitt avser den del av verksamheten som avser tillhandahållande av de icke obligatoriska tjänstepensionerna. Krav på *separation* uppställs i sådana fall, varvid skulder och tillgångar skall hållas fullständigt åtskilda och någon möjlighet till överföring mellan de olika systemen skall inte finnas.

Svenska förhållanden

Strukturen på den svenska tjänstepensionsmarknaden är i hög grad beroende av bestämmelserna om avdragsrätt för tryggande av pensionsutfästelse. För att arbetsgivaren skall få avdragsrätt måste dennes pensionsutfästelse enligt de bestämmelserna vara tryggad på ett av tre av lagstiftaren accepterade sätt. Arbetsgivaren kan välja att teckna en pensionsförsäkring till förmån för den anställda. Tjänstepensionsförsäkringar tillhandahålls av försäkringsbolag och vissa understödsföreningar (s.k. tjänstepensionskassor). Pensionsutfästelsen kan vidare tryggas genom att avsättningar för pensionsskulden görs i arbetsgivarens balansräkning i förening med kreditförsäkring eller annan garanti. Slutligen kan tryggande ske genom att medel överförs till en pensionsstiftelse.

Skälen för regeringens bedömning

Livförsäkringsbolag

Livförsäkringsbolagen hör till de redan gemenskapsreglerade instituten som undantas enligt artikel 2.2 b. Frågan om huruvida Sverige bör tillämpa möjligheten enligt artikel 4 att låta livförsäkringsbolagen omfattas av delar av direktivet behandlas nedan i avsnitt 7.3.

Tjänstepensionskassor

Understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkring, s.k. tjänstepensionskassor, omfattas inte av det konsoliderade livförsäkringsdirektivet eller av något av de andra direktiv som anges i artikel 2.2 b (jfr Försäkringsföreningsutredningens betänkande SOU 1998:82 Försäkringsföreningar – ett reformerat regelsystem, s. 95 f.). Dessa kassor är närmast att likna vid ekonomiska föreningar som bedriver försäkringsverksamhet. De är externt inrättade, dvs. från arbetsgivaren fristående, juridiska personer med uppgift att förvalta de premier som en arbets-

givare enligt avtal härom erlägger i syfte att trygga och tillhandahålla tjänstepension, se vidare avsnitt 4.4.3. Tjänstepensionsdirektivet är därmed direkt tillämpligt på tjänstepensionskassornas verksamhet.

Liksom andra försäkringsföretag gör en tjänstepensionskassa ett åtagande om att betala ut tjänstepension, för vilket avsättningar måste göras och skuldtäckning ske. Krav på avsättningar och skuldtäckning utgör dock, som kommer att utvecklas nedan under avsnittet om pensionsstiftelser, inte någon avgörande förutsättning för att ett institut skall anses som ett tjänstepensionsinstitut i direktivets mening.

Kontotryggande

Såsom nyss påtalats är företag som tryggar sina pensionsåtaganden genom bokföringsmässiga avsättningar (kontotryggande) undantagna från direktivets tillämpningsområde enligt artikel 2.2 e. Denna tryggandeform omfattas således inte av direktivets regler för svensk del.

Pensionsstiftelser

En arbetsgivare kan även välja att göra avsättningar av pensionsmedel till en pensionsstiftelse för att därigenom trygga sina pensionsutfästelser till de anställda eller deras efterlevande. En sådan stiftelse är en egen juridisk person och således i den bemärkelsen fristående från arbetsgivaren. Såsom har beskrivits i avsnitt 4.4.1 är det dock i dessa fall, till skillnad från vad som gäller vid tjänstepensionsförsäkring, alltid arbetsgivaren som svarar för själva utfästelsen om pension och stiftelsen innehåller inte någon skuldpost som svarar mot pensionsutfästelsen. Förmögenheten i stiftelsen kan i stället jämnställas med en säkerhet eller en pant för arbetsgivarens pensionsutfästelse för det fall att arbetsgivaren kommer på obestånd. I linje med detta är det arbetsgivaren som också ansvarar för värderingen av pensionsåtagandena liksom för utbetalningen av pensionsförmånerna. Arbetsgivaren kan därefter få gottgörelse ur överskott på stiftelsens kapital, beräknat på visst sätt.

Eftersom stiftelsealternativet inte innehåller något försäkringsinslag skiljer sig dess verksamhet väsentligt från den i en tjänstepensionskassa. Stiftelsens uppgift är endast att förvalta det kapital som arbetsgivaren avsätter till stiftelsen och säkerställa att arbetsgivarens pensionsutfästelser därmed kan uppfyllas, och den tillhandahåller följaktligen i den bemärkelsen inte själv pensionsförmåner. Flera remissinstanser har därför ifrågasatt att pensionsstiftelser skall anses falla under direktivets definition av tjänstepensionsinstitut.

Svaret på huruvida så skall vara fallet eller inte får sökas utifrån tjänstepensionsdirektivets syften. Under rådsförhandlingarna av direktivet förde Sverige upprepade diskussioner med EG-kommissionen om de svenska pensionstiftelsernas särdrag och hur dessa förhöll sig till syftena med direktivet. En del av förklaringen till den då mer sökande inställningen från Sveriges sida kunde hänföras till den dåvarande, ännu icke juristlingvistgranskade svenska översättningen av kommissionens ursprungliga direktivförslag. Av denna översättning framgick av artikel 6 (a) att med tjänstepensionsinstitut eller institut avsågs "ett institut som

förvaltar fondmedel och som är etablerat oberoende av något uppdragsgivande företag eller någon branschorganisation *i uteslutande syfte att tillhandahålla* (vår kurs.) pensionsförmåner...”. Den formuleringen kunde leda tanken till att ett institut, för att omfattas av direktivet, självt måste tillhandahålla (dvs. betala ut) förmånerna. Detta var emellertid inte kommissionens avsikt med bestämmelsen.

Som tidigare konstaterats (se avsnitt 6.2) syftar tjänstepensionsdirektivet till att reglera den ”rest” av finansiella institut som agerar på tjänstepensionsmarknaden och som ännu inte omfattas av gemenskapsregler. Vidare är, som beskrivits i avsnitt 5.4, avsikten med direktivet att möjliggöra en effektiv förvaltning av kapital som fonderats för trygghet av tjänstepension, samtidigt som de framtida pensionärerna tillförsäkras en hög grad av trygghet. Vem som däremot tillhandahåller förmånerna – själva institutet, arbetsgivaren eller någon annan – har däremot ingen betydelse. Om så vore fallet skulle medlemsstater som inte önskar tillämpa direktivet på vissa segment av sin tjänstepensionsmarknad kunna ändra sin nationella lagstiftning så att ansvaret för att tillhandahålla förmånerna flyttas från ett institut som annars skulle ha träffats av direktivets definition till någon annan fysisk eller juridisk person, och därmed åstadkomma att förstnämnda institutstyp utesluts från direktivets tillämpningsområde. En sådan ordning skulle uppenbarligen motverka de nyssnämnda syftena med direktivet.

Den aktuella bestämmelsen i direktivet – artikel 6 (a) – måste således uppfattas så att, vilket numera också framgår av den justerade svenska översättningen, institutet skall förvalta medel *utifrån* syftet att tillhandahålla pensionsförmåner (jfr ”for the purpose of providing retirement benefits” i den engelska språkversionen av direktivet). Inte heller kan stiftelsens karaktär av pant för arbetsgivarens pensionsutfästelse eller ens avsaknaden av krav på ”full fondering” av utfästelserna anses tala emot att de omfattas av direktivet. Stiftelserna är som nämnts en säkerhet för arbetsgivarens pensionsutfästelse för det fall att arbetsgivaren kommer på obestånd. De är därigenom öronmärkta för att täcka pensionsutbetalningar och det skulle framstå som märkligt om förmånstagarna i dessa fall skulle anses mindre skyddsvärda än om pensionsmedel förvaltades för deras räkning i exempelvis en tjänstepensionskassa.

Sammanfattningsvis finner regeringen att även pensionsstiftelserna enligt direktivets ordalydelse och bakomliggande syften är att beteckna som ett tjänstepensionsinstitut eftersom arbetsgivaren genom att göra avsättningar till en pensionsstiftelse fonderar medel i en egen separat juridisk person utifrån syftet att tillhandahålla tjänstepension..

Som kommer att framgå i det följande föranleder dock stiftelsernas karaktär av pant utan egna åtaganden särskilda bedömningar beträffande bl.a. direktivets bestämmelser om tekniska avsättningar, skuldtäckning och kapitalkrav jämfört med vad som är fallet för övriga svenska tjänstepensionsinstitut.

Direktivet ger medlemsstaterna en möjlighet att underlåta att tillämpa direktivet på institut som har färre än 100 medlemmar. I vilken mån denna möjlighet skall utnyttjas diskuteras i nästa avsnitt.

Den typ av institut som beskrivs i artikel 3, dvs. institut som förvaltar pensionsplaner inom såväl sociala trygghetssystem som icke-obligatoriska planer, förekommer inte i Sverige. Bestämmelserna i den artikeln blir därför inte relevant för svensk del. Det svenska socialförsäkrings-systemet, där fonderade medel återfinns inom premiepensions- och AP-fondsystemen, undantas genom artikel 2.2 a.

7.2 Undantag för mindre pensionsstiftelser

Regeringens förslag: En pensionsstiftelse som tryggar utfästelse om pension till minst 100 arbetstagare eller arbetstagares efterlevande, och där avsättning har skett till stiftelsen för en sådan person, skall vara skyldig att tillämpa de nya regler som föranleds av direktivet. En sådan stiftelse skall göra en anmälan till tillsynsmyndigheten senast en månad efter att de nya reglerna träder i kraft.

Mindre stiftelser skall kunna välja att tillämpa regelverket och därmed stå under samma tillsyn som övriga pensionsstiftelser efter anmälan till tillsynsmyndigheten.

En stiftelse som tidigare tryggt utfästelse om pension till minst 100 arbetstagare eller arbetstagares efterlevande, och där avsättning har skett till stiftelsen för en sådan person, men där antalet senare kommer att understiga 100, skall alltså falla under samma regelverk och tillsyn, om inte särskilda skäl föranleder annat. Detsamma skall gälla för en stiftelse som valt att stå under nämnda regelverk och tillsyn efter anmälan till tillsynsmyndigheten. Prövningen av om särskilda skäl föreligger skall ske efter ansökan hos Finansinspektionen.

Utredningens förslag: Överstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock inte något särskilt förfarande för de situationer då antalet tryggade personer faller under 100 eller när en stiftelse som frivilligt valt att omfattas av det nya regelverket inte längre vill fortsätta med detta. Utredningens förslag innehåller inte någon precisering av begreppet ”personer”.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inte kommenterat det särskilt. *Finansinspektionen* påpekar att det för närvarande även finns två tjänstepensionskassor med färre än 100 medlemmar. Inspektionen anser dock inte att det finns anledning att undanta dessa kassor från direktivets tillämpningsområde. *Länsförsäkringsbolagens förening (Länsförsäkringar)* anför att gränsen 100 personer, en gräns som innebär att den absoluta majoriteten av stiftelserna undantas, väcker tveksamheter utifrån ett konkurrensperspektiv. *Skatteverket* ifrågasätter inte att mindre stiftelser undantas från direktivets tillämpningsområde, men efterlyser ett klagande avseende vad som skall gälla om en stiftelse som tidigare tryggt utfästelser till minst 100 personer senare skulle komma att underskrida denna gräns. *Länsstyrelsen i Stockholms län* för resonemang kring risken för kringgående av direktivet genom att större stiftelser delas upp i flera mindre, men anser sammanfattningsvis att sådana dispositioner inte bedöms bli särskilt

frekventa. *SPFA* efterlyser ett klagörande beträffande vad som i detta sammanhang avses med 100 personer.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Direktivet medger att medlemsstaterna underlåter att tillämpa det på vissa mindre institut. Enligt artikel 5 första stycket kan en medlemsstat sålunda välja att helt eller delvis underlåta att tillämpa direktivet på tjänstepensionsinstitut som förvaltar tjänstepensionsplaner som har färre än sammanlagt 100 medlemmar. I stycke 15 i direktivets ingress framhålls att ett sådant undantag kan vara motiverat för att underlätta tillsynen. Dessa angivna mindre institut skall dock alltid ha rätt att tillämpa direktivet på frivillig grund. För verksamhet över landsgränserna krävs dock att institutet tillämpar alla bestämmelser i direktivet.

Därutöver stadgas i artikel 5 andra stycket att medlemsstaterna har rätt att välja att inte tillämpa vissa där angivna artiklar på institut som tillhandahåller tjänstepensioner enligt lag och vilka garanteras av en offentlig myndighet.

Svenska förhållanden

En understödsförening skall enligt 5 § UFL bestå av minst 100 eller, i vissa fall, 500 medlemmar. Finansinspektionen, som ansvarar för tillsynen av samtliga understödsföreningar, kan dock medge undantag från de bestämmelserna om det finns särskilda skäl. För närvarande finns, som *Finansinspektionen* påpekat, två tjänstepensionskassor som består av färre än 100 medlemmar.

En pensionsstiftelse har per definition inga egna ”medlemmar”, eftersom den inte själv får utfästa pension. Det som är relevant i sammanhanget är därför hur många personer som får sin pension tryggad via stiftelsen. Med uttrycket ”personer” avses här arbetstagare eller arbetstagares efterlevande (se 9 § tryggandelagen).

Vid utgången av år 2002 fanns det nästan 2 500 pensionsstiftelser i Sverige. Av dessa stiftelser var det färre än 100 stycken som tryggade utfästelse om pension till minst 100 personer. Majoriteten av de svenska pensionsstiftelserna utgörs alltså av stiftelser med ett inte särskilt stort antal ersättningsberättigade personer. I många fall har dessa stiftelser till syfte att trygga tjänstepensionsutfästelser i små, familjeägda företag.

Skälen för regeringens förslag

Tjänstepensionskassor

När det gäller tjänstepensionskassor synes det omotiverat att genom ett undantag specialbehandla de ytterst få institut som för närvarande medgetts dispens att ha färre än 100 medlemmar. Detta förstärks av att Försäkringsföretagsutredningen under det fortsatta arbetet kommer att göra en fullständig översyn av rörelseregleringen för understödsföre-

ningarna och överväga om små försäkringsföretag av olika slag skall regleras särskilt. Dessa omständigheter innebär sammantaget att tjänstepensionskassor som består av färre än 100 medlemmar nu inte bör undantas från direktivets bestämmelser.

Pensionsstiftelser

Som redan nämnts följer av stycke 15 i ingressen till tjänstepensionsdirektivet att skälet till att medlemsstaterna getts möjlighet att från direktivet undanta institut som förvaltar planer som tillsammans har färre än 100 medlemmar, är att tillsynen därmed kan underlättas i vissa medlemsstater utan att detta hindrar en väl fungerande inre marknad på tjänstepensionsområdet.

Som framgår av avsnitt 4.4.1 är stiftelsernas verksamhet reglerad i tryggandelagen och varje stiftelse står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Som kommer att framgå av det följande medför bestämmelserna i tjänstepensionsdirektivet ökade krav på stiftelserna och på tillsynen av dessa. Om samtliga stiftelser skulle vara skyldiga att följa direktivets bestämmelser skulle detta föranleda krav på betydligt ökade tillsynsresurser. Kostnaden för detta liksom de kostnader som det skulle medföra för stiftelserna att uppfylla direktivets krav måste ställas mot syftet med tjänstepensionsdirektivet.

I avsnitt 5.4 har konstaterats att direktivet syftar till att dels möjliggöra en effektiv kapitalförvaltning, dels skydda förmånstagarna. När det gäller det förstnämnda motivet bör framhållas att det finns pensionsstiftelser som tryggar utfästelse om pension till endast ett fåtal personer men som ändå har relativt stora tillgångar. De stiftelser som i nuläget omfattar minst 100 personer svarar emellertid för mer än 96 procent av det totala stiftelsekapitalet, varför det fortfarande är fråga om ett relativt begränsat kapital i de mindre stiftelserna.

Att de största pensionsstiftelserna besitter en så stor del av kapitalet beror framför allt på att flera arbetsgivare i samma koncern använder sig av en gemensam pensionsstiftelse. Härtill kommer att gällande reglering knappast kan anses innebära några betydande hinder för en effektiv förvaltning av kapitalet. Det finns således inte behov av att på detta område frigöra kapital.

I fråga om det andra syftet med direktivet, att skydda förmånstagarna, medför redan de nu gällande reglerna i tryggandelagen om skydd av pensionskapitalet (se främst 15 §) och det förhållandet att pensionsstiftelserna redan i dag står under tillsyn att de personer vars pensioner de små stiftelserna syftar till att garantera ändå är tillförsäkrade ett betydande skydd.

Länsförsäkringar har, ur ett konkurrensperspektiv, ifrågasatt utredningens förslag, som innebär att större delen av pensionsstiftelserna undantas från direktivets tillämpningsområde. Regeringen vill för sin del dock framhålla att, även med en begränsning till sådana stiftelser som omfattar minst 100 personer, kommer 96 procent av det totala stiftelsekapitalet att träffas av direktivets regler. Som kommer att behandlas i det följande, föreslår regeringen att livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet skall omfattas av direktivets centrala regler. Därmed skapas en konkurrensneutralitet mellan dessa institut och de stora stiftelse-

aktörerna. Eftersom de mindre stiftelserna, som fallet är med samtliga stiftelser i dag, även fortsättningsvis skall följa de nuvarande reglerna i tryggandelagen, blir konkurrenssituationen mellan försäkring och stiftelsealternativet inte annorlunda än för närvarande, eftersom respektive institutskategori även i nuläget omfattas av olika regler.

Sammanfattningsvis är vår bedömning därför att pensionsstiftelser som omfattar färre än 100 personer inte skall behöva tillämpa de nya regler som följer av direktivet, eftersom de befintliga, begränsade tillsynsresurserna inte medger att en effektiv och ändamålsenlig tillsyn kan ske av sådana institut och kostnaderna för att tillföra nya resurser för att uppnå en sådan tillsyn för just dessa mindre institut inte är motiverade. För de många små pensionsstiftelserna skulle de nya reglerna dessutom bli mer betungande än vad som kan motiveras utifrån direktivets skyddssyften.

Emellertid skall angivna små pensionsstiftelser vara oförhindrade att på frivillig basis tillämpa det nya regelverket. En stiftelse som omfattar färre än 100 personer och som vill tillämpa regelverket måste då anmäla detta till tillsynsmyndigheten, dvs. länsstyrelsen. Efter en sådan anmälan skall stiftelsen omfattas av samtliga de särbestämmelser som gäller för de stiftelser som faller direkt under direktivets tillämpningsområde. Länsstyrelsen skall i sin tur underrätta Finansinspektionen om anmälan.

Den angivna 100-personersgränsen skall bedömas utifrån hur många personer som omfattades av stiftelsen vid tidpunkten för de nya reglernas ikraftträdande. Det bör därför införas ett krav på att de stiftelser som uppfyller gränsen skall vara skyldiga att omedelbart anmäla detta till tillsynsmyndigheten, dvs. aktuell länsstyrelse, i samband med att de nya reglerna för tjänstepensionsinstitut träder i kraft. En yttersta gräns för när en sådan anmälan skall ha skett bör sättas till en månad efter lagens ikraftträdande. Den länsstyrelse som tar emot anmälan skall därefter underrätta Finansinspektionen om anmälan.

I den här delen har regeringen även uppmärksammat på att det kan finnas skillnader i metod avseende hur antalet efterlevande som tryggas av stiftelsen fastställs. Beräkningen av kapitalvärde, för vilken Finansinspektionen fastställer de försäkringstekniska grunderna och som är avgörande för arbetsgivarens rätt till gottgörelse ur stiftelsen, kan nämligen i vissa fall uppskattas enligt en schablon. Av främst praktiska skäl anser regeringen att beräkningen av antalet personer som får förmåner tryggade genom stiftelsen, i vart fall tills vidare, bör få grunda sig även på en sådan metod vad avser antalet efterlevande. Det bör dock understrykas att en pensionsstiftelse vid varje given tidpunkt måste ha tillgång till en förteckning över de personer för vilka en överföring av medel har skett till stiftelsen – i annat fall uppstår problem när de informationskrav som stiftelsen kommer att åläggas skall uppfyllas (se avsnitt 10).

Antalet personer som får sina pensioner tryggade i stiftelsen kan komma att variera över tid. *Skatteverket* har pekat på den särskilda situationen att antalet personer efter en tid kommer att underskrida den angivna gränsen. En sammanhängande fråga, vilken *Länsstyrelsen i Stockholms län* har uppmärksammat, rör risken för att större stiftelser delas upp i flera mindre för att på så sätt undgå att träffas av direktivets regler. En ytterligare fråga är om de mindre stiftelser som genom

anmälan valt att omfattas av de EG-harmoniserade reglerna senare kan begära att få återgå till det regelverk som gäller för övriga mindre pensionsstiftelser.

Det finns naturligtvis ett intresse av kontinuitet i dessa fall – inte minst vad beträffar tillsynen över stiftelserna. Lösningen bör återspegla såväl tjänstepensionsdirektivets bakomliggande syften som behovet av en praktisk hantering. Regeringen föreslår därför att det i de angivna fallen skall göras en särskild prövning av vilket regelverk som fortsättningsvis bör träffa stiftelsen. För sådana stiftelser som underskridit gränsen skall prövningen dock ske först på ansökan av stiftelsen, eftersom denna har möjlighet att frivilligt fortsätta att tillämpa de regler som emanerar från direktivet och därmed bör kvarstå under samma tillsyn. För de stiftelser som tidigare gjort en anmälan om att tillämpa direktivets bestämmelser krävs på motsvarande sätt en ansökan om att få byta regelverk. Ansökan måste visserligen ställas till Finansinspektionen, som har att göra prövningen, men inspektionen bör även underrätta den länsstyrelse som handhar övrig tillsyn över stiftelsen om såväl en ansökan som om inspektionens beslut.

Särskilda skäl bör krävas för att stiftelserna skall få byta regelverk. Utgångspunkterna för prövningen bör vara de intressen av effektiv kapitalförvaltning och konsumentskydd som kommer till uttryck i tjänstepensionsdirektivet. Bedömningen måste dock ske från fall till fall. Härvid får av naturliga skäl antalet personer som omfattas av stiftelsen stor betydelse, liksom en bedömning av hur många personer som på sikt kommer att omfattas av stiftelsens tryggande och storleken på det kapital som stiftelsen förvaltar. Vid en ansökan om byte av regelverk efter frivillig tillämpning bör kraven dock ofta kunna ställas något lägre än vad som är fallet för stiftelser där den tryggade kretsen har fallit under 100 personer.

Beträffande vilket förfarande som skall tillämpas när en pensionsstiftelse som tidigare inte har omfattats av det nya regelverket uppnår gränsen 100 personer eller när en sådan stiftelse inrättas – se avsnitt 9.5.

I enlighet med vad *SPFA* anfört bör regleringen även innefatta ett förtydligande av vad som i sammanhanget avses med begreppet ”personer”. Som nämnts ovan innefattar detta begrepp arbetstagare eller arbetstagares efterlevande enligt bestämmelsen om en pensionsstiftelses ändamål i 9 § tryggandelagen. Eftersom direktivets regler är avsedda att träffa fonderade pensionsmedel är det rimligt att till detta även lägga att avsättning (överföring) av medel rent faktiskt skall ha skett för personen i fråga. Det bör dock inte krävas att de överförda medlen tryggar utfästelsen fullt ut. Ett sådant tvång finns inte i dag, om det inte föreskrivs i kollektivavtal eller annars framgår av pensionsplanen.

Vissa tjänstepensioner enligt lag

Artikel 5 andra stycket avseende undantagsregler för institut som tillhandahåller tjänstepensioner enligt lag, vilka garanteras av en offentlig myndighet, är inte tillämpligt för svenskt vidkommande, eftersom sådana institut saknas på den svenska tjänstepensionsmarknaden.

7.3 Skall direktivet tillämpas på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet?

Regeringens förslag: Sverige skall tillämpa tjänstepensionsdirektivet på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inte kommenterat det särskilt. *Länsförsäkringar* anför emellertid att direktivets formulering i denna del öppnar möjlighet för respektive livförsäkringsbolag att på frivillig grund utnyttja optionen – i vart fall avseende befintliga försäkringsbestånd.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Som framgått i avsnitt 7.1 faller livförsäkringsbolag, som omfattas av annan gemenskapsrättslig lagstiftning, utanför direktivets tillämpningsområde. Artikel 4 i direktivet ger dock medlemsstaterna (som är hemländer) möjlighet att välja att tillämpa vissa delar av direktivet på tjänstepensionsverksamheten i ett livförsäkringsbolag. Valfriheten omfattar artiklarna 9–16 och 18–20. Dessa artiklar, som bl.a. behandlar frågor om tekniska avsättningar, skuldtäckning och placeringsregler, ersätter i sådana fall artiklarna 20–26, 31 och 36 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet, vilka behandlar motsvarande frågor.

Svenska förhållanden

Som har konstaterats i avsnitt 4.4.3 utgör tjänstepensionsförsäkring en betydande del av de svenska livförsäkringsbolagens verksamhet totalt sett. Exempelvis var tjänstepensionsförsäkring den enskilt största försäkringsgrenen för de traditionella livförsäkringsbolagen som grupp år 2002, vilket är relativt unikt i ett europeiskt perspektiv. Som också framgått är det emellertid långt ifrån alla livförsäkringsbolag som har en så stor tjänstepensionsverksamhet, utan marknaden domineras av några få stora livförsäkringsbolag som i princip uteslutande meddelar tjänstepensionsförsäkring.

En redogörelse för gällande försäkringsrörelsereglering återfinns i nyssnämnda avsnitt.

Skälen för regeringens förslag: I stycke 12 i tjänstepensionsdirektivets ingress understryks att det är viktigt att beakta att direktivet inte ger upphov till någon snedvridning av konkurrensen och att detta kan undvikas om direktivet tillämpas på livförsäkringsföretagens tjänstepensionsverksamhet. Som konstaterats i avsnitt 6.2 bör den nya regleringen syfta till att undvika omotiverad snedvridning av konkurrensen såväl mellan livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor på den svenska tjänstepensionsmarknaden som mellan svenska livförsäkringsbolag och utländska tjänstepensionsinstitut på den svenska och den internationella marknaden.

Vid bedömningen av sådana konkurrensresonemang är det nödvändigt att först ta ställning till om en tillämpning av tjänstepensionsdirektivet på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet är av betydelse för dessa bolags konkurrenskraft.

Som kommer att framgå av det följande är många av bestämmelserna i tjänstepensionsdirektivet redan tillgodosedda genom FRL och deras tillämpning skulle därför varken innebära en skärpning eller lättnad av regelverket för livförsäkringsbolagen. Skillnaderna rör främst bestämmelserna om försäkringstekniska avsättningar och placeringsreglerna. När det gäller avsättningarna skulle en tillämpning av tjänstepensionsdirektivet innebära förändringar för såväl kraven på betryggande antaganden vid beräkningen av avsättningarna som Finansinspektionens sätt att bestämma den s.k. högsta räntan, se avsnitt 11.2. När det gäller placeringar av skuldtäckningstillgångar skulle tjänstepensionsdirektivets bestämmelser ge livförsäkringsbolagen större frihet än i dag. Som beskrivs i avsnitt 11.4 är bestämmelserna i tjänstepensionsdirektivet mer kvalitativt inriktade än de i FRL, och antalet kvantitativa placeringsrestriktioner skulle minska drastiskt om direktivets bestämmelser blev tillämpliga för livförsäkringsbolagen. Syftet är att ge försäkringsbolagen större möjlighet att på eget ansvar hantera sina risker.

Det bör åter framhållas att eventuella skillnader i reglering mellan livförsäkringsverksamhet och tjänstepensionsverksamhet torde minska på sikt och detta mot bakgrund av att det pågår arbete såväl nationellt som på gemenskapsnivå med att förändra rörelseregleringen för försäkringsbolag. Nationellt har Placeringsutredningen lämnat förslag på ett moderniserat solvenssystem för försäkringsbolagen som syftar till att ge dessa bolag ökade incitament att identifiera, mäta och hantera sina risker (se SOU 2003:84). Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet. På EU-nivå pågår det s.k. solvens II-projektet som syftar till en motsvarande reformering av EU:s solvensregler. Detta reformarbete syftar till en övergång till mer kvalitativa regler även på livförsäkringsområdet.

Även i övrigt måste det internationella perspektivet beaktas. En av tjänstepensionsdirektivets uttryckliga ambitioner är att skapa en inre marknad för tjänstepensioner (se stycke 6 i direktivets ingress), vilket betyder att den svenska tjänstepensionsmarknaden kommer att öppnas upp för konkurrens från utländska institut och att svenska tjänstepensionsinstitut kommer att få motsvarande ökade möjligheter att konkurrera på den europeiska marknaden. Att utestänga de svenska livförsäkringsbolagen från den marknaden skulle innebära en konkurrensnackdel gentemot såväl livförsäkringsbolag i de medlemsstater som väljer att utnyttja optionen i fråga om dessa bolag som övriga svenska och utländska tjänstepensionsinstitut.

Nästa fråga är om det förekommer någon konkurrens i Sverige mellan livförsäkringsbolag och sådana institut som direkt omfattas av direktivet.

Som framgått av avsnitt 4.4.3 så finns i dag en, om än av kollektivavtal något begränsad, konkurrens om tjänstepensionsförsäkring mellan livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor på den svenska tjänstepensionsmarknaden. Den konkurrensutsatta marknaden är dessutom, som en konsekvens av utvecklingen på kollektivavtalsområdet, starkt växande. Som framgår av avsnitt 7.1 gör regeringen bedömningen att tjänste-

pensionsdirektivets bestämmelser skall tillämpas på tjänstepensionskassornas verksamhet.

Sammantaget kan det alltså konstateras att de svenska livförsäkringsbolagen kan hamna i en ofördelaktig ställning gentemot såväl svenska tjänstepensionskassor som utländska institut om deras tjänstepensionsverksamhet inte omfattas av tjänstepensionsdirektivets placeringsregler.

Även med tanke på målsättningen om en funktionellt inriktad lagstiftning (se avsnitt 6.3) på det finansiella området kan det synas lämpligt att låta livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet omfattas av direktivet genom att den då regleras på samma sätt som tjänstepensionskassornas verksamhet. Fråga är således om bestämmelserna i tjänstepensionsdirektivet uppfyller syftet med den svenska lagregleringen av livförsäkringsbolagens verksamhet.

Som redan poängterats (se avsnitt 6.1) är huvudsyftet med försäkringsrörelseregleringen att skydda direktförsäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringsavtal. Detta syfte bör ställas mot tjänstepensionsdirektivets regler i de delar där de bedöms innebära störst skillnader mot dagens försäkringsreglering, dvs. beträffande avsättningar och placering av tillgångar. Här kan konstateras att även om direktivets bestämmelser innebär att avsättningarna inte längre skall göras med betryggande antaganden och att tillgångarna får placeras med större frihet, skall tillämpningen av dessa bestämmelser självfallet inte innebära att konsumentskyddet försämras. Men tvärtom torde konsumentskyddet stärkas av de nya reglerna, eftersom de skall ge försäkringsbolagen ökade incitament att mäta och hantera sina risker, samtidigt som kostnaderna för skyddet kan tänkas minska.

Från ett funktionellt perspektiv kan det också synas mindre lämpligt med olika regler för i vart fall privata, individuella pensionsförsäkringar och avgiftsbestämda tjänstepensionsförsäkringar. Det är här fråga om i princip samma produkt, med den skillnaden att arbetsgivaren betalar premierna för tjänstepensionsförsäkringen.

Utifrån det anförda är det således svårt att se att det är motiverat med olika regler för försäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet och deras övriga pensionsverksamhet. Som också påpekats kommer dock solvens- och placeringsreglerna för sådan livförsäkringsverksamhet som riktas till privatkunder på sikt att närma sig innehållet i bestämmelserna i tjänstepensionsdirektivet. Vi gör därför bedömningen att det är lämpligt att nu inrikta sig på att få en likartad reglering för institut som bedriver samma slags verksamhet.

Länsförsäkringar har anförts att direktivet öppnar för att bolagen själva skall få välja att utnyttja möjligheten att omfattas av det nya regelverket. Regeringen delar inte denna bedömning. Redan av ordalydelsen i artikel 4 framgår att det endast är medlemsstaternas som disponerar över denna fråga.

Sammanfattningsvis bör Sverige utnyttja möjligheten att låta direktivets regler omfatta även samtliga livförsäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet.

Om medlemsstaterna väljer att låta livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet omfattas av direktivet skall, enligt direktivets artikel 4, bolagens alla tillgångar och skulder som hänför sig till denna verksamhet hållas fullständigt åtskilda från samt förvaltas och hanteras skilt

från försäkringsbolagens övriga verksamheter, utan någon möjlighet till överföring.

Vid tillämpning av detta separationskrav måste en diskussion föras kring de förutsättningar som ges i direktivet, dvs. vad som skall avses med livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet, vad som menas med de tillgångar och skulder som hänför sig till denna verksamhet samt på vilket sätt dessa skall hållas fullständigt åtskilda från, förvaltas och hanteras skilt från försäkringsbolagens övriga verksamheter utan någon möjlighet till överföring. Dessa frågor behandlas i avsnitten 8 och 9.1.

8 Vad avses med tjänstepensionsförsäkring?

Regeringens förslag: Med tjänstepensionsförsäkring skall avses livförsäkringar där utbetalning av försäkringsbelopp (engångsbelopp eller periodiska utbetalningar) är beroende av en persons eller flera personers uppnående eller förväntade uppnående av viss ålder och som har samband med yrkesutövning samt försäkringar som meddelas som tillägg till sådana försäkringar.

Regeringens bedömning: Som tjänstepensionsförsäkring skall inte avses sådana försäkringar som tecknas för egen räkning av egenföretagare.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag, utom såvitt avser bedömningen att egenföretagares försäkringar inte skall omfattas av begreppet tjänstepensionsförsäkringar.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser pekar på svårigheter med att avgränsa området för ”verksamhet avseende tjänstepension”. *Skatteverket* anför i den delen att det föreligger risk för begreppsförvirring gentemot inkomstskattelagens snävare definition av tjänstepensionsförsäkring, och föreslår i stället begreppet ”arbetspensionsförsäkring”. *Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet* tillägger att en tydlig gränsdragning är av vikt för att tjänstepensionsförsäkring även fortsättningsvis skall kunna undantas från bodelning vid äktenskapsskillnad. *Sveriges Försäkringsförbund* och *Länsförsäkringar* menar att definitionen, för att undvika klassificeringsproblem, måste vara så allmänt hållen att respektive livförsäkringsbolag ges möjlighet att göra en avvägning av vad som utgör en tjänstepensionsförsäkring, medan *Svenskt Näringsliv* å sin sida efterlyser en tydligare definition för att undvika tolkningsfrågor. *Sveriges Försäkringsförbund* liksom *SIRP* och *SACO*, anger som exempel på när gränsdragningsproblem kan uppstå bl.a. de privata, individuella försäkringar som arbetstagare har möjlighet att teckna i samband med tjänst, medan *Länsförsäkringar* som exempel anger sådan tjänstepensionsförsäkring som, beroende på ändrade arbetsförhållanden, överläts privat för fortsatt premieinbetalning samt företagsägda kapitalförsäkringar som pantsätts till anställda för att säkerställa löfte om direktpension. Som ytterligare exempel pekar *Sveriges Försäkringsförbund* på fackliga gruppförsäkringar, enskilda näringsidkares pensionsförsäkringar samt kapitalförsäkringar som tecknats i samband med tjänsteutövning. *SIRP* och *Folksam* ifrågasätter om inte definitionen innebär ett förbud för livförsäkringsbolag att i framtiden meddela arbetsgivarbetald livförsäkring enligt de regler som gäller enligt det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. *Folksam* pekar vidare på att formuleringen ”försäkringar som meddelas som tillägg till sådana försäkringar” synes utesluta t.ex. fall där ålderspensionen tryggats i stiftelse och efterlevandeskyddet försäkrats bort – en inskränkning som knappast överensstämmer med direktivet. *Fondbolagens Förening* ifrågasätter utredningens begränsning av tjänstepensionsprodukter till försäkring och menar att möjligheten att införa individuellt pensionssparande (IPS) för tjänstepensionssparande bör utredas, liksom möjligheten att utvidga

kretsen av reglerade institut som får erbjuda IPS till att omfatta fondbolag inom ramen för den individuella kapitalförvaltningen.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Det ges ingen definition av begreppet tjänstepension i direktivet. Av artiklarna 6 (a) och 7 framgår dock att det skall vara fråga om pensionsförmåner som har samband med yrkesutövning på grundval av en överenskommelse eller ett avtal som slutits enskilt eller kollektivt mellan arbetsgivare och arbetstagare eller deras respektive företrädare, eller med egenföretagare i vissa fall.

Vad gäller egenföretagare anges att avtalet skall vara ”i enlighet med lagstiftningen i hem- och värdmedlemsstaten”. Detta utvecklas närmare i stycke 10 i direktivets ingress. Där sägs bl.a. att de nationella reglerna för egenföretagares engagemang i tjänstepensionsinstitut skiljer sig åt, och att egenföretagare i vissa medlemsstater inte kan bli medlemmar i ett tjänstepensionsinstitut om inte vissa villkor, inbegripet sådana som framgår av social- och arbetsmarknadslagstiftningen, är uppfyllda.

Vidare skall det, enligt artikel 6 (d), vara fråga om förmåner som betalas ut med anledning av uppnådd pensionsålder eller förväntat uppnående av pensionsålder eller, om de kompletterar dessa förmåner och tillhandahålls sekundärt, i form av utbetalningar vid dödsfall, invaliditet eller upphörande av anställning eller i form av bidrag eller tjänster som tillhandahålls vid sjukdom, medellöshet eller dödsfall. För att den ekonomiska tryggheten under pensionstiden skall stärkas utgörs dessa förmåner i regel av livslånga utbetalningar. Förmånerna kan dock också vara utbetalningar under viss tid eller ett engångsbelopp. Enligt artikel 9.2 får medlemsstaten också föreskriva att täckning av risker kopplade till lång levnad och invaliditet, efterlevandeskydd samt en garanti för återbetalning av inbetalda belopp erbjuds medlemmarna som kompletterande förmåner, om arbetsgivarna och arbetstagarna kommer överens om detta.

Gällande rätt

Försäkringsklasserna avseende livförsäkring framgår av 2 kap. 3 b § FRL. Dessa bestämmelser vilar på tvingande EG-rätt (det konsoliderade livförsäkringsdirektivet – se nedan), som uttömmande reglerar vad som avses med livförsäkring, och det är således inte tillåtet för medlemsstaterna att införa ytterligare klasser.

De försäkringsklasser som i dag är aktuella inom tjänstepensionssektorn torde främst vara klasserna 1 a) och b), dvs. försäkring där utbetalning av försäkringsbelopp (engångsbelopp eller periodiska utbetalningar) är beroende av en persons eller flera personers liv (1 a), dock inte försäkringar enligt klass 3, samt försäkring som meddelas som tillägg till sådan försäkring (1 b). Därtill skall läggas klass 3, vilken utgörs av försäkring som avses i bl.a. klass 1 a) och som är knuten till

fonder (fondförsäkring), samt klass 4, som består av s.k. lång sjuk- och olycksfallsförsäkring.

Skälen för regeringens förslag

Var inom finansmarknadsområdet bör tjänstepension regleras?

Tjänstepensionsdirektivets definitioner av de begrepp som tillsammans beskriver tjänstepension (närmast begreppen ”tjänstepensionsinstitut” och ”pensionsförmåner” i artikel 6 [a] respektive [d]) är produktneutrala i den meningen att de inte pekar ut någon särskild tryggandemodell. Däremot framgår som nämnts av artikel 2 att direktivet avser att reglera den ”rest” av finansiella institut som ännu inte är föremål för gemenskapsreglering. Detta gör att tjänstepensionsprodukter som skulle kunna tillhandahållas av exempelvis en bank faller utanför direktivets tillämpningsområde. Därmed skulle inte heller sådana institut som i dag får bedriva verksamhet enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande kunna inkluderas. Verksamhet enligt den lagen får nämligen endast bedrivas av värdepappersinstitut, vilka redan omfattas av gemenskapsreglering (rådets direktiv 93/22/EEG av den 10 maj 1993 om investeringstjänster inom värdepappersområdet).

Det saknas i övrigt underlag att i detta lagstiftningsärende ta ställning till de frågor som *Fondbolagens Förening* väckt i sitt remissvar kring IPS som ett slags tjänstepensionssparande.

Av det anförda följer att det till följd av tjänstepensionsdirektivet i vart fall i nuläget endast är aktuellt att införa begreppet tjänstepension och begrepp som är avledda av detta i sådan lagstiftning som reglerar verksamhet där sådana produkter i dag återfinns på den svenska marknaden, dvs. på försäkringsområdet.

Frågan om definitionen av produkter som erbjuds av utländska tjänstepensionsinstitut behandlas bl.a. i avsnitt 6.6 och i avsnitt 12.

Vad innebär begreppet tjänstepensionsförsäkring?

Sedan regeringen konstaterat att det är på försäkringsområdet som begreppet tjänstepension i nu avsedd bemärkelse skall användas uppkommer frågan om hur en definition närmare bör utformas.

Som konstaterats utgör tjänstepensionsförsäkring i dag ingen egen försäkringsklass i den svenska lagstiftningen. Att införa en sådan särskild försäkringsklass, avsedd att utgöra ett samlat begrepp för olika typer av tjänstepensionsförsäkringar i Sverige, är som likaledes konstaterats inte heller möjligt enligt EG-rätten, se artikel 2, 5.2 samt bilaga I i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG av den 5 november 2002 om livförsäkring). I nämnda bilaga finns en uttömmande uppräkningslista av tillåtna försäkringsklasser. Där återfinns visserligen förvaltning av pensionsfonder som en särskild klass. Denna klass motsvarar dock inte de typer av försäkringar som i dag återfinns på den svenska tjänstepensionsmarknaden, och vid genomförandet av det s.k. första generationens livförsäkringsdirektiv lämnades den tills vidare utanför det svenska koncessionssystemet (se prop.

1992/93:257 s. 107). Det faktum att svenska livförsäkringsbolag, precis som andra arbetsgivare, har rätt att inrätta pensionsstiftelser eller handha deras förvaltning betyder därför inte, tvärtemot vad *Folksam* har påpekat, att bolagen därmed bedriver förvaltning av pensionsfonder i det konsoliderade livförsäkringsdirektivets mening.

Tjänstepensionsförsäkringar måste således utgöras av någon av de för livförsäkringsrörelse tillåtna försäkringsklasserna. Frågan är därefter om det skall ställas några ytterligare krav på en försäkring för att den skall klassificeras som tjänstepensionsförsäkring. Flera remissinstanser har här pekat på risken för gränsdragningsproblem och gett vissa exempel på olika typer av tjänstepensionsförmåner. Somliga instanser, som *Sveriges Försäkringsförbund*, har härvid betonat vikten av en vid definition, medan andra, som *Svenskt Näringsliv*, har anfört det motsatta.

Regeringen instämmer med utredningens slutsats att den skatterättsliga definitionen av tjänstepensionsförsäkring är för snäv för att kunna användas i detta sammanhang. Det är t.ex. nödvändigt att arbetsgivaren har åtagit sig att betala försäkringens samtliga premier för att försäkringen skatterättsligt skall klassificeras som tjänstepensionsförsäkring. Dessutom kräver den skatterättsliga definitionen av tjänstepensionsförsäkring att det är fråga om en pensionsförsäkring i inkomstskattelagens mening (se 58 kap. 2 och 7 §§). En tjänstepensionsförsäkring skulle således utifrån en sådan definition inte kunna vara en kapitalförsäkring. Eftersom motsvarande begränsningar inte behöver finnas i andra länder skulle en sådan definition av tjänstepensionsförsäkring, och utan att det finns särskilda skäl härför, kunna begränsa de svenska försäkringsbolagens konkurrensmöjligheter.

Utgångspunkten för definitionen bör enligt vår mening vara att ge begreppet tjänstepensionsförsäkring en vid tolkning. Detta ligger även i linje med vad som anges i stycke 9 i direktivets ingress, där det överläts till medlemsstaterna att fortsatt bära det fulla ansvaret för pensionssystemens olika delar. Det har även under förhandlingarna av direktivet tydligt framgått att det inte finns någon avsikt att nu definiera begreppet tjänstepension på EU-nivå, och en vid tolkning skall därmed vara möjlig. En ytterligare faktor som talar för det sistnämnda är den mångfald av pensionslösningar som återfinns i de olika medlemsstaterna inom EES.

Regeringen anser därför, liksom utredningen, att definitionen skall utgå från de vida ramar som ges i direktivet. Avsikten skall därvid inte vara att snäva in området för tjänstepension jämfört med vad som gäller i dag. Lagförslaget bör, som utredningen anfört, å ena sidan inte medföra några begränsningar i livförsäkringsbolagens produktutbud i förhållande till nuvarande ordning, men å andra sidan inte ge försäkringsbolagen möjlighet att meddela andra slags försäkringar än dem som för närvarande godtas. Avsikten är heller inte, som *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* uttryckt farhågor för, att begränsa vad som i dag får undantas vid bodelning i anledning av äktenskapsskillnad.

Mot bakgrund av det sagda och med stöd av de ovan redovisade artiklarna 6 (a), 6 (d), 7 och 9.2 bör därför med tjänstepensionsförsäkring i den svenska regleringen avses livförsäkringar där utbetalning av försäkringsbelopp beror av att en person, eller flera personer, uppnår eller förväntas uppnå en viss ålder och som har samband med

yrkesutövning. Det har ingen betydelse om utbetalningen av försäkringsbeloppet sker som ett engångsbelopp eller som periodiska utbetalningar. Det skall även sakna betydelse om försäkringen i skatterättsligt hänseende är en pensionsförsäkring eller en kapitalförsäkring.

Följaktligen bör till den nu aktuella kategorin kunna hänföras vad som enligt gängse uppfattning inom det svenska försäkringsväsendet räknas som tjänstepensionsförsäkringar. Som en yttersta gräns skall dock gälla att fråga måste vara om livförsäkring enligt 2 kap. 3 b § FRL. Tjänstepensionsdirektivets artikel 2 undantar nämligen uttryckligen skadeförsäkringsverksamhet från direktivets tillämpningsområde.

Till de livförsäkringar som skall räknas som tjänstepensionsförsäkringar hör försäkringar om ålders-, sjuk- och efterlevandepension, vilka är knutna till tjänsteförhållanden och för vilka arbetsgivaren helt eller delvis står premiekostnaderna. Hit hör även det fall som *Folksam* pekat på där efterlevandeskyddet försäkras bort men trygghandet av pensionsförmånerna i övrigt handhas av en stiftelse.

Också försäkringar som meddelas som tillägg till ovan nämnda försäkringar, t.ex. sjukförsäkringar och premiebefrielseförsäkringar, skall anses omfattas av tjänstepensionsverksamheten. Det torde inte krävas att tilläggsförsäkringen skall tecknas i direkt samband med huvudförsäkringen (jfr prop. 1992/93:257 s. 189). Vidare bör även sådana livförsäkringar som arbetstagarna erbjuds att frivilligt teckna i en tjänstepensionskassa eller i ett försäkringsbolag falla under definitionen, liksom sådana livförsäkringar som överlåts till den försäkrade, eftersom även sådana försäkringar erbjuds som ett led i yrkesutövningen och därmed är anknutna till anställningsförhållandet.

På en punkt gör regeringen dock en annan bedömning än utredningen: egenföretagares försäkringar bör, på grund av de särskilda gränsdragningsproblem som finns i dessa fall, inte anses utgöra tjänstepensionsförsäkringar enligt den rörelserättsliga lagstiftningen. Beträffande egenföretagare är det nämligen, som *Försäkringsförbundet* påpekat, i de flesta fall omöjligt att hos ett försäkringsbolag skilja ut en försäkring som tecknats som tjänstepensionsförsäkring från en rent privat, individuell försäkring. Tjänstepensionsdirektivet ger, som redan nämnts, en möjlighet att undanta egenföretagares försäkringar, eftersom dess definition av tjänstepensionsinstitut i artikel 6 (a) andra strecksatsen innebär att det är varje medlemsstat som bestämmer huruvida egenföretagares avtal med sådana institut skall klassificeras som tjänstepensionsavtal eller som vanliga livförsäkringsavtal. Att detta är direktivets reella innebörd i fråga om egenföretagare har bekräftats vid kontakter med EG-kommissionen. Mot den nyss tecknade bakgrunden anser regeringen därför att egenföretagares försäkringar av här aktuellt slag nu bör undantas från definitionen av tjänstepensionsförsäkring. Som en följd härav bör även en egenföretagares tryggnad för egen räkning i en pensionsstiftelse undantas.

Beträffande utländska försäkringsgivare eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut kan situationen visserligen tänkas vara annorlunda beträffande de praktiska möjligheterna att låta egenföretagare omfattas av direktivet. Av konkurrensskäl gentemot de svenska instituten bör dock motsvarande undantag göras för deras del.

I och med att en försäkring kommer att hänföras till en försäkringsgivares verksamhet för tjänstepensionsförsäkring skall den således omfattas av tjänstepensionsdirektivet och de svenska bestämmelser genom vilka det direktivet genomförts. Detta kommer, som *SIRP* och *Folksam* anfört, i praktiken att innebära ett ”förbud” mot att meddela arbetsgivarbetsd livförsäkring i enlighet med reglerna i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. Detta kan däremot inte anses vara i strid med EG-rätten, eftersom utnyttjandet av möjligheten att låta livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet omfattas av tjänstepensionsdirektivet innebär att särskilda regler skall gälla för denna verksamhet. Och det är därtill, såsom nyss konstaterats, medlemsstaterna och inte de enskilda bolagen som disponerar över valet av regelverk.

Försäkringsförbundet och *Länsförsäkringar* har anfört att det bör vara försäkringsbolagen själva som skall få göra en avvägning av vad som är att hänföra till produktsegmentet tjänstepensionsförsäkring. Självfallet kommer bolagen vanligen vara bäst skickade att göra denna avvägning. Regeringen vill dock understryka att det ytterst får ankomma på tillsynsmyndigheten att i de enskilda fallen bedöma till vilken kategori en viss försäkring skall hänföras.

Skatteverket har påpekat att det kan uppstå begreppsförvirring gentemot inkomstskattelagens definition av tjänstepensionsförsäkring och har i stället föreslagit begreppet ”arbetspensionsförsäkring” för de produkter som erbjuds i tjänstepensionsverksamhet. I den delen kan dock konstateras att tjänstepensionsförsäkring redan i dag får anses ha en gängse mening som innefattar fler slags försäkringar än dem som skatterättsligt definieras som tjänstepensionsförsäkring. Vidare avser direktivet att reglera just *tjänstepensionsverksamhet*. Införandet av ett nytt begrepp skulle därmed snarare riskera att leda till förvirring i den delen. Regeringen anser därför att fördelarna med att använda begreppet tjänstepensionsförsäkring även i rörelselagstiftningen överväger de eventuella nackdelarna med att detta begrepp också återfinns inom skatterätten.

9 Villkor för verksamheten

9.1 Separationskravet för livförsäkringsbolag

Regeringens förslag: Alla tillgångar och skulder som hänför sig till verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall hållas fullständigt åtskilda från ett livförsäkringsbolags övriga verksamhet. Med tillgångar och skulder som hänför sig till sådan verksamhet skall avses försäkringstekniska avsättningar för tjänstepensionsförsäkringar och motsvarande skuldtäckningstillgångar.

Finansinspektionen skall övervaka att de tillgångar och skulder som hänför sig till ett livförsäkringsbolags verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring förvaltas och hanteras skilt från bolagets övriga verksamhet utan någon möjlighet till överföring.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Skatteverket*, *SIRP*, *Förhandlings- och Samverkansrådet PTK (PTK)* och *Folksam* anför att separationskravet enligt direktivets ordalydelse skall omfatta alla tillgångar som kan kopplas till tjänstepensionsverksamheten – inte endast skuldtäckningstillgångar. I denna del pekar även *SIRP*, liksom *Konkurrensverket*, på vikten av konkurrensneutralitet mellan tjänstepensionskassor och försäkringsbolag. *Finansinspektionen* stöder å sin sida utredningens förslag i denna del och anför att ett krav på separation av alla tillgångar skulle leda till svåra praktiska problem för branschen och förändra förutsättningarna för flera företags verksamhet i grunden. Samtidigt pekar inspektionen på att förslaget medför praktiska problem när två olika regelverk skall tillämpas på tillgångsportföljen, liksom för hur överskott och underskott skall fördelas rättvist mellan tjänstepensionsinnehavarna och andra försäkringsstagare. *Svenska Aktuarienämnden* anför att överskottet bör hanteras som i dag i avvaktan på resultatet av Försäkringsföretagsutredningens vidare arbete i frågan. *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* lyfter fram att långtgående separationskrav kan förväntas leda till ökad administration samt svårigheter att hantera små försäkringsbestånd, vilket indirekt kan få effekter på kollektivavtal om premiebestämd tjänstepension. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* menar att frågan bör bli föremål för ytterligare utredning.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

För det fall att medlemsstaten väljer att låta livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet omfattas av direktivets bestämmelser uppställs i artikel 4 krav på att alla tillgångar och skulder som hänför sig till tjänstepensionsverksamheten skall hållas fullständigt åtskilda från bolagets övriga verksamheter. De tillgångar och skulder som hänför sig till tjänstepensionsverksamheten skall dessutom förvaltas och hanteras skilt från den övriga verksamheten utan någon möjlighet till överföring. Däremot uppställer direktivet inget uttryckligt krav om att tjänste-

pensionsverksamheten skall drivas i en egen separat juridisk person. Det finns heller inget krav i direktivet på att bolagen skall hålla separata kapitalbaser för de olika verksamheterna, eller några regler i övrigt som syftar till hur separationen skall gå till.

Om en medlemsstat väljer att tillämpa direktivet på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet uppställer direktivet i nyssnämnda artikel vidare som krav att den myndighet som ansvarar för tillsynen av livförsäkringsbolagen som en del i fullgörandet av sin tillsynsverksamhet kontrollerar att tjänstepensionsverksamheten hålls strikt åtskild från den övriga livförsäkringsverksamheten.

Svenska förhållanden

Som framgått av avsnitt 4.4.3 meddelar ungefär hälften av de svenska livförsäkringsbolagen tjänstepensionsförsäkring. Marknaden domineras dock av ett fåtal bolag som i princip uteslutande meddelar sådan försäkring, varav de tre största vid utgången av år 2002 stod för nära 86 procent av premieintäkterna. Den historiska förklaringen återfinns i de stora kollektivavtalade pensionsplanerna, som tidigare inte medgav någon individuell valfrihet för den anställde. I och med att tre av de fyra stora kollektivavtalen nu har öppnat för sådan valfrihet (se avsnitt 4.2.2) kommer den s.k. kryssmarknaden, där även ytterligare bolag släppts in, att på sikt förändra dessa förhållanden.

Livförsäkringsprodukterna på tjänstepensionsområdet kan delas in i traditionell livförsäkring och fondförsäkring. En traditionell livförsäkring ger vanligtvis den försäkrade rätt till ett garanterat belopp men utöver detta även anspråk på en icke garanterad andel av försäkringsbolagets överskott. Beträffande fondförsäkring är försäkringens värde i stället kopplat till värdeutvecklingen av en eller flera värdepappersfonder. Någon rätt till ytterligare medel därutöver ges inte.

De svenska livförsäkringsbolagen drivs i tre olika verksamhetsformer: rent ömsesidiga livförsäkringsbolag, livförsäkringsaktiebolag som inte får dela ut vinst samt vinstutdelande livförsäkringsaktiebolag. Verksamhetsformen har betydelse för bolagens överskottshantering inom traditionell livförsäkring, något som i sin tur påverkar frågan om möjlighet till separation av sådana tillgångar och skulder som hänför sig till tjänstepensionsverksamhet respektive annan verksamhet.

I de ömsesidiga livförsäkringsbolagen och i de livförsäkringsaktiebolag som inte får dela ut vinst är huvuddelen av bolagets riskkapital gemensamt för samtliga försäkrade och återfinns i den s.k. konsolideringsfonden inom eget kapital. Syftet med att avsätta medel till konsolideringsfonden är att kunna täcka förluster som uppstår i rörelsen. Genom regler i bolagsordningen kan medlen i fonden användas för andra ändamål, såsom återbäring, endast i den utsträckning den inte behövs för förlusttäckning (prop. 1998/99:87 s. 425). Slutlig tilldelning av sådan återbäring till den försäkrade sker vanligen först i samband med varje enskild utbetalning från försäkringen. Systemet med en fond för förlusttäckning inom eget kapital innebär således att medel som senare kan komma att tillskrivas enskilda försäkrade kan räknas in i kapitalbasen under försäkringens löptid.

I vinstutdelande försäkringsaktiebolag som meddelar traditionell livförsäkring är förhållandena annorlunda. I dessa bolag består den försäkrades icke garanterade värde av s.k. villkorad återbäring. Denna återbäring är – på liknande sätt som vid fondförsäkring – anknuten till värdeutvecklingen på vissa angivna tillgångar eller till ett visst resultat. Det sistnämnda regleras i försäkringsavtalet. För att ett bolag skall få dela ut vinst kräver lagstiftningen att det sker en tydlig gränsdragning mellan aktieägarnas och de försäkrades medel. Försäkringsbolaget måste därför, till skillnad mot vad som gäller i övriga bolagsformer, göra försäkrings tekniska avsättningar för medel som senare kan komma att tillskrivas de försäkrade (7 kap. 1 § första stycket 4 FRL). Därmed får medlen inte räknas in i kapitalbasen under försäkringens löptid.

Gällande rätt

I gällande svensk lagstiftning finns med ett undantag inte något krav på fullständig separation av olika verksamheter eller försäkringsprodukter. Undantaget avser att direkt livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse som bedrivs i samma försäkringsbolag skall hållas åtskilda hos bolaget, se 1 kap. 3 § fjärde stycket FRL. Denna bestämmelse härrör från det konsoliderade livförsäkringsdirektivet (se avsnitt 5.3 och nedan).

Därutöver ställer den s.k. skälighetsprincipen, som har utmönstrats ur svensk rätt på försäkringsområdet men fortfarande gäller för vissa äldre försäkringsavtal, särskilda krav på separation. Principen innebär att krav på skälighet uppställs i tre olika delar: krav på skälighet i premier och kostnader (premie- och kostnadsskälighet), krav på skäliga villkor utöver premier (villkorsskälighet) och krav på skälighet i skaderegleringen (skaderegleringsskälighet). Kravet på premie- och kostnadsskälighet inrymmer i sin tur olika delar och innefattar bolagets kostnadseffektivitet, förhållandet mellan försäkringstagarna och bolaget och slutligen förhållandet mellan de olika försäkringstagargrupperna.

När det gäller relationen mellan försäkringstagarna innebär kravet att försäkringstagarna skall behandlas rättvist i förhållande till deras prestation, varvid bolagets riskindelning skall ske med stöd av skäliga grunder och en därmed sammanhängande differentiering av premierna. Vidare skall, enligt den s.k. kontributionsprincipen, driftskostnaderna fördelas skäligt mellan försäkringstagarna och återbäringen stå i proportion till den enskilda försäkringstagarens bidrag till bolagets samlade överskott (12 kap. 6 § FRL). Skälighetsprincipen innebär också att varje verksamhetsgren skall bedömas för sig och att fördelningen mellan olika grupper och generationer skall vara rättvis. För skadeförsäkringens del har denna sida av skälighetsprincipen ansetts innebära att överskott i en försäkringsgren inte systematiskt får användas för att subventionera en annan, icke bärkraftig gren. Varje försäkringsgren skall alltså vara självbärande och eventuella medel i vinstfonder får inte användas för att i dumpningssyfte pressa ned premierna inom en viss försäkringsgren. (Se vidare om detta bl.a. i Försäkringsutredningens slutbetänkande SOU 1995:87 Försäkringsrörelse i förändring, s. 114 f.)

Skälighetsprincipen utmönstrades i samband med försäkringsrörelse-reformen i slutet av 1990-talet och gäller inte för försäkringsavtal som ingåtts efter den 1 januari 2000. Den kan också ha avtalats bort avseende

äldre avtal. Försäkringsrörelsereformen syftade till att ge större frihet åt försäkringstagarna och försäkringsbolagen att själva komma överens om försäkringsavtalens villkor och därigenom underlätta produktutveckling och stimulera konkurrens (se vidare avsnitt 6.1). Kravet på premie- och kostnadsskälighet bedömdes därvid kunna tillgodoses genom regler som befrämjar konkurrensen och som ställer krav på att relevant och tydlig information om försäkringens kostnader och förmåner lämnas (prop. 1998/99:87 s. 166 ff.).

Även om reformen bygger på att rätt till återbäring i större utsträckning skall regleras i de enskilda försäkringsavtalen ansågs det ändå finnas behov av en huvudregel för fördelningen av återbäring mellan försäkringstagare. Med anledning av att försäkringstagare i allmänhet har förväntningar på överskott i förhållande till inbetalda premier och att kontributionsprincipen redan gällde för överskottshanteringen ansåg regeringen att sagda princip bör utgöra huvudregel för fördelningen av återbäring (a. prop. s. 203). Bestämmelsen, som återfinns i 12 kap. 6 § FRL, riktar sig mot försäkringsbolagen i bemärkelsen att den inte är avsedd att grunda några rättigheter till återbäring för enskilda försäkringstagare. Bestämmelsen ålägger bolagen att i försäkringsvillkoren eller i bolagsordningen precisera vad som närmare skall gälla för fördelningen av överskott.

Däremot finns det inte längre något krav på att varje försäkringsgren skall bedömas för sig. Föreskrifter med motsvarande innehåll har inte heller meddelats av Finansinspektionen. Detta innebär att försäkringsbolagen enligt gällande reglering inte är ålagda att hålla tillgångar och skulder från olika verksamhetsgrenar åtskilda, med undantag för det nyssnämnda, särskilda fallet när skade- och livförsäkringsverksamhet drivs i samma bolag.

Enligt artikel 19 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet är förutsättningen för att ett försäkringsföretag skall få meddela både livförsäkring och annan försäkring än livförsäkring att det för varje verksamhetsform upprättas en *särskild förvaltning*. Den särskilda förvaltningen skall organiseras på ett sådant sätt att försäkringstagarnas intressen inte åsidosätts och att livförsäkringstagarnas rätt till avkastning inte påverkas eller riskerar att bli mindre än vad den annars skulle ha blivit. Förvaltningen skall vidare organiseras så att de finansiella minimikraven, särskilt såvitt avser solvensmarginal, som hänför sig till någon av de två verksamheterna inte belastar den andra verksamheten. Försäkringsföretaget kan dock utnyttja de öppet redovisade posterna i kapitalbasen som vid tillfället är tillgängliga för den ena eller den andra verksamheten, under förutsättning att de finansiella minimikraven är uppfyllda och tillsynsmyndigheten har underrättats.

Den särskilda förvaltningen kräver vidare att bolaget för räkenskaper på ett sätt som utvisar hur resultaten för var och en av de två verksamheterna uppnåtts. Alla intäkter och alla kostnader skall därvid särredovisas med hänsyn till deras ursprung. Poster som hänför sig till båda verksamheterna skall föras enligt sådana fördelningsprinciper som godkänts av tillsynsmyndigheten. Vidare krävs att försäkringsföretagen utarbetar en särredovisning med specifikation av de poster som ingår i var och en av solvensmarginalerna enligt artikel 27 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet, som behandlar frågan om s.k. disponibel solvens-

marginal, och artikel 16.1 i direktiv 73/239/EEG (första skadeförsäkringsdirektivet).

Om en av solvensmarginalerna är otillräcklig skall tillsynsmyndigheten med avseende på den verksamhetsform det gäller vidta de åtgärder som föreskrivs i respektive direktiv, oavsett resultatet av den andra verksamheten. Bland dessa åtgärder får ingå medgivande av överföring från den ena verksamhetsformen till den andra, trots att huvudregeln annars är att de finansiella minimikraven som hänför sig till en verksamhet inte får belasta den andra verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Vilka tillgångar och skulder skall separeras?

Beträffande hur separationen av tillgångar och skulder mellan de olika verksamheterna i ett bolag skall se ut har utredningen pekat på två modeller. Enligt den ena modellen behöver endast försäkringstekniska avsättningar och motsvarande skuldtäckningstillgångar separeras. En annan tänkbar tolkning är att separationen även skall avse andra poster på balansräkningens passivsida, såsom det egna kapitalet och de fria tillgångar som motsvarar detta. Den sistnämnda tolkningen har förordats av *Skatteverket, SIRP, PTK* och *Folksam*.

En första fråga att ta ställning till är vad som egentligen skall vara att hänföra till respektive verksamhetsgren i ett bolag med blandad verksamhet. Som framgått av avsnittet ovan om svenska förhållanden ingår medlen i konsolideringsfonden i rent ömsesidiga livförsäkringsbolag och livförsäkringsaktiebolag som inte får dela ut vinst i bolagets egna kapital och fungerar som riskkapital. Kapitalet återfinns därvid i bolagens kapitalbas. Idén bakom denna konstruktion är att medlen skall vara tillgängliga för i första hand förlusttäckning fram till varje enskild utbetalning från försäkringen. Mot den bakgrunden framstår det som tveksamt om kapitalet i konsolideringsfonden fram till sagda tidpunkt ens är att hänföra till någon viss verksamhetsgren.

Även om överskottet i angivna bolag skulle anses tillhöra respektive verksamhetsgren redan före tilldelningen till enskilda försäkringstagare är frågan hur den praktiska fördelningen skulle gå till vid en total separation. Konsolideringsfonden utgör den dominerande delen av riskkapitalet och skall, som konstaterats, i första hand användas till förlusttäckning. Samtidigt kan delar av medlen i slutändan tillfalla försäkringstagarna, utifrån vad som framgår av bolagsordningen. I sådana fall är det inte endast ur buffertsynpunkt som det är av intresse för försäkringstagarna hur konsolideringsfonden delas upp mellan de två verksamhetsgrenarna. Fonden har byggts upp över tid och det går normalt inte att i efterhand härleda hur mycket eget kapital en viss verksamhet har gett upphov till.

Att fördela konsolideringskapital är dock inte något nytt problem i sak. Motsvarande svårigheter uppstår om ett bolag skall överlåta delar av försäkringsrörelsen, inlemma nya bestånd av försäkringar med redan existerande vid övertagande av försäkringsbestånd eller ombildas till vinstutdelande bolag. Samtliga företeelser har förekommit i praktisk hantering. En slutsats av erfarenheterna därifrån är dock att det inte går att ange generella krav på hur separering av konsolideringsfonden skall

gå till, utan detta måste bestämmas från fall till fall (jfr prop. 1998/99:87 s. 366 ff.).

Även om det således är teoretiskt möjligt att separera riskkapitalet är frågan om så måste eller, med tanke på syftet med konsolideringsfonden, ens bör ske. Som *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* har anförts kan en alltför långtgående separation leda till ökad administration liksom svårigheter att hantera små bestånd, vilket indirekt kan få betydelse för kollektivavtal om premiebestämd tjänstepension. Även *Finansinspektionen* har pekat på de svåra praktiska problem som en total separation skulle medföra för försäkringsbranschen.

Vi vill därtill, i likhet med utredningen, framhålla att tolkningen måste grundas på tjänstepensionsdirektivets syfte. I denna del bör även en jämförelse göras med bestämmelserna i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. Vidare måste bolagens kostnader för en sådan separation beaktas, inte minst ur konkurrenssynpunkt. I dessa del gör regeringen följande bedömningar.

Såväl tjänstepensionsdirektivet som det konsoliderade livförsäkringsdirektivet vilar på syftet att skydda de ersättningsberättigade. Endast i det senare fallet finns det dock krav på separata kapitalbaser för det fall att bolaget bedriver blandad verksamhet; Som beskrivits ges det dock där uttryckliga möjligheter till överföring av medel mellan verksamheterna i vissa fall. Motsvarande möjlighet finns inte i tjänstepensionsdirektivet.

I tjänstepensionsdirektivet finns inte något krav på att försäkringsbolaget skall driva sin tjänstepensionsverksamhet i en separat juridisk person. Ett sådant krav fanns i ett tidigare utkast till förslag till direktiv, men kom aldrig att flyta in i den slutliga direktivtexten. Rimligen var syftet med denna uppmjukning att bereda väg för de samordningsvinster som ett bedrivande av båda verksamheterna i ett gemensamt bolag kan leda till.

Avsaknaden av krav på separata kapitalbaser i tjänstepensionsdirektivet är det tyngsta argumentet mot att separationen skall avse samtliga tillgångar. För det fall att ett sådant krav funnits hade det också varit nödvändigt med en regel som tillåter överföring mellan verksamhetsgrenarna för det fall att den ena verksamheten inte klarar solvensmarginalen. Annars skulle följderna bli att hela bolaget tvingas i likvidation, även om det samtidigt finns ett kapitalöverskott i den andra verksamheten. En sådan ordning framstår som orimlig, inte minst ur konsumentsynpunkt. Avsaknaden av ett gemensamt riskkapital för de olika verksamhetsgrenarna skulle riskera att minska säkerheten för såväl de försäkrade inom tjänstepensionsförsäkring som övriga försäkrade i bolaget, eftersom det sammantaget skulle innebära att bufferten för varje enskild gren blir mindre.

En tolkning av separationskravet som innebär att även fria tillgångar skall hållas åtskilda skulle därmed i praktiken medföra att vissa bolag skulle tvingas lägga sin tjänstepensionsverksamhet i separata juridiska personer för att motverka att hela bolaget måste träda i likvidation vid tillfälliga nedgångar. Vid kontakter med EG-kommissionen har dock framgått att det nu beskrivna inte är avsikten med direktivets krav i denna del, utan i stället att det inte ställs något krav på separata kapitalbaser i dessa bolag.

Kostnaderna för ett långtgående separationskrav skulle dessutom vara betydande och kunde innebära att vissa bolag väljer att avveckla sin tjänstepensionsverksamhet och andra som saknar tjänstepensionsverksamhet i dag väljer att inte starta någon. Detta skulle kunna leda till minskad konkurrens på den svenska tjänstepensionsmarknaden och de svenska bolagen riskerade också att drabbas av konkurrensnackdelar gentemot utländska bolag med mindre långtgående separationskrav.

SIRP och *Konkurrensverket* har i detta sammanhang pekat på vikten av konkurrensneutralitet mellan livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor. En separationsordning som inte inkluderar riskkapitalet skulle möjligen innebära att bolagen får en viss konkurrensfördel gentemot tjänstepensionskassorna, eftersom de senare träffas fullt ut av direktivet och därmed kommer att få vissa placeringsregler för de fria tillgångarna, se avsnitt 11.4. Regeringen instämmer dock med utredningens bedömning att dessa placeringsregler i praktiken inte torde vara särskilt begränsande för tjänstepensionskassorna och därmed inte påverka deras konkurrenskraft i någon större utsträckning. Som framgår av nämnda avsnitt kommer livförsäkringsbolagens fria tillgångar dessutom även fortsättningsvis att omfattas av stabilitetsprincipen, liksom av kravet på placeringsriktlinjer (se avsnitt 11.5).

Sammanfattningsvis är vår bedömning att en total separation, där även riskkapitalet ingår, möjligen är praktisk genomförbar. En sådan modell bedöms dock vara oförenlig med konsolideringsfondens nuvarande syfte och dessutom förknippad med problem och potentiella kostnader som inte står i rimlig relation till eventuella vinster. Tvärtom riskerar en sådan lösning att leda till ett minskat skydd för de ersättningsberättigade i och med att bolagens möjligheter att hantera finansiella svängningar minskar. Vidare riskerar konkurrensen på marknaden att försämrast.

Vår slutsats är därför att det i fråga om tjänstepensionsverksamhet endast är de försäkringstekniska avsättningarna och motsvarande skuldtäckningstillgångar som skall hållas fullständigt åtskilda från försäkringsbolagets övriga verksamheter.

Kravet på separation av försäkringstekniska avsättningar för tjänstepensionsförsäkringar och motsvarande skuldtäckningstillgångar bör gälla samtliga försäkringsbolag, även sådana som är stängda för nyteckning.

Hur skall separationen gå till?

Att fördela de försäkringstekniska avsättningarna på de två verksamheterna torde inte utgöra någon större svårighet. I 7 kap. 1 § FRL finns de grundläggande bestämmelserna om de försäkringstekniska avsättningar som ett försäkringsbolag måste göra i sin redovisning med beaktande av de åtaganden som bolaget har gentemot försäkringstagarna. Huvudregeln är att ett försäkringsbolags försäkringstekniska avsättningar, som beräknas med aktuariella metoder, skall motsvara belopp som erfordras för att bolaget vid varje tidpunkt skall kunna uppfylla alla åtaganden som skäligt kan förväntas uppkomma med anledning av ingångna försäkringsavtal. Beloppet redovisas som en klumpsumma i räkenskaperna och någon fördelning på respektive försäkringstagare eller försäkringsavtal förekommer inte i redovisningen. Det betyder dock inte att försäkringsbolaget inte har underlag för att göra en särredovisning om så krävs.

Olika metoder kan användas vid beräkning av de försäkringstekniska avsättningarna (se Placeringsutredningens slutbetänkande SOU 2003:84 Förslag till ett moderniserat solvenssystem för försäkringsbolag, s. 85). Den gällande huvudregeln, som baseras på EG-rätten, är dock att livförsäkringsavsättningar skall beräknas för varje försäkringsavtal för sig. Även i de fall en kollektiv metod används vid avsättningsberäkningen skall därför en särredovisning vara möjlig. För villkorad återbäring skall det finnas en avtalsreglering avseende fördelningen dels mellan aktieägare och försäkringstagarna som grupp, dels mellan de enskilda försäkringstagarna. Även här skall en särredovisning vara möjlig. Om regler för beräkning av avsättningar, se vidare avsnitt 11.2.

I de fall där de försäkringstekniska avsättningarna är särredovisade är det också möjligt att särredovisa tillgångar som är avsatta för att skuldtäcka avsättningarna. Två register behöver upprättas, ett för vardera verksamheten. Respektive försäkringstagargrupp skall ha förmånsrätt till tillgångarna i respektive register. Detta gäller även avsättningar för villkorad återbäring och åtaganden inom fondförsäkring för vilka försäkringstagaren bär risken.

Tjänstepensionsdirektivets krav på att skuldtäckningstillgångarna skall förvaltas och hanteras skilt från den övriga verksamheten skall inte tolkas som att det är nödvändigt att dessa tillgångar sköts av en separat förvaltare; det är tillräckligt att förvaltaren håller isär de olika tillgångsmassorna. Avgifter för förvaltning och annan hantering skall fördelas på olika försäkringar på samma sätt som gäller i dag enligt kontributionsprincipen eller skälighetsprincipen, beroende på vad som är tillämpligt för den enskilda försäkringen. I syfte att säkerställa att direktivets krav i denna del uppfylls är det väsentligt att Finansinspektionen i sin löpande tillsyn över försäkringsbolagen övervakar att de tillgångar och skulder som hänför sig till tjänstepensionsverksamhet förvaltas och hanteras skilt från bolagens övriga verksamhet.

Finansinspektionen har härvid påpekat att en separation kan komma att innebära praktiska problem när olika regelverk skall tillämpas på tillgångsportföljen. Som konstateras bl.a. i avsnitt 11.4 är avsikten dock att inom ramen för det arbete som pågår med att reformera övrig försäkringsverksamhet i möjligaste mån tillskapa harmoniserade regler för all livförsäkringsverksamhet.

Särskilt om överskottsfrågan

Modellen med nuvarande överskottshantering har utsatts för kritik, bl.a. eftersom den framstår som svårförståelig och oförutsägbar för den försäkrade. Till viss del är detta ett informationsproblem, men som *Finansinspektionen* påpekat är fördelningen av överskott en viktig fråga för försäkringstagarna, och en tillämpning av olika regelverk för tjänstepensionsverksamhet och övrig livförsäkringsverksamhet kan bli problematisk för denna fördelning.

Det finns i nuläget dock inte beredningsunderlag för att ta ställning till överskottsfrågan i hela dess vidd. I enlighet med vad *Svenska Aktuarienämnden* rekommenderar anser regeringen därför att överskott, i avvaktan på resultatet av utredningens arbete i denna del, tills vidare bör få hanteras enligt nuvarande ordning.

9.2 Registerföring och förmånsrätt

Regeringens förslag: Ett livförsäkringsbolag som bedriver både tjänstepensionsverksamhet och annan livförsäkringsverksamhet skall upprätta ett register för vardera verksamheten. Respektive försäkrings-tagargrupp skall ha förmånsrätt till tillgångarna i respektive register.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Svenska Aktuarienämnden* anför att utredningens förslag är otydligt och att regeln måste skrivas om så att förekomsten av två register och motsvarande tillgångar framgår. Övriga remissinstanser kommenterar inte förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Av 7 kap. 11 § FRL framgår att ett försäkringsbolag som driver direkt försäkringsrörelse skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde. I följande paragraf, 11 a §, anges att förmånsrätt enligt 4 a § förmånsrättslagen (1970:979) följer med bl.a. livförsäkring och att förmånsrätten avser de tillgångar som finns upptagna i nämnda register.

Direktivet innehåller inte några särskilda regler avseende förmånsrätt. Det får dock anses följa av kravet i artikel 4 på separation av de tillgångar och skulder som hänför sig till tjänstepensionsverksamheten att en motsvarande separation av registren bör ske. För en sådan lösning talar även intresset av en hög skyddsnivå för de försäkrade i de olika verksamheterna. Regeringen instämmer därför med utredningens bedömning att ett separat register över skuldtäckningstillgångarna skall upprättas för respektive verksamhet och att förmånsrätten för de olika kollektiven skall knytas till de tillgångar som hänförs till respektive register.

Beträffande *Svenska Aktuarienämndens* förslag återkommer regeringen till den närmare lagtekniska lösningen i författningskommentaren, se avsnitt 17.1.

9.3 Verksamheten skall avse enbart tjänstepensionsförsäkringar

Regeringens förslag: Tjänstepensionskassornas verksamhet skall begränsas till att enbart omfatta tjänstepensionsförsäkringar jämte sådan verksamhet som föranleds av verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkringar.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inte kommenterat det särskilt. *Skatteverket* anför dock att förslaget bör kompletteras med en övergångsregel för att möjliggöra avveckling av sådan verksamhet som inte kan inrymmas i definitionen av tjänstepensionsverksamhet. *SIRP* och *SACO* efterlyser ett klarläggande av att sådan privat, individuell försäkring som erbjuds arbetstagaren som komplement till tjänstepensionsförsäkringen kan ses som föranledd av tjänstepensionsverksamheten och därmed som tillägg till den försäk-

ringen. *UFL-Förbundet* anför att understödsföreningarna inte bör ha mer begränsade möjligheter än livförsäkringsbolagen att tillhandahålla olika produkter.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Enligt artikel 7 måste ett tjänstepensionsinstitut begränsa sin verksamhet till tjänstepensioner jämte sådan verksamhet som föränleds av tjänstepensionsverksamheten. Denna bestämmelse är inte tillämplig på livförsäkringsbolagen.

Vid kontakter med EG-kommissionen har vidare framkommit att med ”sådan verksamhet som föränleds av tjänstepensionsverksamheten” innefattas exempelvis att institutet driver ett investmentföretag genom vilket man placerar pensionstillgångar; det väsentliga är att det finns en naturlig koppling till tjänstepensionsverksamheten.

Gällande rätt

Enligt 7 § UFL får en understödsförening inte utan medgivande av Finansinspektionen driva verksamhet som är främmande för ändamålet med föreningens försäkringsverksamhet. Omfattningen av den främmande verksamheten skall stå i rimligt förhållande till försäkringsverksamheten. En understödsförening får inte heller utan medgivande av Finansinspektionen ändra sin försäkringsverksamhet så att den får en väsentligt ny inriktning eller kommer att omfatta en ny verksamhetsgren.

En pensionsstiftelse har enligt legaldefinitionen i 9 § tryggandelagen som uteslutande ändamål att trygga utfästelser om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande. Stiftelsen får inte tjäna något biändamål, t.ex. driva näringsverksamhet, se prop. 1967:83 s. 120 och prop. 1989/90:110 s. 706.

Skälen för regeringens förslag

Tjänstepensionskassor

Finansinspektionens möjlighet att under vissa förutsättningar medge att en tjänstepensionskassa bedriver verksamhet som är främmande för ändamålet med föreningens försäkringsverksamhet är inte förenlig med tjänstepensionsdirektivet. Detsamma gäller dispensmöjligheten beträffande ny inriktning av försäkringsverksamheten. Direktivets krav om att ett tjänstepensionsinstitut, utöver tjänstepensionsverksamheten, endast får bedriva sådan verksamhet som föränleds av densamma kan dessutom anses vara något strängare än det nu gällande förbudet mot främmande verksamhet. Det bör därför införas ett krav om att en tjänstepensionskassas verksamhet begränsas till att enbart omfatta tjänstepensionsförsäkringar jämte sådan verksamhet som föränleds av verksamheten avseende tjänstepensionsförsäkringar.

Begreppet tjänstepensionsförsäkring bör i UFL ha samma innebörd som i FRL. (Nämnda begrepp behandlas utförligt i avsnitt 8 och i författningskommentaren till 1 kap. 3 § a FRL.) Detta innebär att de privata, individuella försäkringar som *SIRP* och *SACO* har hänvisat till utgör exempel på sådana försäkringar som arbetstagaren endast har tillgång till via sin anställning och som därför skall anses höra till tjänstepensionsverksamheten. Eftersom en tjänstepensionskassa per definition är sluten för alla som inte omfattas av ett visst anställningsförhållande är det heller inte nödvändigt med en sådan avvecklingsregel som *Skatteverket* har föreslagit.

Det nya kravet bedöms inte medföra någon större förändring av verksamhetsmöjligheterna för tjänstepensionskassorna. Vad beträffar *UFL-förbundets* kommentar torde man åsyfta exempelvis möjligheten för en tjänstepensionskassa att meddela fondförsäkring. I avvaktan på utredningens fortsatta arbete med bl.a. en fullständig översyn av rörelse-reglerna för understödsföreningar saknas det skäl att nu ta ställning till dessa frågor.

Pensionsstiftelser

Som konstaterats tidigare avses med en pensionsstiftelse en av arbetsgivaren grundad stiftelse, vars uteslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till arbetstagare och arbetstagares efterlevande (se 9 § tryggandelagen). Av denna bestämmelse följer att en pensionsstiftelse är förhindrad att driva rörelse vid sidan av tjänstepensionsverksamheten. Ytterligare bestämmelser som syftar till att begränsa verksamheten är därför inte nödvändiga för pensionsstiftelsernas vidkommande.

9.4 Juridisk åtskillnad mellan uppdragsgivare och tjänstepensionsinstitut

Regeringens bedömning: Svensk lagstiftning uppfyller redan direktivets krav på juridisk åtskillnad mellan uppdragsgivande företag och tjänstepensionsinstitut.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *SIRP* anför att det finns bl.a. ett antal tjänstepensionskassor som har egna anställda vars pensionsförmåner är tryggade genom det aktuella institutet, dvs. den egna arbetsgivaren. Enligt *SIRP* måste dock detta förhållande kunna godtas inte bara av praktiska skäl utan även av konkurrensskäl. Övriga remissinstanser lämnar inte några kommentarer.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Artikel 8 uppställer krav på att det uppdragsgivande företaget och tjänstepensionsinstitutet är juridiskt åtskilda. Med uppdragsgivande företag förstås det företag eller annat organ som handlar i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare och som gör inbetalningar till ett tjänstepensionsinstitut. Syftet med detta separationskrav är att skydda institutets tillgångar för medlemmarnas och förmånstagarnas räkning om det uppdragsgivande företaget hamnar på obestånd. Bestämmelsen gäller inte för livförsäkringsbolagen.

Skälen för regeringens bedömning: Det framgår av bl.a. 9 § UFL att en understödsförening är en egen juridisk person. Också en pensionsstiftelse är en juridisk person och av 9 § tryggandelagen följer att pensionsstiftelsen är helt skild från arbetsgivaren. Båda dessa institut är således normalt juridisk åtskilda från det uppdragsgivande företaget.

SIRP har pekat på den särskilda situationen att tryggheten omfattar tjänstepensionsinstitutets egna anställda. I denna del gör vi följande bedömning.

Av direktivets definition av tjänstepensionsinstitut i artikel 6 (a) framgår att direktivet är avsett att träffa institut som är etablerade oberoende av uppdragsgivande företag. Även om det måste göras en självständig bedömning av huruvida det i det enskilda fallet föreligger juridisk åtskillnad mellan ett uppdragsgivande företag och institutet, tyder definitionen på att direktivets krav på sådan åtskillnad inte tar sikte på den situation som SIRP har beskrivit. Detta intryck förstärks av att kravet inte omfattar livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet. Det framstår således inte som rimligt ur konkurrenssynpunkt att tryggheten i egen regi skulle vara möjligt för livförsäkringsbolagen men inte för tjänstepensionsinstitutet.

Direktivets krav om att det uppdragsgivande företaget och tjänstepensionsinstitutet skall vara juridisk åtskilda är således redan uppfyllt och några lagstiftningsåtgärder krävs inte.

9.5 Villkor för att få bedriva verksamhet

Regeringens förslag: En pensionsstiftelse som skall trygga utfästelser om pension till minst 100 personer skall anmälas för tillsyn genast efter det att styrelsen tagit emot ett sådant uppdrag. En anmälan skall också göras när tryggheten av utfästelse om pension ökat till att avse minst 100 personer.

En styrelseledamot och en verkställande direktör eller dennes ställföreträdare skall ha de insikter och den erfarenhet som krävs för att delta i ledningen av en tjänstepensionskassa och även i övrigt vara lämplig för uppgiften. Motsvarande skall gälla för en styrelseledamot i en pensionsstiftelse som tryggar utfästelse om pension till minst 100 personer.

En person som är underkastad näringsförbud får inte vara ledamot eller suppleant i en tjänstepensionskassa eller en pensionsstiftelse.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inte kommenterat det särskilt. *Finansinspektionen* anser dock att kravet på anmälan för tillsyn när trygghandling omfattar minst 100 personer bör kompletteras med en motsvarande bestämmelse om anmälan när antalet inte längre omfattar 100 personer. *SPFA* efterlyser tydligare regler avseende vilka personer som skall anses ingå i en stiftelses ledning samt vilka kompetenskrav som kan ställas på dessa personer. *Industrins Finansförening* ifrågasätter att reglerna skall gälla för en stiftelses styrelseledamöter, vars uppgifter, som i aktiebolag, bör anses ha en annan och vidare innebörd än vad som är fallet för de personer som rent faktiskt deltar i ledningen. *Industrins Finansförening* anför vidare att utredningens förslag synes utesluta att erforderlig kompetens för ledningens arbete också skall kunna säkerställas genom anlita av kvalificerade rådgivare, vilket skulle utgöra en obefogad inskränkning i förhållande till direktivet. *Skatteverket* ifrågasätter utredningens bedömning att direktivets krav på att ett uppdragsgivande företag som garanterar pensionsförmånerna skall vara skyldigt att regelbundet finansiera åtagandet följer av regler om avsättningar och ibland även av avtalsparternas pensionsplaner.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

För att ett tjänstepensionsinstitut skall få driva verksamhet krävs enligt artikel 9.1 i direktivet att

a. institutet är antingen registrerat av tillsynsmyndigheten i ett nationellt register eller auktoriserat,

b. institutets faktiska verksamhet drivs av personer med godandel som antingen själva har erforderlig yrkesmässig kompetens och erfarenhet på området eller anlitar rådgivare som besitter sådan kompetens och erfarenhet,

c. institutet har korrekt upprättade regler för hantering av varje pensionsplan och att medlemmarna fått tillräcklig information om dessa regler,

d. institutet har tekniska avsättningar som beräknats och bestyrkts av en aktuarie eller annan expert på området i enlighet med lag och erkända aktuariella metoder,

e. det uppdragsgivande företaget, om det garanterar pensionsförmånerna, är skyldigt att regelbundet finansiera åtagandet, samt

f. medlemmarna hålls tillräckligt informerade om pensionsplanens villkor, särskilt vad gäller rättigheter och skyldigheter enligt planen samt riskerna som är förbundna med pensionsplanen och vad riskerna innebär.

En medlemsstat får enligt artikel 9.2 ålägga ett institut att tillhandahålla kompletterande förmåner som invaliditetsskydd, efterlevandeskydd och återbetalningsskydd.

För att säkerställa att medlemmarnas och förmånstagarnas intressen skyddas på ett fullgott sätt får medlemsstaterna enligt artikel 9.3 ställa upp ytterligare villkor för att ett institut skall tillåtas att bedriva verksamhet.

Vidare får en medlemsstat enligt artikel 9.4 tillåta eller kräva att driften av ett tjänstepensionsinstitut helt eller delvis överläts till andra enheter som agerar för institutets räkning.

Slutligen uppställer direktivet i artikel 9.5 krav på att villkoren för gränsöverskridande tjänstepensionsverksamhet skall godkännas i förväg av de behöriga myndigheterna i hemlandet. Vid sådan verksamhet skall det i punkten 1 a angivna registret innehålla uppgift om de länder där institutet är verksamt.

Skälen för regeringens förslag

Registreringskravet

För att få driva försäkringsrörelse uppställs för de svenska försäkringsbolagen krav på särskilt tillstånd (koncession), se 1 kap. 1 § FRL. Det är normalt Finansinspektionen som beslutar i ett koncessionsärende. Förutsättningarna för koncession anges i 2 kap. 3 § femte stycket FRL. Senast sex månader efter det att koncession har beviljats skall ett försäkringsbolag enligt 2 kap. 13 § FRL anmälas för registrering. Registreringsmyndighet är numera Bolagsverket.

En understödsförening skall enligt 3 § UFL vara registrerad hos Finansinspektionen, och före registreringen kan föreningen enligt 9 § UFL inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter.

En pensionsstiftelse skall enligt 31 § tryggandelagen anmälas för tillsyn senast sex månader efter det att styrelsen har tagit emot sitt uppdrag. Tillsynsmyndigheten, dvs. länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist, skall föra ett register över de anmälda stiftelserna. Registrering förutsätter att länsstyrelsen finner att tryggandelagens krav på en pensionsstiftelse är uppfyllda.

Direktivets krav på registrering eller auktorisation är uppfyllda för försäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna genom gällande lagstiftning. De nuvarande reglerna i tryggandelagen om att en pensionsstiftelse skall anmälas för tillsyn inom sex månader uppfyller däremot inte det verksamhetskravet. Bestämmelserna i tryggandelagen måste därför ändras så att styrelsen i en pensionsstiftelse som skall omfatta minst 100 personer åläggs att anmäla stiftelsen för tillsyn genast efter det att styrelsen tagit emot sitt uppdrag. Anmälan skall ske till aktuell länsstyrelse, som sedan även har att underrätta Finansinspektionen. En anmälan skall också genast göras när tryggandet i en mindre stiftelse har ökat till att avse minst 100 personer.

Finansinspektionen har efterlyst en regel om att anmälan skall göras även när antalet personer inte längre omfattar 100 personer. Som konstaterats ovan i avsnitt 7.2 har sådana stiftelser dock möjlighet att frivilligt fortsätta att tillämpa direktivets regler och bör därmed kvarstå under samma tillsyn om inte, efter ansökan, särskilda skäl bedöms föreligga. Av detta följer att någon skyldighet för dessa stiftelser att anmäla att de har underskridit 100-personersgränsen inte bör införas.

Bestämmelsen enligt punkten 1 b gäller enligt ordalydelsen de personer som driver institutets ”faktiska verksamhet”. En snarlik skrivning återfinns för livförsäkringsbolagens del i artikel 6.1 (e) i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet, med undantag för kravet på att anlita rådgivare.

För livförsäkringsbolagens del har EG-rätten avseende denna fråga genomförts genom 2 kap. 3 § femte stycket 3 FRL (se prop. 1995/96:173). Här finns bestämmelser om de krav som ställs på företagsledningen i ett försäkringsbolag. Där stadgas bl.a. att de som skall ingå i styrelsen och vara verkställande direktör eller dennes ställföreträdare skall ha de insikter och den erfarenhet som måste krävas av den som deltar i ledningen av ett försäkringsbolag och även i övrigt vara lämpliga för en sådan uppgift. Vidare har Finansinspektionen meddelat allmänna råd om ägar- och ledningsprövning, se FFFS 1998:14. De krav som direktivet ställer på företagsledningen är därmed uppfyllda i svensk rätt avseende försäkringsbolagen.

Bestämmelser om styrelse i understödsföreningar finns i 27 och 28 §§ UFL. I 27 § UFL görs en hänvisning till den numera upphävda lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. I 3 § lagen (1987:668) om införande av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar föreskrivs bl.a. att de hänvisningar till lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar som finns i UFL skall ha fortsatt giltighet. Varken reglerna i UFL eller bestämmelserna i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar är sådana att tjänstepensionsdirektivets krav på företagsledningen skall kunna anses uppfyllda. Nya regler motsvarande bestämmelserna i 2 kap. 3 § femte stycket 3 FRL bör alltså införas i fråga om ledningen i en tjänstepensionskassa.

Inte heller i tryggandelagen uppställs några särskilda kvalifikationskrav för ledamöterna i styrelsen. Om en ledamot missköter sitt uppdrag har tillsynsmyndigheten dock enligt 32 § tryggandelagen och 9 kap. 6 § tredje stycket stiftelselagen (1994:1220) möjlighet att för viss tid entlediga denne. De bestämmelserna kan inte anses tillräckliga för att direktivets krav skall vara uppfyllda. Det är följaktligen nödvändigt att införa uttryckliga krav på lämplighet för styrelseledamöter också i en pensionsstiftelse. *SPFA* har härvid efterlyst klarare regler avseende vilka personer som skall anses ingå i en stiftelses ledning och vilka kompetenskrav som skall ställas på dem. *Industrins Finansförening* har ifrågasatt att reglerna skall gälla för stiftelsens styrelseledamöter, vilka inte alltid faktiskt deltar i ledningen. I denna del gör regeringen följande bedömning.

När särskilda regler om ledningsprövning infördes för banker, kreditmarknadsbolag, värdepappersbolag och försäkringsbolag fastslogs att styrelsen och verkställande direktören, inklusive suppleanter och ställföreträdare, utövar den omedelbara ledningen för och har det direkta ansvaret för verksamheten. Beträffande kvalifikationerna anfördes att den som ingår i ledningen bör ha de kvalifikationer som fordras för att driva rörelsen på ett korrekt sätt. Ett tillräckligt kunnande på det aktuella området bör således fordras, eller i vart fall förmåga att skaffa sig sådan kunskap. Viss erfarenhet från näringsverksamhet eller något annat området av betydelse bör också förutsättas, liksom att den som ingår i

ledningen bör ha de personliga egenskaper i fråga om omdömesgillhet som uppgiften kräver. Kraven sammanfattades som att de som tillhör ledningen för dessa institut skall ha de insikter och den erfarenhet som måste krävas av dem (se prop. 1995/96:173 s. 84 ff.). För bankernas del överfördes regeln oförändrad till 3 kap. 2 § första stycket fjärde punkten lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse (jfr prop. 2002/03:139 s. 521).

Regeringens utgångspunkt är att pensionsstiftelser i det här avseendet inte bör regleras annorlunda än andra finansiella institut och framför allt inte jämfört med andra institut – i det här fallet försäkringsbolag och tjänstepensionskassor – som också förvaltar tjänstepensionskapital. Med en stiftelses ledning skall således avses styrelsen, inklusive suppleanter. Inte heller vad beträffar kvalifikationerna finns skäl att ställa lägre krav på styrelseledamöterna i en stiftelse än vad som är fallet för övriga institut. De skall således ha de insikter och erfarenheter som måste krävas av dem, i enlighet med vad som anförts i nyssnämnda förarbeten.

Industrins Finansförening har även invänt mot att utredningens förslag synes utesluta att erforderlig kompetens kan inhämtas från kvalificerade rådgivare. Direktivet föreskriver visserligen att så skall ske om det är nödvändigt. Detta skall dock inte läsas som att styrelsen därmed kan avhända sig ansvaret för ledningen av verksamheten. Det skulle inte vara förenligt med aktsamhetsprincipen, se avsnitt 6.5. Kravet får snarare anses tillkommet för att säkerställa att styrelsen alltid inhämtar tillräckligt beslutsunderlag. Det skall således förstås som att ledningen, i enlighet med vad som nyss sagts, i vart fall skall ha förmåga att skaffa sig kunskap. Vi anser inte att detta behöver komma till explicit uttryck i den svenska lagtexten – något som skulle kunna ge det missvisande intrycket att kraven på ledningen ställs lägre i stiftelser än i övriga finansiella institut. Skyldigheten att anlita rådgivare får i stället anses följa av kravet på insikt och erfarenhet för uppdraget.

De tidigare nämnda allmänna råden om ägar- och ledningsprövning som utfärdats av Finansinspektionen bör kunna utvidgas till att även omfatta ledningen i andra tjänstepensionsinstitut. Såsom gäller för försäkringsbolagen får prövningen av lämpligheten i ett första skede äga rum i samband med en anmälan om inledande av tjänstepensions-tryggande men också vid senare tidpunkter, såsom vid inval av nya ledamöter.

Regeringen instämmer med utredningens bedömning att också bestämmelserna i lagen (1986:436) om näringsförbud kan anses berörda av direktivets krav i nu aktuellt avseende. Av 6 § första stycket 4 i den lagen framgår att den som är underkastad näringsförbud inte får vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, ett bankaktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, ett handelsbolag, en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige eller en ekonomisk förening eller en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet.

För tjänstepensionsinstitutens del omfattar alltså nämnda bestämmelser för närvarande endast ledamöter och suppleanter i ett försäkringsbolag. Regleringen är inte tillämplig på ledamöter och suppleanter i en understödsförening eller i en pensionsstiftelse, trots att dessa institut i många fall förvaltar stora tillgångsvolymer. Bestämmelserna i lagen om näringsförbud bör därför ändras till att även omfatta ledamöter och suppleanter i

understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkring och pensionsstiftelser. Det saknas i detta sammanhang skäl att särbehandla vissa pensionsstiftelser.

Korrekt upprättade regler för hanteringen av pensionsplanerna m.m.

För att ett tjänstepensionsinstitut skall få bedriva verksamhet uppställs, som redan nämnts, i direktivet villkor om att institutet skall ha korrekt upprättade regler för hantering av varje pensionsplan och att medlemmarna har fått tillräcklig information om dessa. Direktivets krav torde i denna del ta sikte på de handlingar i vilka en beskrivning ges av ändamålet med verksamheten och av hur verksamheten skall bedrivas. De handlingar som åsyftas är således institutets bolagsordning eller stadgar liksom de övriga handlingar som, beroende på vilken associationsform som institutet har, skall ges in tillsammans med ansöknings- eller anmälningshandlingarna när koncession eller registrering söks eller anmälan görs.

När ett försäkringsbolag lämnar in en ansökan om koncession skall det också begära stadfästelse av bolagsordningen. I 2 kap. 5 § FRL anges de uppgifter som bolagsordningen skall innehålla. Till ansökan om koncession och stadfästelse skall bolaget enligt 2 kap. 3 § FRL foga en plan för den tilltänkta verksamheten. Finansinspektionen har utfärdat föreskrifter om vilka uppgifter som verksamhetsplanen skall innehålla, se FFFS 1995:36. Verksamhetsplanen ligger till grund för prövningen av en koncessionsansökan.

I UFL finns bestämmelser om ansökan om registrering av föreningen i 13 och 14 §§, vari bl.a. föreskrivs att föreningens stadgar skall fogas till registreringsansökan. I 10 § UFL anges vilka uppgifter som stadgarna skall innehålla.

När en pensionsstiftelse anmäls för tillsyn skall enligt 31 § tryggandelagen till anmälan fogas de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen, bl.a. stadgar och stiftelseurkund.

Direktivets krav om att ett tjänstepensionsinstitut skall ha korrekt upprättade regler för hantering av varje pensionsplan får härigenom anses uppfyllt. Stiftelsens skyldighet att göra anmälan till tillsynsmyndigheten när tryggandet omfattar minst 100 personer har behandlats ovan i samband med registreringskravet, liksom i avsnitt 7.2.

Direktivets krav om att medlemmarna skall ha fått tillräcklig information om verksamhetsreglerna saknar motsvarighet i svensk rätt. Endast för försäkringsbolagen har i rörelseregleringen uppställts bestämmelser om information. Den s.k. genomlysningssprincipen i 1 kap. 1 a § FRL, vari föreskrivs att informationen till bl.a. liv- och skadeförsäkringstagare och dem som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling, tar emellertid inte sikte på nu avsedd information. Inte heller torde det offentliggörande av handlingarna som äger rum i samband med ansöknings-, registrerings- eller anmälningsförfarandet vara tillfyllest i detta avseende. Direktivets krav om att tillräcklig information skall lämnas till medlemmarna bör därför, som utredningen föreslagit, tillgodoses genom nya bestämmelser i lag, vilka får preciseras i myndighetsföreskrifter.

Direktivets krav på information som skall lämnas till medlemmar och förmånstagare behandlas mera utförligt i avsnitt 10.

Beräkning av de tekniska avsättningarna

Kravet avseende beräkningen av de tekniska avsättningarna riktas här mot den som utför beräkningarna. Den närmare regleringen avseende tekniska avsättningar behandlas nedan under avsnitt 11.2.

I 8 kap. 18 § FRL föreskrivs att de försäkringstekniska utredningarna och beräkningarna i ett försäkringsbolag skall utföras under överinseende av en aktuarie och att aktuarien skall ha den insikt och erfarenhet som krävs med hänsyn till arten och omfattningen av bolagets verksamhet. Motsvarande bestämmelser återfinns såvitt avser understödsföreningarna i 21 § fjärde stycket UFL, vari stadgas att den försäkringstekniska utredningen skall verkställas av person som är behörig att utöva befattning som aktuarie vid livförsäkringsbolag eller som av Finansinspektionen har förklarats behörig att verkställa sådan utredning. Den svenska lagstiftningen överensstämmer med direktivets krav i denna del och något behov av lagändring föreligger således inte.

Som närmare kommer att utvecklas i avsnitt 11.1 får bestämmelserna om tekniska avsättningar och aktuariell expertis inte anses tillämpliga på pensionsstiftelserna.

Krav på regelbunden finansiering

Avseende det fall att det är det uppdragsgivande företaget som garanterar pensionsförmånerna föreskrivs i direktivet att det skall tillses att företaget är skyldigt att regelbundet finansiera sitt åtagande. Utredningen har anfört att detta för svenskt vidkommande inte föranleder någon lagändring, eftersom en sådan finansieringsskyldighet följer av regler om avsättningar och ibland även av avtalsparternas pensionsplaner. *Skatteverket* har ifrågasatt utredningens tolkning och menat att detta inte är att jämställa med en lagstadgad finansieringsskyldighet.

Direktivets krav i detta hänseende kommenterades inte särskilt under förhandlingarna av direktivet. Det synes dock ta sikte på sådana förmånsbestämda pensioner där det är det uppdragsgivande företaget och inte tjänstepensionsinstitutet som bär pensionsåtagandet. Till skillnad från övriga bestämmelser i direktivet riktar sig regeln direkt mot det uppdragsgivande företaget. För svensk del skulle alltså det tryggande som sker i pensionsstiftelse kunna bli aktuellt. Här finns, som framgått, inga lagstadgade krav på att avsättningar faktiskt skall ske. Normalt torde detta dock framgå av pensionsplanen – vanligen ett kollektivavtal. Den svenska modellen för tjänstepension kommer därmed i de allra flesta fallen att innebära att avsättning faktiskt sker.

Mot denna bakgrund är då frågan om ett krav på regelbunden finansiering beträffande pensionsstiftelser därutöver bör införas i lag för att säkerställa att så sker beträffande samtliga stiftelser.

I sammanhanget måste beaktas det särskilda förhållandet att stiftelsen är en pant. Den kombineras ofta med andra typer av säkerhet, som exempelvis kreditförsäkring. Vidare är direktivet inte, som framgår av

stycke nio i dess ingress, avsett att påverka vilken roll olika institut i en enskild medlemsstat skall ha vid tillhandahållandet av tjänstepensionsförmåner. Att notera är också att direktivet inte ställer några särskilda krav på hur ofta avsättningar skall ske och med vilka belopp, eller ens att åtagandena skall vara tryggade fullt ut i respektive institut.

Ett lagfäst krav på regelbunden finansiering skulle innebära att förutsättningarna för inrättandet av pensionsstiftelser förändras i grunden, inte minst vad avser den kompletterande roll i trygghedssystemet som stiftelserna ofta har i dag. Detta ligger inte i linje med att direktivet, som konstaterats, överlämnar åt medlemsstaterna att närmare bestämma hur det nationella pensionssystemet skall vara utformat.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund inte någon lagändring i fråga om krav på regelbunden finansiering.

Information till medlemmarna

Direktivets krav rörande information till medlemmarna avseende pensionsplanens innehåll, villkor och risker saknar för närvarande motsvarighet i lagstiftningen men får tillgodoses genom dels nya bestämmelser i lag, dels myndighetsföreskrifter efter bemyndigande i lag. Direktivets krav om information till medlemmarna behandlas mer utförligt i avsnitt 10.

Kompletterande förmåner

Direktivet möjliggör i denna del för en medlemsstat att ålägga ett tjänstepensionsinstitut att tillhandahålla kompletterande förmåner i form av invaliditetsskydd, efterlevandeskydd och återbetalningsskydd. Vi instämmer dock i utredningens bedömning att bestämmelsen inte bör föranleda någon lagändring för svensk del. En sådan styrning av produktutbudet ligger inte i linje med senare års avregleringsansats på försäkringsområdet. I många fall är det också en fråga för kollektivavtalsparterna.

Ytterligare villkor för tillstånd?

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det i vart fall i nuläget inte finns skäl att utnyttja möjligheten att, utöver direktivets krav, ställa upp ytterligare villkor för att ett tjänstepensionsinstitut skall få bedriva verksamhet än dem som redan gäller i nuvarande lagstiftning.

Överlåtelse av driften av ett tjänstepensionsinstitut

Direktivets bestämmelser om att en medlemsstat har rätt att tillåta eller kräva att driften av ett tjänstepensionsinstitut helt eller delvis överläts till andra enheter som agerar för institutets räkning har ingen relevans för svenska sammanhang. Bestämmelsen föranleder därför ingen åtgärd.

Godkännande av gränsöverskridande verksamhet

Direktivets föreskrifter om att villkoren för att få bedriva gränsöverskridande verksamhet skall godkännas i förväg av myndigheterna i hemlandet hänför sig till de allmänna verksamhetsvillkor som tillsynsmyndigheten skall pröva i samband med att koncession eller registrering söks. Bestämmelserna kompletteras av föreskrifter om ett anmälningsförfarande i artikel 20 som innebär att institut som avser att bedriva gränsöverskridande verksamhet skall underrätta tillsynsmyndigheten därom. Också i det sammanhanget görs en prövning av verksamhetsvillkoren. Frågan om gränsöverskridande verksamhet behandlas utförligt i avsnitt 12.

Regeringens förslag: Vid tjänstepensionsförsäkring skall ett försäkringsbolags information till bl.a. försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade innehålla uppgifter om bolaget och dess verksamhet samt om de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna.

Nya informationsbestämmelser införs för tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser, vilka motsvarar dem som skall gälla för försäkringsbolagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om information.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag, utom såvitt delvis avser bestämmelserna om tjänstepensionskassorna.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *Konsumentverket* betonar vikten av att man vid regleringen i Finansinspektionens föreskrifter gör en förutsättningslös prövning av huruvida viss information alltid skall lämnas eller om så skall ske på begäran. *Konsumentverket* anför vidare att det beträffande information före ingående av avtal också måste tas hänsyn till huruvida arbetstagaren själv får besluta om förvaltningsform och försäkringsinstitut. *Försäkringskassan* påpekar vikten av att informationsinsatserna avseende olika former av pension samordnas. *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* anför att ny reglering avseende information bör avvägas så att merkostnaderna minimieras, eftersom sådana kostnader kommer att belasta såväl försäkringsgivare som försäkringstagare. *Länsförsäkringar* och *SIRP* pekar på den alltmer spridda regleringen i olika lagstiftningar avseende livförsäkringsbolagens informationsskyldigheter och framhåller det önskvärda i att ha en samlad reglering i detta avseende. *SIRP* framhåller vidare, liksom *Fora*, *PTK*, *SACO* och *LO*, möjligheterna att reglera informationsskyldigheten i kollektivavtal, liksom kopplingen till den nya försäkringsavtalslagen. *SPFA* pekar på att pensionen ofta är tryggad genom flera trygghandformer och har därför ifrågasatt om information enbart rörande stiftelsens finansiella ställning i kombination med information rörande pensionens storlek på något konstruktivt sätt skulle bidra till att de berörda personerna får en rättvisande helhetsbild. *SPFA*, *Industrins Finansförening* och *Svenskt Näringsliv* lyfter även fram det faktum att stiftelserna inte har något kontraktuellt förhållande till arbetstagaren och varken har tillgång till eller någon möjlighet att kontrollera riktigheten i uppgifter som finns hos arbetsgivaren. Enligt *SPFA* och *Industrins Finansförening* bör informationsplikten därför i stället åläggas de arbetsgivare som tryggar sina pensionsåtaganden genom avsättning till stiftelse.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

I artikel 11 specificeras den information som medlemmar, förmånstagare och i förekommande fall deras företrädare har rätt att erhålla. Artikelns

bestämmelser har karaktären av miniminivå och det finns således inte hinder mot att en enskild medlemsstat väljer att ålägga ett tjänstepensionsinstitut mera omfattande krav på tillhandahållande av information.

Medlemmar och förmånstagare har enligt artikel 11.2 rätt att på begäran få ta del av tjänstepensionsinstitutets årsbokslut och förvaltningsberättelse. Om institutet förvaltar mer än en plan skall detta, enligt direktivets lydelse, gälla årsbokslut och förvaltningsberättelse som avser personens särskilda plan. Medlemmarna skall vidare inom skälig tid erhålla all relevant information om ändring av reglerna för pensionsplanen. Detta krav gäller således oberoende av begäran från den enskilde. Artikel 9.1 (c) föreskriver att medlemmarna skall ges information om de ursprungliga reglerna för institutets hantering av pensionsplanen.

Medlemmar och förmånstagare har vidare enligt artikel 11.3 rätt att på begäran få ta del av institutets riktlinjer för placeringsverksamheten i enlighet med artikel 12 (sistnämnda artikel behandlas i avsnitt 11.5).

Enligt artikel 11.4 skall varje medlem på begäran även få utförlig och saklig information om målnivån för pensionsförmånerna samt information om pensionsförmånernas storlek och om villkor för överföring av pensionsrättigheter till ett annat tjänstepensionsinstitut för det fallet att anställningen upphör. Om det är medlemmen själv som svarar för den finansiella risken skall även uppgifter om olika tillgängliga investeringsalternativ och den faktiska placeringsportföljen samt uppgifter om risk-exponering och kostnader som är förenade med investeringarna lämnas, om den enskilde begär det.

Artikel 11.4 föreskriver vidare att medlemmarna har rätt att årligen erhålla kortfattad information om institutets situation och de individuella pensionsförmånernas aktuella finansiella nivå.

I samband med pensionsavgång eller när andra förmåner skall betalas ut anges i artikel 11.5 att förmånstagare har rätt att få information om de förmåner som vederbörande har rätt till och de utbetalningsalternativ som finns att tillgå.

Som angetts i avsnitt 9.5 skall medlemmarna enligt artikel 9.1 (f) hållas tillräckligt informerade om pensionsplanens villkor.

För det fall att en medlemsstat i enlighet med artikel 4 väljer att låta livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet omfattas av tjänstepensionsdirektivet blir bestämmelserna om information i artikel 36 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet inte tillämpliga på bolagens tjänstepensionsverksamhet. Det anges i tjänstepensionsdirektivets artikel 4 andra stycket.

Svenska informationsregler på försäkringsområdet

Enligt den s.k. genomlysningsprincipen i 1 kap. 1 a § andra stycket FRL föreskrivs att information till liv- och skadeförsäkringstagare och dem som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av liv- och skadeförsäkringar skall ges den information de behöver. Regelns syfte är att förbättra försäkringstagarnas möjligheter att tillgodogöra sig relevant information avseende försäkringens villkor och värdeutveckling och att försöka råda

bot på den obalans i information som råder mellan den enskilde försäkringstagaren och försäkringsgivaren.

Bestämmelsen kompletteras i 1 kap. 1 a § fjärde stycket FRL med ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om vilken information som ett försäkringsbolag skall lämna till försäkringstagare, andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna och presumtiva försäkringstagare. Det är i första hand fråga om att tillgodose behovet av information av ekonomisk art, såsom t.ex. om avgifter och återbäring. Informationen skall anpassas efter den kategori försäkringstagare som informationen skall riktas till, liksom efter vilken typ av försäkring det handlar om. Större krav på information kan t.ex. i allmänhet ställas om det är fråga om en livförsäkring jämfört med en skadeförsäkring (se prop. 1998/99:87 s. 189 f.).

Genomlysningssprincipen kompletteras vidare av bestämmelserna i 7 kap. 10 g § FRL, som föreskriver skyldighet för ett försäkringsbolag att informera livförsäkringstagarna och de som erbjuds att teckna en livförsäkring i bolaget om det huvudsakliga innehållet i bolagets placeringsriktlinjer, om det inte av särskilda skäl saknas anledning till sådan information.

Finansinspektionen har, efter bemyndigande i 49 § andra stycket 1 försäkringsrörelseförordningen (1982:790), utfärdat föreskrifter om information till livförsäkringstagare (FFFS 2003:7). Föreskrifterna reglerar hur försäkringsbolag skall lämna information om livförsäkring till försäkringstagare och vad informationen skall innehålla. Information skall, under vissa särskilt angivna förutsättningar, lämnas innan avtalet ingås, under avtalets löptid eller under utbetalningstiden.

Före avtalsslutet skall, enligt dessa föreskrifter, information lämnas om bl.a. försäkringsbolaget och dess långsiktiga placeringsmål såvitt avser de försäkringstekniska avsättningarna, försäkringsavtalet, premier, disposition av överskott, flyttning av försäkringssparande och klagomålshantering. Vidare skall uppgifter anges om hur information kan erhållas om bolagets ekonomiska ställning, t.ex. genom den senaste årsredovisningen. Är det fråga om en fondförsäkring skall information även lämnas om värdepappersfonderna och de kostnader som är förenade med fondförsäkringen.

Under avtalstiden skall försäkringsbolaget ge årlig information avseende exempelvis garanterad och villkorad återbäring, utvecklingen av försäkringens värde, kostnader samt ändringar som är av väsentlig betydelse för försäkringstagaren.

Under utbetalningstiden skall årlig information lämnas om bl.a. försäkringsbelopp, avkastning samt kostnader och skatteuttag som belastat försäkringen. Information skall även ges om alla ändringar som kan vara av betydelse för försäkringstagaren att känna till.

Om en försäkring grundar sig på kollektivavtal och därmed jämförbara tjänstepensionsarrangemang får informationen lämnas till arbetsgivaren. Försäkringsbolaget skall i sådana fall framhålla vikten av att de anställda får ta del av den information som de kan antas behöva.

Även den av riksdagen nyligen antagna försäkringsavtalslagen (2005:104, FAL) innehåller informationsregler (prop. 2003/04:150). Den nya FAL träder i kraft den 1 januari 2006 och syftar till att ge försäk-

ringstagarna ett starkt skydd vid alla typer av försäkringar. Lagen skall reglera såväl konsumentförsäkringar, företagsförsäkringar och personförsäkringar som gruppförsäkringar och kollektivavtalsgrundade försäkringar. Lagen skall som huvudregel vara tvingande till försäkringsstagarens eller den försäkrades förmån.

I 10 kap. FAL finns regler om försäkringsbolagens informationskyldighet såvitt avser personförsäkring. Innan en försäkring tecknas skall information lämnas av bolaget i syfte att underlätta kundens bedömning av försäkringsbehovet och val av försäkring. Informationen skall återge försäkringsvillkorens huvudsakliga innehåll, och väsentliga begränsningar av försäkringsskyddet måste tydligt framgå.

Efter avtalsslutet åläggs bolagen att snarast lämna en skriftlig bekräftelse på avtalet och i samband därmed lämna information om försäkringsvillkoren och dess innehåll, varvid bl.a. villkor som utgör en väsentlig begränsning av försäkringsskyddet särskilt skall framhållas liksom eventuella förbehåll om att försäkringsbolagets ansvar inte inträder förrän premien betalats, liksom om bolagets rätt att säga upp försäkringen i förtid eller att under försäkringstiden ändra villkoren.

Under försäkringstiden skall bolagen lämna information i samband med förnyelse och vid villkorsändring samt i samband med försäkringsfall.

I vissa särskilt angivna fall skall bolagen vidare vara skyldiga att lämna information om de möjligheter till överprövning som finns att tillgå. Om information inte har lämnats på föreskrivet sätt får bolagen inte åberopa dessa villkor mot försäkringstagaren. Även ett marknadsrättsligt sanktionssystem skall införas (se a.prop. s. 233 ff. och 484 ff.).

I 20 kap. FAL behandlas de kollektivavtalsgrundade personförsäkringarna. Behovet av information bedöms vara lika stort när det handlar om sådana försäkringar, men regleringen har anpassats till dessa försäkringars särskilda natur.

När en överenskommelse som medför skyldighet för en arbetsgivare att teckna en kollektivavtalsgrundad personförsäkring har ingåtts, skall försäkringsbolaget och arbetsmarknadsparterna vara skyldiga att lämna information till de arbetsgivare och anställda som berörs av överenskommelsen. Informationen skall avse arbetsgivarens skyldighet att teckna försäkring, kostnaderna för försäkringen och omfattningen av densamma.

När en försäkring har meddelats skall försäkringsbolaget snarast informera de anställda. Information skall därvid lämnas om de väsentliga rättigheter och skyldigheter som följer av försäkringen liksom viktigare begränsningar av försäkringsskyddet. Detsamma gäller när försäkringen har ändrats eller förnyats, om de nya försäkringsvillkoren innebär en begränsning av försäkringsskyddet eller en väsentlig ändring av försäkringen.

Under försäkringstiden skall försäkringsbolaget och arbetsmarknadsparterna vara skyldiga att i skälig omfattning informera arbetsgivare, anställda och andra som omfattas av försäkringen om för dem betydelsefulla förhållanden.

Samma marknadsrättsliga sanktionssystem som skall gälla för de individuella personförsäkringarna skall bli tillämpligt avseende de kollektivavtalsgrundade försäkringarna i de situationer då försäkringsbolaget har

underlåtit att lämna föreskriven information (se prop. 2003/04:150 s. 341 ff. och 637 ff.).

Både UFL och tryggandelagen saknar informationsbestämmelser. Även understödsföreningar kommer dock att omfattas av den nya FAL, se 1 kap. 4 § näst sista stycket i den lagen.

Skälen för regeringens förslag

Var bör informationsreglerna ges?

Informationsreglerna i såväl FRL som i FAL syftar visserligen till att skydda de försäkrade. De är dock juridiskt delvis av olika karaktär. Reglerna i FRL utgör villkor för bedrivande av försäkringsrörelse, medan FAL:s regler är av såväl civilrättslig som näringsrättslig (marknadsrättslig) natur. Av detta följer att en enskild kan åberopa vissa av informationsreglerna i FAL mot ett försäkringsbolag – något som inte är möjligt beträffande de näringsrättsliga reglerna i FRL. I det senare fallet är det i stället Finansinspektionen som med stöd av bestämmelserna kan ingripa mot ett försumligt bolag. Även om reglerna i de olika lagstiftningarna i vissa delar överlappar varandra kan det således sägas finnas två parallella sanktionssystem vid överträdelser, även om adressaterna för informationen i båda fallen är desamma.

Tjänstepensionsdirektivet är avsett att reglera verksamheten hos tjänstepensionsinstitut, på motsvarande sätt som det konsoliderade livförsäkringsdirektivet i denna del också avser företagens verksamhet. Bedömningen av var kompletteringar nu behöver ske bör därför göras utifrån den näringsrättsliga lagstiftningen vad avser försäkringsområdet.

Försäkringskassan, Länsförsäkringar och *SIRP* har i detta sammanhang pekat på vikten av samordning av informationsinsatserna enligt de olika lagstiftningarna. I linje härmed har *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* poängterat att ny reglering avseende information bör avvägas så att merkostnaderna minimieras. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att regleringen om information riskerar att bli svåröverskådlig med hänsyn till att bestämmelser om detta ges på mer än ett ställe och att ett behov av samordning därför kan komma att aktualiseras. Som kommer att framgå nedan bör viss samordning kunna ske redan nu.

Livförsäkringsbolagen

Som konstaterats är försäkringsbolagen redan i dag skyldiga att lämna information till bl.a. försäkringstagarna och andra förmånsberättigade personer enligt reglerna i FRL. Direktivets krav på information om placeringsriktlinjer, pensionsförmåner, placeringsalternativ, flyttning och utbetalningsalternativ kan därvid redan anses uppfyllda genom bestämmelserna i denna lag, jämte meddelade myndighetsföreskrifter.

Bestämmelsen i artikel 11.2 (a) om att medlemmar och förmånstagare, för det fall att bolaget förvaltar mer än en plan, skall få ta del av årsbokslut och förvaltningsberättelse avseende deras särskilda plan föranleder inte några särskilda åtgärder. Denna bestämmelse är nämligen

inte förenlig med ordalydelsen i artikel 10, enligt vilken separata handlingar bara behöver upprättas ”vid behov” (”where applicable” i den engelska översättningen). Det är inte möjligt att kräva information som bolaget inte har skyldighet att upprätta. Inte heller nämns något sådant krav i direktivets ingress. Tonvikten måste i stället ligga på att medlemmar och förmånstagare får relevant information i förhållande till den enskilda planen – något som vi bedömer är uppfyllt med nuvarande bestämmelser.

Däremot är direktivets informationsbestämmelser mera långtgående i andra avseenden. Det gäller bl.a. kravet på information om de enskilda pensionsplanerna, dvs. de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna. I 20 kap. FAL finns dock krav på sådan information vad avser kollektivavtalade personförsäkringar. Någon motsvarande regel för tjänstepensionsförsäkringar som inte omfattas av kollektivavtal finns dock inte i FAL. I båda fallen saknas särskilda bestämmelser i rörelselagstiftningen. För att tillgodose direktivets krav avseende information om pensionsplanerna måste alltså ett tillägg av motsvarande innehåll införas även i FRL.

Även direktivets krav på information om institutet och dess verksamhet är mera långtgående än den gällande lagstiftningen. Det offentliggörande av årsredovisning och förvaltningsberättelse som sker i samband med att dessa handlingar årligen ges in till Bolagsverket liksom det offentliggörande av bl.a. bolagsordning som förekommer när ett bolag får koncession bedöms inte tillräckligt för att uppfylla direktivets krav på information om bl.a. tjänstepensionsinstitutets regler för hantering av pensionsplanerna och institutets situation. Dessa offentliggöranden är inte heller nog för att tillförsäkra försäkringstagare och förmånstagare redovisningshandlingar från institutet. Också i detta avseende måste lagstiftningen alltså kompletteras.

SIRP har, liksom *Fora*, *PTK*, *SACO* och *LO*, framhållit möjligheterna att reglera informationsskyldigheten i kollektivavtal och har även hänvisat till reglerna i nya FAL. De senare reglerna är nämligen dispositiva. Som konstaterats går det dock inte att grunda informationsplikten enbart på FAL i dessa sammanhang. Däremot synes inget hinder finnas mot att arbetsmarknadsparterna rent praktiskt sköter om informationsgivningen enligt FRL. Artikel 9 pekar nämligen inte direkt ut vem som skall tillhandahålla informationen. I många fall kommer informationen redan att överensstämma med vad som regleras i FAL och/eller kollektivavtal, vilket minskar risken för merarbete och onödiga kostnader. Det är emellertid väsentligt att inskräpa att det är försäkringsbolagen som är ytterst ansvariga för att information av minst den omfattning som anges i direktivet lämnas, eftersom det är fråga om näringsrättsliga regler.

Finansinspektionen har som nämnts redan i dag ett bemyndigande att fylla ut informationsbestämmelserna i FRL. Enligt 49 § andra stycket 1 försäkringsrörelseförordningen (1982:790) skall inspektionen meddela sådana utfyllande regler. När inspektionen utnyttjar detta bemyndigande bör sådana särskilda hänsyn som *Konsumentverket* framhållit beaktas, inbegripet i vilka fall informationen skall lämnas självmant eller på begäran.

Tjänstepensionskassor

För tjänstepensionskassorna krävs helt ny lagstiftning för att tillgodose direktivets krav på information. Kraven på innehållet i sådana instituts information bör motsvara dem som skall gälla beträffande livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet, inklusive frågan om vem som får tillhandahålla informationen och vem som bär det yttersta ansvaret för att så sker. Sådan reglering bör därför införas även för tjänstepensionskassorna.

Regeringen instämmer inte med vad utredningen har anfört beträffande huruvida information skall lämnas även till personer som erbjuds att teckna en försäkring i en tjänstepensionskassa. Numera agerar nämligen även vissa av dessa institut på den s.k. kryssmarknaden. Vidare har anställda ibland möjlighet att göra extra inbetalningar till tjänstepensionskassorna inom ramen för avtalen. Det finns således ett visst behov av information även från kassorna. Hur utförlig denna information behöver vara och när den ens bedöms erforderlig får bedömas närmare av tillsynsmyndigheten.

Enligt förebild i FRL bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela närmare föreskrifter avseende informationen från tjänstepensionskassorna. I den delen hänvisas i övrigt till de överväganden som gjorts beträffande livförsäkringsbolagen.

Pensionsstiftelser

Även personer som får sin pension tryggad i stiftelser skall ha rätt till minst den information som anges i direktivets artiklar 9 och 11. *SPFA*, *Industrins Finansförening* och *Svenskt Näringsliv* har påpekat att stiftelserna inte står i något avtalsförhållande till de personer som omfattas av tryggandet och att stiftelsen varken har tillgång till eller någon möjlighet att kontrollera riktigheten i uppgifter som finns hos arbetsgivaren. Enligt *SPFA* och *Industrins Finansförening* bör informationsplikten i dessa fall i stället åläggas arbetsgivaren.

Visserligen är det i stiftelsefallen, som konstaterats, arbetsgivaren och inte stiftelsen som står för pensionsåtagandet. Frågan är dock vilken praktisk betydelse detta i realiteten kommer att få för stiftelsernas möjlighet att uppfylla informationskravet. Regeringen gör i det avseendet följande bedömning.

Som framgått är det endast de större pensionsstiftelserna som skall omfattas av den nya regleringen. Pensionsstiftelser inrättas av arbetsgivaren – i många fall till följd av kollektivavtal. Oavsett kopplingen till kollektivavtal skall enligt 16 § tryggandelagen ledamöterna i en pensionsstiftelses styrelse väljas till lika antal av arbetsgivaren och de arbetstagare som tryggas av stiftelsens ändamål. Mot den bakgrunden framstår det som fullt rimligt att stiftelsen skall kunna få tillgång till det slags information som nu är i fråga från arbetsgivaren när så krävs. Vidare utgör uppfyllandet av informationsreglerna en av förutsättningarna för att ett tjänstepensionsinstitut skall få drivas. Det bör ligga i arbetsgivarens intresse att inte rubba dessa förutsättningar genom att underlåta att lämna relevant information till stiftelsen.

Det framstår under alla omständigheter inte som någon lösning att i stället lägga informationsplikten på arbetsgivaren i relevanta delar, även om bestämmelserna i direktivets artikel 9 synes erbjuda denna möjlighet. Problemet är dock att en sådan lösning skulle förutsätta att tillsynsmyndigheten i dessa delar skulle ha att utöva tillsyn även över varje berörd arbetsgivare, något som självfallet vore varken lämpligt eller praktiskt genomförbart.

Däremot bör det, som i försäkringsfallen, ofta bli arbetsmarknadsparterna som rent faktiskt sköter om informationsgivningen. Det finns heller inget hinder mot att en stiftelse delegerar denna uppgift till arbetsmarknadens parter eller arbetsgivaren, men ytterst måste det även i dessa fall vara stiftelsen som är ansvarig för att informationen lämnas. Även i detta fall bör det, i likhet med vad som angetts i fråga om försäkringsföretagen, i de närmare föreskrifter som meddelas kunna tas hänsyn till hur informationsgivningen skall skötas praktiskt.

Regeringen kan i och för sig instämma med *SPFA*:s påpekande att information som enbart rör stiftelsens finansiella ställning i kombination med exempelvis information rörande pensionens storlek i många fall inte ger berörda personer någon tillfredsställande helhetsbild. Problemet är dock inte nytt, och liknande problem kan uppstå också i de fall en person har bytt kollektivavtalsområde och därmed kommer att få tjänstepension från flera håll. Försök med samordnande informationsinsatser görs dock, bl.a. genom den s.k. Pensionsportalen (www.minpension.nu). Problem av detta slag bör också kunna undvikas genom att informationen utformas så att det tydligt framgår vilken roll stiftelsen spelar i tryggheten. I kombination med den information som skall lämnas om själva pensionsplanen bör mottagaren därmed kunna få en helhetsbild av sin tjänstepension.

Sammantaget anser vi således att även pensionsstiftelserna skall åläggas informationsregler enligt samma mönster och i samma omfattning som försäkringsföretagen.

11 Solvensregler

11.1 Tillämpning på pensionsstiftelserna

Regeringens bedömning: Pensionsstiftelserna bör inte omfattas av direktivets regler avseende tekniska avsättningar, skuldtäckning och kapitalkrav.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Konsumentverket* anför att det inte är tillfredsställande utifrån konsumentskyddssynpunkt att stiftelserna inte omfattas av motsvarande skyddsregler som övriga tjänstepensionsinstitut. Övriga remissinstanser tillstyrker eller kommenterar inte utredningens bedömning särskilt.

Skälen för regeringens bedömning: I detta och kommande avsnitt behandlas några av direktivets centrala rörelseregler för tjänstepensionsinstitut. Det är fråga om bestämmelser avseende tekniska avsättningar, skuldtäckning och kapitalkrav, dvs. bestämmelser som i dag återfinns bland de s.k. solvensreglerna för försäkringsföretag. En närmare redogörelse för dessa begrepps innehåll och tillämpning lämnas i följande avsnitt samt i avsnitt 4.4.3.

Ett tjänstepensionsinstitut skall enligt direktivets artikel 15 göra sådana tekniska avsättningar som motsvarar dess ekonomiska åtaganden till följd av pensionsavtalen. Skuldtäckning innebär ett krav på att det finns tillgångar i institutet som motsvarar den skuldpost som dessa avsättningar utgör. Kapitalkravet styr den extra mängd tillgångar – bufferten – som institutet måste ha utöver skuldtäckningstillgångarna. Minimikravet för en sådan buffert benämns solvensmarginal.

För att de angivna bestämmelserna skall bli tillämpliga på ett tjänstepensionsinstitut krävs således att institutet har en skuld i förhållande till de personer som omfattas av pensionstryggandet. Institutet måste med andra ord stå i ett direkt skuldförhållande till dessa personer.

Inom försäkring finns ett sådant skuldförhållande. Arbetsgivaren har genom att köpa en försäkring avhänt sig den skuld som följer av pensionsutfästelsen. Skulden har i stället överförs på ett försäkringsföretag, som åtagit sig att göra utbetalningar till den som är insatt som förmånstagare till försäkringen, dvs. arbetstagaren.

I det nyss beskrivna fallet återfinns således åtagandet hos institutet, dvs. försäkringsföretaget. Av detta följer att sådana försäkringsföretag har att göra tekniska avsättningar i direktivets mening. Därmed måste företaget enligt direktivet också skuldtäcka avsättningarna samt inneha ett buffertkapital som motsvarar minst en fastslagen solvensmarginal, dvs. uppfylla kapitalkravet.

I fråga om dessa bestämmelsers tillämpning på pensionsstiftelser gör regeringen följande bedömning. En pensionsstiftelse står, i den bemärkelse som redogjorts närmare för i avsnitt 4.4.1 och i motsats till vad som gäller för försäkringsföretag, inte för några pensionsåtaganden. Det är även, som tidigare konstaterats, uttryckligen förbjudet för en stiftelse att utfästa pension (se 12 § tryggandelagen). Stiftelsen utgör i stället en pant för den utfästelse som arbetsgivaren har gjort, vilket innebär att det inte

finns någon pensionsskuld hos stiftelsen. Skulden finns i stället i arbetsgivarens balansräkning.

Av det sagda följer att en pensionsstiftelse är uppbyggd på ett sådant sätt att direktivets regler om tekniska avsättningar inte blir tillämpliga. Därmed kan stiftelserna inte heller omfattas av reglerna om skuld-täckning och kapitalkrav. Direktivets bestämmelser på nu sagda områden skall därför inte tillämpas på pensionsstiftelser och deras verksamhet.

Konsumentverket har framhållit att det ur konsumentskyddssynpunkt är otillfredsställande att pensionsstiftelserna inte omfattas av några motsvarande skyddsregler. Regeringen kan emellertid konstatera att konsumentskyddet kommer att öka betydligt genom att tjänstepensionsdirektivets regler om bl.a. tillgångsplacering och utökad tillsyn genomförs även i fråga om pensionsstiftelserna (se närmare i avsnitten 11.4 och 13.1). Det kan samtidigt sättas i fråga om det finns något behov av lika långtgående skyddsregler av nu aktuellt slag för en pensionsstiftelse som för övriga institut som träffas av direktivet. En pensionsstiftelse bär ju, som tidigare framhållits, inte själv något pensionsåtagande utan fungerar enbart som en pant för arbetsgivarens åtaganden. Också mot den nu angivna bakgrunden saknas det skäl att frångå utredningens bedömning i denna fråga.

11.2 Tekniska avsättningar

Regeringens förslag: Vid tjänstepensionsförsäkring skall livförsäkringsavsättningarna beräknas med antaganden som är valda på ett aktsamt sätt.

De försäkringstekniska avsättningarna skall som huvudregel beräknas varje år. Finansinspektionen skall dock ha möjlighet att medge avvikelser från detta krav, dock att beräkningarna måste ske minst vart tredje år.

Bemyndigandena i försäkringsrörelselagen att meddela föreskrifter om försäkringstekniska avsättningar skall gälla även för tjänstepensionsförsäkringar.

Tjänstepensionskassor skall omfattas av i huvudsak samma regler om försäkringstekniska avsättningar som livförsäkringsbolag.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Regeringen föreslår även regler i FRL och UFL om hur ofta beräkning av avsättningarna skall utföras.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *Riksgäldskontoret* och *Svenska Aktuarieföreningen* framhåller aktsamhetsprincipens betydelse för en mer realistisk, riskrelaterad och transparent beräkning av avsättningarna än i dag, liksom den betydelse som detta får för de metoder och antaganden som används vid beräkningen och de nya krav som kommer att ställas på Finansinspektionen i detta sammanhang. Svenska Aktuarieföreningen tillägger att de nya bedömningarna torde ställa krav på att statistiska grunddata finns att tillgå någonstans för allmän användning, och att det bör övervägas om inspektionen eller någon branschorganisation kan tilldelas en sådan servicefunktion. Beträffande diskonteringsräntan pekar Svenska Aktuarieföreningen även på att det i dag inte finns svenska obli-

gationer med tillräckligt långa löptider för att man skall kunna läsa av marknadsräntan, utan att man i stället måste skatta en avkastningskurva eller på annat sätt bedöma en lång riskfri ränta på marknaden. Även *UFL-förbundet* pekar på att obligationsmarknaden i svenska kronor har mycket begränsade möjligheter att på ett rimligt sätt hantera förslaget. Enligt *UFL-förbundet* bör därför en successiv övergång ske för att ge obligationsmarknaden möjlighet att utvecklas i takt med ökad efterfrågan på längre löptider, och aktörer med svag finansiell ställning ges en övergångsperiod att hantera sina problem. *UFL-förbundet* föreslår liksom även *Försäkringsföreningen för det statliga området (FSO)*, att den nya metoden för att fastställa ränta och beräkningsmetod inte bör delegeras till Finansinspektionen. I stället bör principerna anges i lagstiftningen och respektive aktör och branschorganisation ansvara för val av metod och inspektionens uppgift begränsas till utvärdering och uppföljning. *Svenska Aktuarienämnden* betonar också vikten av att diskonteringsräntan bör fastställas på annat sätt än i dag, eftersom tjänstepensionsinstitutens åtaganden normalt är betydligt längre än privat livförsäkring och instituten måste ges möjlighet att välja placeringar som passar åtagandenas specifika typ och varaktighet. *Volvoresultats Försäkringsförening* pekar på att det vid gränsöverskridande verksamhet måste finnas klara regler om att de försäkringstekniska antagandena skall spegla relevanta demografiska faktorer i respektive land.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Artikel 15 stadgar att ett tjänstepensionsinstitut alltid skall göra tillräckliga tekniska avsättningar motsvarande dess ekonomiska åtaganden till följd av gällande pensionsavtal. Om ett instituts åtagande omfattar biometrisk risk (dvs. risker kopplade till dödsfall, invaliditet och livslängd, se direktivets definition i artikel 6 [h]) eller en garanti avseende antingen en viss avkastningsnivå eller en bestämd förmånsnivå måste institutets tekniska avsättningar vara tillräckliga i förhållande till planens samtliga åtaganden.

De tekniska avsättningarna skall beräknas varje år, men direktivet gör det möjligt för medlemsstaterna att i nationell rätt föreskriva att beräkningarna skall utföras vart tredje år under förutsättning att institutet till medlemmarna eller tillsynsmyndigheten lämnar uppgifter om justeringar avseende de mellanliggande åren.

Beräkningen av de tekniska avsättningarna skall utföras och bestyrkas av en aktuarie eller annan expert på området i enlighet med lag och på grundval av erkända aktuariella metoder.

Minimibeloppet för de tekniska avsättningarna skall beräknas genom en tillräckligt aktsam aktuariell värdering, varvid hänsyn skall tas till alla åtaganden avseende förmåner och till inbetalningar som gjorts enligt pensionsplanerna. Aktsamhet skall iakttas vid valet av ekonomiska och aktuariella beräkningsmetoder för värderingen av åtagandena och med beaktande av en tillräcklig säkerhetsmarginal när så erfordras.

Maximiräntesatserna, dvs. de högsta tillåtna räntorna för diskontering av åtaganden, skall väljas på ett aktsamt sätt och kan fastställas antingen

med beaktande av den förväntade avkastningen på de motsvarande tillgångar som institutet innehar eller med beaktande av marknadsavkastningen på obligationer med låg kreditrisk.

De biometrisk tabeller som används för att beräkna de tekniska avsättningarna skall grunda sig på aktsamma antaganden med beaktande av de viktigaste särdragen hos medlemsgruppen och pensionsplanerna, varvid förväntade förändringar i de relevanta riskerna särskilt skall beaktas. Metoden och underlaget för beräkningen av de tekniska avsättningarna skall som huvudregel vara desamma från ett räkenskapsår till ett annat.

Direktivet ger de enskilda medlemsstaterna möjlighet att fastställa mer detaljerade krav för beräkningen av de tekniska avsättningarna för att därigenom säkerställa att medlemmarnas och förmånstagarnas intressen tillvaratas.

Kraven på tekniska avsättningar i artikel 15 kompletteras med de mera allmänna villkoren i artikel 9, vari föreskrivs att institutets tekniska avsättningar skall beräknas och bestyrkas av en aktuarie eller annan motsvarande expert i enlighet med lag och erkända aktuariella metoder. Den bestämmelsen har behandlats i avsnitt 9.5.

Gällande rätt

Bestämmelserna om omfattningen och beräkningen av försäkrings-tekniska avsättningar i försäkringsbolag finns i 7 kap. 1 och 2 §§ FRL. Reglerna bygger på det konsoliderade livförsäkringsdirektivet.

I 7 kap. 1 § FRL stadgas att bolagen skall göra försäkringstekniska avsättningar som skall vara så stora att bolaget vid varje tidpunkt skall kunna uppfylla alla åtaganden som skäligen kan förväntas uppkomma med anledning av ingångna försäkringsavtal. Kravet på försäkringstekniska avsättningar omfattar således bolagets åtaganden för de löpande försäkringarna med beaktande av de kommande försäkringsfallen som bolagets åtaganden kan komma att föra med sig.

Reglerna i 7 kap. 2 § FRL anger de specifika situationer för vilka avsättningar skall göras samt hur dessa skall beräknas. De olika typerna av avsättningar är följande:

1. Försäkringsfall, förvaltningskostnader och andra kostnader under resten av avtalsperioden för löpande försäkringar i skadeförsäkringsrörelse (ej intjänade premier och kvardröjande risker) respektive livförsäkringsrörelse (livförsäkringsavsättning);
2. Inträffade oreglerade försäkringsfall, kostnader för reglering av dessa samt återbäring som förfallit till betalning men inte betalats ut (oreglerade skador);
3. Garanterad återbäring (livförsäkring) som inte omfattas av 1 eller 2;
4. Villkorad återbäring (livförsäkring);
5. Utjämningsavsättning (gäller endast kreditförsäkring och syftar till förlustutjämnning);
6. Fondförsäkringsåtaganden där försäkringstagaren bär placeringsrisken (livförsäkring).

De bestämmelser som i detta sammanhang är aktuella avseende tjänstepensionsförsäkring rör beräkning av avsättningar enligt 1 (slutet), 2–4 och 6 ovan.

Reglerna om beräkning av försäkringstekniska avsättningar återfinns delvis i 7 kap. 1 § FRL, men främst i den följande 2 §. För *livförsäkringsavsättning* gäller som huvudregel att en sådan avsättning skall beräknas individuellt för varje avtal. En kollektiv beräkning får dock användas om en sådan beräkning ger i stort sett samma resultat. Vidare skall livförsäkringsavsättningen utföras enligt en nettometod. Metoden innebär att avsättning skall göras för skillnaden mellan det förväntade kapitalvärdet av bolagets framtida utgifter för försäkringsavtalet och det förväntade kapitalvärdet av framtida premier. Detta innebär att beräkningen skall ske enligt en s.k. prospektiv metod. En retrospektiv metod får dock användas om avsättningen enligt en sådan metod inte blir lägre eller om en prospektiv metod inte är möjlig att tillämpa för det aktuella försäkringsavtalet. Vid beräkning av livförsäkringsavsättningar finns också ett tillägg om att man vid beräkningen skall ta hänsyn till kostnader för att försäkringen upphör i förtid.

Vidare skall beräkningen grundas på betryggade antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats och driftskostnader. Den svenska rörelseregleringen för försäkringsbolag är EU-harmoniserad och den i FRL använda termen ”betryggande” härrör från uttrycket ”tillräckligt försiktigt” i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. I den engelska versionen av det direktivet används uttrycket ”sufficiently prudent”. Som kommer att framgå av det följande har termen ”prudent” i den svenska versionen av tjänstepensionsdirektivet i stället översatts till ”aktsam”.

I FRL slås fast att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer (i detta fall Finansinspektionen) får fastställa närmare föreskrifter om de försäkringstekniska avsättningarnas innehåll och beräkning. För beräkning av livförsäkringsavsättningar skall däremot närmare föreskrifter meddelas. I denna del har inspektionen meddelat föreskrifter om maximiräntesats för diskontering av livförsäkringsavsättningar och vissa andra avsättningar (FFFS 2003:9 och 2005:2). I föreskriften fastställs den s.k. högsta räntan, vilken i princip skall utgöra 60 procent av räntesatsen på statsobligationer. Finansinspektionen ändrar dock inte den högsta tillåtna räntan lika ofta som marknadsräntan på statsobligationer förändras, utan med betydligt glesare intervall.

För åtaganden avseende s.k. villkorad återbäring inom livförsäkring (se avsnitt 9.1) och fondförsäkringsåtaganden beräknas avsättningen vanligtvis med en retrospektiv beräkningsmetod som utgår från inbetalda premier och avkastningen på dessa.

Ett komplement till de angivna reglerna finns i 7 kap. 3 § FRL. Där föreskrivs att ett försäkringsbolag skall upprätta och följa försäkringstekniska riktlinjer utifrån ett försäkringstekniskt beräkningsunderlag. Finansinspektionen har meddelat allmänna råd för upprättandet av dessa riktlinjer och underlag (FFFS 2003:8). De försäkringstekniska riktlinjerna skall innehålla principerna för hur bolaget beräknar sina premier och avsättningar samt hur det hanterar återköp, belåning, återförsäkring och soliditet. Det försäkringstekniska beräkningsunderlaget anger de antaganden som behövs för att beräkna premier, avsättningar, gränser för återförsäkring, fördelning av återbäring samt soliditetsreserver.

I 7 kap. 4 § FRL finns en särskild bestämmelse avseende premieberäkning för livförsäkring och s.k. lång skadeförsäkring (om detta begrepp, se 2 kap. 3 b § första stycket 4 FRL). Enligt bestämmelsen skall premien bestämmas på grundval av sådana betryggande antaganden som används vid avsättningsberäkningen, om inte en avvikelse är försvarlig med hänsyn till bolagets ekonomiska situation.

Som framgått av avsnitt 9.5 skall de försäkringstekniska utredningarna och beräkningarna enligt 8 kap. 18 § FRL utföras under överinseende av aktuarie.

Beträffande hur ofta de försäkringstekniska avsättningarna skall beräknas saknas uttryckliga regler både i FRL och från Finansinspektionen. Tidigare gällde samma regler för både solvensredovisningen och den ekonomiska redovisningen, varvid redovisningsreglerna innebär årliga beräkningar. Den hänvisning som tidigare fanns från ÅRFL till FRL vad gäller de försäkringstekniska avsättningarna togs dock bort den 1 januari 2005.

Bestämmelser om försäkringstekniska avsättningar avseende tjänstepensionskassorna finns i 21 och 22 §§ UFL. I 22 § UFL föreskrivs att understödsföreningarna vid försäkringsteknisk utredning skall beräkna premiereserven som skillnaden mellan kapitalvärdet av föreningens framtida utgifter för löpande försäkringar och kapitalvärdet av ytterligare premier för dessa försäkringar. Försäkringsteknisk utredning skall enligt 21 § utföras minst vart femte år under överinseende av aktuarie.

Enligt 11 § andra stycket 11 och 12 UFL skall understödsföreningars stadgar ange tiderna för verkställande av försäkringsteknisk utredning samt grunderna för fondbildning.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter för bedömningen

Beräkningen av de försäkringstekniska avsättningarna är av central betydelse för hela solvensregleringen av livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor, eftersom storleken på avsättningarna avgör hur mycket kapital som krävs i rörelsen för att säkra de åtaganden som institutet gjort. Avsättningsberäkningen påverkar vidare dels mängden tillgångar som skall omfattas av placeringsregler, dels kapitalbasens storlek, då en ökning av de försäkringstekniska avsättningarna medför att kapitalbasen minskar. Även solvensmarginalen påverkas, eftersom denna i huvudsak beräknas som en andel av de försäkringstekniska avsättningarna (se vidare avsnitt 11.6).

De försäkringstekniska avsättningarna skall, som konstaterats, beräknas utifrån en värdering av ett försäkringsinstituts åtaganden. Dessa åtaganden utgörs av osäkra framtida kassaflöden som inte är prissatta på en marknad, vilket gör att värderingen ofta är mer komplicerad än vad som är fallet avseende tillgångar.

För att värdera åtagandena måste antaganden om exempelvis framtida dödlighet och framtida ränta göras. Som framgått ovan i avsnittet om gällande rätt skall dessa antaganden i dag vara betryggande. Detta ansågs vid tiden för genomförandet av EG-rätten i den delen följa av kravet på att beräkningarna skall ske på ett "tillräckligt försiktigt" sätt. Livför-

säkringsreglerna i denna del bygger dock på en mer kvantitativ regleringsansats. När reglerna genomfördes ansågs det bästa skyddet för försäkringstagarna vara att försäkringsbolagen ålades kvantitativa placeringsregler på tillgångssidan, i kombination med en avsättningsmetod som förutsätter inbyggda säkerhetsmarginaler. Som konstaterats i avsnitt 6.4 medför dock dessa regler att bolagen inte fullt ut kan beakta de verkliga riskerna i verksamheten.

Såsom konstaterats i avsnitt 6.4 om valet av regleringsansats går dock utvecklingen i Sverige nu i en mer kvalitativ riktning vad gäller reglering och tillsyn av försäkringsföretag. Som nämnts bereds i Regeringskansliet för närvarande Placeringsutredningens slutbetänkande (SOU 2003:84). En huvudpunkt i den utredningens förslag är att avsättningarna skall spegla försäkringsåtagandenas verkliga värde.

Även inom de senare lagstiftningsarbetena på EU-nivå har man valt en mer renodlad kvalitativ regleringsansats utifrån den s.k. Basel II-modellen. Även arbetet med en kommande ny försäkringsreglering på gemenskapsnivå, det s.k. solvens II-projektet, bygger på denna modell (se avsnitt 5.5.2).

Genom aktsamhetsprincipen i tjänstepensionsdirektivet tas det första steget i den angivna riktningen. Detta är också skälet till att engelskans "prudent" översatts med "aktsam" i den svenska versionen av den aktuella artikeln i detta direktiv. I och med detta sker en markering att termen i det här sammanhanget inte skall anses ha samma betydelse som när EG-rätten på livförsäkringsområdet genomfördes i svensk rätt.

Livförsäkringsbolagen

När nu regleringen och tillsynen av institut som meddelar tjänstepensionsförsäkring utformas utifrån aktsamhetsprincipen måste således nya överväganden göras. Aktsamhetsprincipen är, som framgått av avsnitt 6.5, processinriktad, vilket innebär att tolkningen av principen måste göras utifrån varje enskilt instituts risksituation. Regelverket bör därför främja goda beslutsprocesser genom förbättrad genomlysning, effektiv förvaltning samt genom stärkta incitament hos instituten att identifiera, mäta och hantera sina risker. Detta innebär, som även *Riksgäldskontoret* och *Svenska Aktuarieföreningen* påpekat, att nya metoder för avsättningsberäkningen måste utarbetas. Huruvida, i enlighet med vad Svenska Aktuarieföreningen har anfört, ett särskilt organ bör inrättas för att fastställa relevanta grunddata är enligt regeringens mening något som främst bör övervägas i försäkringsbranschen. Ytterst kommer dock Finansinspektionen i sin löpande tillsyn att övervaka vilka metoder som används.

Dagens regler för beräkning av livförsäkringsavsättningar utifrån betryggande antaganden, exempelvis att den försäkrade antas ha en längre livslängd än vad som verkligen kan förväntas, innebär att dolda säkerhetsmarginaler (buffertar) systematiskt byggs in i avsättningarna. Detta medför att genomlysningen försämras, eftersom hänsyn därmed inte tas till det verkliga värdet av de åtaganden som det enskilda bolaget gjort. Tekniken innebär också att mängden skuldtäckningstillgångar inte speglar bolagets förväntade kostnader för att infria åtagandena. Att på så sätt systematiskt övervärdera de försäkringstekniska avsättningarna kan

därför inte anses vara en aktsam beräkningsmetodik i tjänstepensionsdirektivets mening.

Hur bör då i stället beräkningen av dessa avsättningar göras för att stämma överens med tjänstepensionsdirektivets aktsamhetsprincip? Rimligen bör avsättningarna i stället beräknas utifrån en värdering av åtagandena som ligger så nära en fiktiv marknadsvärdering som möjligt. Annorlunda uttryckt bör beräkningarna ske utifrån en realistisk värdering av åtagandena – en ansats som beskrivs närmare i det tidigare nämnda slutbetänkandet från Placeringsutredningen (SOU 2003:84 s. 74). Som anføres i det arbetet är en realistisk värdering en förutsättning för att bolaget skall kunna hantera den verkliga ekonomiska risken i verksamheten. För beräkningen av risken för värdeförändringar krävs i regel information om en realistisk uppskattning av värdet av åtagandena vid beräkningstidpunkten. Utan denna information är det inte möjligt att med olika matchningstekniker finna en önskvärd portföljsammansättning av tillgångar och försäkringsåtaganden utifrån hur värdet på tillgångar respektive åtaganden förändras vid olika händelser. I linje med vad som anføres i detta betänkande vill regeringen här särskilt framhålla att en realistisk värdering inte bara innebär ett förbättrat skydd för de försäkrade, utan att den också kan medföra bättre förutsättningar för tillsynen och en ökad genomlysning gentemot andra marknadsaktörer.

Trots att beräkningen av avsättningarna således inte bör utföras med val av antaganden som är medvetet betryggande eller som innehåller uttryckliga riskmarginaler, kan emellertid kravet på aktsamhet i vissa fall innebära att säkerhetsmarginaler är erforderliga. I de fall då det råder osäkerhet avseende vilket antagande som är mest realistiskt, bör det antagande som ger den högsta beräknade avsättningen väljas. Därmed erhålls, som direktivet föreskriver, vid behov en tillräcklig säkerhetsmarginal i de osäkra fallen.

Kravet på aktsamhet får vidare anses innebära att alla antaganden skall grundas på empiriska data och annan erfarenhet – något som kräver en kontinuerlig utvärdering av tillämpade antaganden, t.ex. av nödvändiga prognoser om hur livslängden kan komma att öka i framtiden. Detta kan väntas ge upphov till goda processer för riskkontroll inom bolagen, samtidigt som, återigen, Finansinspektionen och andra externa intressenter får bättre möjligheter att analysera och ifrågasätta använda metoder och antaganden.

Det kan också konstateras att den metod som Finansinspektionen nu tillämpar för den s.k. högsta räntan inte uppfyller de krav om aktsamhet som direktivet innebär, särskilt mot bakgrund av att ett försäkringsbolags tillgångar skall värderas till i huvudsak verkligt värde. Finansinspektionen ändrar i dag inte den högsta tillåtna räntan i takt med att marknadsräntan förändras. Detta innebär att förändringar i marknadsräntan inte omedelbart påverkar avsättningarnas storlek, vilket minskar försäkringsinstitutens incitament att matcha tillgångarna – vars värde direkt förändras med marknadsräntan – mot åtagandena. Detta försämrar riskhanteringen i bolagen och försvagar försäkringstagarnas skydd.

Dessutom är, som *Svenska Aktuarienämnden* har framhållit, diskonteringsräntan i enlighet med gällande föreskrifter oberoende av hur långa bolagets försäkringsåtaganden är. I stället har ett retrospektivt, dvs. bakåtblickande, angreppssätt valts i och med att olika räntesatser tilläm-

pas beroende på när avtalen ingicks. För att anses aktsamt vald borde diskonteringsräntan i stället spegla kontinuerliga förändringar i marknadsräntan samt längden på det individuella bolagets försäkringsåtaganden.

Detta resonemang pekar på behovet att ändra regleringen av de försäkringstekniska avsättningarna för att den skall ligga i linje med tjänstepensionsdirektivets intentioner. Dagens regler för beräkning av försäkringstekniska avsättningar kan som konstaterats i vissa delar inte anses kräva aktsamhet i direktivets mening, då de försvårar möjligheterna till matchning och riskhantering.

Bestämmelsen i 7 kap. 2 § fjärde stycket FRL om betryggande antaganden vid beräkning av livförsäkringsavsättning skall därför inte gälla för verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkringar. I stället bör för dessa försäkringar gälla att beräkningen av livförsäkringsavsättningen skall göras med antaganden som är tillräckligt aktsamma. Detta får, genom hänvisningen som redan i dag finns mellan dessa två bestämmelser, även till följd att aktsamma antaganden skall användas vid premieberäkning för tjänstepensionsförsäkring.

Vad som sagts ovan innebär således att bestämmelsen i 7 kap. 2 § FRL som anger hur livförsäkringsavsättningar skall beräknas bör kompletteras med en särskild regel för verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkringar där det uttryckligen framgår att beräkningen i sådan verksamhet skall grundas på antaganden som är valda på ett aktsamt sätt.

Det är självfallet inte möjligt, och inte heller önskvärt, att i lag reglera hur livförsäkringsbolagen skall agera i varje given situation när de skall beräkna avsättningarna. Därför bör nuvarande bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om försäkringstekniska avsättningar – t.ex. principerna för att beräkna diskonteringsräntorna – gälla även tjänstepensionsförsäkringar. I sådana föreskrifter kan även frågeställningar av den art som *Volvoresultats Försäkringsförening* framfört omhändertas.

Regeringen vill i sammanhanget dock framhålla följande. Vad gäller diskonteringsräntan bör principerna vara att aktsamt valda räntesatser skall användas, med beaktande av marknadsavkastningen på statsobligationer, eller andra obligationer med låg kreditrisk. Vid bestämmandet av räntesats bör även beaktas i vilken valuta försäkringsåtagandena är utfästa. Den eller de diskonteringsräntor som används bör i praktiken härledas via terminsstrukturer på marknaden som svarar mot försäkringsåtagandenas längd och de valutor som åtagandena är uttryckta i. Det bör alltså finnas olika maximiräntesatser att tillgå beroende på sammansättningen av det individuella institutets försäkringsåtaganden. Diskonteringsräntorna bör vidare uppdateras löpande allt eftersom marknadsräntorna förändras.

Den koppling mellan diskonteringsräntan och den svenska obligationsmarknaden som flera remissinstanser kommenterat återkommer regeringen till under konsekvensavsnittet (avsnitt 16).

Tjänstepensionsdirektivets krav om att de försäkringstekniska avsättningarna som huvudregel skall beräknas varje år är inte längre uppfyllt i och med att avsättningsreglerna i FRL och ÅRFL, som beskrivits ovan i avsnittet om gällande rätt, nu har frikopplats från varandra. Det bör därför införas en regel med sådant innehåll i FRL. Den nya regeln bör

ange som huvudregel att de försäkringstekniska avsättningarna skall beräknas varje år. Finansinspektionen bör dock ges möjlighet att, utefter vad omständigheterna kräver, såväl kräva att beräkningarna görs oftare som medge att de görs mer sällan. I det sistnämnda fallet anger direktivet dock en yttersta gräns om tre år, under de särskilda förutsättningar som anges i direktivet. En sådan tidsgräns bör därför också anges i en ny regel i FRL. De särskilda förutsättningarna, innebärande krav på intyg eller rapport, kan omhändertas genom föreskrifter med stöd av nyssnämnda bemyndigande.

I övrigt bedömer regeringen att reglerna i FRL om försäkringstekniska avsättningar uppfyller direktivets krav.

Det kan i sammanhanget nämnas att beträffande sådan livförsäkring som inte är tjänstepensionsförsäkring utreder Finansinspektionen för närvarande möjligheterna till en mer flexibel och individualiserad modell för att bestämma diskonteringsränta. Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2001 (prop. 2000/01:106) utvidgades inspektionens möjligheter härtill. Även om några lagändringar nu inte föreslås avseende dessa försäkringar är det givetvis önskvärt att, i avvaktan på den fortsatta beredningen av förslagen i Placeringsutredningens slutbetänkande, diskonteringsmetoderna för de olika försäkringsgrenarna överensstämmer så långt som det är möjligt.

Tjänstepensionskassor

Direktivets bestämmelser om tekniska avsättningar saknar motsvarighet i den svenska lagstiftningen för understödsföreningar. Avseende understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkring bör därför motsvarande regler som för livförsäkringsbolag införas vad gäller försäkringstekniska avsättningar, förutom på två punkter.

Som utredningen anfört kan det visserligen synas naturligt att föreslå att också FRL:s bestämmelser om försäkringstekniska riktlinjer och beräkningsunderlag skall gälla för tjänstepensionskassor. Sådana uppgifter som upptas i de dokumenten ingår emellertid enligt nuvarande ordning i understödsföreningarnas stadgar, vilka antas av stämman. Som utredningen konstaterat krävs först närmare överväganden avseende vilka konsekvenser av associationsrättslig art ett sådant förslag skulle innebära. Utredningen avser att återkomma till detta i sitt fortsatta arbete, varför regeringen nu inte lämnar något förslag i den delen. Vidare saknas det för närvarande beredningsunderlag för att föra in en regel i UFL avseende premieberäkningen motsvarande den som återfinns i FRL. Också den frågan får i stället omhändertas inom ramen för utredningens fortsatta arbete.

11.3 Skuldtäckning

Regeringens förslag: Tjänstepensionskassor skall omfattas av de regler om skuldtäckning som för närvarande gäller för livförsäkringsbolag.

Regeringens bedömning: Möjligheten enligt tjänstepensionsdirektivet att ge tillfälliga undantag från kravet om full skuldtäckning bör inte utnyttjas.

Svensk lagstiftning uppfyller redan direktivets krav i fråga om skuldtäckning för livförsäkringsbolag.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *UFL-förbundet* menar att möjligheten till undantaget från kravet på full skuldtäckning bör utnyttjas och att dispens bör kunna erhållas av Finansinspektionen om det finns särskilda skäl.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

I artikel 16 stadgas att ett tjänstepensionsinstitut alltid skall inneha tillräckliga och lämpliga tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna för alla pensionsplaner som institutet förvaltar. Medlemsstaterna ges möjligheten att låta tillsynsmyndigheten meddela dispens från detta krav under en begränsad tid. En sådan dispens måste dock förenas med ett krav på institutet att anta en konkret och genomförbar återställningsplan för återskapande av fullständig skuldtäckning. Av planen skall framgå hur institutet avser att återställa tillgångarnas storlek. Planen skall godkännas av tillsynsmyndigheten och hållas tillgänglig för institutets medlemmar.

Om det är fråga om gränsöverskridande verksamhet skall de tekniska avsättningarna alltid täckas av tillgångar som är tillräckliga i förhållande till samtliga åtaganden enligt de planer som institutet förvaltar. Om villkoren inte uppfylls skall tillsynsmyndigheten ingripa och kan därvid begära att tillgångarna och skulderna skall hållas fullständigt åtskilda. Dispens får inte meddelas då fråga är om gränsöverskridande verksamhet.

Gällande rätt

Reglerna om skuldtäckning av de försäkringstekniska avsättningarna i försäkringsbolag finns i 7 kap. 9 § FRL. Där anges att ett försäkringsbolag som driver direkt försäkringsrörelse skall ha tillgångar till ett belopp som svarar mot de försäkringstekniska avsättningarna för egen räkning, med tillägg av depositioner av en återförsäkringsgivare. Med begreppet försäkringstekniska avsättningar för egen räkning avses ett nettobelopp bestående av de försäkringstekniska avsättningarna, inklusive mottagen återförsäkring minskat med avgiven återförsäkring. Tillgångarna som svarar mot de försäkringstekniska avsättningarna benämns

skuldtäckningstillgångar och de övriga tillgångarna kallas för fria tillgångar. Skuldtäckningstillgångarna skall placeras i enlighet med reglerna i 7 kap. 9 a–10 e, 13 och 29 §§. I FRL saknas för närvarande möjlighet till dispens från det gällande skuldtäckningskravet.

För understödsföreningarnas vidkommande finns bestämmelserna om skuldtäckning i 23, 24 och 24 a §§ UFL. Enligt 23 § skall, för det fall att det finns överskott i verksamheten, 105 procent av premiereserven överföras till en försäkringsfond. Om tillgångarna i försäkringsfonden inte är tillräckliga för att täcka premiereserven skall Finansinspektionen enligt 71 § UFL förelägga understödsföreningen att vidta de åtgärder som behövs för rättelse. Ett belopp som motsvarar försäkringsfonden samt understödsföreningens övriga skulder skall enligt 24 § redovisas i vissa specificerade tillgångsslag. Enligt 24 a § får en understödsförening efter tillstånd av Finansinspektionen i stället för de ordinarie reglerna om kapitalplacering i 24 § UFL tillämpa de regler i 7 kap. 9 a–10 g §§ FRL som gäller för försäkringsbolagen. Reglerna i 23 § UFL om storleken på försäkringsfonden skall dock fortfarande gälla, vilket innebär att understödsföreningarna efter Finansinspektionens medgivande kan få omfattas av samma placeringsregler som livförsäkringsbolagen men att de alltså måste skuldtäcka ett belopp som är 20 procent högre än de försäkringstekniska avsättningarna.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Livförsäkringsbolag

Direktivets krav om att ett tjänstepensionsinstitut alltid skall inneha tillräckliga tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna är redan uppfyllda i svensk rätt avseende livförsäkringsbolag. Kravet på att dessa tillgångar också skall vara lämpliga för skuldtäckning diskuteras i samband med förslaget om nya placeringsregler i avsnitt 11.4.

Tjänstepensionskassor

Bestämmelserna om kapitalplacering i UFL innebär inte att understödsföreningar omfattas av krav på att skuldtäckningstillgångarna skall vara tillräckliga, utan endast att om understödsföreningen innehar tillgångar som motsvarar upp till sex femtedelar av tekniska avsättningar så skall dessa vara registrerade som skuldtäckningstillgångar. Även om Finansinspektionen skall ingripa med stöd av tillsynsregeln i 71 § om tillgångarna i försäkringsfonden inte är tillräckliga för att täcka premiereserven, saknas det ett uttryckligt krav på skuldtäckning. Bestämmelserna om fondbildning i 23 § UFL bör därför inte gälla för tjänstepensionskassor. Sådana understödsföreningar bör i stället omfattas av samma regler om skuldtäckning av försäkringstekniska avsättningar som gäller för livförsäkringsbolag.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att möjligheten till dispens från full skuldtäckning inte bör utnyttjas. Förmånsrätten i skuldtäckningstillgångarna utgör en grundtrygghet för försäkringstagarna i ett livförsäkringsbolag, vilket gör att det måste finnas mycket goda skäl för

en generell möjlighet till undantag. Inte heller regeringen har funnit några sådana skäl. Regeringen ser vidare inget praktiskt behov att utnyttja möjligheten till undantag. Finansinspektionens gällande praxis i fråga om tillfällig avvikelse från placeringsreglerna bedöms ge upphov till tillräcklig flexibilitet i samband med skuldtäckningen.

11.4 Placeringsregler

Regeringens förslag: Utöver bestämmelserna i 7 kap. 9 a § andra och tredje meningen, 10 a och 10 c–e §§ FRL skall gälla att tjänstepensionskassornas samtliga tillgångar samt skuldtäckningstillgångarna i ett livförsäkringsbolag skall placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt.

Pensionsstiftelsers samtliga tillgångar skall placeras i enlighet med 7 kap. 9 a § andra och tredje meningen samt på det sätt som bäst gagnar dem som omfattas av stiftelsens ändamål och också i övrigt på ett aktsamt sätt.

Beträffande optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser tillämpa reglerna i 7 kap. 17 b § FRL och föreskrifter som har meddelats med stöd av de bestämmelserna.

Placeringar i ett uppdragsgivande företag får inte överstiga fem procent av tillgångarna. De samlade placeringarna i en grupp med inbördes anknytning, vari ett uppdragsgivande företag ingår, får inte överstiga tio procent av tillgångarna. Dessa begränsningar skall beträffande pensionsstiftelser gälla i förhållande till samtliga tillgångar och för tjänstepensionskassor och livförsäkringsbolag i förhållande till skuldtäckningstillgångarna. Begränsningen skall dock inte gälla sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Av skuldtäckningstillgångar i tjänstepensionskassor och livförsäkringsbolag får högst tio procent vara placerade på icke reglerade marknader och högst tre procent i kontanta medel.

Upplåning skall få ske endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas. Institutet får inte ställa säkerhet för tredje man.

Tjänstepensionskassor skall fortsättningsvis omfattas av värderingsreglerna i 7 kap. 10 f § FRL.

En tjänstepensionskassas stadgar skall inte längre ange hur medel skall placeras.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag, förutom i fråga om placeringar på icke reglerade marknader, i kontanta medel och i tillgångar som är realiserbara i andra valutor än dem som åtagandena är uttryckta i.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *Konsumentverket* kritiserar att pensionsstiftelserna inte föreslås omfattas av samma placeringsregler som övriga institut. *Konkurrensverket* pekar på svårigheten att utifrån vad utredningen anfört bilda sig en välgrundad uppfattning om vad den delvis olikformiga behandlingen mellan tjänstepensionskassor och livförsäk-

ringsbolag konkret får för effekter på konkurrensförutsättningarna för dessa institut. *Sveriges Försäkringsförbund* efterlyser i anslutning till förbudet för tjänstepensionsinstitut att ställa säkerhet för annan, en närmare analys rörande sedvanliga garantier som i dag kan utnyttjas inom till exempel kapitalförvaltning av onoterade tillgångar. *SPFA* anför att de föreslagna placeringsreglerna visserligen inte bedöms innebära några väsentliga förändringar av pensionsstiftelsernas möjligheter att placera stiftelseförmögenheten, men att det i detta sammanhang måste beaktas i vilken utsträckning arbetsgivaren är villig och har förmåga att själv bära finansiell risk. *SPFA* efterlyser även, liksom *Riksgäldskontoret*, *Svenska Aktuarienämnden*, *UFL-förbundet* och *Industrins Finansförening*, ett klargörande att begränsningen avseende tillgångar realiserbara i andra valutor än dem som åtagandena är betalbara avser nettot efter valuta-säkring. Vidare understryker *SPFA*, liksom *Försäkringsbolaget Pensionsgaranti*, vikten av att arbetsgivarens möjlighet till återlån av kapital från pensionsstiftelsen mot ställande av säkerhet kvarstår och inte bedöms som ett otillåtet enhandsengagemang. *Svenskt Näringsliv* ifrågasätter den övergripande begränsningsregeln att tillgångarna skall placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen när fråga är om förmånsbestämd försäkring, och menar att detta måste få tolkas så att även försäkringstagarnas intressen tillvaratas.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

I artikel 18 i direktivet föreskrivs att ett tjänstepensionsinstitut skall placera sina tillgångar i enlighet med den övergripande aktsamhetsprincipen. Utifrån denna princip föreskrivs i samma artikel en samling kvalitativa samt ett fåtal kvantitativa placeringsregler. En närmare beskrivning av aktsamhetsprincipen återfinns i avsnitt 6.5.

Tillgångarna skall investeras på det sätt som bäst gagnar medlemmars och förmånstagares intressen. Vid en eventuell intressekonflikt skall placeringarna uteslutande ske i medlemmarnas och förmånstagarnas intressen. Tillgångarna skall vidare placeras på ett sätt som tillförsäkrar säkerhet, kvalitet, likviditet och lönsamhet (god avkastning) för den samlade portföljen.

Ytterligare krav uppställs för tillgångar som skall täcka de tekniska avsättningarna. Tillgångarna skall därvid placeras på ett sätt som är anpassat till de förväntade framtida pensionsförmånernas typ och varaktighet, dvs. i enlighet med den s.k. matchningsprincipen.

Direktivet föreskriver vidare att tillgångarna till övervägande del skall placeras på reglerade marknader, att det skall vara möjligt att placera i derivatinstrument och att tillgångarna skall vara diversifierade på lämpligt sätt. Beträffande det sistnämnda anges särskilt att placeringar i uppdragsgivande företag respektive i företag som ingår i samma grupp som ett uppdragsgivande företag inte får överstiga fem procent respektive tio procent av den samlade portföljen. Vad som förstås med uppdragsgivande företag framgår av artikel 6 (c).

Beträffande de två sistnämnda kraven ges medlemsstaterna dock möjlighet att välja att underlåta att tillämpa dessa på placeringar i

statsobligationer. En medlemsstat har vidare enligt artikel 22.4 möjlighet att skjuta upp tillämpningen av dessa regler till den 23 september 2010.

Tjänstepensionsinstitut får som huvudregel inte ta upp lån eller ställa säkerhet på tredje parts vägnar. Medlemsstaterna får dock tillåta instituten att ta upp lån under en begränsad period, om upplåningen syftar till att tillgodose likviditetsbehov. Medlemsstaterna är enligt direktivet förhindrade att uppställa krav att ett tjänstepensionsinstitut skall placera i särskilda typer av tillgångar. Inte heller får det krävas att ett instituts placeringsbeslut skall vara villkorat av förhandsgodkännande eller systematisk anmälan.

Om det är motiverat av aktsamhetsskäl får medlemsstaterna ställa upp mer detaljerade placeringsregler. I sammanhanget hänvisas till reglerna för livförsäkringsbolag, dvs. de regler som vilar på det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. Om inte aktsamhetsskäl föranleder annat får ett tjänstepensionsinstitut dock inte hindras att placera

- upp till 70 procent av de tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna i aktier eller andra överlåtbara värdepapper som kan jämföras med aktier och företagsobligationer som är föremål för handel på reglerade marknader,
- upp till 30 procent av de tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna i tillgångar denominerade i andra valutor än dem som åtagandena är uttryckta i, eller
- på riskkapitalmarknader.

Medlemsstaterna får dock, särskilt med tanke på institutets åtaganden och om det är motiverat av aktsamhetsskäl, ställa upp striktare placeringsregler i enskilda fall.

Vid gränsöverskridande verksamhet får en värdmedlemsstat kräva att vissa särskilt angivna begränsningsregler skall gälla ett utländskt instituts verksamhet i värdlandet, förutsatt att samma eller strängare regler gäller för hemlandets institut. I sådant fall gäller som begränsning för hur ingripande reglerna får bli att institutet inte får placera mer än

- 30 procent i värdepapper och skuldförbindelser som inte är föremål för handel på reglerade marknader,
- 5 procent respektive 10 procent i värdepapper utgivna av samma emittent respektive samma grupp emittenter med inbördes anknytning,
- 30 procent i tillgångar uttryckta i andra valutor än dem åtagandena är uttryckta i.

Gällande rätt

Placeringsreglerna i FRL har sin grund i EG-rätten. De infördes till största delen som ett led i det svenska genomförandet av den tredje generationens försäkringsdirektiv i svensk rätt (prop. 1994/95:184).

Bestämmelserna om hur skuldtäckningstillgångarna i försäkringsrörelse skall placeras finns i 7 kap. FRL. I 9 a § anges de grundläggande kvalitativa reglerna att skuldtäckningstillgångarna skall placeras på så sätt att lämplig riskspridning nås (diversifiering), tillgångarna motsvarar försäkringsbolagets åtaganden (matchning) samt så att bolagets betal-

ningsberedskap är tillfredsställande och den förväntade avkastningen tillräcklig.

I de därefter följande paragraferna ställs särskilda kvantitativa begränsningar upp såvitt avser godkända tillgångsslag (10 §), placeringar i dotterbolag (10 a §), hur stor andel som får placeras i varje enskilt tillgångsslag (10 b §), hur stor del av skuldtäckningstillgångarna som får härröra från samme utgivare (10 c §), tillgångarnas lokalisering (10 d §) samt tillåten valutarisk (10 e §). För villkorad återbäring och fondförsäkring där försäkringstagarna bär den finansiella risken gäller dock endast en särskild regel om att tillgångarna skall placeras på det sätt som är lämpligt med hänsyn till åtagandets karaktär (13 §).

Utöver placeringsreglerna för skuldtäckningstillgångarna föreskriver den allmänna stabilitetsprincipen i 1 kap. 1 a § FRL att försäkringsrörelse skall bedrivas med en för rörelsens omfattning och beskaffenhet tillfredsställande likviditet och kontroll över placeringsrisker så att åtagandena kan fullgöras. Denna regel träffar allt kapital i ett försäkringsbolag, dvs. inte enbart skuldtäckningstillgångarna. I övrigt finns i det konsoliderade livförsäkringsdirektivets artikel 31.1 ett uttryckligt förbud för medlemsstaterna att införa särskilda placeringsregler avseende de fria tillgångarna.

För understödsföreningarnas del återfinns placeringsreglerna i 24 och 24 a §§ UFL. I 24 § UFL stadgas att ett belopp som täcker summan av dels försäkringsfonder, dels föreningens övriga skulder skall redovisas i vissa slag av tillgångar. Det är i första hand fråga om obligationer, fordringar hos Riksbanken eller annan svensk bank samt fordringar mot säkerhet av panträtt i fast egendom. Bestämmelsen innehåller även vissa regler om hur de tillåtna tillgångsslagen skall värderas. Föreningarna har möjlighet att placera medel motsvarande en femtedel av försäkringsfonden i andra tillgångsslag än vad som räknas upp i 24 §. Placeringen får dock inte göras i aktier eller värdepappersfonder.

Bestämmelserna i 24 § UFL gäller alltså endast för medel som svarar mot försäkringsfonder och de egentliga skulderna. Beträffande övriga medel har föreningarna frihet att själva välja placeringsform. Enligt 11 § andra stycket 13 UFL skall det dock alltid anges i stadgarna hur dessa medel skall placeras.

Enligt 24 a § UFL får en understödsförening efter tillstånd av Finansinspektionen i stället för de ordinarie placeringsreglerna i 24 § UFL tillämpa de placeringsregler som gäller för försäkringsbolagen enligt 7 kap. 9 a–10 g §§ FRL. Avsikten med denna dispensregel är att undvika att understödsföreningarna till följd av de ändringar i FRL som föranleddes av EG-rätten behöver verka under sämre konkurrensförhållanden än försäkringsbolagen (se prop. 1994/95:184 s. 146 f.).

Placeringsreglerna för pensionsstiftelserna finns i 10 a § tryggandelagen. Här föreskrivs att stiftelsens förmögenhet skall vara placerad på ett nöjaktigt sätt samt att stiftelsens medel inte får användas för annat än pensionsstiftelsens ändamål. En pensionsstiftelse får vidare enligt 11 § tryggandelagen inte utan tillsynsmyndighetens godkännande äga aktier i det bolag som grundat stiftelsen eller i ett bolag som ingår i samma koncern. Därutöver har viss praxis samt s.k. normalplaceringsregler utvecklats avseende stiftelsernas placeringar, se avsnitt 4.4.1.

För pensionsstiftelser som hör till ett kreditinstitut – dvs. bank eller kreditmarknadsföretag – finns särskilda bestämmelser om placering i

lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, vilka gäller utöver reglerna i tryggandelagen. I 13 kap. 15 § i den lagen stadgas att det åligger Finansinspektionen att se till att pensionsstiftelsens tillgångar är placerade på ett sätt som bereder skälig säkerhet. Vid den bedömningen skall stiftelsens ändamål beaktas och hänsyn tas till vad som förskrivs i lagen om bank- och finansieringsrörelse om placering av ett kreditinstituts medel.

Livförsäkringsbolag har enligt 5 kap. 1 § FRL möjlighet att ta upp penninglån om upplåningen syftar till att effektivisera kapitalförvaltningen eller om den på annat sätt är motiverad av den bedrivna försäkringsrörelsen, dock under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till rörelsens omfattning och kapitalbasens storlek.

Det saknas för närvarande särskilda låneregler för understödsföreningar och pensionsstiftelser. Frågan om möjligheterna för en pensionsstiftelse att i visst fall ta upp lån har dock behandlats i rättspraxis (se RÅ 1980 2:72).

Skälen för regeringens förslag

Allmänna utgångspunkter

De regler som begränsar hur tillgångarna kan placeras har en avgörande betydelse för ett försäkringsinstituts möjlighet att hantera risk och för vilken avkastning som kan förväntas. Placeringsregler kan delas in i sådana som begränsar vilka tillgångsslag som placeringar får göras i (tillåtna tillgångsslag), hur mycket som får placeras i varje enskilt tillgångsslag (tillgångslimiter) och hur stora placeringar som får ske i en enskild tillgång (enhandsengagemang). Samtliga dessa regler kan vara av antingen kvalitativ eller kvantitativ art.

Som redan har konstaterats (se avsnitt 5.5.1) innebär genomförandet av tjänstepensionsdirektivet ett första steg mot en mer riskrelaterad och processinriktad reglering för alla finansiella företag inom EU. I direktivet förordas i enlighet härmed en kvalitativ reglering byggd på aktsamhetsprincipen, i kombination med ett fåtal kvantitativa placeringsregler. Medlemsstaterna får enligt direktivet införa ytterligare sådana regler. Den nya, kvalitativa regleringsansatsen understryks dock av att direktivet innehåller vissa uttryckliga begränsningar för hur långt medlemsstaterna får gå i den delen.

Tjänstepensionsdirektivet skiljer sig därmed från det kvantitativa synsätt som det konsoliderade livförsäkringsdirektivet i huvudsak ger uttryck för. I livförsäkringsdirektivet är förhållandet mellan kvalitativa och kvantitativa regler snarast det omvända; där uppställs relativt omfattande bestämmelser av detaljkaraktär som komplement till kortfattade kvalitativa bestämmelser. Vidare åläggs medlemsstaterna att införa mer detaljerade bestämmelser. I Sverige har lagstiftaren utnyttjat direktivets möjligheter att ställa upp kvantitativa begränsningsregler avseende skuldtäckningstillgångarna på ett mycket detaljerat sätt. Samtidigt har lagstiftaren understrukit att dessa begränsningar skall betraktas som ett komplement till diversifieringsprincipen (prop. 1994/95:187 s. 181).

Syftet med den omfattande kvantitativa regleringen har varit att skydda försäkringstagarna genom att begränsa risken i försäkringsinstitutens placeringsportföljer. Även tjänstepensionsdirektivet syftar som konstaterats till att skydda försäkringstagarna, men utifrån ett kvalitativt angreppssätt. Placeringsreglerna i det direktivet är ett uttryck för att detaljerade kvantitativa regler inte längre anses utgöra ett effektivt sätt att begränsa risktagandet. I stället uppnås enligt aktsamhetsprincipen en lämplig begränsning av risktagandet mer effektivt genom att regleringen tar sikte på hur och enligt vilka kriterier placeringsbeslut fattas. Eftersom det enskilda försäkringsinstitutets situation måste beaktas utesluts därmed en statisk reglering som ställer upp omfattande generella begränsningar för alla institut under alla ekonomiska förhållanden.

Ett annat problem med ett alltför detaljerat kvantitativt regelverk är att de begränsningsregler som ställs upp riskerar att felaktigt tolkas som den risknivå som lagstiftaren och i förlängningen också tillsynsmyndigheten alltid anser vara acceptabel. Denna del av regelverket riskerar då avleda uppmärksamheten från de centrala kvalitativa bestämmelserna som egentligen utgör kärnan i regleringen. Med en kvalitativ reglering tvingas försäkringsinstituten i stället att själva ta ansvar för att de beslut som tas är väl underbyggda. Begränsningarna för placeringsverksamheten skall därför främst framgå i de placeringsriktlinjer som varje institut skall åläggas att upprätta och följa (se vidare nästa avsnitt).

Mot bakgrund härav och som regeringen konstaterat i avsnitt 6.4 bör Sverige välja att genomföra direktivet utifrån angivna kvalitativa regleringsansats. Detta innebär att placeringsreglerna bör vara av främst kvalitativ karaktär, utom då direktivets krav eller särskilda skäl föranleder annat.

Därmed kan det konstateras att nu gällande placeringsregler i FRL är för detaljerade för att vara förenliga med tjänstepensionsdirektivets bestämmelser. Detta gäller även för placeringsreglerna i UFL. Dessa regler skall därför inte längre gälla för verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring. Regeringens ambition är emellertid att så långt det är möjligt och lämpligt åstadkomma en likformig reglering för all livförsäkringsverksamhet. Vid valet av vilka kvantitativa bestämmelser som bör finnas avseende tjänstepensionsverksamhet måste därför även det intresset beaktas. I sammanhanget beaktar regeringen också de förslag som lämnats av Placeringsutredningen (SOU 2003:84). Den utredningens förslag innebär att de kvantitativa bestämmelserna bör tas bort i den utsträckning som är möjlig enligt det konsoliderade livförsäkringsdirektivet.

För pensionsstiftelsernas del finns i dag väldigt få placeringsregler i lag. När direktivet nu genomförs i svensk rätt kräver därför inte minst skyddet av de personer som omfattas av tryggandet i stiftelsen att regelverket skärps genom mer detaljerade regler. Dessa måste dock även återspegla det faktum att en pensionsstiftelse inte är något försäkringsinstitut och därför utformas på ett delvis annorlunda sätt.

De kvantitativa regler som föreslås i det följande skall ses som absoluta maximigränser. Det skall också poängteras att gränserna inte på något sätt innebär att ett instituts placeringar automatiskt anses vara aktsamma så länge som en begränsning inte överskrids. Placeringarna skall alltid ske i enlighet med de kvalitativa principer som framgår av lag. Då

tillsynen enligt aktsamhetsprincipen skall vara förebyggande och inriktad på de individuella institutens processer för riskhantering skulle en vårdslös tolkning av aktsamhetsprincipen från institutets sida leda till att Finansinspektionen måste ingripa långt innan dessa nivåer blir aktuella.

Vilka tillgångar skall omfattas?

Nästan samtliga tvingande placeringsregler som uppställs i direktivet, kvalitativa såväl som kvantitativa, omfattar tjänstepensionsinstitutens samlade tillgångar, dvs. både skuldtäckningstillgångar och fria tillgångar. Undantaget är att direktivet anger särskilt att skuldtäckningstillgångarna skall placeras med hänsyn till de åtaganden som de avser att täcka. De yttersta begränsningarna i artikel 18.7 gäller bara för det fall att en värmedlemsstat vill utnyttja möjligheten i artikelns första stycke att ställa maximala krav på ett utländskt institut. Vilka tillgångar som här avses anges dock inte. Mot den bakgrunden anser regeringen att medlemsstaterna själva bör få bedöma till vilka tillgångar sådana begränsningar skall relateras. I den delen är det önskvärt att uppnå en likformig reglering för försäkringsbolag och tjänstepensionskassor.

Livförsäkringsbolagen

Som framgår av avsnitt 7.3 har regeringen föreslagit att Sverige skall utnyttja möjligheten att tillämpa direktivets bestämmelser på tillgångar och skulder som hänför sig till livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet. Med sådana tillgångar och skulder skall enligt förslaget avses de försäkringstekniska avsättningarna för tjänstepensionsförsäkringar samt motsvarande skuldtäckningstillgångar. Detta innebär att direktivets bestämmelser om placeringsregler endast kommer att gälla dessa skuldtäckningstillgångar.

Tjänstepensionskassor

I understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkring kommer det inte att krävas någon separation av tillgångar, eftersom samtliga de försäkringar som en sådan förening meddelar skall anses vara tjänstepensionsförsäkring (se avsnitt 8). Detta hindrar dock inte att Sverige väljer att låta en mindre del av tillgångarna omfattas av en placeringsregel, i den mån direktivet tillåter detta. Regeringen anser, av konkurrensskäl, att placeringsreglerna i den mån det är möjligt bör träffa samma tillgångsmassa i tjänstepensionskassorna som i livförsäkringsbolagen, dvs. skuldtäckningstillgångarna.

Detta är dock inte möjligt vad gäller själva aktsamhetsprincipen samt vissa placeringar. Begränsningen i artikel 18.1 (f) avseende placeringar i det uppdragsgivande företaget eller i en grupp till vilken detta företag hör skall nämligen relateras till ett instituts samlade portfölj, vilket för kassornas del avser samtliga tillgångar. *Konkurrensverket* har efterlyst bättre möjligheter att bedöma vilken påverkan denna delvis olikformiga behandling mellan livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor kan komma att leda till ur konkurrenssynpunkt.

Frågan är dock hur stor skillnaden blir i praktiken. Livförsäkringsbolagen har, som framgått av redovisningen av gällande rätt, alltid att beakta stabilitetsprincipen vid placering av de fria tillgångarna. Rege-

ringen instämmer med utredningens bedömning att regeln avseende uppdragsgivande företag under alla omständigheter framstår som mer relevant för tjänstepensionskassor. Till skillnad från de flesta livförsäkringsbolag är understödsföreningarna slutna och har få uppdragsgivande företag. Risken för intressekonflikter bedöms därför i allmänhet vara större i föreningarna än i livförsäkringsbolag, som har ett stort antal företagskunder. Sammanfattningsvis bedömer regeringen därför att konkurrensaspekten inte är särskilt framträdande i dessa fall.

Pensionsstiftelser

Pensionsstiftelserna skall, som konstaterats ovan i avsnitt 11.1, inte omfattas av direktivets regler avseende tekniska avsättningar, skuldtäckning och kapitalkrav. Därav följer att stiftelserna bör omfattas av de tvingande regler som direktivet ställer upp avseende ett instituts samtliga tillgångar, dvs. tillämpningsområdet för aktsamhetsprincipen samt begränsningarna avseende placeringar i uppdragsgivande företag.

Som framgått av beskrivningen av gällande rätt skall pensionsstiftelser som hör till bank och kreditmarknadsföretag i sin placeringsverksamhet följa reglerna i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Dessa regler, som är harmoniserade med EG-rätten, står inte i strid med de placeringsregler som här föreslås gälla för pensionsstiftelser, utan kan ses som kompletterande regler för stiftelser som tryggar pensioner i kreditinstitut.

Konsumentverket har, som tidigare angetts, kritiserat att pensionsstiftelserna inte föreslås omfattas av samma placeringsregler som övriga institut. Regeringen vill i denna del anföra följande.

Som utredningen funnit bör stiftelserna, till skillnad från försäkringsföretagen, inte omfattas av de regler om enhandsengagemang som inte avser uppdragsgivande företag eller av begränsningen avseende innehav i onoterade tillgångar. Anledningen till detta är att begränsningarna för försäkringsföretagens del här är kopplade till skuldtäckningstillgångarna. Eftersom försäkringstagarnas främsta skydd ligger i att de har förmånsrätt till dessa tillgångar (se avsnitt 9.2) finns anledning att införa särskilda skyddsregler i den delen. En pensionsstiftelse bär dock inget pensionsåtagande och har därmed inget motsvarande krav på skuldtäckning. I den del tryggandet i stiftelsen inte fullt ut motsvarar åtagandet hos arbetsgivaren tryggas detta i balansräkningen och ofta genom annan säkerhet, exempelvis kreditförsäkring. I avsaknad av beredningsunderlag är det inte heller möjligt att i detta lagstiftningsärende ta ställning till om de angivna reglerna bör göras tillämpliga på en stiftelses samtliga tillgångar. I den här delen vill regeringen dock erinra om att även Pensionsskatteutredningen (dir. 2004:99) som en del av sitt uppdrag har att se över placeringsreglerna för stiftelser.

Vilka kvalitativa regler bör gälla?

Övergripande regler

Många av de centrala begreppen i artikel 18 sammanfaller med gällande principer i svensk försäkringslagstiftning, såsom grundsatserna att tillgångarna, utifrån försäkringsverksamhetens beskaffenhet, skall vara tillräckligt likvida, lämpligt diversifierade och effektivt förvaltade. Dessa

regler framgår redan i dag av 7 kap. 9 a § FRL, och skall således gälla även för tjänstepensionsförsäkring.

Som ytterligare kvalitativa krav bör det därutöver i FRL anges att placeringarna skall ske utifrån vad som bäst gagnar förmånstagarnas intressen och även i övrigt på ett aktsamt sätt. Kravet på att placeringarna skall ske i förmånstagarnas intresse framgår direkt av direktivet. Syftet med bestämmelsen är att undvika intressekonflikter och detta kan i dag inte anses framgå av svensk lag.

De nya kvalitativa kraven har föreslagits bli gällande för samtliga tillgångar i tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser samt avseende skuldtäckningstillgångar i livförsäkringsbolag. För pensionsstiftelsernas del gäller dock att bedömningen av om kraven är uppfyllda måste ske utifrån det faktum att en stiftelse inte är något försäkringsinstitut. I linje med detta bör även sådana faktorer som *SPFA* har hänvisat till – arbetsgivarens vilja och förmåga att själv bära finansiell risk – kunna tillmätas betydelse.

Svenskt Näringsliv har anfört att villkoret om att placeringarna skall ske i förmånstagarnas intressen måste få tolkas så att vid förmånsbestämd pension även försäkringstagarnas, dvs. arbetsgivarnas, intressen kan tillvaratas. I den delen konstaterar regeringen att ingenting hindrar att även försäkringstagarnas intressen beaktas. Det ligger tvärtom i linje med aktsamhetsprincipens krav på att placeringarna skall anpassas efter hur förhållandet mellan de försäkrade och försäkringstagarna är reglerat i det enskilda fallet. Däremot får kravet anses innebära att förmånstagarnas intressen alltid skall gå före försäkringstagarens i sådana situationer där intressena står mot varandra.

Lämpliga tillgångar

Till skillnad från vad som gäller livförsäkringsrörelse i dag får en uttrycklig katalog över vilka tillgångsslag som skall vara tillåtna varken anses behövlig eller önskvärd avseende tjänstepensionsverksamhet. I stället bör en lämplighetsbedömning göras i det enskilda fallet utifrån tjänstepensionsinstitutets specifika situation.

Visserligen innebär detta att regleringen avseende livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet kommer att avvika från vad som gäller för övrig försäkring. En viss harmonisering mellan dessa båda slags verksamheter kan dock väntas i och med den fortsatta beredningen av Placeringsutredningens förslag omhändertas i den delen. En total harmonisering förhindras dock av de mer detaljerade placeringsreglerna i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet.

Vid bedömningen av om en tillgång är lämplig är det till att börja med viktigt att ta hänsyn till om det är skuldtäckningstillgångarna, de fria tillgångarna eller en pensionsstiftelses tillgångar som berörs. Utgångspunkten för lämplighetsbedömningen bör härefter vara tillgångsslagets avkastning och risk samt, särskilt vad gäller skuldtäckningstillgångar, relationen till de åtaganden som tillgångarna avser att täcka. När det gäller skuldtäckningstillgångarna blir, annorlunda uttryckt, tillgångsslagets matchningsegenskaper central för bedömningen, liksom att en tillfredsställande betalningsberedskap upprätthålls. Exempelvis bör inte en för hög andel av tillgångarna vara utsatt för en valutarisk som inte återspeglas i institutets portfölj av åtaganden.

Tillgångarna skall enligt tjänstepensionsdirektivet till övervägande del placeras på reglerade finansiella marknader. Denna regel gäller för den samlade portföljen och kan motiveras av att onoterade tillgångar inte alltid uppfyller de uppställda kraven om tillfredsställande likviditet och möjlighet till genomlysning. En bedömning måste ske från fall till fall om tillgångens likviditet är tillfredsställande i förhållande till åtagandenas karaktär samt om det är möjligt att värdera tillgången på ett tillförlitligt sätt.

Som redan nämnts skall tillgångarna placeras på ett sätt som bäst gagnar medlemmarnas och förmånstagarnas intressen. Vid eventuella intressekonflikter skall medlemmarnas och förmånstagarnas intressen väga tyngst. Sådana intressekonflikter kan uppstå exempelvis när placeringar sker i uppdragsgivande företag eller om ett tjänstepensionsinstitut ingår i en finansiell koncern och äger aktier och andelar i dotterbolag.

Relationen mellan ett tjänstepensionsinstitut och ett uppdragsgivande företag tas som framgått om hand genom direktivets bestämmelser om att tjänstepensionsinstitut endast tillåts placera en viss andel av de samlade tillgångarna i det uppdragsgivande företaget eller i en grupp företag vari detta företag ingår.

När det gäller aktier och andelar i dotterbolag som främst innehas i organisatoriskt syfte finns i dag inget hinder mot att använda dessa tillgångar för skuldtäckning, inom de ramar som anges i 7 kap. 10 a § FRL. Dessa aktier är dock oftast inte avsedda att avyttras, vilket måste ställas gentemot eventuella vinster av samordningsfördelar som kommer medlemmarna eller förmånstagarna till gagn. När det gäller en bedömning om en sådan tillgång därutöver är lämplig för skuldtäckning måste särskild vikt läggas vid osäkerheten vid tillgångens värde i en insolvenssituation, bland annat med hänsyn till den "smittorisk" som kan finnas inom en finansiell koncern i en krissituation.

Särskilt om derivatinstrument

En annan aspekt som bör tas in i lämplighetsbedömningen är huruvida tillgångsslagets riskegenskaper kan identifieras och ges ett innehåll som motiverar varför tillgången är lämplig att placera i. Denna bedömning blir till exempel avgörande för i vilken utsträckning derivatinstrument bör betraktas som ett lämpligt tillgångsslag.

Derivatinstrument är i dag inte tillåtna som skuldtäckningstillgångar enligt FRL och UFL. Däremot får de fria tillgångarna i ett försäkringsbolag placeras i sådana instrument för att sänka den finansiella risken i och effektivisera förvaltningen av bolagets tillgångar (7 kap. 17 b § FRL). Enligt tjänstepensionsdirektivet skall det däremot vara möjligt att använda derivatinstrument som skuldtäckningstillgång, förutsatt att de bidrar till att minska placeringsriskerna eller att underlätta en effektiv förvaltning av portföljen. De måste då värderas med aktsamhet med beaktande av den underliggande tillgången och tas med i värderingen av institutets tillgångar.

Om derivatinstrument tillåts för skuldtäckning för att sänka den finansiella risken i förvaltningen förbättras möjligheterna för instituten att matcha tillgångarna mot åtagandena, vilket kan bidra till en effektiv portföljförvaltning. Regeringen instämmer därför med utredningens bedömning att optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella

instrument bör få användas för skuldtäckning. Förutsättningen skall dock vara att instrumentet bidrar till att sänka den finansiella risken i verksamheten och till att effektivisera förvaltningen av de tillgångar som hör till denna rörelse.

Vidare kan derivatinstrument förekomma i många olika former och bör inte betraktas som ett homogent tillgångsslag. En förutsättning för att ett sådant instrument skall vara lämpligt som skuldtäckningstillgång bör därför också vara att instrumentet har en ekonomisk innebörd som motsvarar den hos en tillgång som också bedöms som lämplig för skuldtäckning (jfr Ds 1993:57 Placeringsregler för försäkringsbolag, s. 91 ff.). Hänsyn måste också tas till den kreditrisk som uppstår gentemot motparten. I tillsynen över institutet bör därför även ingå att kontrollera att instituten undviker en överdriven riskexponering mot en och samma motpart.

För att understryka att derivatinstrument skall kunna användas vid förvaltning av tjänstepension bör hänvisningar göras från tryggandelagen och UFL till reglerna härom i FRL.

Upplåning och ställande av säkerhet

De gällande begränsningarna i lag för livförsäkringsbolagens upplåning har motiverats av att upplåningen inte får vara av sådan omfattning att gränsen mellan försäkringsverksamhet och annan finansiell affärsrörelse blir otydlig, men framför allt utifrån att åtagandena gentemot försäkringstagarna kan äventyras om upplåning används i spekulativa syften (prop. 1998/99:87 s. 258 ff.). Med hänsyn till tjänstepensionsdirektivets krav måste de nuvarande reglerna om försäkringsbolagens upplåning skärpas. Regeringen anser dock, i likhet med utredningen, att möjligheten att tillåta tjänstepensionsinstitut att ta upp penninglån för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov bör utnyttjas. Institutet kan i vissa situationer undvika onödiga merkostnader genom tillfällig upplåning, vilket ligger i förmånstagarnas intresse.

Livförsäkringsbolagen skall alltså enligt det konsoliderade livförsäkringsdirektivet ha möjlighet att räkna in förlagslån i kapitalbasen. Den möjligheten bör även införas för understödsföreningar som meddelar tjänstepension, se nästa avsnitt.

I fråga om ställande av säkerhet har *Försäkringsförbundet* efterfrågat en närmare analys av om sådana sedvanliga garantier som utnyttjas inom kapitalförvaltning av onoterade tillgångar är oförenliga med direktivets förbud mot att ställa säkerhet på tredje parts vägnar. Det kan i den delen konstateras att direktivets förbud är absolut vad gäller samtliga garantier som är utfästa till förmån för tredje man, oavsett situation. Det bör således i FRL, UFL och tryggandelagen införas bestämmelser som i fråga om verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring förbjuder ställande av säkerhet för tredje man.

Kvantitativa regler

Som konstaterats ovan i avsnittet om allmänna utgångspunkter är regeringens utgångspunkt att på sikt åstadkomma en så likformig reglering som möjligt för tjänstepensionsförsäkring och övrig livförsäkring. Begränsningarna i tjänstepensionsdirektivets artikel 18.7 hindrar inte en

medlemsstat från att införa mer långtgående krav för de egna instituten. Införs sådana krav får de dock inte inkräkta på de gränser som anges i artikel 18.5. Det konsoliderade livförsäkringsdirektivet innehåller å andra sidan ytterligare begränsningar som medlemsstaterna måste beakta avseende övrig livförsäkringsverksamhet.

Vid en jämförelse mellan förslagen från Placeringsutredningen, vars betänkanden också remitterats och som nu bereds inom Regeringskansliet, och Försäkringsföretagsutredningen vad gäller placeringsregler framkommer, förutom vad avser placeringar i uppdragsgivande företag, fyra skillnader, vilka delvis grundas på avvikelser mellan det konsoliderade livförsäkringsdirektivet respektive tjänstepensionsdirektivet.

Den första skillnaden rör begränsningen avseende placeringar i onoterade tillgångar. Här har Placeringsutredningen behållit begränsningen om tio procent, vilken stipuleras av livförsäkringsdirektivet, medan Försäkringsföretagsutredningen mot bakgrund av tjänstepensionsdirektivets mer liberala regler har sträckt sig till 30 procent. En andra skillnad är att Placeringsutredningen inte har kunnat avskaffa begränsningen om tre procent beträffande kontanta medel (i FRL benämnt "kassa") – en regel som följer av det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. Den tredje skillnaden avser möjligheten att hålla tillgångar i utländsk valuta som inte motsvarar den valuta som åtagandena är uttryckta i. I den delen har Försäkringsföretagsutredningen föreslagit en bestämmelse innebärande en begränsning om 30 procent, medan Placeringsutredningen inte har lämnat något förslag. Den begränsning som i dag finns framgår inte av lag utan av en föreskrift från Finansinspektionen. I föreskriften anges en begränsning om 20 procent (FFFS 2001:6), vilken följer av livförsäkringsdirektivet. Som en fjärde skillnad återfinns i Placeringsutredningens förslag ingen motsvarighet till de begränsningar som Försäkringsföretagsutredningen har föreslagit avseende placeringar i uppdragsgivande företag och grupper vari sådana företag ingår. Förslaget grundar sig här på en tvingande bestämmelse i tjänstepensionsdirektivet. Någon motsvarande regel återfinns av naturliga skäl inte i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet, eftersom detta inte specifikt rör tjänstepension.

Placeringar i uppdragsgivande företag

Tjänstepensionsdirektivets begränsningar avseende enhandsengagemang i uppdragsgivande företag (se under bakgrundsavsnittet ovan) är absoluta. Dessa regler måste därför föras in i den svenska lagstiftningen. Som konstaterats ovan kommer begränsningen att gälla för samtliga tillgångar avseende tjänstepensionskassor och stiftelser, medan endast tillgångar som skall täcka försäkringstekniska avsättningar är aktuella för livförsäkringsbolagens del. Möjligheten att undanta statsobligationer bör dock utnyttjas. Givetvis måste även, i enlighet med den övergripande aktsamhetsprincipen, en bedömning av motpartens kreditvärdighet göras även i de fallen.

Som redan konstaterats är det inte aktuellt att införa någon motsvarande regel för övrig livförsäkringsverksamhet.

Övriga regler om enhandsengagemang

De begränsningar för enhandsengagemang som anges i 7 kap. 10 c § FRL motsvaras i princip av tjänstepensionsdirektivets artikel 18.7 (b). I likhet med utredningen, och utifrån intresset att ha så likformig reglering med övrig livförsäkringsrörelse som möjligt, anser regeringen att dessa regler tills vidare bör behållas. Av konkurrensneutralitetsskäl bör de endast omfatta skuldtäckningstillgångarna i tjänstepensionskassor.

Som redan konstaterats bör denna begränsning inte göras tillämplig för pensionsstiftelser.

Även i detta fall bör statsobligationer undantas. Som i övriga fall måste naturligtvis även här en aktsamhetsbedömning göras i fråga om motpartens kreditvärdighet.

Placeringar på icke reglerade marknader

I dag är möjligheten att skuldtäcka med onoterade tillgångar mycket begränsad. Som nämnts ställer det konsoliderade livförsäkringsdirektivet – liksom FRL – upp en begränsning om 10 procent för sådana tillgångar. Utredningen har föreslagit en begränsning om 30 procent, men har samtidigt fört resonemang utifrån att det redan vid ett betydligt mindre innehav vanligen bör ifrågasättas om innehavet är förenligt med aktsamhetsprincipen och övriga kvalitativa placeringsregler i FRL (jfr utredningens betänkande SOU 2004:101, s. 208).

Mot bakgrund av tillgångens särskilt riskfyllda karaktär och utifrån intresset av en likformig reglering för all livförsäkring menar regeringen därför att det finns skäl att sänka den av utredningen föreslagna begränsningen till 10 procent.

För livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna skall begränsningen därvid relateras till skuldtäckningstillgångarna. Som redan framgått skall denna begränsning inte gälla för pensionsstiftelserna.

Kontanta medel

Enligt det konsoliderade livförsäkringsdirektivet och gällande svensk rätt finns som nämnts den begränsningen att tillgångar i kassa (dvs. kontanta medel) får högst uppgå till tre procent av skuldtäckningstillgångarnas värde. Motsvarande regel saknas i tjänstepensionsdirektivet. Utredningen har inte lämnat något förslag i denna del. För att uppnå en likformig reglering anser regeringen dock att detta krav även bör gälla för tjänstepensionsverksamhet. Tjänstepensionsdirektivet utgör inget hinder däremot.

För livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna skall begränsningen relateras till skuldtäckningstillgångarna. Som redan konstaterats skall begränsningen inte gälla avseende pensionstiftelserna.

Valutamatchning

Direktivet tillåter även att medlemsstaterna inför en begränsning med innebörden att instituten får placera högst 30 procent i tillgångar som är realiserbara i andra valutor än dem som åtagandena är betalbara i. Utredningen har föreslagit att en regel med detta innehåll tas in i lagstiftningen. Regeringen anser dock att en begränsning i detta avseende redan i dag framgår av kravet i 7 kap. 10 e § om att tillgångar som används för skuldtäckning skall placeras så att valutakursförluster

begränsas. Enligt bestämmelsen skall vidare regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om högsta tillåtna valutakursrisk. Så har som nämnts skett genom Finansinspektionens föreskrifter FFFS 2001:6.

Regeringen anser att det är lämpligt att valutakursriskerna avseende tjänstepensionsverksamhet lagstiftningstekniskt regleras på samma sätt. Någon särskild regel för tjänstepensionsverksamhet bör därför inte tas in i lag, utan bör i stället meddelas genom föreskrifter. I anledning av vad *SPFA*, *Riksgäldskontoret*, *Svenska Aktuarienämnden*, *UFL-förbundet* och *Industrins Finansförening* har anfört i denna del bör den angivna begränsningen, i enlighet med vad som nu gäller för livförsäkring, avse nettot efter valutasäkring. Någon total likformighet för all livförsäkringsverksamhet beträffande procentsatsen behöver dock inte uppnås, eftersom EG-rätten här skiljer sig åt.

Reglerna om valutamatchning skall även träffa tjänstepensionskassorna och tjänstepensionsverksamheten i livförsäkringsbolagen. Pensionsstiftelserna bör dock inte omfattas av dessa bestämmelser, eftersom sådana institut inte har några egna åtaganden att matcha.

Återlån

SPFA och *Försäkringsbolaget Pensionsgaranti* har särskilt lyft fram den möjlighet till s.k. återlån som i dag finns beträffande kapital i pensionsstiftelser. Enkelt uttryckt innebär återlån att arbetsgivaren får låna medel ur stiftelsen mot ställande av säkerhet. Sådan säkerhet kan utgöras av exempelvis kreditförsäkring i *Försäkringsbolaget Pensionsgaranti*.

Återlån är tillåtna enligt 11 § tryggandelagen, under förutsättning att det ställs betryggande säkerhet för lånen eller tillsynsmyndigheten tillåter det. Visserligen innebär den beskrivna konstruktionen att medel överförs till det uppdragsgivande företaget och att arbetsgivaren betalar ränta på dessa medel. Risk skulle då finnas att de ovan angivna begränsningarna för enhandsengagemang om fem respektive tio procent överskreds. Redan det faktum att det ställs krav på säkerhet talar dock mot en sådan slutsats, särskilt som de angivna begränsningarna syftar till att motverka intressekonflikter. Den överföring som återlånskonstruktionen innebär syftar till att frigöra kapital och inte till att utgöra en placering i egentlig mening, och de personer som tryggas av stiftelsen hamnar inte i ett sämre läge. Snarare gynnas de i slutändan av att arbetsgivaren får bättre möjligheter att driva sin rörelse.

Sammantaget bedömer regeringen därför att återlån inte är ett sådant fall som skulle kunna omfattas av reglerna om enhandsengagemang i uppdragsgivande företag.

Däremot skall det inom ramen för tillsynen bevakas att eventuella återlån inte innebär oacceptabel risk, dvs. att den säkerhet som ställs för återlånet verkligen är tillräcklig. Regeringen föreslår inte i nuläget någon regel om att tillstånd skall krävas för återlån eller att särskild anmälan skall göras i dessa fall. Skulle det visa sig behövt med ett striktare förfarande i framtiden kommer regeringen att återkomma i frågan. Det skall i sammanhanget också nämnas att Pensionsskatteutredningen (dir. 2004:99) också har i uppdrag att se över reglerna avseende samtliga stiftelsers placeringar.

Fondförsäkring och villkorad återbäring

För villkorad återbäring och fondförsäkring där försäkringstagarna bär den finansiella risken gäller i dag, som nämnts, endast en särskild regel om att tillgångarna skall placeras på det sätt som är lämpligt med hänsyn till åtagandets karaktär. I linje med de friare placeringsregler som redan gäller i dag avseende fondförsäkring och villkorad återbäring bör endast direktivets minimiregler genomföras i den delen. För dessa åtaganden skall således de allmänna begränsningarna enligt aktsamhetsprincipen gälla, liksom tillgångsbegränsningarna avseende placeringar i uppdragsgivande företag.

Det kan också tilläggas att det i dessa fall inte finns skäl att särskilt beakta de allmänna kraven om matchning och diversifiering som framgår av 7 kap. 9 a § FRL, och vilka ingår i aktsamhetsprincipen. I dessa fall bär den försäkrade den finansiella risken avseende värdeutvecklingen av vissa, särskilt öronmärkta tillgångar. Det följer därmed av produkternas konstruktion att försäkringsföretaget saknar möjlighet att särskilt beakta krav på matchning, diversifiering och tillfredsställande betalningsberedskap; jfr avsnitt 9.1.

Vissa frågor för tjänstepensionskassor

Eftersom en tjänstepensionskassa nu skall omfattas av i princip samma placeringsregler som ett livförsäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet är det rimligt att även göra de särskilda reglerna i FRL avseende värdering av tillgångar tillämpliga på kassorna.

Vidare bör direktivets förbud mot förhandsgodkännande och systematisk anmälan av placeringsbeslut få till följd att en tjänstepensionskassas stadgar i fortsättningen inte skall ange hur medel skall placeras. Varje stadgeändring måste nämligen enligt nuvarande ordning godkännas av Finansinspektionen innan den får verkställas. Denna regel bör nu i stället ersättas av reglerna om placeringsriktlinjer, vilka behandlas i nästa avsnitt.

Särskilda placeringsregler i annat land inom EES

Som framgått får en värdmedlemsstat enligt direktivets 18.7 vid gränsöverskridande verksamhet kräva att vissa särskilt angivna begränsningsregler skall gälla ett utländskt instituts verksamhet i värdlandet, förutsatt att samma eller strängare regler gäller för hemlandets institut. Direktivet ställer dock, som också konstaterats, upp gränser för hur långt värdmedlemsstaten får gå i dessa fall.

Vid verksamhet i ett annat EES-land kan de svenska instituten således komma att underkastas strängare placeringsregler beträffande verksamheten i det landet. Även detta bör komma till uttryck i lag. Ett förtydligande bör här ske gentemot utredningens förslag för att det klart skall framgå att situationen enbart rör eventuell förekomst av strängare regler i det andra landet. Ett svenskt institut måste naturligtvis alltid tillämpa minst de placeringsregler som gäller enligt svensk rätt.

Huruvida Sverige bör införa motsvarande bestämmelse för de utländska institutens verksamhet här i landet behandlas nedan i avsnitt 12.

Som utredningen konstaterat bedöms de utländska placeringsreglerna inte komma att avvika i sådan mån från de svenska reglerna att det finns skäl att utnyttja möjligheten i direktivets artikel 18.7 att kräva separation av de tillgångar som motsvarar åtagandena i utlandet.

11.5 Riktlinjer för placeringsverksamheten

Regeringens förslag: Tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser skall vara skyldiga att upprätta placeringsriktlinjer. Ansvaret för riktlinjerna skall åvila styrelsen.

Tjänstepensionskassor, pensionsstiftelser samt de livförsäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkring skall lämna in placeringsriktlinjerna till tillsynsmyndigheten senast när de börjar användas och när de ändras. För livförsäkringsbolagen skall riktlinjerna avse bolagets hela verksamhet. Till placeringsriktlinjerna skall fogas en analys av vad riktlinjerna väntas få för konsekvenser för institutet och de ersättningsberättigade.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad riktlinjerna skall innehålla.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag; utredningen föreslår inte att försäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkringar skall lämna in placeringsriktlinjer avseende hela verksamheten till tillsynsmyndigheten.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *SIRP* efterlyser ett klarläggande huruvida de åsyftade placeringsriktlinjerna skall ses som ett dokument som är överordnat nuvarande, mer operativt inriktade, placeringspolicydokument.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Artikel 12 ålägger ett tjänstepensionsinstitut att utarbeta och minst vart tredje år följa upp skriftliga riktlinjer för placeringsverksamheten. Riktlinjerna skall i vart fall innehålla sådana uppgifter som metoder för att mäta placeringsrisker, processer för riskkontroll och den strategiska allokeringen av tillgångar i förhållande till pensionsåtagandenas art och varaktighet. Efter varje väsentlig förändring av placeringspolicyn skall riktlinjerna ofördröjligen ses över.

Gällande rätt

Reglerna om placeringsriktlinjer för försäkringsbolag framgår av 7 kap. 10 g § FRL. I paragrafen stadgas att försäkringsbolag skall upprätta och

följa placeringsriktlinjer och att dessa skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar, med särskild redovisning av principerna för placering av de tillgångar som används för skuldtäckning. Livförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall enligt huvudregeln informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna.

Finansinspektionen har med stöd av bemyndigande utfärdat föreskrifter om försäkringsbolagens informationsskyldighet att under vissa förutsättningar lämna information till livförsäkringstagare, se avsnitt 10.

Tidigare omfattades endast skuldtäckningstillgångarna av reglerna om placeringsriktlinjer. Den 1 juli 2004 ändrades dock angivna regler, varvid placeringsriktlinjerna utvidgades till att omfatta samtliga tillgångar. Ändringen motiverades med att det av stabilitetsskäl och ur tillsynsperspektiv är viktigt med ett styrnings- och kontrollunderlag även för bolagets fria tillgångar (prop. 2003/04:109 s. 49 och bet. 2003/04:FIU26).

Enligt 8 kap. 8 § FRL ankommer det på styrelsen att fastställa placeringsriktlinjerna. Styrelsen ansvarar också för att riktlinjerna följs och skall fortlöpande pröva om de behöver ändras. Finansinspektionen kan med stöd av 19 kap. 3 § FRL begära att få ta del av ett livförsäkringsbolags riktlinjer och har möjlighet att förelägga bolaget att vidta rättelse dels om riktlinjerna inte är tillfredsställande med hänsyn till rörelsens omfattning och beskaffenhet, dels om riktlinjerna överträds. Det finns dock inte något krav på en löpande anmälan av dessa på samma sätt som det finns för de försäkringstekniska riktlinjerna.

Understödsföreningar och pensionsstiftelser omfattas för närvarande inte av några bestämmelser om placeringsriktlinjer.

Skälen för regeringens förslag

Livförsäkringsbolag

En mer kvalitativt inriktad placeringsreglering kommer som framgått att ställa nya krav både på tillsynsmyndigheten och på tjänstepensionsinstituten. Instituten skall själva ha ansvaret för att upprätta metoder för riskhantering och beslutsrutiner som säkerställer att placeringarna sker med iakttagande av de kvalitativa reglerna som anges i lag. Då nuvarande placeringsregler i FRL om tillåtna tillgångsslag och tillgångsbegränsningar enligt regeringens förslag inte kommer att gälla för tjänstepensionsverksamhet blir Finansinspektionens bedömning av om institutens gjort sig skyldiga till regelöverträdelser mer komplex, eftersom varje enskilt instituts situation och förutsättningar måste tas i beaktande.

Övergången mot en mer kvalitativt inriktad, förebyggande reglering och tillsyn förutsätter således att Finansinspektionen får bättre möjlighet att granska institutens metoder och rutiner för att identifiera, mäta och hantera risker i placeringsportföljen i förhållande till åtagandenas typ och varaktighet, bolagets strategi för att upprätthålla skuldtäckningen samt av institutet utformade konsekvensanalyser av placeringsbesluten. Institutens egna placeringsriktlinjer kommer därför att få en central roll i den nya processinriktade tillsynen. *SIRP:s* fråga avseende placeringsriktlinjernas status besvaras således med att det är fråga om det dokument

som ett institut faktiskt använder som grund för sin placeringsstrategi, dvs. det som i dag upprättas enligt reglerna i FRL.

För att underlätta den offentliga tillsynen föreslår regeringen att en anmälningsskyldighet för placeringsriktlinjerna skall införas. Samma regler om inlämnande till Finansinspektionen som gäller för försäkrings-tekniska riktlinjer i livförsäkringsbolagen bör gälla för placeringsriktlinjer. Detta innebär att livförsäkringsbolagen skall lämna in placeringsriktlinjerna för tjänstepensionsverksamheten till Finansinspektionen senast när de börjar användas och när de ändras. Till placeringsriktlinjerna skall fogas en analys av vad riktlinjerna väntas få för konsekvenser för institutet och de ersättningsberättigade. Institutet bör fortsätta se över placeringsriktlinjerna.

Direktivets krav om att placeringsriktlinjerna skall innehålla uppgifter om metoder för att mäta placeringsrisker, processer för riskkontroll och den strategiska allokeringen av tillgångar i förhållande till pensionsåtagandenas art och varaktighet bör tillgodoses genom ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vad placeringsriktlinjerna skall innehålla.

Ett faktum som måste beaktas i sammanhanget är att placeringsriktlinjerna i händelse av en krissituation i bolaget kan behöva ändras med mycket kort varsel. Enligt gällande rätt behövs endast ett styrelsebeslut för att åstadkomma en sådan ändring. Nu föreslås dock att riktlinjerna, tillsammans med en konsekvensanalys, skall ges in till Finansinspektionen. För att tillräcklig flexibilitet skall uppnås i en krissituation bör därför bolagen kunna utforma riktlinjer som även anger hur stora avvikelser i den normala placeringsinriktningen som får ske vid en sådan situation. Därmed skall de nya kraven avseende placeringsriktlinjerna inte riskera att hindra ett snabbt agerande från ett försäkringsbolag i en exceptionell situation.

Eftersom någon separation inte skall ske avseende riskkapitalet i de försäkringsbolag som meddelar både tjänstepensionsförsäkring och annan försäkring krävs att dessa bolag till Finansinspektionen lämnar in placeringsriktlinjer avseende hela den verksamhet som delar det aktuella riskkapitalet. Regeringens förslag går i denna del således något längre än utredningens. I övrigt överensstämmer FRL med tjänstepensionsdirektivets krav.

Tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser

Till följd av direktivets bestämmelser måste krav nu även ställas på tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser att upprätta placeringsriktlinjer. Motsvarande regler som avseende försäkringsbolagen bör därför införas även för dessa institut. Beträffande stiftelserna bör hänsyn till dessa instituts särskilda situation beaktas i de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

11.6 Kapitalkrav

Regeringens förslag: Tjänstepensionskassor skall omfattas av samma regler om kapitalkrav, med undantag av bestämmelserna om garantibelopp, som för närvarande gäller för livförsäkringsbolag.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Enligt artikel 17 skall ett tjänstepensionsinstitut, som står för åtagandet att täcka en biometrisk risk (dvs. risk kopplad till dödsfall, invaliditet och lång levnad) eller garanterar en viss avkastning eller en viss förmånsnivå ständigt, som en buffert, inneha kompletterande tillgångar utöver vad som motsvarar de tekniska avsättningarna. Storleken på de kompletterande tillgångarna skall återspegla typen av risk och tillgångssammansättningen avseende samtliga de pensionsplaner som institutet förvaltar. Vid beräkningen av den lägsta storleken på de kompletterande tillgångarna skall bestämmelserna i artikel 27 och 28 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet användas. Om det är berättigat av aktsamhetsskäl får mera detaljerade föreskrifter fastställas av medlemsstaterna.

Livförsäkringsbolagen omfattas inte av tjänstepensionsdirektivets bestämmelser om lagstadgat kapitalkrav (se artikel 4), då nämnda regler i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet redan gäller för dessa institut.

Enligt artikel 22 i tjänstepensionsdirektivet får en medlemsstat skjuta upp tillämpningen av reglerna om kapitalkrav till den 23 september 2010. Gränsöverskridande verksamhet får dock inte bedrivas av ett institut som inte uppfyller kapitalkraven.

Gällande rätt

Reglerna om konsolideringskrav för livförsäkringsbolagen återfinns i 1 kap. 8 a § samt 7 kap. 22, 23 och 26 §§ FRL.

Enligt 1 kap. 8 a § FRL skall ett försäkringsbolag, utöver tillgångarna som motsvarar de försäkringstekniska avsättningarna, vid varje tidpunkt ha en tillräcklig kapitalbas. Kapitalbasen skall minst uppgå till en nivå som beräknats med utgångspunkt i verksamhetens art och omfattning – den s.k. solvensmarginalen. För livförsäkringsrörelse beräknas solvensmarginalen i allt väsentligt som fyra procent av de försäkringstekniska avsättningarna.

Kapitalbasen får vidare aldrig vara mindre än det s.k. garantibeloppet. Garantibeloppet skall som huvudregel enligt 7 kap. 26 § FRL minst uppgå till ett belopp som motsvarar tre miljoner euro. Finansinspektionen kan dock tillåta att garantibeloppet sätts ned med högst en fjärdedel om det handlar om ett ömsesidigt försäkringsbolag. Om kapitalbasen under-

stiger solvensmarginalen eller garantibeloppet har Finansinspektionen befogenhet att vidta åtgärder.

I 7 kap. 22 § FRL finns bestämmelserna om vilka poster som kapitalbasen i en livförsäkringsrörelse får omfatta. Enligt huvudregeln ingår i kapitalbasen inbetalt aktiekapital eller inbetalt garantikapital, obeskattade reserver samt övrigt eget kapital med avdrag för utdelning. Finansinspektionen har getts möjlighet att låta kapitalbasen omfatta även andra poster. Med stöd av artikel 27 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet har inspektionen därvid medgett att även s.k. förlagslån räknas in i kapitalbasen (FFFS 1998:15). Ett förlagslån är ett lån som, så länge det inte är förfallet, i händelse av likvidation eller konkurs skall betalas först sedan övriga oprioriterade fordringsägare blivit tillgodosedda. Det är således fråga om en efterställd skuld.

Bestämmelserna om hur solvensmarginalen beräknas återfinns i 7 kap. 23 § FRL, vari bl.a. föreskrivs att underlaget för solvensmarginalen utgörs av samtliga försäkringstekniska avsättningar. Solvensmarginalens storlek är beroende av om det är försäkringsbolaget eller den enskilde försäkringstagaren som står den finansiella risken. Bestämmelserna innebär att solvensmarginalen kan sättas lägre i de fall då försäkringstagaren står risken, exempelvis vid fondförsäkring.

I 7 a kap. FRL finns bestämmelser om gruppbaserat kapitalkrav.

Understödsföreningar omfattas för närvarande inte av något kapitalkrav.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna i UFL är inte anpassade till EG-rätten och det saknas därför regler om krav på konsolideringskapital för tjänstepensionskassorna. Regeringen föreslår därför att tjänstepensionskassor skall omfattas av samma regler om kapitalkrav som gäller för livförsäkringsbolag i dag. Bestämmelserna om garantibelopp bör dock, som utredningen funnit, inte gälla för tjänstepensionskassorna. Ett krav om att kapitalbasen minst skall uppgå till ett belopp som inte står i proportion till verksamhetens omfattning skulle vara onödigt betungande för tjänstepensionskassorna, då dessa i regel är mindre institutioner än livförsäkringsbolag sett till förvaltat kapital. I stället får regler i UFL om minsta tillåtna antal medlemmar anses säkerställa att tjänstepensionskassorna inte blir så små att den aktuariella riskspridningen på skuldsidan hotas. Vidare bör tjänstepensionskassorna även omfattas av samma regler om gruppbaserat kapitalkrav som framgår av 7 a kap. FRL.

Det finns risk att de nya reglerna om kapitalkrav inte kommer att kunna uppfyllas direkt av vissa tjänstepensionskassor, varför möjligheten att införa övergångsregler bör utnyttjas. Till detta återkommer regeringen i avsnitt 15.

En särskild fråga bör dock behandlas redan här. Som framgått ovan har Finansinspektionen bemyndigats att, efter ansökan från ett försäkringsbolag, medge att kapitalbasen får bestå av även andra poster än de som räknas upp i lag. Vilka poster som kan bli aktuella framgår av artikel 27 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. Under arbetet med genomförandet av tjänstepensionsdirektivet har fråga uppkommit om även tjänstepensionsinstitut, i Sveriges fall tjänstepensionskassorna, bör omfattas av dessa möjligheter. EG-kommissionens tjänstemän synes inte

anse att så skall vara tillåtet, eftersom den aktuella artikel 17 i tjänstepensionsdirektivet enbart talar om *beräkningen* av buffertkapitalet.

Regeringen ställer sig dock frågande till denna bedömning. Angivna artikel 27 är inte en beräkningsartikel, utan utgör en katalog över tillåtna poster i kapitalbasen. De närmare beräkningsreglerna återfinns i stället i artikel 28. Vidare framgår av stycke 30 i tjänstepensionsdirektivets ingress att minst samma kapitalkrav som för livförsäkringsföretag bör gälla för produkter som liknar dem som erbjuds av sådana företag. Någonting annat förutskickades heller inte under förhandlingarna av direktivet. Det är även svårt att i övrigt finna några sakliga skäl till varför de typer av tjänstepensionsinstitut som berörs skulle behandlas annorlunda än livförsäkringsbolagen i denna del. Tvärtom framstår det som märkligt att tjänstepensionsinstituten på detta sätt skulle ges sämre möjligheter att uppfylla det lagstadgade kapitalkravet.

Sammantaget anser regeringen därför att Finansinspektionen bör ha möjlighet att medge att även tjänstepensionskassor räknar in exempelvis förlagslån i kapitalbasen. Ett sådant bemyndigande bör därför tas in i UFL. Den närmare lämpligheten härav får naturligtvis inspektionen själv bedöma i de enskilda fallen.

Som konstaterats i avsnitt 11.1 skall pensionsstiftelserna inte omfattas av reglerna om kapitalkrav.

Regeringens förslag: För svenska försäkringsbolag skall gälla ett särskilt underrättelse- och anmälningförfarande vid deras verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring i andra EES-länder.

För svenska tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser införs ett förfarande för gränsöverskridande tjänstepensionsverksamhet inom EES motsvarande det som skall gälla för försäkringsbolagen.

För tjänstepensionskassor införs en bestämmelse om att även sådana institut får bedriva tjänstepensionsverksamhet genom sekundäretablering i en annan medlemsstat.

Ett särskilt underrättelse- och anmälningförfarande skall gälla också för EES-försäkringsgivare som avser att meddela tjänstepensionsförsäkringar i Sverige. Utländska institut som, utan att vara EES-försäkringsgivare, omfattas av tjänstepensionsdirektivet skall ha rätt att med stöd av tillstånd eller registrering i hemlandet bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige. För dessa institut skall gälla i huvudsak samma regler som för EES-försäkringsgivare.

Utländska institut som utan att vara EES-försäkringsgivare omfattas av tjänstepensionsdirektivet skall vidare ges rätt att bedriva verksamhet genom sekundäretablering i Sverige. Vissa nya bestämmelser införs avseende Finansinspektionens ingripanden gentemot utländska tjänstepensionsinstitut.

Regeringens bedömning: Något krav på att utländska institut skall följa svenska placeringsregler för sin verksamhet i Sverige skall inte införas.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Regeringens förslag innebär att även tjänstepensionskassor medges rätt till sekundäretablering i en annan medlemsstat, liksom att utländska tjänstepensionsinstitut får motsvarande rätt till sekundäretablering i Sverige. Vidare har vissa förenklingar gjorts i förhållande till utredningens förslag beträffande reglerna för livförsäkringsbolagens sekundäretableringar. Regeringen föreslår även justeringar av Finansinspektionens prövning av underrättelse om verksamhet i ett annat EES-land samt avseende inspektionens möjligheter att ingripa mot utländska tjänstepensionsinstitut.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *Hovrätten för Nedre Norrland* och *Skatteverket* föreslår vissa lagtekniska justeringar beträffande anmälningförfarandet. Skatteverket påpekar vidare utredningens slutsats att de utländska institutens skyldighet att följa svensk social- och arbetsmarknadslagstiftning vid verksamhet här innefattar ett krav att iaktta föreskrifter i svenska kollektivavtal är något förhastad, eftersom dessa avtal främst reglerar avtalsparternas inbördes förhållanden. Därutöver ställer Skatteverket ett antal frågor kring vad den gränsöverskridande verksamheten skulle kunna innebära för svenska pensionsstiftelser och för tillsynen över dem. En ytterligare frågeställning som väckts av Skatteverket är om de underrättelser som instituten skall lämna vid gränsöverskridande verksamhet och sekundäretablering skall avse varje

ny affär som institutet åtar sig eller enbart den första. *SPFA* efterlyser en internationell jämförelse mellan olika tjänstepensionslösningar och i detta sammanhang en belysning av den utökade samverkan som måste ske mellan olika nationella tillsynsmyndigheter, liksom den informationsskyldighet som torde komma att åläggas dessa myndigheter gentemot utländska tjänstepensionsinstitut som avser att etablera sig i det aktuella landet. *Volvoresultats Försäkringsförening* anser att tjänstepensionskassorna av konkurrensskäl gentemot livförsäkringsbolagen måste ha möjlighet att etablera resurser i värdlandet, oavsett om detta kallas sekundäretablering eller något annat.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Artikel 20 slår fast principen om tjänstepensionsinstituts rätt att bedriva gränsöverskridande verksamhet. Direktivet behandlar inte s.k. sekundäretablering, dvs. upprättande av en filial, agentur eller liknande driftställe i ett annat land. Sådan sekundäretableringsrätt tillkommer dock uttryckligen försäkringsbolagen enligt det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. Som kommer att behandlas närmare nedan har det vid kontakter med tjänstemän vid EG-kommission inom ramen för detta lagstiftningsärende framkommit att även de institut som faller direkt under tjänstepensionsdirektivets tillämpningsområde skall ha rätt till sekundäretablering; även om en sådan rätt inte framgår av direktivets lydelse anses den följa av EG-fördragets regler om bl.a. etableringsfrihet (artiklarna 43 till 48).

Medlemsstaterna skall enligt artikel 20.1 tillåta företag som är etablerade inom deras territorier att ge uppdrag åt tjänstepensionsinstitut som är godkända i andra medlemsstater. En medlemsstat skall även tillåta tjänstepensionsinstitut som är godkända inom det egna territoriet att åta sig uppdrag för företag som är etablerade inom andra medlemsstaters territorier.

Ett tjänstepensionsinstitut som önskar åta sig uppdrag för ett företag i ett annat medlemsland måste i enlighet med vad som anges i artikel 9.5 godkännas i förväg av behörig myndighet i hemlandet. I övrigt räcker det emellertid att till den myndigheten göra en anmälan om avsikten att åta sig uppdrag i en annan medlemsstat, se artikel 20.2.

Anmälan skall enligt artikel 20.3 innehålla uppgifter om värdlandet, uppdragsgivaren och de viktigaste särdragen i den aktuella pensionsplanen. Även om det inte framgår uttryckligen av direktivtexten ligger det i sakens natur att en ny anmälan skall göras varje gång ett institut åtar sig ett nytt uppdrag.

När hemlandsmyndigheten har mottagit en anmälan om gränsöverskridande verksamhet skall den inom tre månader vidarebefordra anmälan till värdlandsmyndigheten och informera institutet därom, se artikel 20.4. Detta förutsätter dock att hemlandsmyndigheten inte har skäl att betvivla att institutets administrativa uppbyggnad, dess finansiella ställning eller dess lednings vandel och yrkesmässiga kvalifikationer eller erfarenhet på området är förenliga med den verksamhet som föreslås i värdmedlemsstaten.

Innan tjänstepensionsinstitutet startar sin gränsöverskridande verksamhet skall tillsynsmyndigheten i värdlandet, efter att ha mottagit anmälan enligt artikel 20.3, vid behov inom två månader underrätta hemlandsmyndigheten om gällande krav i social- och arbetsmarknadslagstiftningen samt om regler om placering av tillgångar och om information. Institutet skall få del av de uppgifterna genom hemlandets tillsynsmyndighet, se artikel 20.5.

Föreskrifterna om att värdlandsmyndigheten skall underrätta hemlandsmyndigheten om relevanta bestämmelser i social- och arbetsmarknadslagstiftningen skall ses mot bakgrund av stycke 37 i direktivets ingress. Där anges att ett tjänstepensionsinstituts gränsöverskridande verksamhet bör utövas i överensstämmelse med värdlandets social- och arbetsmarknadslagstiftning i den mån lagstiftningen är relevant för tjänstepensioner, såsom t.ex. avseende definitionen och utbetalningen av pensionsförmåner och villkoren för överföring av pensionsrättigheter. För tjänstepensionsinstitut som vill bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige kommer det t.ex. att bli fråga om att iaktta kollektivavtalens föreskrifter.

Institutet får enligt artikel 20.6 påbörja förvaltningen av pensionsplanen i värdlandet så snart det mottagit underrättelse i enlighet med artikel 20.5. Skulle någon underrättelse inte ha skickats får verksamheten påbörjas efter den tidsfrist som anges i artikel 20.5, dvs. två månader efter att tillsynsmyndigheten i värdlandet mottagit meddelandet om gränsöverskridande verksamhet från hemlandsmyndigheten.

Tjänstepensionsinstitut som bedriver gränsöverskridande verksamhet skall enligt artikel 20.7 omfattas av samma informationskrav som värdlandet har uppställt för de inhemska tjänstepensionsinstituten i enlighet med artikel 11.

Tillsynsmyndigheten i värdmedlemsstaten skall enligt artikel 20.8 underrätta hemlandsmyndigheten om alla väsentliga ändringar av de krav i värdmedlemsstatens social- och arbetsmarknadslagstiftning som är relevanta på tjänstepensionsområdet och som har betydelse för tjänstepensionsinstitut som bedriver verksamhet i värdmedlemsstaten. Hemlandsmyndigheten skall vidare underrättas om sådana ändringar av gällande regler om placering av tillgångar och om information.

Värdlandsmyndighetens löpande tillsyn över det utländska institutet skall enligt artikel 20.9 vara begränsad till verksamhetens förenlighet med värdlandets krav i arbetsmarknads- och sociallagstiftning och med kraven i fråga om information enligt artikel 11. Om oegentligheter upptäcks vid denna tillsyn skall hemlandsmyndigheten underrättas och den myndigheten skall i samordning med värdlandsmyndigheten vidta erforderliga åtgärder mot institutet.

Om institutet ändå inte vidtar rättelse får värdlandsmyndigheten, efter att ha informerat hemlandsmyndigheten, vidta lämpliga åtgärder enligt artikel 20.10. Om det är strikt nödvändigt får värdlandsmyndigheten hindra institutet från att bedriva verksamhet i värdlandet.

I artikel 21.1 anges att medlemsstaternas behöriga myndigheter skall ha ett nära samarbete för att underlätta tillsynen över tjänstepensionsinstitutens verksamhet.

Som konstaterats ger det konsoliderade livförsäkringsdirektivet (artikel 40) livförsäkringsbolag en uttrycklig rätt att inrätta sekundäretableringar

i andra medlemsstater. Dessa regler undantas inte i tjänstepensionsdirektivets artikel 4, och skall således gälla även i de fall bolagen bedriver tjänstepensionsverksamhet. Däremot bör även i dessa fall underrättelsereglerna i artikel 20 i tjänstepensionsdirektivet tillämpas varje gång bolaget åtar sig ett nytt tjänstepensionsuppdrag. För de institut som faller direkt under tjänstepensionsdirektivets tillämpningsområde ställer direktivet som konstaterats inte upp några särskilda regler beträffande inrättandet av sekundäretableringen. Det har framgått vid kontakter med tjänstemän vid EG-kommissionen att medlemsstaterna är fria att införa regler om underrättelse om upprättande av sådan etablering gentemot hemlandsmyndigheten. Däremot finns inget krav på att värdlandsmyndigheten måste underrättas om etableringen. Underrättelseförfarandet i artikel 20 skall dock tillämpas varje gång institutet åtar sig ett uppdrag att förvalta tjänstepension.

Gällande rätt

Regleringen av svenska försäkringsbolags verksamhet i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) finns i 2 a kap. FRL. Regler om verksamhet i andra länder saknas däremot i UFL och tryggandelagen. Utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige regleras i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige (LUFV).

Livförsäkringsbolag

Regler om *sekundäretablering* finns i 2 a kap. 1–3 §§ FRL. I 1 § stadgas att ett försäkringsbolag som avser att upprätta en filial, agentur eller annat liknande driftställe i ett annat EES-land skall underrätta Finansinspektionen.

Finansinspektionen skall enligt 2 § inom tre månader från det att inspektionen har tagit emot en sådan underrättelse meddela den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas om underrättelsen. Detta förutsätter dock att inspektionen inte har skäl att ifrågasätta att bolagets organisation är ändamålsenlig, att den finansiella situationen är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning och att företrädaren för sekundäretableringen har tillräcklig kompetens och erfarenhet och i övrigt är lämpad att leda verksamheten vid sekundäretableringen. Inspektionen skall samtidigt som ett meddelande till den utländska myndigheten lämnas underrätta bolaget. Verksamheten vid sekundäretableringen får inledas två månader efter det att Finansinspektionen lämnat sitt meddelande. Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att upprätta en sekundäretablering inte föreligger, skall inspektionen meddela beslut härom inom tre månader från det att inspektionen tog emot underrättelsen enligt 1 §.

Om förhållandena skulle ändras sedan sekundäretableringen har upprättats, skall försäkringsbolaget enligt 3 § underrätta Finansinspektionen och den utländska behöriga myndigheten minst en månad innan ändringen genomförs.

Bestämmelserna om svenska försäkringsbolags *gränsöverskridande verksamhet* i ett annat land inom EES finns i 2 a kap. 4–6 §§ FRL. Med sådan verksamhet förstås att ett försäkringsbolag från Sverige eller från

en sekundäretablering i ett annat EES-land meddelar försäkringar för risker belägna i eller åtaganden som skall fullgöras i ett tredje EES-land, och detta sker utan förmedling av en sekundäretablering i det landet.

Förutsättningen för att ett svenskt bolag skall få ägna sig åt gränsöverskridande verksamhet är enligt huvudregeln i 4 § första stycket att en underrättelse lämnas till Finansinspektionen.

Finansinspektionen skall enligt 5 § inom en månad från det att den mottagit en underrättelse enligt 4 § meddela tillsynsmyndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen. Inspektionen skall samtidigt underrätta försäkringsbolaget om att meddelandet lämnats. Den gränsöverskridande verksamheten får inledas när Finansinspektionen underrättat bolaget. Finansinspektionen skall vägra att lämna ett meddelande till värdlandsmyndigheten i de fall inspektionen finner att förutsättningar saknas för att bedriva gränsöverskridande verksamhet. Ett sådant beslut skall fattas inom en månad från det att Finansinspektionen tog emot underrättelsen enligt 4 §.

Om något av de förhållanden som har angetts i en tidigare underrättelse skulle ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts skall enligt 6 § bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas.

Regler om tillsyn rörande ett svenskt försäkringsbolags verksamhet i ett annat EES-land finns i 19 kap. FRL. Enligt 1 § andra stycket skall Finansinspektionen i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Om ett försäkringsbolag driver verksamhet i ett annat land inom EES och bolaget inte rättar sig efter Finansinspektionens eller behörig utländsk myndighets anmodan om rättelse, skall inspektionen enligt 11 § femte stycket vidta de åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta överträdelser.

Utländska försäkringsgivare

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. LUFV reglerar EES-försäkringsgivares rätt att driva verksamhet i Sverige samt tillsynen över dem. Med EES-försäkringsgivare förstås utländsk försäkringsgivare vars hemland hör till EES och vars verksamhet inom EES står under finansiell tillsyn endast av den behöriga myndigheten i hemlandet.

En EES-försäkringsgivare, som i sitt hemland har tillstånd att driva försäkringsrörelse, har enligt 2 kap. 1 § LUFV rätt att bedriva verksamhet i Sverige från en sekundäretablering här i landet eller genom gränsöverskridande verksamhet. Verksamhet från en sekundäretablering kan påbörjas två månader efter det att Finansinspektionen underrättats av hemlandsmyndigheten och gränsöverskridande verksamhet så snart hemlandsmyndigheten har underrättat Finansinspektionen.

Enligt 3 kap. 1 § LUFV är det hemlandsmyndigheten som ansvarar för den finansiella tillsynen av EES-försäkringsgivarens verksamhet i Sverige. Den finansiella tillsynen omfattar kontroll av solvens, försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckning. För tillsynen av EES-försäkringsgivarens verksamhet i Sverige i övrigt svarar Finansinspektionen.

Finansinspektionen skall enligt 3 kap. 2 § LUFV, i samarbete med hemlandsmyndigheten, utöva tillsyn över att verksamheten bedrivs i enlighet med LUFV och andra författningar som reglerar försäkrings-

givares näringsverksamhet. Finansinspektionen skall bistå hemlandsmyndigheten med behövliga uppgifter och skall i övrigt ha ett nära samarbete med den myndigheten.

En EES-försäkringsgivare som driver verksamhet här i landet skall till Finansinspektionen lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för tillsynen. Vidare föreligger vid sekundäretablering skyldighet för försäkringsgivaren samt vissa särskilt angivna personer att hålla tillgångar, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning, se 3 kap. 3 och 4 §§ LUFV.

Om en EES-försäkringsgivare överträder LUFV eller meddelade föreskrifter eller på annat sätt visar sig olämplig att driva verksamhet här i landet, får Finansinspektionen enligt 3 kap. 6 § LUFV förelägga försäkringsgivaren att vidta rättelse. Om föreläggandet inte följs skall Finansinspektionen underrätta tillsynsmyndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Om rättelse ändå inte sker, får Finansinspektionen förbjuda försäkringsgivaren att fortsätta med sin marknadsföring och att ingå nya försäkringsavtal avseende åtaganden som skall fullföljas i Sverige. Innan ett förbud meddelas skall tillsynsmyndigheten i försäkringsgivarens hemland underrättas. I brådskande fall kan dock inspektionen besluta om förbud av verksamheten utan att underrättelse skett, liksom förordna ett ombud att på försäkringsgivarens vägnar ta emot stämning och i övrigt företräda försäkringsgivaren såvitt avser redan meddelade försäkringar.

Om tillsynsmyndigheten i EES-försäkringsgivarens hemland inskränker försäkringsgivarens förfoganderätt över sina tillgångar, skall Finansinspektionen enligt 3 kap. 7 § LUFV på begäran av den andra tillsynsmyndigheten vidta motsvarande åtgärder i fråga om de tillgångar som försäkringsgivaren har i Sverige. Om tillsynsmyndigheten i försäkringsgivarens hemland har beslutat att försäkringsgivaren inte får fortsätta sin marknadsföring eller ingå nya försäkringsavtal eller att inskränka försäkringsgivarens rätt att förfoga över sina tillgångar, skall Finansinspektionen biträda hemlandsmyndigheten vid verkställighet av beslutet.

Finansinspektionen skall vidta de åtgärder som behövs för att hindra att en EES-försäkringsgivare fortsätter sin verksamhet eller inleder ny verksamhet här i landet efter att tillsynsmyndigheten i försäkringsgivarens hemland har meddelat beslut om att försäkringsgivaren inte längre får driva verksamhet i Sverige. På begäran av och i samarbete med tillsynsmyndigheten i försäkringsgivarens hemland skall Finansinspektionen förbjuda försäkringsgivaren eller begränsa dennes rätt att förfoga över sina tillgångar, förbjuda fortsatt marknadsföring eller förbjuda försäkringsgivaren att ingå nya försäkringsavtal. I övrigt skall Finansinspektionen vidta de åtgärder som behövs till skydd för de försäkrades intressen. Inspektionen skall också enligt 3 kap. 9 § LUFV biträda hemlandsmyndigheten vid avvecklingen av försäkringsgivarens verksamhet i Sverige.

I 8 kap. 1 a § LUFV finns regler om information som svarar mot bestämmelserna i 1 kap. 1 a § FRL.

10 kap. 3 § LUFV innehåller bestämmelser som ger Finansinspektionen möjlighet att ingripa mot otillåten försäkringsverksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Gränsöverskridande verksamhet

Livförsäkringsbolag

Vad först avser livförsäkringsbolagen framgår som nämnts av bestämmelserna i 2 a kap. FRL att ett sådant institut efter ett visst underrättelse- och anmälningsförfarande får verka gränsöverskridande i andra medlemsstater, om inte Finansinspektionen finner att förutsättningar för sådan verksamhet saknas. Nya regler måste dock införas i FRL avseende det särskilda underrättelseförfarande i artikel 20.2–4 som skall tillämpas när ett livförsäkringsbolag avser att meddela tjänstepensionsförsäkringar genom gränsöverskridande verksamhet. Det skall därvid krävas att bolaget varje gång det åtar sig ett sådant uppdrag skall lämna en särskild underrättelse till Finansinspektionen, med uppgifter om det uppdragsgivande företaget och det huvudsakliga innehållet i pensionsplanen.

Ett vidarebefordrande av en anmälan förutsätter, som nämnts, att Finansinspektionen inte har skäl att betvivla att institutets administrativa uppbyggnad, dess finansiella ställning eller dess lednings yrkesmässiga kvalifikationer eller erfarenhet på området eller lämplighet i övrigt är förenliga med den verksamhet som föreslås i värdmedlemsstaten. Motsvarande förutsättningar skall gälla även för livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet. Här föreslår regeringen således en viss utvidgning i förhållande till utredningens förslag, som innebar att någon förnyad ledningsprövning inte är erforderlig. Som skäl härför anförde utredningen att Finansinspektionen har löpande tillsyn över efterlevnaden av de bestämmelser om ledningsprövning som skall följas när ett institut inrättas (se bl.a. utredningens kommentar till 14 b § UFL). Som konstaterats framgår dock uttryckligen av direktivets artikel 20.4 att en särskild ledningsprövning skall göras för det fall att institutet avser att bedriva verksamhet i ett annat land inom EES. Kravet bör därför framgå av lag.

En annan sak är att den ifrågavarande ledningsprövningen endast skall relateras till utlandsverksamheten. Skulle prövningen utfalla till institutets nackdel i det avseendet innebär detta således inte att ledningen underkänns beträffande övrig verksamhet.

Även direktivets föreskrifter i artikel 20.5 om att hemlandsmyndigheten skall vidarebefordra uppgifter om utländsk rätt till tjänstepensionsinstitutet kräver nya regler med detta innehåll.

Tidsfristerna i artikel 20.6 som anger när ett tjänstepensionsinstitut får inleda förvaltningen av en tjänstepensionsplan, liksom när beslut om eventuellt avslag skall meddelas, kräver också kompletteringar i lagstiftningen.

Det kan anmärkas att direktivet saknar bestämmelser om förfarandet när ett institut avser att ändra sin verksamhet. Eftersom en särskild underrättelse skall lämnas varje gång ett livförsäkringsbolag åtar sig ett nytt uppdrag att meddela tjänstepension bör dock en ändring som innebär att sådan verksamhet skall inledas omfattas av samma regler som när bolaget åtar sig ett nytt uppdrag. Vad gäller ändring av ett uppdrag som redan har inletts anser regeringen, på samma sätt som utredningen, att motsvarande bestämmelserna som vid övrig livförsäkringsverksamhet bör gälla.

Bestämmelserna i artiklarna 20.9 och 20.10 tar huvudsakligen sikte på värdlandsmyndigheten och de uppgifter som ankommer på den myndigheten. Föreskrifterna om att det ankommer på hemlandsmyndigheten att vidta erforderliga åtgärder mot ett institut är redan tillgodosedda genom bestämmelserna i 19 kap. 11 § FRL, med de justeringar som framgår av avsnitt 13.3.

Påbudet i artikel 21.1 om ett nära samarbete mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter svarar mot bestämmelserna i 19 kap. 1 § andra stycket FRL.

Understödsföreningar

Bestämmelser om verksamhet utomlands saknas i UFL. För att uppfylla kraven i artikel 20 om att ett tjänstepensionsinstitut skall tillåtas att bedriva gränsöverskridande verksamhet i andra EES-länder krävs följaktligen nya regler i UFL i den delen. Beträffande underrättelse- och meddelandeförfarandet skall för tjänstepensionskassornas gränsöverskridande verksamhet tillämpas samma regler som uppställs för försäkringsbolagen.

För att tillgodose direktivets krav i fråga om hemlandstillsyn och samarbete med utländsk myndighet krävs därutöver vissa kompletterande regler i UFL för Finansinspektionens tillsynsverksamhet.

Pensionsstiftelser

Inte heller tryggandelagen innehåller några bestämmelser om verksamhet utomlands. För pensionsstiftelserna får därför införas helt nya föreskrifter om gränsöverskridande verksamhet i enlighet med dem som redogjorts för i fråga om livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor.

De kommentarer som *Hovrätten för Nedre Norrland* och *Skatteverket* har lämnat avseende vissa lagtekniska lösningar behandlas i författningskommentaren.

Avseende Skatteverkets särskilda frågor kan följande anmärkas. Direktivet öppnar möjlighet för en pensionsstiftelse att trygga åtaganden i flera medlemsstater. Däremot följer av kravet på att värdlandets social-, arbetsmarknads- och informationsregler skall gälla att institutet kan ha att tillämpa delvis olika regler i de olika länderna. Detta medför att det också kan vara otillåtet med återlån enligt vissa regelverk. En pensionsstiftelse kan inte flytta utom räckhåll för den svenska tillsynen. Detta följer redan av det faktum att en stiftelse inte bedöms kunna inrätta en sekundäretablering (se nedanstående avsnitt om sekundäretablering).

Sekundäretablering

Som framgått innehåller tjänstepensionsdirektivet inga bestämmelser om sekundäretablering. Livförsäkringsbolagen har dock rätt till sådan etablering enligt det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. Bestämmelserna i det sistnämnda direktivet skall således styra inrättandet av sekundäretablering även vad avser fall då livförsäkringsbolaget bedriver tjänstepensionsverksamhet. De särskilda regler härom som utredningen föreslagit, och vilka grundar sig på en analog tillämpning av tjänstepensionsdirektivets artikel 20, blir därför inte erforderliga. Däremot skall, som konstaterats, ett livförsäkringsbolag tillämpa underrättelseförfarandet i

den artikeln varje gång det åtar sig ett nytt uppdrag att förvalta tjänstepension från sekundäretableringen. Regler måste därför införas i den delen, utifrån vad direktivet föreskriver.

Som konstaterats i inledningen till detta avsnitt står det numera klart att också övriga tjänstepensionsinstitut skall ha rätt till sekundäretablering. Därmed ges dessa institut den möjlighet att etablera sig i en annan medlemsstat som *Volvoresultats Försäkringsförening* har efterlyst. För tjänstepensionskassornas del bör det därför införas regler i UFL om ett underrättelseförfarande gentemot Finansinspektionen. Däremot krävs inte, som tidigare konstaterats, att Finansinspektionen i dessa fall underrättar världandsmyndigheten. Så snart tjänstepensionskassan åtar sig ett uppdrag att förvalta tjänstepension skall dock underrättelsereglerna enligt direktivet gälla.

För pensionsstiftelser blir det inte aktuellt att införa några regler om sekundäretablering. Dessa institut utgör en pant och har en associationsrättslig uppbyggnad som inte medger någon möjlighet att starta en filial eller liknande (jfr 18 a § tryggandelagen avseende vilka regler i stiftelselagen som är tillämpliga på pensionsstiftelser).

Utländska tjänstepensionsinstitut

Direktivets bestämmelser i artikel 20.1 om att ett inhemskt företag skall kunna ge uppdrag åt ett tjänstepensionsinstitut som är godkänt i en annan medlemsstat är, till den del även sådana institut kommer att bedriva tjänstepensionsverksamhet här i landet, för EES-försäkringsgivarnas del i huvudsak tillgodosedda genom bestämmelserna i LUFV. För att även andra utländska tjänstepensionsinstitut inom EES skall kunna bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige krävs dock helt nya regler. Dessutom krävs justeringar för att medge att dessa institut får inrätta sekundäretablering här i landet. För att göra det möjligt för de utländska instituten är det därmed nödvändigt att definitioner av dels instituten som sådana, dels de produkter som kan komma i fråga införs i LUFV. Definitionen av tjänstepension bör i den delen anknyta till vad som i direktivets artikel 6 (d) avses med pensionsförmåner.

Direktivets föreskrifter i artikel 20.2 och 20.3 om anmälan och de uppgifter som denna skall innehålla får tillgodoses genom nya bestämmelser med motsvarande innehåll. Bestämmelserna i artikel 20.5 om världandsmyndighetens skyldighet att inom viss tid, vid behov, underrätta hemlandsmyndigheten om tillämpliga regler i världlandet samt de därmed sammanhängande tidsfristerna i 20.6 saknar också motsvarighet i LUFV. Nya bestämmelser bör därför införas.

Föreskrifterna i artikel 20.7 avseende informationskrav tillgodoses av bestämmelserna i 8 kap. 1 a § LUFV. De bestämmelserna överensstämmer med den informationsplikt som åläggs de svenska försäkringsbolagen i 1 kap. 1 a § FRL. Informationskraven för utländska institut måste dock skärpas i enlighet med förslaget till ändring av informationsbestämmelserna i FRL, se avsnitt 10.

Skyldigheten för världandsmyndigheten enligt artikel 20.8 att underrätta hemlandsmyndigheten om ändringar av bl.a. gällande social- och arbetsmarknadslagstiftning föranleder nya bestämmelser i LUFV för Finansinspektionens tillsynsverksamhet.

Kravet i artikel 20.9 om att det ankommer på värdlandsmyndigheten att tillse att utländska institut följer gällande social- och arbetsmarknads- lagstiftning m.m. föranleder vissa kompletteringar. Underrättelse- skyldighet avseende dessa regler i förhållande till hemlandsmyndigheten bör också komma till uttryck i LUFV.

Vad gäller den svenska social- och arbetsmarknadslagstiftningen, och med anledning av *Skatteverkets* kommentar i den delen, bedömer rege- ringen att det främst blir fråga om att instituten skall respektera ingångna kollektivavtal. Dessa avtal drar upp ramarna för hur en mycket stor andel av de svenska tjänstepensionerna skall vara utformade och täcker i all- mänhet hela sektorer och inte enskilda företag. Till skillnad från vad som är fallet i många andra medlemsstater inom EU saknas i princip lagregler på området, eftersom lagstiftaren av tradition har överlåtit till arbets- marknadsparterna att reglera dessa frågor. Begreppen social- och arbets- marknadslagstiftning diskuteras ytterligare i författningskommentaren.

Beträffande föreskrifterna i artikel 20.10 om att värdlandsmyndigheten har en subsidiär rätt att vidta åtgärder samt en skyldighet att bistå hem- landsmyndigheten på vissa angivna sätt anser regeringen att utgångs- punkten bör vara att de befintliga bestämmelserna i 3 kap. LUFV skall gälla för all tjänstepensionsverksamhet. Tjänstepensionsdirektivet näm- ner dock endast ingripanden vid överträdelser av värdlandets social- och arbetsmarknadsrätt vad beträffar andra institut än livförsäkringsbolagen, som i denna del även täcks av det konsoliderade livförsäkringsdirektivets mer detaljerade bestämmelser. Detta innebär att reglerna avseende rät- telse i 3 kap. 6 § LUFV inte kan bli tillämpliga i alla delar för de utländska tjänstepensionsinstituten.

I de delar de aktuella reglerna i LUFV avser åtgärder som den svenska tillsynsmyndigheten skall vidta på begäran av hemlandsmyndigheten (se 7 och 9 §§) bör dock samma regler gälla som för livförsäkringsbolagen, eftersom tjänstepensionsdirektivet vilar på bl.a. principen om hemlands- tillsyn (se avsnitt 5.2 och jfr artikel 21). En justering för livförsäkrings- bolagens del som också är nödvändig är att Finansinspektionens första åtgärd vid överträdelser avseende tjänstepensionsverksamheten skall vara att underrätta hemlandsmyndigheten.

LUFV innehåller som nämnts regler som ålägger Finansinspektionen att samarbeta med utländska behöriga myndigheter. Beträffande *SPFA:s* kommentarer i den delen kan anmärkas att det i tillsynsmyndigheternas kommitté på EU-nivå, CEIOPS, pågår arbete med att ta fram ett s.k. Memorandum of Understanding (se nämnda avsnitt 5.2) för bl.a. hur detta samarbete skall ske

Särskilda placeringsregler för utländska institut?

Under avsnitt 11.4 har konstaterats att direktivets artikel 18.7 medger en värdlandsmedlemsstat att kräva att ett utländskt institut, inom vissa angivna gränser, tillämpar strängare placeringsregler avseende det insti- tutets verksamhet i värdlandet. De svenska institutens skyldighet att i förekommande fall följa de utländska reglerna bör, som angetts, framgå av lag.

Frågan är då om Sverige bör införa en skyldighet för de utländska instituten att följa svenska placeringsregler avseende den verksamhet som sådana institut bedriver här.

Skälet till att den angivna regleringen tillkom i tjänstepensionsdirektivet – vilket var i ett sent skede av rådsförhandlingarna – får främst sökas i en viss ovilja från en del medlemsstaters sida att överge det kvantitativa synsätt som hittills dominerat på bl.a. försäkringsområdet (se avsnitt 6.4). Som framgår av avsnitt 11.4 valde bl.a. Sverige att genomföra EG-rätten på det området på ett mycket detaljerat sätt. Det kan dock noteras att det konsoliderade livförsäkringsdirektivet inte innehåller någon motsvarande möjlighet att underkasta utländska försäkringsbolag strängare, nationella regler.

Som konstaterats i avsnitt 6.4 är utgångspunkten att det svenska genomförandet av direktivet skall ske utifrån en kvalitativ regleringsansats. De kvantitativa begränsningar som ändå valts utgörs för pensionsstiftelsernas del av dem som är obligatoriska enligt direktivet. De ytterligare begränsningarna för tjänstepensionkassor och livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet är avsedda att ansluta till vad som idag gäller för övrig livförsäkringsverksamhet avseende onoterade tillgångar, kontanta medel och enhandsengagemang. Dessa begränsningar är dock inte särskilt ingripande jämfört med vad som gäller för den övriga livförsäkringsverksamheten.

Eftersom det i dag inte finns några särskilda placeringsregler för utländska livförsäkringsbolag och de föreslagna reglerna för de svenska instituten därtill inte bedöms vara särskilt ingripande, anser regeringen därför sammantaget att det saknas skäl att införa någon särskild skyldighet för utländska institut att tillämpa de svenska reglerna.

13 Tillsyn

13.1 Tillsyn över pensionsstiftelser

Regeringens förslag: Finansinspektionen skall utöva tillsyn över att en pensionsstiftelse förvaltas i enlighet med de bestämmelser som är föranledda av tjänstepensionsdirektivet. Övrig tillsyn över pensionsstiftelserna skall alltså länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist svara för.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *Kammarkollegiet* förordar dock att Finansinspektionen ensam ges fullt tillsynsansvar över pensionsstiftelserna, eftersom nackdelarna med en delad tillsyn överväger fördelarna. *Finansinspektionen* motsätter sig å sin sida ett övertagande av tillsynsansvaret över stiftelserna och påpekar särskilt att stiftelsernas karaktär av pant inte motiverar samma tillsynsbehov som kännetecknar annan tjänstepensionsverksamhet. I syfte att höja skyddsnivån för pensionsstiftelserna förordar i stället inspektionen att det införs ett krav på kreditförsäkring i de system där stiftelserna ingår. *SPFA* förordar att länsstyrelserna även fortsättningsvis skall ha det fulla tillsynsansvaret över pensionsstiftelserna. En delad tillsyn kan enligt SPFA leda till oönskad merrapportering och därmed onödiga merkostnader som leder till minskad avkastning för instituten.

Skälen för regeringens förslag : Som anförts tidigare är Finansinspektionen i dag tillsynsmyndighet – behörig myndighet med tjänstepensionsdirektivets terminologi – för både försäkringsbolag och understödsföreningar, medan tillsynsmyndigheten för pensionsstiftelserna utgörs av länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Regeringen har i avsnitt 7.2 föreslagit att pensionsstiftelser som tryggar pensioner till fler än 100 personer skall omfattas av de regler som föranleds av direktivet, liksom de mindre stiftelser som efter anmälan väljer att frivilligt låta sig omfattas.

Detta innebär att de angivna stiftelserna, med de särskilda begränsningar som föranleds av dessa instituts särskilda natur (se bl.a. avsnitt 11.1), på flera områden kommer att ha att tillämpa samma reglering som försäkringsbolag och tjänstepensionskassor. Särskilt med anledning av de nya placeringsreglerna, baserade på aktsamhetsprincipen och med åtföljande krav på placeringsriktlinjer, uppstår frågan om tillsynen av de olika tjänstepensionsinstituten bör samordnas.

En följd av införandet av aktsamhetsprincipen är att nya krav kommer att ställas på tillsynen över institutens placeringsverksamhet. Tolkningen av dagens lagstadgade krav på nöjaktig placering i pensionsstiftelserna och de kvalitativa reglerna i de s.k. normalplaceringsregler som länsstyrelsen utarbetat står visserligen inte nödvändigtvis i strid med aktsamhetsprincipen, men som utredningen har konstaterat är denna nya, EU-harmoniserade regleringsansats mer övergripande.

Vidare är dagens tillsyn av stiftelser i denna del av en mer uppföljande och reaktiv karaktär, även om det pågår ett förändringsarbete hos läns-

styrelserna som syftar till en mer framåtblickande tillsyn. Aktsamhetsprincipen kräver å sin sida att tillsynen skall vara förebyggande och inriktas mera på beslutsprocessen än på resultatet av placeringarna. De av pensionsinstitutet upprättade placeringsriktlinjerna är härvidlag, som framgår av avsnitt 11.5, ett viktigt styrdokument. Länsstyrelsen saknar idag rutiner för att utvärdera och följa upp sådana riktlinjer, eftersom pensionsstiftelserna enligt gällande rätt inte omfattas av några regler i den delen.

Regeringen instämmer därför med utredningens bedömning att särskilt de nya krav på tillsynsmyndigheten som införandet av aktsamhetsprincipen medför motiverar att Finansinspektionen tar över ansvaret för den finansiella tillsynen även för pensionsstiftelser, eftersom tillsyn av sådant slag ligger uppenbart närmare den verksamhet som Finansinspektionen bedriver. Finansinspektionen är redan i dag ansvarig för den finansiella tillsynen över bl.a. försäkringsbolag och understödsföreningar och det framstår därför som naturligt att även låta tillsynsansvaret för pensionsstiftelserna i detta avseende ligga på Finansinspektionen.

De förändrade krav på Finansinspektionen som blir resultatet av regeringens förslag främst vad gäller placeringsverksamheten ligger dessutom i linje med de allmänna utvecklingstendenser som har beskrivits av Utredningen om Finansinspektionens roll och resurser (se SOU 2003:22), och Placeringsutredningen (se SOU 2003:84). För en gemensam finansiell tillsyn av tjänstepensionsinstitut talar därutöver även de effektivitetsvinster som en samordning sannolikt skulle resultera i, samt att tillsynen skulle bli mer enhetlig på detta område.

Regeringen instämmer därmed inte med vad *Finansinspektionen* anfört beträffande tillsynsbehovet över pensionsstiftelserna, även om tillsynen naturligtvis måste anpassas efter de särskilda behov som föranleds av stiftelsernas karaktär av pant. Inte heller anser regeringen att det skulle vara någon lösning att införa ett krav på kreditförsäkring i tryggandelagen. Det saknas underlag för att i detta lagstiftningsärende behandla den frågan, men det bör redan här framhållas att en sådan lösning inte bara skulle riskera att strida mot gällande kollektivavtal, utan också kunna leda till minskade incitament att förvalta stiftelsens kapital på ett effektivt sätt.

Även de nya reglerna för gränsöverskridande verksamhet och sekundäretableringar talar för att en och samma myndighet skall ansvara för den tillsyn som föranleds av de bestämmelser som har sin grund i tjänstepensionsdirektivet och att denna uppgift anförtros Finansinspektionen. Direktivets bestämmelser innebär i den delen, enligt vad som har beskrivits i föregående avsnitt, att ett samarbete skall ske mellan myndigheterna i värdlandet respektive hemlandet och att värdlandsmyndigheten i viss mån svarar för den löpande tillsynen av de utländska institutens verksamhet. Pensionsstiftelser omfattas för närvarande inte av regler om verksamhet utomlands, vilket betyder att länsstyrelsen i sin stiftelse-tillsyn saknar erfarenhet av samarbete med utländska tillsynsmyndigheter, till skillnad från Finansinspektionen som redan i dag har tillsyn över internationellt verksamma institut. Vidare är det av praktiska skäl lämpligt att en utländsk tillsynsmyndighet kan vända sig till samma svenska myndighet vad gäller tillsynen över alla de institut som täcks av direktivet.

Visserligen skulle en överflyttning av delar av tillsynsansvaret för de större pensionsstiftelserna innebära att alla pensionsstiftelser inte kommer att stå under samma tillsyn. Regeringen instämmer emellertid med utredningens bedömning att behovet av en utökad finansiell granskning inte är särskilt påtagligt för de små pensionsstiftelserna, utan att det är de särskilda stiftelserrättsliga frågorna som är mest framträdande för dessa stiftelser. På det området är det länsstyrelserna som till skillnad från Finansinspektionen besitter den särskilda kompetens som krävs.

Vad beträffar de problem som skulle kunna uppstå när antalet som tryggas av en stiftelse fluktuerar kring 100 personer har regeringen i avsnitt 7.2 föreslagit ett särskilt förfarande för att upprätthålla kontinuitet i tillsynen när så krävs. Som anfördes inledningsvis i det avsnittet har *Länsstyrelsen i Stockholm* bedömt att det inte föreligger någon större risk för att pensionsstiftelser skall delas upp i flera mindre stiftelser i syfte att kringgå de nya reglerna.

Mot bakgrund av det anförda anser således regeringen att den tillsyn som har sin grund i tjänstepensionsdirektivets bestämmelser bör vara gemensam avseende pensionsstiftelser och utövas av Finansinspektionen.

Tillsynen av pensionsstiftelsernas verksamhet i andra avseenden, såsom på stiftelserrättsligt område, bör dock även i fortsättningen utövas av länsstyrelsen då Finansinspektionen varken har erfarenhet av eller kompetens för tillsyn på dessa områden. Vad beträffar de problem avseende delad tillsyn som *Kammarkollegiet* och *SPFA* lyft fram kan följande anmärkas. Sedan många år förekommer en sådan dubbel tillsyn för bankernas pensionsstiftelser. Bestämmelserna i 13 kap. 15 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, som överförts från den tidigare bankrörelselagen, innebär nämligen att Finansinspektionen har tillsyn över placeringen av sådana stiftelsers tillgångar, medan tillsynen i övrigt utövas av länsstyrelsen enligt tryggandelagens regler. Den ordningen har visserligen kritiserats (se prop. 1986/87:12 s. 323 f.) men kritiken har inte föranlett lagändring. Därutöver är Finansinspektionen i dag enligt 3 § tryggandelagen ansvarig för att fastställa de försäkrings-tekniska grunderna för beräkning av kapitalvärdet i stiftelser. Som ett ytterligare exempel på delad tillsyn kan nämnas det samarbete som sker mellan Finansinspektionen och Konsumentverket på finansmarknadsområdet.

Länsstyrelsen skall även fortsättningsvis ensam stå för tillsynen av de små pensionsstiftelser som inte tillämpar de bestämmelser som har sin grund i tjänstepensionsdirektivet.

13.2 Uppgifter som skall lämnas till tillsynsmyndigheten

Regeringens förslag: Skyldigheten att till Finansinspektionen lämna handlingar och upplysningar skall i en tjänstepensionskassa omfatta inte bara styrelsen utan också verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning.

Finansinspektionens möjligheter att erhålla uppgifter från en pensionsstiftelse skall motsvara de möjligheter inspektionen skall ha i förhållande till livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar en tjänstepensionskassa och en pensionsstiftelse skall lämna till Finansinspektionen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *SPFA* anför dock att den utökade rapporteringen till tillsynsmyndigheten som föreslås för pensionsstiftelser är onödig och inte tillför något mervärde för pensionsborgenärerna, då stiftelserna definitionsmässigt inte har något pensionsåtagande. Under alla omständigheter bör enligt *SPFA* eventuella förändrade rapporteringskrav utformas med hänsyn till stiftelsernas särställning.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Tillsynsmyndigheten skall enligt artikel 13 ha erforderliga befogenheter och medel för att kunna kräva dels information om alla tjänstepensionsinstitutets affärsangelägenheter, dels inlämnande av alla dess affärshandlingar. Krav härom skall kunna riktas mot institutet, dess styrelse och verkställande direktör och mot andra befattningshavare i ansvarig ställning i institutet. Tillsyn skall vidare kunna utövas över affärsförbindelser mellan tjänstepensionsinstitutet och andra företag eller institut till vilka tjänstepensionsinstitutet överlåtit vissa funktioner, dock under förutsättning att affärsförbindelserna påverkar tjänstepensionsinstitutets finansiella ställning eller är av avgörande betydelse för vad som krävs för att tillsynen skall bli effektiv.

Tillsynsmyndigheten har vidare rätt att regelbundet få tillgång till placeringsriktlinjer, redovisningsmaterial och alla andra handlingar som krävs för tillsynen, såsom interna delårsrapporter, aktuariella värderingar och detaljerade beräkningar, analyser beträffande matchning av tillgångar och skulder, dokumentation som visar att riktlinjerna för placeringsverksamheten följs liksom att inbetalningar har skett planenligt samt revisionsrapporter. Tillsynsmyndigheten skall också ha rätt att utföra inspektioner på plats hos institutet liksom i förekommande fall på de platser där utlokaliserade funktioner utförs.

Artikeln tar sikte enbart på s.k. hemlandstillsyn, dvs. den tillsyn som utförs av myndigheten i landet där institutet erhållit sin auktorisation.

Tillsynen av försäkringsbolagen utövas av Finansinspektionen enligt bestämmelserna i 19 kap. FRL. I 3 § stadgas att det åligger styrelsen, verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i försäkringsbolag att lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar ett försäkringsbolag skall lämna till inspektionen. Om ett försäkringsbolag underlåter att i tid lämna föreskrivna uppgifter får Finansinspektionen enligt 11 f § besluta att bolaget skall betala en förseningsavgift. Kassa, övriga tillgångar, räkenskapsmaterial och andra handlingar skall av bolagets företrädare hållas tillgängliga för granskning enligt 9 §. Skyldigheten enligt 3 och 9 §§ att lämna upplysningar och att hålla tillgångar och handlingar tillgängliga för granskning gäller enligt vad som framgår av 10 § även för företrädare för sidoordnade organ.

Bestämmelser om Finansinspektionens möjligheter att erhålla uppgifter från understödsföreningar finns i 67 och 68 §§ UFL. Det åligger föreningens styrelse att hålla föreningens kassa och övriga tillgångar samt räkenskapsmaterial och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen. Vidare skall styrelsen för varje räkenskapsår till Finansinspektionen insända stämmoprotokoll över beslut i fråga om redovisning samt en verksamhetsberättelse. Det åligger vidare styrelsen att lämna de upplysningar och uppgifter i övrigt rörande föreningen som tillsynsmyndigheten begär. Motsvarande gäller för företrädare för aktiebolag, förening eller annan liknande sammanslutning, vars verksamhet uteslutande har till syfte att biträda en eller flera understödsföreningar vid verksamhetens bedrivande. Om intressegemenskap föreligger mellan en understödsförening å ena sidan och ett aktiebolag, en förening eller annan liknande sammanslutning å andra sidan har Finansinspektionen möjlighet att förelägga företrädare för en sådan sammanslutning att avge särskild redovisning över intressegemenskapen.

Reglerna om tillsyn av pensionsstiftelser finns i 32 § tryggandelagen och i 9 kap. 4–7 §§ stiftelselagen. Enligt de reglerna får tillsynsmyndigheten begära in handlingar eller upplysningar från stiftelsen, kalla till och delta vid sammanträde med stiftelsens styrelse eller förvaltare samt utföra inspektion hos stiftelsen om särskild anledning föreligger. Vid inspektion är stiftelsens styrelse eller förvaltare skyldig att hålla kassa, värdehandlingar och övriga tillgångar samt räkenskapsmaterial och protokoll tillgängliga. Till de uppgifter som pensionsstiftelsen måste lämna till tillsynsmyndigheten hör exempelvis uppgifter om vilka tekniska avsättningar arbetsgivaren, som ju till skillnad mot pensionsstiftelsen bär ansvaret för pensionsutfästelserna, har gjort samt uppgifter om det totala kapitalvärdet av de lämnade utfästelserna. På begäran av tillsynsmyndigheten skall pensionsstiftelsen kunna lämna uppgifter om hur många individer som omfattas av en pensionsplan, till vilka kapitalvärden och av vilka arbetsgivare samt i vilken omfattning som åtagandena är tryggade.

Skälen för regeringens förslag: Direktivets föreskrifter om de uppgifter som skall lämnas till tillsynsmyndigheten är i det närmaste redan uppfyllda i svensk lagstiftning. Vad gäller tjänstepensionskassorna måste

dock Finansinspektionen fortsättningsvis kunna kräva upplysningar och handlingar inte bara av styrelsen utan också av verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning. Kompletteringar bör därför ske i UFL i den delen. Det får vidare anses lämpligt att, i enlighet med vad som föreskrivs i FRL, införa ett bemyndigande i UFL om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar som instituten skall lämna till Finansinspektionen. Likt utredningen anser regeringen att en sådan föreskriftsrätt bör gälla inte bara tjänstepensionskassor utan också sådana understödsföreningar som inte meddelar tjänstepension.

Regeringen har i föregående avsnitt föreslagit att Finansinspektionen skall utöva tillsyn över att vissa pensionsstiftelser förvaltas i enlighet med de bestämmelser som grundas på tjänstepensionsdirektivet. Finansinspektionens möjligheter att erhålla uppgifter från en pensionsstiftelse bör därför motsvara de som inspektionen enligt förslaget skall ha i förhållande till andra tjänstepensionsinstitut. Motsvarande föreskriftsrätt bör därför införas även beträffande stiftelserna. I linje med vad *SPFA* anfört bör de närmare rapporteringskraven genom föreskrifterna kunna utformas med hänsyn till stiftelsernas särdrag.

Den nya tillsynsordningen innebär att viss information, såsom placementsriktlinjer, som stiftelserna i dag lämnar till länsstyrelsen i stället skall lämnas till Finansinspektionen i framtiden. Länsstyrelsen skall dock fortsatt ha möjlighet att kräva in de uppgifter som den behöver i sin stiftelserättsliga tillsyn.

13.3 Tillsynsmyndighetens befogenheter att ingripa

Regeringens förslag: När Finansinspektionen bedömer att försäkrings- tagarnas rättigheter i ett försäkringsbolag hotas får inspektionen besluta att överlåta hela eller delar av driften av bolaget till en särskild företrädare. Beträffande verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får Finansinspektionen även i andra fall då inspektionen bedömer att försäkringstagarnas eller andra ersättningsberättigades intressen hotas besluta om att utse en sådan särskild företrädare. Vidare skall Finansinspektionen kunna begränsa bolagets förfoganderätt eller förbjuda bolaget att förfoga över sina tillgångar i Sverige även i fall då bolaget inte följer gällande bestämmelser om försäkringstekniska avsättningar.

Finansinspektionen får utökade möjligheter att vidta åtgärder mot en tjänstepensionskassa. Inspektionen skall förelägga om åtgärd för rättelse om placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande. Om medlem- marnas rättigheter bedöms hotade skall inspektionen förelägga kassan att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan. Även i dessa fall skall inspektionen ges möjlighet att överlåta hela eller delar av driften av en tjänstepensionskassa till en särskild företrädare, liksom när medlemmarnas intressen i annat fall bedöms hotade. Vidare skall inspektionen vidta åtgärder om reglerna om skuldtäckning och kapitalbas inte efterlevs. Till de åtgärderna hör att begränsa tjänste- pensionskassans förfoganderätt eller förbjuda kassan att förfoga över sina tillgångar i Sverige samt besluta hur försäkringsverksamheten i kassan därefter skall bedrivas.

Finansinspektionen skall även kunna vidta motsvarande åtgärder, med beaktande av stiftelsens särskilda karaktär, för att skydda dem som omfattas av tryggheten i en pensionsstiftelse.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med utredningens förslag. Regeringen föreslår därutöver att Finansinspektionen ges möjlig- het att utse särskild företrädare, liksom ett ytterligare villkor för när inspektionen får begränsa försäkringsgivares förfoganderätt eller för- bjuda deras förfoganderätt över tillgångarna i Sverige.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. PTK ifrågasätter dock utredningens slutsats att ingripanderegler, som hämtats från nuvarande regler i FRL, innebär ett fullt genomförande av direktivets bestämmelser i denna del. Enligt PTK innebär ett införande av aktsamhetsprincipen att tillsyns- myndigheten måste kunna agera snabbt, t.ex. genom att överföra befogenheter att sköta tjänstepensionsverksamheten till särskild före- trädare.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

Artikel 14.1 föreskriver att ett tjänstepensionsinstitut skall ha sunda för- valtnings- och redovisningsmetoder samt tillfredsställande mekanismer för intern kontroll.

Tillsynsmyndigheten skall enligt artikel 14.2 ha befogenhet att mot ett institut och dess företrädare vidta alla de åtgärder som är lämpliga och nödvändiga för att förebygga eller åtgärda varje oegentlighet som kan skada medlemmarnas och förmånstagarnas intressen. Tillsynsmyndigheten skall kunna begränsa eller förbjuda institutets rätt att fritt förfoga över sina tillgångar. Detta gäller särskilt om institutet inte har gjort tillräckliga tekniska avsättningar, om de tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna är otillräckliga eller om institutet inte längre uppfyller lagstadgat kapitalkrav.

För att skydda medlemmarnas och förmånstagarnas intressen får tillsynsmyndigheten i enlighet med artikel 14.3 helt eller delvis överföra befogenheter till en särskild företrädare.

Artikel 14.4 föreskriver att tillsynsmyndigheten vid särskilt allvarliga överträdelser får förbjuda eller begränsa verksamheten i ett institut, såsom t.ex. då institutet inte på ett tillfredsställande sätt kan skydda medlemmarnas och förmånstagarnas intressen, inte längre uppfyller villkoren för att få bedriva verksamhet, allvarligt åsidosätter sina lagstadgade skyldigheter eller, när institutet bedriver gränsöverskridande verksamhet, inte följer värdlandets social- och arbetsmarknadslagstiftning. Beslut om att förbjuda ett institut att utöva sin verksamhet skall grundas på klart angivna skäl och delges institutet.

Tillsynsmyndighetens beslut om sanktioner och andra åtgärder skall enligt artikel 14.5 kunna överklagas till domstol.

Gällande rätt

Livförsäkringsbolag

Finansinspektionens tillsyn har enligt 19 kap. 1 § FRL till syfte att verka för att verksamheten i ett försäkringsbolag bedrivs i enlighet med de författningar som reglerar försäkringsbolagets näringsverksamhet.

Regleringen beträffande tillsynsmyndighetens befogenheter att ingripa mot försäkringsbolag finns i 19 kap. 11–12 §§ FRL. Stora ändringar av dessa bestämmelser gjordes i anledning av EES-avtalet år 1993 och reglerna har även därefter varit föremål för revidering vid flera tillfällen.

Den 1 juli 2004 utvidgades tillsynsmyndighetens sanktionsmöjligheter. Skälet härtill var att det gamla sanktionssystemet hade utsatts för kritik och att det inte ansågs funktionellt. Finansinspektionen ansågs inte ha tillräckliga möjligheter att ingripa på ett ändamålsenligt sätt och bestämmelserna bedömdes inte ge utrymme för nyanserade bedömningar. Syftet med de nya bestämmelserna var att inspektionen skulle ha ett antal åtgärder att tillgå och kunna välja den åtgärd som framstod som mest ändamålsenlig i det enskilda fallet (se prop. 2003/04:109 s. 52 f.).

Finansinspektionen har enligt 19 kap. 11 § första stycket FRL rätt att meddela beslut om anmärkning i fråga om försäkringsbolagets verksamhet som inspektionen anser behövliga. Om det är fråga om mer allvarliga missförhållanden, såsom då en avvikelse har skett från lagstiftningen eller från bolagsordningen, då bolagsordningen, de försäkringstekniska riktlinjerna, beräkningsunderlaget eller placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse eller då försäkringsbeståndet inte är tillräckligt för

erforderlig riskutjämning, skall Finansinspektionen enligt paragrafens andra stycke förelägga bolaget eller styrelsen att vidta rättelse.

I samband med att det s.k. solvenslivdirektivet genomfördes i svensk rätt tillkom 19 kap. 11 § tredje stycket FRL. Där föreskrivs att Finansinspektionen skall förelägga försäkringsbolaget eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan, om inspektionen bedömer att försäkringstagarnas rättigheter hotas. Bestämmelsen ger Finansinspektionen möjlighet att ingripa redan på ett tidigt stadium, eftersom bestämmelsens tillämplighet inte förutsätter att kapitalbasen understiger solvensmarginalen (se prop. 2002/03:94 s. 51 f.).

Om ett försäkringsbolags kapitalbas understiger solvensmarginalen, skall Finansinspektionen förelägga bolaget eller dess styrelse att upprätta en plan för att återställa en tillfredsställande finansiell ställning. Planen skall överlämnas till inspektionen för godkännande. Om kapitalbasen understiger en tredjedel av solvensmarginalen eller garantibeloppet eller om kapitalbasen inte har föreskriven sammansättning, skall bolaget eller styrelsen föreläggas att upprätta och för godkännande överlämna en plan för skyndsamt återställande av kapitalbasen, se 19 kap. 11 § fjärde stycket FRL.

Principen om hemlandstillsyn kommer till uttryck i 11 § femte stycket. Där stadgas att om ett bolag, som driver verksamhet i ett annat land inom EES, inte rättar sig efter Finansinspektionens eller den utländska tillsynsmyndighetens anmodan om rättelse, ankommer det på Finansinspektionen att vidta de åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta överträdelser.

Finansinspektionen får begränsa bolagets förfoganderätt eller förbjuda bolaget att förfoga över sina tillgångar i Sverige om bolaget inte följer gällande bestämmelser om skuldtäckning, bolagets kapitalbas inte uppgår till vissa fastställda nivåer eller det i övrigt bedöms nödvändigt för att skydda de försäkrades intressen vid beslut om förverkande av koncession. Om så sker ankommer det på Finansinspektionen att besluta om den fortsatta driften av verksamheten, se sjunde och åttonde styckena i angivna lagrum.

Bolagets koncession kan enligt nionde stycket förklaras förverkad av Finansinspektionen om bolaget inte längre uppfyller kraven för koncession, inte inom angiven tid har vidtagit åtgärder för att återställa bolagets kapitalbas eller en tillfredsställande finansiell ställning enligt en av inspektionen godkänd plan eller i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten. Som alternativ till förverkande kan Finansinspektionen meddela varning om det bedöms som tillräckligt. Omständigheter som kan göra att varning framstår som en tillräcklig åtgärd kan exempelvis vara att bolaget inte kan befaras upprepa överträdelser.

Finansinspektionen har enligt 19 kap. 11 b § FRL möjlighet att underlåta att ingripa enligt 11 § om överträdelserna är ringa eller ursäktlig eller om bolaget gör rättelse. Vidare behöver något ingripande inte ske om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot bolaget och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

Enligt 19 kap. 11 c § FRL skall Finansinspektionen under vissa förutsättningar förverka ett försäkringsbolags koncession om någon av bola-

gets ledande befattningshavare inte uppfyller de krav på ledningen som uppställs i FRL. Som ett alternativ till förverkande av koncessionen har Finansinspektionen getts behörighet att avsätta en styrelseledamot eller verkställande direktör. Avsikten är att det alternativet skall väljas i de fall det finns brister i ledningen i ett i övrigt väl fungerande bolag.

I samband med att Finansinspektionen meddelar beslut om anmärkning eller varning, får inspektionen enligt 19 kap. 11 d § FRL även ålägga bolaget en straffavgift.

Regler om överklagande av Finansinspektionens beslut finns i 19 kap. 13 § FRL. Överklagande sker hos länsrätten eller i vissa fall, såsom vid överklagande av beslut angående tillstånd för verksamhet i ett annat EES-land, hos kammarrätten.

Understödsföreningar

Bestämmelser om tillsynsmyndighetens möjligheter till ingripande mot tjänstepensionskassor finns i första hand i 71 § UFL.

I 71 § UFL föreskrivs att Finansinspektionen kan meddela de erinringar avseende understödsföreningens verksamhet som inspektionen finner påkallade. Finansinspektionen skall förelägga en understödsförening att vidta rättelse, om avvikelse har skett från stadgar, lag eller andra bestämmelser för verksamheten, om föreningens stadgar inte längre uppfyller de allmänna kraven för en understödsförening, om föreningens tillgångar inte är tillräckliga för att trygga försäkringsutfästelserna eller om annan allvarlig anmärkning kan riktas mot föreningens verksamhet. Om rättelse inte sker kan tillsynsmyndigheten ansöka om att understödsföreningen skall träda i likvidation.

Om en understödsförening har trätt i likvidation kan Finansinspektionen enligt 72 § UFL förordna likvidator att tillsammans med övriga likvidatorer verkställa likvidationen. Under likvidationen har inspektionen samma befogenheter beträffande likvidatorerna som i fråga om styrelsen.

Finansinspektionen har vidare enligt 74 § UFL möjlighet att vitesförelägga styrelsen att fullgöra sina lagstadgade skyldigheter, såsom att årligen till inspektionen sända in stämmoprotokoll och därmed tillhörande handlingar, liksom att hos inspektionen göra behöriga anmälningar för registrering.

Enligt 75 § UFL överklagas Finansinspektionens beslut att vägra registrering av en understödsförening hos kammarrätten, medan inspektionens övriga beslut överklagas hos länsrätten.

Pensionsstiftelser

Bestämmelserna om tillsyn över pensionsstiftelser finns dels i tryggandelagen, dels i stiftelselagen (1994:1220). Tillsynsmyndigheten, dvs. länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist, skall enligt 32 § tryggandelagen ingripa om det kan antas att en pensionsstiftelse inte förvaltas i enlighet med stiftelsens gällande föreskrifter eller enligt tryggandelagen. Vid tillsynen över pensionsstiftelser skall enligt 32 § tredje stycket tryggandelagen i övrigt reglerna i 9 kap. 4 och 5 §§, 6 § tredje stycket och 7 § stiftelselagen tillämpas. Av intresse i detta sammanhang är bestämmelserna i 5 och 6 §§.

Enligt 9 kap. 5 § stiftelselagen kan tillsynsmyndigheten skilja en styrelseledamot och en förvaltare från uppdraget om de på vissa angivna grunder är obehöriga. Tillsynsmyndigheten har vidare möjlighet att förelägga en eller flera styrelseledamöter eller förvaltaren att fullgöra sina ålägganden och förbjuda dem att verkställa ett beslut. Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Om tillsynsmyndigheten har väckt talan om entledigande av en styrelseledamot eller av förvaltaren, får myndigheten besluta om intermistiskt entledigande för tiden till dess att domstolen slutligt har prövat saken eller bestämt annorlunda, se 9 kap. 6 § tredje stycket stiftelselagen.

Bestämmelser om överklagande finns i 33 § tryggandelagen. Enligt de bestämmelserna, som hänvisar till stiftelselagen, överklagas tillsynsmyndighetens beslut i regel hos allmän förvaltningsdomstol.

Skälen för regeringens förslag

Sunda förvaltnings- och redovisningsmekanismer m.m.

Direktivets föreskrifter i artikel 14.1 om att ett tjänstepensionsinstitut skall ha sunda förvaltnings- och redovisningsmetoder samt tillfredsställande mekanismer för intern kontroll tar främst sikte på redovisningsfrågor. Som framgår av avsnitt 14.1 omfattas både försäkringsbolag och understödsföreningar av lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL) och av närmare föreskrifter från Finansinspektionen. Det kan i sammanhanget också framhållas att Finansinspektionen har utfärdat allmänna råd om styrning och kontroll av finansiella företag (FFFS 2005:1). Angivna bestämmelser och råd, i förening med gällande regler om revision, får därför anses tillgodose kravet i artikel 14.1 såvitt avser försäkringsföretagen.

Bestämmelser om årsredovisning finns för pensionsstiftelserna i årsredovisningslagen (1995:1554). Också de bestämmelserna jämte reglerna om revision måste anses tillräckliga för att uppfylla direktivets här behandlade krav.

Befogenheter att ingripa

En stor del av de bestämmelser om tillsynsmyndighetens ingripandemöjligheter som anges i artiklarna 14.2–14.4 kan i dag redan anses uppfyllda för försäkringsbolagens del genom de ovan angivna bestämmelserna i 19 kap. 11 § FRL. Införandet av aktsamhetsprincipen innebär dock att nya krav kommer att ställas på Finansinspektionen. Vidare får direktivet i denna del läsas så att medlemsstaterna är skyldiga att i den nationella lagstiftningen ge tillsynsmyndigheten minst de möjligheter som anges där. Enligt mönster i direktivets artikel 4.2 (a) bör därför bestämmelsen i 19 kap. 11 § sjunde stycket om när inspektionen får begränsa bolagets förfoganderätt eller förbjuda bolaget att förfoga över sina tillgångar i Sverige kompletteras med att så också får ske om bolaget inte har gjort tillräckliga försäkringstekniska avsättningar.

Vidare måste, som *PTK* pekat på, Finansinspektionen ges möjlighet att överlåta befogenheter i driften av ett livförsäkringsbolag till en särskild företrädare, eftersom en uttrycklig bestämmelse med den innebörden finns i artikel 14.3. En sådan regel bör i FRL kunna anknytas till bestämmelsen i 19 kap. 11 § andra stycket, dvs. att det skall vara möjligt att utse en särskild företrädare när försäkringstagarnas rättigheter hotas.

Vad som utgör en försäkringstagares rättigheter har regeringen tidigare konstaterat vara främst knutet till försäkringsbolagets stabilitet, dvs. att ingångna försäkringsavtal fullföljs mot dem som rörelsereglerna i första hand avser att skydda, dvs. direktförsäkringstagare och andra ersättningsberättigade med behov av skydd (se prop. 2002/03:94 s. 63). I båda de angivna fallen bedömer regeringen att bestämmelserna bör omfatta all livförsäkringsverksamhet, dvs. inte enbart tjänstepensionsverksamhet, eftersom somliga bolag inte bara kommer att driva båda typerna av verksamhet i samma bolag utan också ha ett gemensamt riskkapital för de olika verksamhetsgrenarna (se avsnitt 9.1). Även om skyddsintresset vanligen bör vara högre inom livförsäkring anser regeringen vidare att vikten av motsvarande ingripandemöjligheter för livförsäkring och skadeförsäkring motiverar att även skadeförsäkringsbolag omfattas av den föreslagna regeln.

Direktivets ingripanderegeln i denna del får dock anses gå något längre än till att enbart syfta till hot mot försäkringsbolagets stabilitet. Som framgår av direktivets artikel 18.1 (a) skall ett tjänstepensionsinstituts tillgångar placeras på det sätt som bäst gagnar medlemmarnas och förmånstagarnas intressen. Den i direktivet stipulerade ingripandemöjligheten bör därmed också kunna anknytas till bl.a. bolagets placeringsstrategi. För att direktivets krav i denna del skall vara uppfyllda bör Finansinspektionen därför ges möjlighet att utse särskild företrädare även i andra fall då inspektionen bedömer att de ersättningsberättigades intressen hotas. Finansinspektionen bör därmed kunna ingripa om institutet placerar tillgångarna på ett sätt som väsentligt avviker från vad som kan antas bäst gagna den skyddsvärda kretsens intresse av exempelvis en god avkastning för den samlade portföljen.

Direktivet ställer dock inte upp något krav på att andra än medlemmar och förmånstagare skall omfattas av nämnda regel. Arbetsgivarna är vanligen försäkringstagare och därmed inte själva ersättningsberättigade. De kommer således att falla utanför regelns tillämpningsområde. Som framgått ovan i avsnitt 11.4 bör dock även arbetsgivarnas intressen kunna beaktas inom ramen för tillsynen över att försäkringsbolagen följer aktsamhetsprincipen i sin tillgångsplacering.

Beträffande direktivets villkor för när tillsynsmyndigheten skall få förbjuda eller begränsa ett instituts verksamhet (se artikel 14.4) bedömer regeringen att de villkoren är uppfyllda genom 19 kap. 11 § åttonde stycket 3 FRL, där det anges att en koncession kan förklaras förverkad om bolaget ”i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten”. Det skall här också påpekas att livförsäkringsbolagen sedan den 1 juli 2004 är skyldiga att upprätta särskilda riktlinjer för hantering av intressekonflikter, se 8 kap. 8 § FRL.

Bestämmelserna i UFL är otillräckliga för att motsvara direktivets föreskrifter om en tillsynsmyndighets befogenheter. I den lagen saknas i dag exempelvis bestämmelser om möjligheter att begränsa förfogande-

rätten eller förbjuda föreningen att förfoga över sina tillgångar. En anpassning till direktivet i den delen måste således ske. Utredningen har angett som en lämplig avgränsning att de regler i FRL som är föranledda av direktiven på livförsäkringsområdet bör gälla även avseende tjänstepensionskassorna och regeringen delar denna bedömning.

Följaktligen skall Finansinspektionen kunna förelägga om åtgärd för rättelse om placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande. Vidare skall inspektionen, om medlemmarnas rättigheter bedöms hotade, förelägga en tjänstepensionskassa att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan. Även här bör bestämmelsen kompletteras med en särskild möjlighet för inspektionen att utse en särskild företrädare. Vidare skall inspektionen kunna vidta samma åtgärder mot tjänstepensionskassorna som mot försäkringsbolagen om reglerna om skuldtäckning, avsättningar och kapitalbas inte efterlevs. Möjligheterna i artikel 14.4 att förbjuda eller begränsa institutets verksamhet motsvaras redan i dag av bestämmelserna i 71 § tredje stycket UFL om inspektionens möjligheter att ansöka om att en understödsförening skall förklaras skyldig att träda i likvidation. Bestämmelser med sådant innehåll bör föras in i UFL.

Inte heller gällande bestämmelser om tillsyn av pensionsstiftelser är tillräckliga för att direktivets föreskrifter i artikel 14.2–14.4 skall kunna anses uppfyllda. Regeringen föreslår att Finansinspektionen skall kunna vidta motsvarande åtgärder som mot en tjänstepensionskassa för att skydda dem som omfattas av tryggheten i en pensionsstiftelse. Stiftelsernas speciella förhållandena kräver dock viss anpassning av bestämmelserna, vilket behandlas i författningskommentaren. Det kan exempelvis inte ställas krav på en stiftelse att upprätta en finansiell saneringsplan, eftersom den inte bär några egna åtaganden. Däremot bör Finansinspektionen även i dessa fall ha möjlighet att utse särskild företrädare för det fall att tryggade personers intresse av god avkastning träds förnär. Eftersom pensionsstiftelsen är en pant bedöms dock inte motsvarande skyddsbehov föreligga för arbetsgivaren i dessa fall.

Bestämmelserna i artikel 14.4 andra stycket om att tillsynsmyndighetens beslut om att förbjuda ett institut att utöva sin verksamhet skall grundas på klart angivna skäl och delges institutet är redan tillgodosedda genom regleringen i förvaltningslagen (1986:223). Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall enligt huvudregeln i 20 § förvaltningslagen innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Med begreppet enskild avses inte enbart enskilda individer utan även företag, organisationer och andra privaträttsliga subjekt. En part skall enligt 21 § förvaltningslagen underrättas om innehållet i ett här aktuellt beslut.

Erforderliga möjligheter för alla tjänstepensionsinstitut att överklaga tillsynsmyndighetens beslut finns redan i gällande rätt, se 19 kap. 13 § FRL, 75 § UFL och 33 § tryggandelagen. Överklagande av beslut som gäller tillstånd till gränsöverskridande verksamhet bör kunna överklagas direkt till kammarrätten. En sådan överklagandeordning gäller redan för försäkringsbolagen.

14 Vissa övriga frågor

14.1 Redovisning

Regeringens bedömning: Svensk lagstiftning uppfyller redan tjänstepensionsdirektivets krav avseende årsbokslut och förvaltningsberättelser.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans kommenterar utredningens bedömning.

Bakgrund

Tjänstepensionsdirektivet

I artikel 10 stadgas att tjänstepensionsinstitut skall upprätta årsbokslut och förvaltningsberättelser, där hänsyn tas till varje pensionsplan som institutet hanterar och, vid behov, årsbokslut och förvaltningsberättelser för varje pensionsplan. Årsboksluten och förvaltningsberättelserna skall ge en rättvisande och korrekt bild av institutets tillgångar, skulder och finansiella ställning. Uppgifterna däri skall vara konsekventa, uttömmande och sakligt presenterade samt godkända av auktoriserade personer i enlighet med nationell lagstiftning.

Gällande rätt

Av 1 kap. 1 § lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL) framgår att lagen är tillämplig på försäkringsföretag samt att med försäkringsföretag avses där försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag som omfattas av FRL samt understödsföreningar som omfattas av UFL. I ÅRFL hänvisas till åtskilliga bestämmelser i årsredovisningslagen (1995:1554), ÅRL. Detta gäller bl.a. bestämmelserna om årsredovisningens delar, om överskådlighet och god redovisningssed och om rättvisande bild samt om förvaltningsberättelsens innehåll.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen, får enligt 1 kap. 4 § ÅRFL meddela närmare föreskrifter om bl.a. årsredovisning i försäkringsföretag som omfattas av ÅRFL. I FFFS 2003:13 ges föreskrifter och allmänna råd från Finansinspektionen om årsredovisning i försäkringsföretag. Föreskrifterna är tillämpliga på både försäkringsbolag och understödsföreningar och reglerar hur årsredovisning skall upprättas av försäkringsföretagen. Föreskrifterna ändrades den 1 maj 2004 (FFFS 2004:5).

Särskilda regler om revision framgår av 10 kap. FRL. Reglerna står i nära överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen (1975:1385).

I 29 § UFL stadgas att bestämmelserna i ÅRFL skall tillämpas på understödsföreningarna. I 31–32 a §§ UFL finns bestämmelser om revision och de krav som ställs på den revisor som skall granska en

understödsförenings räkenskaper. Hänvisning görs i lagtexten till vissa bestämmelser i den numera upphävda lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, vilken som framgått av föregående avsnitt är tillämplig för understödsföreningar.

I 17 a § tryggandelagen anges att bestämmelser om redovisning för en pensionsstiftelse finns i ÅRL. Revisor utses enligt 17 b § tryggandelagen av arbetsgivaren, om stadgarna inte säger något annat.

Föreskrifter om normgivningsbemyndigande saknas i ÅRL, eftersom kompletterande normgivning bör grundas framför allt på normgivande organs uttalanden (se prop. 1998/99:130 s. 181 ff).

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen bedömer, liksom utredningen, att direktivets allmänt hållna bestämmelser om årsbokslut och förvaltningsberättelser överensstämmer med svensk lagstiftning. Ett krav om att hänsyn skall tas till varje pensionsplan som institutet hanterar uttrycks visserligen inte i nuvarande lag, men redovisningslagstiftningens regler om årsredovisning och förvaltningsberättelse får ändå anses rymma ett sådant krav.

Det saknas vidare skäl att införa ett särskilt, generellt krav på att separat årsbokslut och förvaltningsberättelse skall upprättas för varje pensionsplan. Hur detta skall bedömas mot bakgrund av direktivets informationsbestämmelser behandlas ovan i avsnitt 10.

14.2 Förvaltning och förvaring

Regeringens bedömning: Svensk lagstiftning uppfyller redan tjänstepensionsdirektivets krav i fråga om rätten att anlita kapitalförvaltare och förvaringsinstitut.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans kommenterar utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 19 tillförsäkras tjänstepensionsinstitutet rätten att anlita i annan medlemsstat etablerade och auktoriserade kapitalförvaltare eller förvaringsinstitut. En medlemsstat har enligt artikeln vidare rätt att föreskriva skyldighet att anlita förvaringsinstitut.

Redan nuvarande svenska lagstiftning möjliggör att auktoriserade kapitalförvaltare eller förvaringsinstitut från en annan medlemsstat anlitas av ett tjänstepensionsinstitut.

Krav på anlitan av förvaringsinstitut saknas i svensk rätt för försäkringsbolag, tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser och någon ny bestämmelse därom synes inte erforderlig. Direktivets här behandlade bestämmelser föranleder alltså inte några ändringar av den svenska lagstiftningen.

Regeringens förslag: Lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 2006.

En tjänstepensionskassa som vid ikraftträdandet inte uppfyller kapitalkravsreglerna behöver inte tillämpa dessa före år 2008. För rätt att bedriva verksamhet i ett annat land inom EES måste dock reglerna vara uppfyllda.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att de nya reglerna skall träda i kraft den 1 september 2005 men att livförsäkringsbolagen skall ha möjlighet att under viss tid själva välja om de vill omfattas av de nya bestämmelserna. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller kommenterar det inte särskilt. *Finansinspektionen* föreslår dock att ikraftträdandet skjuts fram till den 1 januari 2006 för att medge anpassning av dels tillsynen, dels övergången till aktsamhetsprincipen för främst små understödsföreningar. *Skatteverket* anser att de skatterättsliga konsekvenserna av förslaget måste utredas innan direktivets regler kan börja tillämpas. *SPFA* anför att de omfattande förändringar som har föreslagits för pensionsstiftelserna utgör skäl för att senarelägga ikraftträdandet. Även *FSO* efterlyser övergångslösningar för att motverka en obalans på obligationsmarknaden och efterföljande risk för solvensproblem för många marknadsaktörer.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 22.1 skall medlemsstaterna genomföra tjänstepensionsdirektivets regler i den nationella lagstiftningen senast den 23 september 2005. Medlemsstaterna får dock enligt artikel 22.3 skjuta upp tillämpningen såvitt avser reglerna om kapitalkrav i artikel 17.1 och 17.2 till den 23 september 2010 för de institut som vid ikraftträdandet inte uppfyller sagda kapitalkrav. Samma möjlighet ges i artikel 22.4 avseende bestämmelserna om enhandsengagemang i uppdragsgivande företag i artikel 18.1 (f). I båda fallen gäller dock att tjänstepensionsinstitutet inte får bedriva gränsöverskridande verksamhet förrän dessa krav är uppfyllda.

Beträffande valmöjligheten för medlemsstaterna i artikel 4 att låta direktivets regler omfatta även livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet anges ingen särskild tidpunkt när möjligheten senast måste utnyttjas. Medlemsstaterna är därför fria att avvakta i den delen.

Som framgått finns det beträffande huvuddelen av direktivets regler inga möjligheter att skjuta upp tidpunkten för ikraftträdandet. Det finns således inte några möjligheter enligt EG-rätten att tillmötesgå önskemålen från remissinstanserna i den delen.

Beträffande möjligheterna att utnyttja direktivets övergångsregler gör regeringen följande bedömning.

Mot bakgrund av att tjänstepensionsdirektivet ger medlemsstaterna och inte de enskilda bolagen rätten att välja huruvida livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet skall omfattas av direktivet eller inte är det inte möjligt att ge bolagen den övergångslösning som utredningen har föreslagit.

Frågan är då om tillämpningen bör skjutas upp för samtliga livförsäkringsbolag som bedriver sådan verksamhet. För en sådan senareläggning talar att det kan vara lämpligt att skjuta på ikraftträdandet med tanke på att regleringen av försäkringsbolagens verksamhet är föremål för översyn också i andra sammanhang (se närmare bl.a. i avsnitt 5.5.1). Det nya regelverket kommer att innebära en viss omställning för bolagen, bl.a. vad avser den separation av försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckningstillgångar som skall göras i bolagen. En sådan separation bedöms dock inte innebära några större problem. Mot att skjuta upp tillämpningen talar också att de svenska livförsäkringsbolagen då inte bara skulle få en konkurrensnackdel gentemot andra svenska tjänstepensionsinstitut, utan även missgynnas i förhållande till de internationella marknadsaktörerna.

Vidare innebär de nya bestämmelserna att hanteringen av en betydande mängd kapital kommer att underkastas ett modernare regelverk. Detta väntas öka möjligheterna till genomlysning och riskkontroll – något som banar väg för en effektivare tillsyn och ett förbättrat konsumentskydd. De mer liberala placeringsreglerna kan också väntas leda till en effektivisering av kapitalförvaltningen.

Utifrån det anförda anser regeringen att omställningen bör ske snarast möjligt även för livförsäkringsbolagen. Det kan anmärkas att inte heller Finansinspektionen har föreslagit ett senare ikraftträdande än den 1 januari 2006. Bestämmelserna bör således träda i kraft vid den tidpunkten även för livförsäkringsbolagens del.

Ingen remissinstans har angett att ett införande av reglerna i artikel 18.1 (f) om enhandsengagemang i det uppdragsgivande företaget skulle kunna medföra övergångsproblem. Med hänsyn härtill finner regeringen inte skäl att utnyttja möjligheten i artikel 22.4 att skjuta på tillämpningen av de bestämmelserna.

Vad gäller möjligheten att skjuta upp tillämpningen av reglerna om kapitalkrav kan noteras att remissinstanserna inte heller i denna del har pekat på några direkta problem. Frågan hänger dock delvis ihop med vad *FSO* har anfört avseende risken för solvensproblem. Den nya regleringen innebär nämligen att även tjänstepensionskassorna måste hålla i princip samma buffertkapital som livförsäkringsbolagen – ett krav som inte alla tjänstepensionskassor uppfyller i dag. Detta medför att instituten i vissa fall kommer att bli tvungna att anskaffa nytt kapital. Regeringen bedömer därför, likt utredningen, att skäl finns att skjuta upp tillämpningen av reglerna om kapitalkrav för tjänstepensionskassorna, dock som längst under två år.

16 Konsekvenser av förslagen

Konsekvenser för små företag

Alla slags institut som faller under tjänstepensionsdirektivets definition av tjänstepensionsinstitut måste uppfylla de minimikrav i fråga om rörelsereglering och tillsyn som följer av direktivet. Det är mot den bakgrunden inte möjligt att i dessa avseenden ställa mindre långgående krav på små företag. Emellertid innebär förslagen i remissen vissa undantag.

Vissa mindre pensionsstiftelser, närmare bestämt sådana som tryggar utfästelser om tjänstepension till färre än 100 personer, skall enligt förslaget inte vara skyldiga att tillämpa de nya regler som annars skall gälla för pensionsstiftelser. Dessa mindre stiftelser, ofta knutna till små, familjeägda företag, skall emellertid kunna välja att tillämpa det nya regelverket och därmed i de delarna stå under samma tillsyn (Finansinspektionen) som övriga, större pensionsstiftelser. De mindre pensionsstiftelser som inte kommer att tillämpa de nya reglerna skall på samma sätt som i dag stå under länsstyrelsens tillsyn.

Det kan i sammanhanget konstateras att vid utgången av år 2002 fanns det totalt ca 2 500 pensionsstiftelser i Sverige. Av dessa stiftelser var det färre än 100 stycken som tryggade utfästelse om pension till minst 100 personer. En kraftig majoritet av de svenska pensionsstiftelserna utgörs alltså av sådana stiftelser som inte behöver tillämpa de nya rörelse- och tillsynsreglerna.

Konsekvenser för berörda myndigheter

Enligt förslaget i denna lagrådsremiss skall Finansinspektionen utöva tillsyn över att större pensionsstiftelser förvaltas i enlighet med de rörelseregler som har sin grund i tjänstepensionsdirektivet. Övrig tillsyn över dessa pensionsstiftelser skall alltså åvila länsstyrelsen. Länsstyrelsen skall också fortsättningsvis utöva tillsyn över de små pensionsstiftelser som inte väljer att tillämpa de nya reglerna. En konsekvens av dessa tillsynsförslag är att antalet tillsynsobjekt hos Finansinspektionen ökar. Därutöver tillkommer hos inspektionen bl.a. sådana tillsynsmoment som ledningsprövning av tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser samt de åtgärder som blir nödvändiga vid tjänstepensionsverksamhet i annat land inom EES. Förslagen innebär också visst ytterligare föreskriftsarbete för inspektionen.

Regeringens förslag kan samtidigt komma att påverka inspektionens resursbehov på längre sikt. Som Utredningen om Finansinspektionens roll och resurser framhållit står den finansiella regleringen och tillsynen inför en stor omvandling (se SOU 2003:22) genom att den finansiella tillsynen blir mer förebyggande, riskrelaterad och kvalitativt inriktad. En sådan kvalitativ regleringsansats (se närmare om detta begrepp i avsnitt 6.4), som alltså även förslagen i denna remiss bygger på, anknyter till såväl de pågående arbetena på EU-nivå om kapitaltäckning för banker och värdepappersbolag (Basel II) och solvens för försäkringsföretag (solvens II) som Placeringsutredningens förslag om ett moderniserat

solvenssystem för försäkringsbolag, som för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Den kvalitativa reglerings- och tillsynsansats som förslagen i denna remiss bygger på materialiseras tydligast i de centrala rörelsereglernas akksamhetskrav. Sålunda skall t.ex. såväl beräkningen av försäkrings-tekniska avsättningar som tillgångsplaceringen ske i enlighet med den s.k. akksamhetsprincipen. Detta ställer höga krav på bl.a. kvalificerad aktuariell och matematisk kompetens både hos de finansiella instituten och hos tillsynsmyndigheten. Finansinspektionens tillsyn kommer att inriktas på att övervaka enskilda instituts finansiella risktagande, riskhantering och allmänna beslutsprocesser.

Regeringen tillsatte i september 2004 en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av Finansinspektionens tillsyn på försäkringsområdet (dir. 2004:118). Utredaren skall bl.a. analysera vilka krav som bör ställas på den framtida tillsynen på försäkringsområdet, vilka utgångspunkter och allmänna principer som krävs i tillsynsarbetet samt vilka befogenheter och resurser som är nödvändiga för att tillgodose dessa krav. Utredaren skall också lämna förslag i denna del samt, för det fall att förslagen föranleder kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten, föreslå en finansiering. Utredningen skall redovisa uppdraget senast den 31 juli 2005. Regeringen föreslår mot denna bakgrund inte något resurstillskott till Finansinspektionen. De budgetära konsekvenserna skall därmed hanteras inom befintliga ramar.

Konsekvenser för de finansiella instituten och de finansiella marknaderna

Genom förslagen i lagrådsremissen kommer, som redan konstaterats, flertalet finansiella institut på tjänstepensionsmarknaden att underkastas en betydligt mer kvalitativt inriktad reglering än tidigare. För försäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet och för tjänstepensionskassorna innebär förslagen t.ex. mer flexibla placeringsregler. Det kan inte uteslutas att den förändringen kan komma att påverka dessa tjänstepensionsinstituts balansräkningar. Prisbildningen på de finansiella marknaderna kan komma att påverkas, framförallt med hänsyn till livförsäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsprodukter med nominella eller reala beloppsgarantier som genom sin storlek kan påverka dessa priser.

När livförsäkringsavsättningarna för tjänstepensionsverksamhet inte längre skall värderas med antaganden som var för sig är betryggande kommer solvenskvoten och också möjligheten för instituten att ta på sig finansiell risk att öka. När nuvarande metod för att bestämma högsta räntan utmönstras för att ersättas av en eller flera marknadsrelaterade räntor kan efterfrågan på obligationer med kort löptid komma att minska till förmån för obligationer med längre löptid. I andra länder som har genomfört regeländringar av det slag som regeringen nu föreslår, har efterfrågan på långa obligationer ökat, vilket särskilt under en övergångsperiod pressat räntenivån på obligationer med långa löptider.

Ett antal remissinstanser har pekat på att det i dag saknas svenska obligationer med tillräckligt lång löptid. För tidshorisonter där referensobligationer saknas kan detta hanteras genom att swapräntor eller andra relevanta ränteantaganden används. Av samma anledning har vissa

remissinstanser också uttryckt oro för att obligationsmarknaden i svenska kronor har begränsade möjligheter att kunna hantera de finansiella konsekvenserna av förslagen.

Det finns emellertid flera faktorer som måste beaktas i detta sammanhang. Utbudet kan komma att förändras om det blir mer gynnsamt att emittera obligationer med längre löptider. En ökad efterfrågan kan innebära att nya aktörer önskar emittera obligationer eller andra instrument med längre löptider. Förslagen möjliggör i ökad utsträckning att optioner och andra derivatinstrument kan användas för att hantera olika risker i balansräkningen. Dessutom måste det också beaktas att de större livförsäkringsbolagen är välkapitaliserade, vilket kan innebära att regeländringarna får begränsad effekt på placeringarna i den gruppen av institut. På sikt kan det inte heller uteslutas att tjänstepensionsinstitutens produktutbud i större utsträckning kommer att anpassas till vilka finansiella instrument som finns tillgängliga för institutens riskhantering.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

1 kap. 1 a §

Paragrafen ställer upp vissa grundläggande krav på hur försäkringsrörelse skall bedrivas. Bestämmelserna är utformade som handlingsregler för försäkringsbolagen och har till syfte att skydda försäkringstagarna som kollektiv.

Ett tillägg har gjorts till den genomlysningssprincip som kommer till uttryck i paragrafens *andra stycke* (se närmare om innebörden av principen i avsnitt 10). Tillägget syftar till att tillgodose de informationskrav som gäller tjänstepensionsförsäkringar enligt tjänstepensionsdirektivet. Vad som avses med tjänstepensionsförsäkringar framgår av den nya 3 a § (se författningskommentaren till den bestämmelsen).

De nya informationskraven gällande tjänstepensionsförsäkringar avser uppgifter om dels försäkringsbolaget och dess verksamhet, dels de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna. Tjänstepensionsdirektivets krav i dessa delar är följande. Enligt artikel 9, som inrymmer villkoren för att få bedriva verksamhet, skall medlemmarna få tillräcklig information om institutets hantering av varje pensionsplan (punkt 1 c) och hållas tillräckligt informerade om pensionsplanens villkor (punkt 1 f). Artikel 11 reglerar institutets informationskyldighet till såväl medlemmar som förmånstagare. Båda dessa kategorier skall på begäran erhålla årsbokslut och förvaltningsberättelse och inom skälig tid all relevant information om ändringar av reglerna för pensionsplanen (punkt 2). Vidare skall placeringsriktlinjer på begäran göras tillgängliga för medlemmar och förmånstagare eller i förekommande fall deras företrädare (punkt 3). Medlemmarna skall dessutom på begäran få utförlig och saklig information om målnivån för pensionsförmåner m.m. samt varje år erhålla kortfattad information om institutets situation och de individuella rättigheternas aktuella finansiella nivå (punkt 4). Slutligen skall varje förmånstagare när förmåner skall betalas ut få lämplig information om förmåner och utbetalningsalternativen (punkt 5).

De nytillkommande informationskraven skall liksom de nuvarande kraven gälla gentemot såväl försäkringstagarna och dem som erbjudits att teckna försäkring som gentemot andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna. Kraven går därmed något längre än tjänstepensionsdirektivets bestämmelser, vilka inte tillgodoser tilltänkta försäkringstagares behov av information.

På motsvarande sätt som i fråga om övrig information innebär den nya bestämmelsen inte att bolaget måste förvissa sig om att informationen verkligen kommit kunden till handa eller att kunden rent faktiskt har läst eller förstått denna (krav på säkra och betryggande informationsrutiner följer av principen om god försäkringsstandard i tredje stycket)

Beträffande placeringsriktlinjer finns särskilda bestämmelser i 7 kap. 10 g §.

Närmare föreskrifter om informationsskyldigheten vid tjänstepensionsförsäkring får lämnas inom ramen för bemyndigandet i sista stycket. Enligt 49 § andra stycket 1 försäkringsrörelseförordningen (1982:790) skall Finansinspektionen meddela sådana informationsföreskrifter som avses i detta lagrum. Inspektionen har meddelat sådana föreskrifter (FFFS 2003:7).

Bestämmelsens utformning hindrar inte att informationsskyldigheten rent faktiskt fullgörs av t.ex. en arbetstagarorganisation efter särskild överenskommelse därom. Informationsgivningen bör exempelvis i viss mån kunna samordnas med den information som skall lämnas enligt den nya försäkringsavtalslagen (prop. 2003/04:150), och i enlighet med vad parterna i övrigt har avtalat i denna del. Ytterst är det dock alltid försäkringsbolaget som ansvarar för att informationen lämnas.

Bestämmelsen har också behandlats i avsnitt 10.

1 kap. 2 §

Ändringen i *andra stycket* är föranledd av att rubriken till den däri omnämnda lagen ändras till lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige.

1 kap. 3 a §

Paragrafen är ny och innehåller dels en definition av begreppet ”tjänstepensionsförsäkring”, dels krav på separation av ett försäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet, dels ett undantag för egenföretagares försäkringar av nu nämnt slag.

Paragrafens *första stycke* ger en definition av begreppet tjänstepensionsförsäkring. Vad som avses med ett försäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet är inte klart avgränsat i tjänstepensionsdirektivet. Enligt artikel 6 (d) förstås dock med pensionsförmåner förmåner som betalas ut med anledning av uppnådd pensionsålder eller förväntat uppnående av pensionsålder eller, om de kompletterar dessa förmåner och tillhandahålls sekundärt, i form av utbetalningar vid dödsfall, invaliditet eller upphörande av anställning eller i form av bidrag eller tjänster som tillhandahålls vid sjukdom, medellöshet eller dödsfall. Det anges vidare i artikeln att förmånerna i regel utbetalas livsvarigt, men att de också kan utbetalas för viss tid eller som ett engångsbelopp. Av artikel 6 (a) följer den ytterligare förutsättningen att förmånerna har samband med yrkesutövning på grundval av en överenskommelse eller ett avtal som slutits enskilt eller kollektivt mellan arbetsgivare och arbetstagare eller deras respektive företrädare, eller med egenföretagare i enlighet med lagstiftningen i hemlandet. Artikel 9.2 får vidare anses utvisa att till tjänstepensionsverksamhet kan räknas tilläggsförsäkringar om kollektivavtalat invaliditetsskydd, efterlevandeskydd och återbetalningsskydd.

Avsikten med den nya bestämmelsens definition är att området för tjänstepensionsförsäkring inte skall begränsas jämfört med vad som gäller i dag. Definitionen är å ena sidan inte avsedd att medföra några begränsningar i livförsäkringsbolagens produktutbud i förhållande till

nuvarande ordning, men skall å andra sidan inte ge försäkringsbolagen möjlighet att meddela andra slags försäkringar än dem som för närvarande godtas.

Av detta följer att den skatterättsliga definitionen av tjänstepensionsförsäkring är för snäv. Det skall i dessa fall sakna betydelse om försäkringen i skatterättsligt hänseende är en pensionsförsäkring eller en kapitalförsäkring. Det skall heller inte ha någon betydelse om utbetalningen av försäkringsbeloppet sker som ett engångsbelopp eller som periodiska utbetalningar.

Följaktligen bör till den nu aktuella kategorin kunna hänföras vad som enligt gängse uppfattning inom det svenska försäkringsväsendet i dag räknas som tjänstepensionsförsäkringar. Dit hör främst försäkringar om ålders-, sjuk- och efterlevandepension, vilka är knutna till tjänsteförhållanden och för vilka arbetsgivaren helt eller delvis står premiekostnaderna. Också försäkringar som meddelas som tillägg till ovan nämnda försäkringar, t.ex. sjukförsäkringar och premiebefrielseförsäkringar, skall anses omfattas av tjänstepensionsverksamheten.

Vidare bör även sådana livförsäkringar som arbetstagarna erbjuds att frivilligt teckna i en tjänstepensionskassa eller i ett försäkringsbolag falla under definitionen, liksom sådana livförsäkringar som överlåts till den försäkrade, eftersom även sådana försäkringar erbjuds som ett led i yrkesutövningen och därmed är anknutna till anställningsförhållandet. En yttersta begränsning av vad som skall räknas som tjänstepensionsförsäkring är dock att en sådan försäkring måste vara en livförsäkring enligt vad som anges i 2 kap. 3 b § FRL. Genom artikel 2 (b) i tjänstepensionsdirektivet undantas nämligen sådan verksamhet som bedrivs av skadeförsäkringsbolag uttryckligen från direktivets tillämpningsområde. Frågan om hur tjänstepensionsförsäkring skall definieras behandlas även i avsnitt 8.

Av det *andra stycket*, som har sin grund i artikel 4 i tjänstepensionsdirektivet, följer ett krav på att livförsäkringsbolag skall hålla förvaltningen av tillgångar motsvarande åtaganden beträffande tjänstepensionsförsäkring åtskilda från bolagets övriga tillgångar, liksom att försäkringstekniska avsättningar för sådana försäkringar skall hållas avskilda från bolagets övriga avsättningar.

I livförsäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkring måste följaktligen i fortsättningen tjänstepensionsverksamheten förvaltas i särskild ordning. Separationskravet omfattar de försäkringstekniska avsättningarna för tjänstepensionsförsäkringar och motsvarande skuld-täckningstillgångar. Ett livförsäkringsbolags tillgångar i övrigt berörs däremot inte. De tillgångar som inte berörs utgörs i princip av bolagets riskkapital, vilket även fortsättningsvis skall vara gemensamt för tjänstepensionsverksamheten och bolagets övriga verksamhet. Separationskravet behandlas närmare i avsnitt 9.1.

Det åligger Finansinspektionen att med stöd av reglerna i 19 kap. se till att kravet på strikt åtskillnad mellan tjänstepensionsverksamhet och annan verksamhet efterlevs. En sådan tillsynsplikt uttrycks i artikel 4 sista stycket i direktivet. Det ankommer därmed ytterst på tillsynsmyndigheten att i de enskilda fallen bedöma till vilken kategori en viss försäkring skall hänföras.

I paragrafens *sista stycke* görs, i enlighet med den möjlighet därtill som direktivets artikel 6 (a) andra strecksatsen medger, ett undantag beträffande sådana försäkringar som tecknas för egen räkning av en egenföretagare. Begreppet egenföretagare är en översättning av "self-employed" i den engelska språkversionen av direktivet. Svensk lagstiftning ger i dag ingen heltäckande definition av detta begrepp. Ledning för vilka som avses får därför sökas på annat håll i EG-rätten. Där har med egenföretagare enligt en definition avsetts "alla som utför förvärvsarbete för egen räkning i enlighet med nationell lagstiftning, inklusive jordbrukare och fria yrkesutövare" och enligt en annan "all betald ekonomisk verksamhet som inte bedrivs för och under ledning av en annan person" (se SOU 2004:55 s. 415 ff., jfr prop. 2002/03:65 s. 119 ff.).

Undantaget för egenföretagares tjänstepensionsförsäkringar behandlas i avsnitt 8.

2 a kap. 1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om upprättande av filial i ett annat EES-land.

Av paragrafens nya *fjärde stycke* framgår vad som skall gälla när ett försäkringsbolag åtar sig uppdrag att meddela tjänstepensionsförsäkring från en sekundäretablering i EES. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 12. Som framgår där skall det konsoliderade livförsäkringsdirektivets regler gälla för själva inrättandet av sekundäretableringen. Däremot skall det särskilda underrättelseförfarandet som anges i tjänstepensionsdirektivets artikel 20.2 och 20.3 tillämpas varje gång försäkringsbolaget åtar sig ett uppdrag att meddela tjänstepensionsförsäkringar. En sådan underrättelse skall därvid, enligt det nya *femte stycket*, innehålla uppgifter om det uppdragsgivande företaget och det huvudsakliga innehållet i pensionsplanen.

Begreppet tjänstepensionsförsäkring definieras i 1 kap. 3 a § (se kommentaren till den paragrafen).

2 a kap. 2 §

Paragrafen behandlar de åtgärder som Finansinspektionen skall vidta sedan den underrättats om att en sekundäretablering skall upprättas.

Genom en justering i paragrafens *första stycke* framgår att Finansinspektionens skyldighet att meddela den behöriga myndigheten i det land där ett försäkringsbolags sekundäretablering skall upprättas endast skall anknytas till de regler i 1 § som behandlar själva upprättandet av etableringen. Ändringen är en följd av att de nya bestämmelserna i fjärde och femte styckena i den paragrafen i fråga om tjänstepensionsförsäkringar skall vara fristående från upprättandet av sekundäretableringen, se kommentaren till 1 §.

De nya bestämmelserna har sin grund i artikel 20.4–20.6 i tjänstepensionsdirektivet. Det *fjärde stycket* rör det särskilda meddelandeförfarande som avser inledande av tjänstepensionsverksamhet från en sekundäretablering. Genom bestämmelsen åläggs Finansinspektionen att, om förutsättningarna i paragrafens andra stycke är uppfyllda, inom tre

månader meddela den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen är upprättad om de uppgifter som försäkringsbolaget har lämnat i sin underrättelse enligt 1 § fjärde stycket. Finansinspektionen skall, enligt det nya *femte stycket*, samtidigt underrätta försäkringsbolaget om att ett meddelande har lämnats. I enlighet med vad som uttalats i tidigare förarbeten till FRL bör Finansinspektionen kunna vägra att vidarebefordra en underrättelse om försäkringsbolaget exempelvis inte har sådana administrativa rutiner som krävs för att möta de speciella krav som ställs på grund av att en verksamhet bedrivs utomlands, jfr prop. 1994/95:184 s. 254. Av direktivets artikel 20.4 framgår bl.a. uttryckligen att en särskild ledningsprövning skall göras för det fall att institutet avser att bedriva verksamhet i ett annat land inom EES. Som regeln är utformad framgår dock att prövningen endast skall relateras till utlandsverksamheten. Skulle den utfalla till institutets nackdel innebär detta därför inte automatiskt ett underkännande av ledningen såvitt avser institutets verksamhet i Sverige.

Myndigheten i värdlandet kan därefter komma att tillställa inspektionen uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsföreskrifter. Uppgifterna kan, som framgår av tjänstepensionsdirektivets artikel 20.6, röra i det landet tillämplig social- och arbetsmarknadsrätt samt regler om information och placering av tillgångar. Om de begreppen, se kommentaren till 3 kap. 2 § LUFV. Av det nya *sjätte stycket* framgår att Finansinspektionen skall underrätta försäkringsbolaget om dessa uppgifter.

Vidare föreskrivs i det *sjunde stycket* att bolaget får påbörja verksamheten vid sekundäretableringen när det har mottagit uppgifterna. För det fall att den utländska myndigheten inte lämnar några uppgifter får verksamheten inledas senast två månader efter det att den myndigheten fått Finansinspektionens meddelande.

Enligt ett tillägg i paragrafens *sista stycke* skall Finansinspektionen meddela eventuellt beslut om avslag senast tre månader efter att inspektionen har tagit emot en underrättelse om att ett försäkringsbolag har åtagit sig ett uppdrag om att meddela tjänstepensionsförsäkring.

Bestämmelserna har behandlats närmare i avsnitt 12.

2 a kap. 3 §

Paragrafen rör ändring av verksamhet som ett försäkringsbolag bedriver från en sekundäretablering.

Av det nya *andra stycket* framgår att en ändring som innebär att tjänstepensionsverksamhet skall inledas utlöser krav på att de särskilda underrättelse- och meddelandebestämmelserna som har behandlats i kommentarerna till 1 och 2 §§ då skall gälla i stället för bestämmelserna i paragrafens första stycke. Detta följer av kravet att en särskild underrättelse skall lämnas varje gång ett livförsäkringsbolag åtar sig ett nytt uppdrag att meddela tjänstepensionsförsäkring. Vad däremot gäller ändring av ett uppdrag som redan har inletts skall dock första styckets bestämmelser om ändring av verksamheten gälla.

Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 12.

2 a kap. 4 §

Paragrafen rör förutsättningarna för ett försäkringsbolag att bedriva gränsöverskridande verksamhet.

Enligt de nya *andra och tredje styckena* skall motsvarande regler avseende särskild underrättelse från försäkringsbolaget gälla som när fråga är om bedrivande av tjänstepensionsverksamhet vid en sekundäretablering enligt 1 §, se kommentaren till sistnämnda bestämmelse samt avsnitt 12.

I övrigt har en redaktionell ändring gjorts i paragrafens *sista stycke*.

2 a kap. 5 §

Paragrafen behandlar Finansinspektionens underrättelse till annat lands myndighet vid gränsöverskridande verksamhet.

I tillägg till paragrafens *första och sjätte stycken* samt genom de nya *fjärde och femte styckena* ges bestämmelser om dels meddelandeförfarandet vid gränsöverskridande tjänstepensionsverksamhet när ett försäkringsbolag lämnat underrättelse till Finansinspektionen härom, dels när verksamheten får inledas. Bestämmelserna motsvarar vad som enligt 2 § gäller avseende bedrivandet av sådan verksamhet vid sekundäretablering, se kommentaren till den bestämmelsen samt avsnitt 12. Som framgår av nämnda avsnitt gäller det konsoliderade livförsäkringsdirektivets regler för upprättande av sekundäretablering. Ett krav som ges i de fallen är att Finansinspektionen till sitt meddelande till den behöriga myndigheten i det andra landet skall foga ett intyg om att bolaget har en tillräcklig kapitalbas. Detta krav bör gälla även avseende sådan gränsöverskridande verksamhet som avser tjänstepensionsförsäkringar.

2 a kap. 6 §

Paragrafen har justerats för att tillgodose den särskilda situationen att en ändring av ett försäkringsbolags gränsöverskridande verksamhet avser tjänstepensionsförsäkringar. Justeringen motsvarar vad som enligt 3 § gäller sådan verksamhet som bedrivs vid sekundäretablering, se kommentaren till den bestämmelsen samt avsnitt 12.

5 kap. 1 §

Paragrafen reglerar försäkringsbolagens möjligheter att ta upp eller ta över penninglån (upplåning).

Genom det nya *tredje stycket* har tillagts en begränsningsregel för upplåning i ett försäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkringar. Upplåning är tillåten i tjänstepensionsverksamhet, oavsett om den utgör hela eller endast en del av försäkringsbolagets totala verksamhet, endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kravet på en tillräcklig kapitalbas. För upplåning i tjänstepensionsverksamhet gäller i övrigt samma begränsning som i övrig försäkringsverksamhet,

dvs. att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till rörelsens omfattning och kapitalbasens storlek.

Fjärde stycket har justerats så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna om upplåning även i tjänstepensionsverksamhet.

Finansinspektionen skall också för försäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet kunna besluta om undantag från kravet på att upplåningen skall vara av ringa betydelse. Att så är fallet framgår av ett tillägg till paragrafens *sista stycke*.

Begränsningsregeln för upplåning har behandlats närmare i avsnitt 11.4.

7 kap. 2 §

De nya reglerna i paragrafen är föranledda av tjänstepensionsdirektivets artikel 15 om beräkning av tekniska avsättningar.

I ett nytt *femte stycke* har införts en särregel för beräkningen av livförsäkringsavsättningarna för den ansvarighet som ett bolag har på grund av löpande tjänstepensionsförsäkringar. Som en följd av att den s.k. aktsamhetsprincipen nu införs för tillgångsplaceringen i sådan verksamhet skall även avsättningsberäkningen vila på aktsamma antaganden och innefatta en marknadsmässig värdering av åtagandena.

Innebörden av det nya kravet på aktsamma antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats samt driftskostnader har behandlats i avsnitt 11.2. Beträffande aktsamhetsprincipen, se kommentaren till 7 kap. 12 § samt avsnitt 11.4.

Enligt tjänstepensionsdirektivets krav i artikel 15.3 skall beräkningen av avsättningarna i tjänstepensionsverksamhet utföras minst en gång om året, vilket kommer till uttryck i ett nytt *sjätte stycke*. Kravet gäller alla avsättningar i den angivna verksamheten – således inte endast livförsäkringsavsättningarna. Finansinspektionen får dock enligt det nya *sjunde stycket* i enskilda fall medge avvikelser från det kravet. Den yttersta gränsen är härvid att beräkningen skall utföras vart tredje år, vilket också angetts i den nya bestämmelsen. Sådan dispens får enligt artikel 15.3 lämnas om försäkringsbolaget till Finansinspektionen rapporterar de justeringar som har gjorts avseende de mellanliggande åren på ett sådant sätt att utvecklingen av avsättningarna och förändringarna av de risker som täcks tydligt framgår. Bestämmelsen hindrar naturligtvis inte Finansinspektionen att inom ramen för myndighetens stabilitetstillsyn kräva att ett försäkringsbolag beräknar sina avsättningar oftare än en gång per år.

Det nuvarande bemyndigandet i paragrafens *sista stycke* innebär att det även får meddelas föreskrifter där t.ex. principer för aktsamma antaganden vid beräkning av livförsäkringsavsättningar preciseras.

7 kap. 4 §

Paragrafen ger bestämmelser för premieberäkning för bl.a. livförsäkring.

Det nya *andra stycket* är en följdändring av teknisk karaktär och föranleds av att sambandet mellan beräkningen av livförsäkrings-

avsättningar och premieberäkningen även fortsättningsvis skall kunna upprätthållas. I det nya stycket anges därför att premier för tjänstepensionsförsäkringar som huvudregel skall bestämmas på grundval av sådana antaganden som anges i det nya 2 § femte stycket, dvs. antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats och driftskostnader som var för sig är aktsamt valda. På samma sätt som för premier för livförsäkringar enligt första stycket får avvikelser ske från detta krav om avvikelserna är försvarliga med hänsyn till bolagets ekonomiska situation.

7 kap. 9 §

Paragrafen behandlar skuldtäckning.

I paragrafens *första stycke*, som föreskriver att försäkringsbolagen skall ha de s.k. skuldtäckningstillgångarna placerade i enlighet med vissa bestämmelser i 7 kap., har införts en hänvisning även till den nya 12 §, vilken innehåller särskilda placeringsregler för tjänstepensionsverksamheten i ett försäkringsbolag (se kommentaren till den paragrafen).

7 kap. 10 g §

Paragrafen behandlar krav på försäkringsbolag att upprätta, följa och informera om placeringsriktlinjer.

Bestämmelsen i första stycket omfattar all verksamhet hos ett försäkringsbolag och ansluter därmed redan till artikel 12 i tjänstepensionsdirektivet.

Tjänstepensionsdirektivet anger i sagda artikel precisa krav på att riktlinjerna för placeringsverksamheten i tjänstepensionsverksamhet skall innehålla i vart fall sådana uppgifter som metoder för att mäta placeringsrisker, processer för riskkontroll och den strategiska allokeringen av tillgångar i förhållande till pensionsåtagandenas art och varaktighet. Mot den bakgrunden har i paragrafens *tredje stycke* lagts till ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om innehållet i sådana riktlinjer.

Placeringsriktlinjerna skall enligt artikel 11.3 i tjänstepensionsdirektivet på begäran göras tillgängliga för medlemmar och förmånstagare eller deras företrädare. Genom ett tillägg i paragrafens *andra stycke* skall därför i fortsättningen även andra ersättningsberättigade på grund av tjänstepensionsförsäkringar än livförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en livförsäkring ges information om riktlinjerna. Angivna personer kan på grund av direktivets bestämmelser naturligtvis inte genom föreskrifter i enlighet med bemyndigandet i tredje stycket undantas från informationsskyldigheten i paragrafen. En annan sak är att informationen i vissa fall kan lämnas till företrädare för den ersättningsberättigade.

Införandet av den s.k. aktsamhetsprincipen för tillgångsplaceringen i ett livförsäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet (se 7 kap. 2 § och författningskommentaren till den paragrafen) kommer att ställa nya krav både på tillsynsmyndigheten och på tjänstepensionsinstituten. Instituterna

skall därvid själva ha ansvaret för att upprätta metoder för riskhantering och beslutsrutiner som säkerställer att placeringarna sker med iakttagande av de kvalitativa reglerna som anges i lag. Finansinspektionens bedömning av om instituten gjort sig skyldiga till regelöverträdelser kommer därmed att bli mer komplex, eftersom varje enskilt instituts situation och förutsättningar måste tas i beaktande.

Bolagens egna placeringsriktlinjer kommer därför att få en central roll i den nya processinriktade tillsynen. Enligt ett nytt *sista stycke* skall därför för placeringsriktlinjerna tillämpas de regler i 8 a § som gäller för försäkringstekniska riktlinjer för livförsäkring. Detta innebär att livförsäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkringar skall lämna in placeringsriktlinjerna till Finansinspektionen senast när de börjar användas och när de ändras.

Eftersom någon separation inte skall ske avseende riskkapitalet i de försäkringsbolag som meddelar både tjänstepensionsförsäkring och annan försäkring (se författningskommentaren till 1 kap. 3 a §) krävs att dessa bolag till Finansinspektionen lämnar in placeringsriktlinjer avseende hela den verksamhet som delar det aktuella riskkapitalet.

Hänvisningen till 8 a § innebär vidare att det till placeringsriktlinjerna skall fogas en analys av vad riktlinjerna väntas få för konsekvenser för institutet och de ersättningsberättigade.

Kraven på placeringsriktlinjer har behandlats i avsnitt 11.5.

7 kap. 11 §

Paragrafen behandlar skyldigheten att föra register över skuldtäckningsgångarna och dessas värde.

I *första stycket* har gjorts ett tillägg som tar sikte på sådana livförsäkringsbolag som förenar verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring med annan livförsäkringsrörelse. Sådana bolag måste i fortsättningen föra ett särskilt register över de tillgångar som används för skuldtäckning i tjänstepensionsverksamheten. Bestämmelsen är en följd av separationskravet i 1 kap. 3 a §, se kommentaren till den bestämmelsen samt avsnitten 9.1 och 2.

I *andra stycket* har en redaktionell ändring gjorts för att visa att ett försäkringsbolag i vissa fall kan ha skyldighet att föra flera register.

7 kap. 11 a §

I paragrafens *andra stycke* har ett förtydligande införts av innebörden att förmånsrätt enligt 4 a § förmånsrättslagen (1970:979) gäller för tillgångar som finns upptagna i de separata register som måste upprättas enligt 11 § om ett försäkringsbolag förenar tjänstepensionsverksamhet med annan livförsäkringsverksamhet. Se vidare kommentaren till den bestämmelsen samt avsnitt 9.2.

I *sista stycket* har ett förtydligande av redaktionell karaktär införts.

7 kap. 12 §

Paragrafen är ny och innehåller särbestämmelser för skuldtäckning i ett livförsäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet.

För sådan verksamhet har i *första stycket* uppställts ett allmänt krav att placeringarna skall ske på ett aktsamt sätt. Därmed lagfästs den aktsamhetsprincip ("the prudent person rule") som enligt tjänstepensionsdirektivets artikel 18.1 skall vara den generella grundsatsen för samtliga kapitalplaceringar i tjänstepensionsverksamhet. Av den grundsatsen följer enligt nämnda artikel uttryckligen bl.a. att tillgångarna skall placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och som tillförsäkrar säkerhet, kvalitet, likviditet och lönsamhet för den samlade portföljen. Vidare medför aktsamhetsprincipen krav på matchning och diversifiering. Den kräver också att tillgångarna till övervägande del skall placeras på reglerade marknader, men ger samtidigt försäkringsbolaget rätt att placera på riskkapitalmarknader (se artikel 18.5). Aktsamhetsprincipen har behandlats närmare i avsnitten 6.5 och 11.4. Beträffande placeringsreglernas tillämpningsområde, se kommentaren till 1 kap. 3 a § samt avsnitt 11.4.

Skuldtäckningstillgångarna skall med andra ord vara lämpliga i förhållande till de åtaganden som de är avsedda att täcka. Liksom vid skuldtäckning i annan försäkringsverksamhet måste alltså reglerna om matchning och diversifiering i 9 a § tillämpas. Därutöver anges att placeringarna i tjänstepensionsverksamhet skall utföras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen. Även reglerna om dotterbolagsaktier, enhandsengagemang, lokalisering, valutamatchning och värdering i 10 a och 10 c–10 f §§ är tillämpliga på tjänstepensionsverksamhet. I första stycket har därför gjorts hänvisningar till de bestämmelser i FRL som behandlar dessa krav.

Däremot gäller inte bestämmelserna om tillåtna tillgångsslag och begränsningar för olika tillgångsslag i 10 och 10 b §§. En annan sak är att de bestämmelserna ändå kan ges viss betydelse vid bedömningen av om ett försäkringsbolags placeringar är förenliga med den generella aktsamhetsprincipen. De begränsningsregler som i stället upptagits i *andra stycket* avser placeringar i onoterade tillgångar, kontanta medel samt limiter för enhandsengagemang samt. Begränsningarna för enhandsengagemang i uppdragsgivande företag i de tredje och fjärde punkterna har sin grund i artikel 18.1 (f) i direktivet. Begreppet "uppdragsgivande företag" behandlas i författningskommentaren till 2 a kap. 1 §.

Enligt paragrafens *tredje stycke* omfattar begränsningarna för enhandsengagemang inte obligationer och andra skuldförbindelser som stater svarar för. Detta innebär naturligtvis inte att det aldrig skulle kunna bli fråga om några begränsningar i den delen. Även för dessa placeringar gäller aktsamhetsprincipen som huvudregel, vilket utesluter eller minskar möjligheten till placeringar i exempelvis stater med osäkra statsfinanser.

Finansinspektionen har i *sista stycket* bemyndigats att i enskilda fall tillåta ett försäkringsbolag att tillfälligtvis överskrider procentsatserna i andra stycket första och andra punkterna. Härför fordras att det finns särskilda skäl. Undantag från begränsningarna i de båda andra punkterna,

vilka som nämnts vilar på artikel 18.1 (f) i direktivet, kan däremot inte medges.

Förutsättningarna för användande av olika tillgångsslag och placeringsreglerna i övrigt har behandlats utförligt i avsnitt 11.4.

7 kap. 13 §

Paragrafen, som behandlar placering av tillgångar motsvarande villkorad återbäring och fondförsäkringsåtaganden för vilka försäkringstagaren bär risken, omfattar all verksamhet hos ett livförsäkringsbolag – således även tjänstepensionsverksamheten.

Första stycket, som behandlar de placeringsbestämmelser som angivna tillgångar undantas från, har justerats så att även de särskilda bestämmelserna för tjänstepensionsverksamhet i 12 § omfattas av undantaget.

I ett nytt *andra stycke* har för tjänstepensionsförsäkringsverksamhetens del dock gjorts vissa tillägg till regeln i första styckets andra mening om lämplig placering, i syfte att uppnå överensstämmelse med tjänstepensionsdirektivets artikel 18.1. Tillgångar i sådan verksamhet skall således placeras i enlighet med den aktsamhetsprincip som slagits fast i 12 § första stycket. Vidare skall för de tillgångarna gälla de begränsningar avseende enhandsengagemang i uppdragsgivande företag som föreslagits i 12 § andra stycket tredje och fjärde punkterna och tredje stycket.

De nya bestämmelserna har behandlats i avsnitt 11.4.

7 kap. 14 §

Paragrafen, som är ny, har sin grund i artikel 18.7 i tjänstepensionsdirektivet.

Bestämmelsen innebär att om en annan medlemsstat kräver att utländska försäkringsbolag för sin gränsöverskridande verksamhet i den staten följer särskilda, strängare bestämmelser om placering skall det svenska försäkringsbolaget i sin tjänstepensionsverksamhet utomlands underkasta sig den medlemsstatens placeringsregler.

Bestämmelsen har behandlats närmare i avsnitt 11.4.

12 kap. 12 §

Paragrafen behandlar förbud mot penninglån till eller ställande av säkerhet för vissa personer. Paragrafen omfattar all verksamhet hos ett livförsäkringsbolag – således även tjänstepensionsverksamheten.

Paragrafens *sjätte stycke* har, mot bakgrund av artikel 18.2 i tjänstepensionsdirektivet, i fråga om försäkringsrörelse som avser tjänstepensionsförsäkring justerats såtillvida att förbudet mot att ställa säkerhet endast gäller säkerhet för tredje man.

Förbudet behandlas i avsnitt 11.5.

19 kap. 11 §

Paragrafen behandlar Finansinspektionens ingripandemöjligheter. De justeringar som gjorts har sin grund i artikel 14 i tjänstepensionsdirektivet.

Genom tillägget till det *tredje stycket* ges Finansinspektionen rätt att utse en särskild företrädare att sköta hela eller delar av driften av ett försäkringsbolag, om inspektionen bedömer att försäkringstagarnas rättigheter hotas. Inspektionen får bedöma från fall till fall vem eller vilka personer som är lämpade för ett sådant uppdrag (jfr inspektionens möjlighet i nuvarande åttonde stycket att besluta om den fortsatta driften av försäkringsverksamhet). Vad som utgör en försäkringstagares rättigheter har regeringen tidigare konstaterat vara främst knutet till försäkringsbolagets stabilitet, dvs. att ingångna försäkringsavtal fullföljs mot dem som rörelsereglerna i första hand avser att skydda, dvs. direktförsäkringstagare och andra ersättningsberättigade med behov av skydd (se prop. 2002/03:94 s. 63).

Tjänstepensionsdirektivets ingripanderegeln i denna del (artikel 14.3) får dock anses gå något längre än till att enbart syfta till hot mot försäkringsbolagets stabilitet. Den i direktivet stipulerade ingripandemöjligheten knyts till medlemmarnas och förmånstagarnas intressen och kan därmed anknytas också till bl.a. bolagets placeringsstrategi. I direktivets 18.1 föreskrivs nämligen att tillgångarna skall placeras på det sätt som bäst gagnar medlemmarnas och förmånstagarnas intressen. I ett nytt *fjärde stycke* har därför Finansinspektionen getts möjlighet att utse särskild företrädare även då den bedömer att de ersättningsberättigades intressen hotas. Termen ”ersättningsberättigade” följer av att direktivet inte ställer upp något krav på att andra än medlemmar och förmånstagare skall omfattas av nämnda regel. Arbetsgivarna, som i dessa inte är ersättningsberättigade, kommer således att falla utanför regelns tillämpningsområde. Som framgått i avsnitt 13.3 bör dock även arbetsgivarnas intressen kunna beaktas inom ramen för tillsynen över att försäkringsbolagen följer aktsamhetsprincipen i sin tillgångsplacering. Vidare omfattas arbetsgivarna av den nya bestämmelsen i tredje stycket.

Den nya ingripandemöjligheten omfattar all livförsäkringsverksamhet, dvs. inte enbart tjänstepensionsverksamhet, eftersom somliga bolag inte bara kommer att driva båda typerna av verksamhet i samma bolag utan också ha ett gemensamt riskkapital för de olika verksamhetsgrenarna (se avsnitt 9.1).

Som en följd av vad som sägs i tjänstepensionsdirektivets artikel 14.2 (a) har bestämmelserna 11 § *åttonde stycket* (efter redaktionell ändring, se nedan) om när inspektionen får begränsa bolagets förfoganderätt eller förbjuda bolaget att förfoga över sina tillgångar i Sverige kompletterats med att så också får ske om bolaget inte har gjort tillräckliga försäkringstekniska avsättningar.

I övrigt har det, som en följd av det nya fjärde stycket, gjorts redaktionella ändringar i *sjunde–elfte styckena*.

19 kap. 13 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut. Som en följd av det nya fjärde stycket i 11 § har redaktionella ändringar gjorts i paragrafens *andra* och *fjärde stycken*.

Ikraftträdandebestämmelser

Den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 2006. Se vidare avsnitt 15.

17.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar

7 §

I paragrafens *tredje stycke*, som är nytt och har sin grund i artikel 7 första stycket i tjänstepensionsdirektivet, anges att sådana understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkringar (s.k. tjänstepensionskassor) skall begränsa sin verksamhet till verksamhet som avser pensionsförmåner, inbegripet verksamheter som föranleds av dessa.

Vad som avses med tjänstepensionsförsäkringar har utvecklats i kommentaren till 1 kap. 3 a § FRL samt i avsnitt 8.

De möjligheter Finansinspektionen har att med stöd av första och andra styckena medge undantag kan naturligtvis inte utnyttjas på ett sådant sätt att det kommer i konflikt med det nya kravet.

I ett nytt *fjärde stycke*, som har sin grund i artikel 18.2 i tjänstepensionsdirektivet, framgår förutsättningen för en tjänstepensionskassas upptagande av penninglån. Regeln överensstämmer nära med den nya bestämmelsen i 5 kap. 1 § tredje stycket FRL, se kommentaren till den paragrafen samt avsnitt 11.4.

I ett nytt *femte stycke* ges, på motsvarande som i 5 kap. 1 § fjärde stycket FRL i fråga om försäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet, Finansinspektionen möjlighet att ge dispens från begränsningen att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

11 §

Enligt artikel 18.4 i tjänstepensionsdirektivet får en medlemsstat inte kräva att ett tjänstepensionsinstituts placeringsbeslut skall vara villkorat av förhandsgodkännande eller systematisk anmälan. Av det nya *tredje stycket* följer därför att uppgifter om placering av tillgångar inte skall ingå i en tjänstepensionskassas stadgar. Sådana uppgifter skall i stället upptas i tjänstepensionskassans placeringsriktlinjer, se kommentaren till 24 c §. Den nya bestämmelsen behandlas i avsnitt 11.4.

I paragrafens *sista stycke* har en rättelse förts in i form av SFS-numret för bokföringslagen.

14 a §

Paragrafen, som är ny och som behandlar en tjänstepensionskassas upprättande av en sekundäretablering, föregås av en likaledes ny rubrik för att avgränsa de nya reglerna om en tjänstepensionskassas verksamhet i ett annat land inom EES.

Den nya paragrafen är i stort sett utformad i enlighet med bestämmelserna i 2 a kap. 1 och 2 §§ FRL avseende försäkringsbolags sekundäretableringar, med undantag för det meddelandeförfarande gentemot den utländska myndigheten som där anges, jfr författningskommentarerna till de bestämmelserna. Vissa justeringar beträffande vad en tjänstepensionskassas underrättelse till Finansinspektionen skall innehålla har dock fått göras, eftersom inledandet av själva tjänstepensionsverksamheten är underkastat ett särskilt underrättelseförfarande. Reglerna härför framgår av den nya 14 b §, se författningskommentaren till den bestämmelsen.

14 b §

I paragrafen, som är ny och föranledd av artikel 20.4–20.6 i tjänstepensionsdirektivet, behandlas det särskilda underrättelse- och meddelandeförfarande som skall uppfyllas varje gång en tjänstepensionskassa åtar sig ett uppdrag att meddela tjänstepensionsförsäkringar från en sekundäretablering.

Innehållet i paragrafen ligger i sak mycket nära vad som i motsvarande fall gäller för försäkringsbolags tjänstepensionsverksamhet, se författningskommentaren till 2 a kap. 1 och 2 §§ FRL. Enda skillnaden är att Finansinspektionens meddelande för tjänstepensionskassornas del inte behöver innehålla ett intyg angående kapitalbasen eller en upplysning om försäkringsklasser. Även här har regeringen, på samma sätt som ifråga om livförsäkringsbolagen, inkluderat kravet på ledningsprövning vad avser tjänstepensionskassans utländska verksamhet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 12.

14 c §

I den nya 14 c § återfinns de underrättelse- och meddelandebestämmelser som skall gälla för en tjänstepensionskassas gränsöverskridande verksamhet. Förfarandet motsvarar det som gäller när sådan verksamhet skall ske från en sekundäretablering enligt 14 b §, se författningskommentaren till den bestämmelsen.

14 d §

Paragrafen reglerar situationen vid ändrade förhållanden i fråga om verksamhet i ett annat land inom EES – såväl avseende sådan tjänstepensionsverksamhet som en tjänstepensionskassa bedriver från en sekundäretablering som en sådan kassas gränsöverskridande verksamhet.

Den nya bestämmelsen motsvarar i princip de nya reglerna i 2 a kap. 2 och 6 §§ FRL avseende ändrade förhållanden, se författningskommentarerna till de bestämmelserna samt avsnitt 12. Som framhålls där får den typ av ändring som här åsyftas inte vara av den karaktären att den är att jämföras med ett nytt uppdrag.

20 a §

Paragrafen, som är ny, har sin grund i de krav på information som uppställs i artikel 9.1 (c) och (f) samt artikel 11 i tjänstepensionsdirektivet.

Artikel 9.1 (c) i direktivet tar sikte på en medlems behov av information om föreningens stadgar m.m. och om villkoren för den tillämpliga pensionsplanen. Artikel 11 rör information till såväl medlemmar som andra ersättningsberättigade om pensionsförmåner och föreningens verksamhet, bl.a. dess placeringsriktlinjer. Informationsplikten föreskrivs i *första stycket* och motsvarar i stor utsträckning vad som gäller för försäkringsbolagen.

Informationskravet gäller enligt *andra stycket* också i förhållande till en medlem som erbjuds teckna en försäkring i en tjänstepensionskassa, eftersom även tjänstepensionskassorna numera i viss utsträckning agerar på bl.a. den s.k. kryssmarknaden och i vissa fall även erbjuder arbetstagarna att teckna frivilliga försäkringar. Naturligtvis får behovet av när sådan information måste lämnas kunna begränsas till de fall där det är aktuellt för den enskilde arbetstagaren att göra egna val.

Det är, på samma sätt som i fråga försäkringsbolag, tjänstepensionskassan som har det yttersta ansvaret för att erforderlig information lämnas. Som angetts avseende bolagen utgör detta emellertid inget hinder mot att informationen rent faktiskt lämnas av exempelvis en arbetstagarorganisation efter särskild överenskommelse därom, se kommentaren till 1 kap. 1 a § FRL och avsnitt 10.

Närmare föreskrifter om vilken information som skall lämnas får enligt *tredje stycket* meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

22 a §

Paragrafen, som är ny, innebär att reglerna i 7 kap. 1 och 2 §§ FRL om försäkringstekniska avsättningar för livförsäkring är tillämpliga även för tjänstepensionskassor.

Bestämmelsen har sin grund i artikel 15 i tjänstepensionsdirektivet där det föreskrivs krav på försäkringstekniska avsättningar. Sådana avsättningar har behandlats i författningskommentaren till 7 kap. 2 § FRL och i avsnitt 11.2.

24 b §

Genom paragrafen, som är ny, införs särskilda regler om skuldtäckning och placering av tillgångar för tjänstepensionskassor, vilka enligt *första stycket* skall gälla i stället för 23–24 a §§ UFL.

För tjänstepensionskassans samtliga tillgångar gäller enligt *andra stycket* den s.k. aktsamhetsprincipen, vilken omfattar bl.a. principerna om matchning och diversifiering enligt 7 kap. 9 a § FRL. För de tillgångarna uppställs också begränsningar i fråga om placeringar i uppdragsgivande företag. Av *tredje stycket* framgår att de begränsningarna inte gäller tillgångar som svenska staten eller utländska stater svarar för. Beträffande användande av optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument anges i *fjärde stycket* att föreningen skall tillämpa bestämmelserna därom i 7 kap. 17 b § FRL jämte med stöd därav meddelade föreskrifter.

I fråga om tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar skall FRL:s bestämmelser om skuldtäckning i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring tillämpas. Det kommer till uttryck i *sista stycket*.

Bestämmelserna om skuldtäckning och placering av tillgångar har behandlats utförligt i avsnitt 11.4 samt i författningskommentarerna till 7 kap. 12 och 13 §§ FRL.

24 c §

Genom paragrafen, som är ny, införs i enlighet med artikel 12 i tjänstepensionsdirektivet ett krav på upprättande av placeringsriktlinjer för tjänstepensionskassor. Paragrafen överensstämmer nära med 7 kap. 10 g § FRL, se författningskommentaren till den bestämmelsen samt avsnitt 11.5.

Att det är tjänstepensionskassans styrelse som har ansvaret för att riktlinjerna upprättas, efterlevs och vid behov ändras framgår av den likaledes nya 28 a §.

Direktivets krav i artikel 11.3 på information om placeringsriktlinjer tillgodoses genom den nya informationsbestämmelsen i 20 a § (se författningskommentaren till den bestämmelsen).

25 §

Paragrafen, som är ny, behandlar krav på kapitalbas för tjänstepensionskassor. Paragrafen, som utformats med 1 kap. 8 a § FRL som förebild, har sin grund i reglerna om kapitalkrav i artikel 17 i tjänstepensionsdirektivet, där det föreskrivs att de regler om kapitalkrav som framgår av artikel 27 och 28 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet skall gälla även för tjänstepensionsinstitut.

Första och andra styckena innehåller hänvisningar till FRL:s regler om kapitalbasens sammansättning och solvensmarginal. Till skillnad mot vad som gäller för försäkringsbolagen uppställer tjänstepensionsdirektivet inte något krav på garantibelopp i och med att det inte görs

någon hänvisning till de reglerna i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet. Frågor om kapitalkrav har behandlats i avsnitt 11.6.

Med anledning av bestämmelserna om ett särskilt konsolideringskapital innehåller 71 § sanktionsregler som skall tillämpas när konsolideringskraven inte uppfylls. I *sista stycket* har en erinran om de reglerna gjorts.

Genom en övergångsbestämmelse öppnas möjligheter för tjänstepensionskassor som vid ikraftträdandet inte uppfyller kapitalkraven att under viss tid skjuta upp tillämpningen av förevarande paragraf, se författningskommentaren till denna övergångsbestämmelse.

26 §

Paragrafen behandlar de fall när understödsföreningar får lämna kredit.

I ett nytt *fjärde stycke* har införts ett förbud för tjänstepensionskassor att ställa säkerhet för tredje man. Tillägget, som är föranlett av artikel 18.2 i tjänstepensionsdirektivet och som för försäkringsbolagens del har sin motsvarighet i 12 kap. 12 § FRL, behandlas närmare i avsnitt 11.5.

26 d §

Som en följd av tjänstepensionsdirektivets regler om kapitalkrav på företagsindividuell nivå och den nya 25 § införs genom paragrafen, som är ny och som föregås av en likaledes ny rubrik, ett gruppbaserat kapitalkrav även för tjänstepensionskassor. Kravet bygger på det s.k. försäkringsgruppsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 98/78/EG av den 27 oktober 1998 om extra tillsyn över försäkringsföretag som ingår i en försäkringsgrupp). När detta direktiv genomfördes för svenska försäkringsföretag ansågs det inte meningsfullt med ett gruppbaserat kapitalkrav för understödsföreningarna, bl.a. eftersom de instituten då inte var underkastade något kapitalkrav på individuell nivå (se prop. 1999/2000:99 s. 55 ff.).

26 e §

Paragrafens *andra stycke* är till följd av den nya 26 d § inte längre erforderlig beträffande tjänstepensionskassor. Bestämmelsen har justerats i enlighet med detta.

27 a §

Paragrafen, som är ny och grundas på artikel 9.1 (b) i tjänstepensionsdirektivet, innehåller vissa krav på insikter och erfarenhet beträffande de personer som driver den faktiska verksamheten i en tjänstepensionskassa. De kraven framgår av paragrafens *första stycke*, och har utformats i nära överensstämmelse med bestämmelsen beträffande försäkringsbolag i 2 kap. 3 § femte stycket 3 FRL.

Beträffande de kvalifikationer som ställs upp bör de som ingår i ledningen ha de kvalifikationer som fordras för att driva rörelsen på ett korrekt sätt. Ett tillräckligt kunnande på det aktuella området bör således fordras, eller i vart fall förmåga att skaffa sig sådan kunskap. Viss erfarenhet från näringsverksamhet eller något annat området av betydelse bör också förutsättas, liksom att den som ingår i ledningen bör ha de personliga egenskaper i fråga om omdömesgillhet som uppgiften kräver.

I paragrafens *andra stycke* erinras om att en person som är underkastad näringsförbud enligt 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud inte får vara styrelseledamot eller verkställande direktör, eftersom en sådan bestämmelse tagits in i nämnda lag (se kommentaren till ändringen i den lagen, avsnitt 17.5).

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 9.5.

28 a §

Bestämmelsen i 24 c § innebär krav på upprättande av placeringsriktlinjer i tjänstepensionskassor. I denna paragraf, som är ny, anges att det är styrelsen som skall fastställa, upprätthålla och vid behov ändra riktlinjerna.

Paragrafen överensstämmer beträffande angivna riktlinjer helt med 8 kap. 8 § FRL, se författningskommentaren till den bestämmelsen.

67 §

De skyldigheter gentemot Finansinspektionen som anges i paragrafens första stycke 1 och 3 skall genom ett nytt *andra stycke* också gälla verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i en tjänstepensionskassa. Det tillägget har sin grund i artikel 13 i tjänstepensionsdirektivet, vari föreskrivs att tillsynsmyndigheten skall kunna kräva uppgifter av styrelsen, verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i ett institut.

Det primära tillsynsansvaret för en svensk tjänstepensionskassas verksamhet utomlands åvilar visserligen Finansinspektionen, men den behöriga myndigheten i det andra landet har ändå vissa tillsynsuppgifter. Myndigheten där skall bl.a. kontrollera att verksamheten är förenlig med gällande social- och arbetsmarknadslagstiftning i värdlandet samt att kraven beträffande information till medlemmar och andra ersättningsberättigade efterlevs. (Om begreppen social- och arbetsmarknadslagstiftning, se kommentaren till 3 kap. 2 § LUVF.) I ett nytt *tredje stycke* har därför införts regler om upplysningsskyldighet mot utländsk myndighet för nyss nämnda befattningshavare i en tjänstepensionskassa som bedriver verksamhet i ett annat EES-land. De motsvarar föreskrifterna i 19 kap. 3 § första stycket andra meningen FRL för försäkringsbolagen. Några uttryckliga regler med detta innehåll framgår visserligen inte av tjänstepensionsdirektivet, men får anses följa av den värdlandstillsyn som skall förekomma enligt direktivets artikel 20.9. Det ligger i sakens natur att regeln endast omfattar tjänstepensionskassor, eftersom det endast är denna typ av understödsföreningar som får bedriva verksamhet i andra EES-länder.

I ett nytt *sista stycke* har regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer bemyndigats att ge föreskrifter om en understödsförenings skyldighet att lämna upplysningar till Finansinspektionen. Bestämmelsen motsvarar 19 kap. 3 § andra stycket FRL och gäller för samtliga understödsföreningar, se vidare avsnitt 13.2.

68 a §

Av artikel 21.1 i tjänstepensionsdirektivet framgår att medlemsstaternas behöriga myndigheter skall ha ett nära samarbete för att underlätta tillsynen över tjänstepensionsinstitutens verksamhet. I denna paragraf, som är ny, har tagits in en erinran om Finansinspektionens skyldighet enligt den artikeln.

Paragrafen överensstämmer till sitt innehåll med 19 kap. 1 § andra stycket FRL.

71 §

Som en följd av de nya rörelseregler som införts för tjänstepensionskassor har tillsynsbestämmelserna i förevarande paragraf kompletterats utifrån vad som föreskrivs i tjänstepensionsdirektivets artikel 14.

I *första stycket* har gjorts en redaktionell ändring.

Enligt den nya punkten 3 i *andra stycket* skall Finansinspektionen förelägga en tjänstepensionskassa att vidta rättelse också om placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av föreningens rörelse.

I ett nytt *tredje stycke* har Finansinspektionen getts möjligheter att kräva en finansiell saneringsplan när myndigheten bedömer att medlemmarnas rättigheter hotas. Den bestämmelsen är avsedd att kompletteras med föreskrifter meddelade med stöd av det nya *sista stycket* i paragrafen. I anslutning till möjligheten att kräva en sådan plan har också förts in en möjlighet för inspektionen att, i likhet med vad som är fallet i fråga om försäkringsbolagen, utse särskild företrädare, se författningskommentaren till 19 kap. 11 § FRL.

Enligt det nya *fjärde stycket* får Finansinspektionen även i andra fall än som avses i tredje stycket när inspektionen bedömer att intressena hos en tjänstepensionskassas medlemmar hotas besluta om en sådan företrädare som avses i tredje stycket.

Enligt det nya *femte stycket* skall inspektionen, när reglerna om kapitalbas inte efterlevs, ingripa med föreläggande om upprättande av en plan för återställande av en tillfredsställande finansiell ställning m.m., vilken skall ges in för godkännande. Genom hänvisningarna till kapitalbasreglerna i 25 och 26 d §§ framgår att bestämmelserna endast gäller tjänstepensionskassor och inte andra understödsföreningar med annan slags verksamhet.

Det nya *sjätte stycket* syftar till att tillgodose artikel 20.9 i tjänstepensionsdirektivet om hemlandsmyndighetens åtgärder för att förhindra ett institut från att i ett annat EES-land överträda gällande social- och arbetsmarknadslagstiftning (se kommentaren till 3 kap. 2 § LUFV). Eftersom det endast är tjänstepensionskassor som får bedriva

verksamhet i ett annat EES-land träffas endast sådana understödsföreningar av bestämmelsen.

I *sjunde och åttonde styckena*, som också är nya, har tagits in regler om Finansinspektionens möjligheter att begränsa eller förbjuda en tjänstepensionskassa att fritt förfoga över sina tillgångar och om inspektionsmyndighetens rätt att besluta om hur verksamheten därefter skall bedrivas. De bestämmelserna är föranledda av artikel 14.2 och 14.3 i tjänstepensionsdirektivet. I *nionde stycket* har gjorts redaktionella ändringar.

Samtliga paragrafens nya bestämmelser har utformats i nära överensstämmelse med motsvarande regler i 19 kap. 11 § FRL, se författningskommentaren till den paragrafen. Paragrafen behandlas även i avsnitt 13.3.

71 b §

Paragrafen, som är ny och som behandlar en skyldighet för Finansinspektionen att i vissa fall underrätta behöriga myndigheter i andra EES-länder om tillsynsåtgärder, är föranledd av bestämmelserna om sådan verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring som en understödsförening bedriver från en sekundäretablering eller genom gränsöverskridande verksamhet, se 14 a–d §§, och motsvarar 19 kap. 11 a § FRL.

Enligt *första stycket* skall Finansinspektionen anmäla beslut om begränsning i en tjänstepensionskassas förfoganderätt eller förbud för tjänstepensionskassan att förfoga över sina tillgångar till tillsynsmyndigheterna i de EES-länder där kassan driver verksamhet eller har tillgångar.

I *andra stycket* föreskrivs att inspektionen i samband med en anmälan enligt första stycket får begära att värdlandsmyndigheten vidtar motsvarande åtgärder.

75 §

Paragrafens *första stycke* har ändrats till följd av de nya bestämmelserna om tjänstepensionskassors verksamhet i ett annat land inom EES. Finansinspektionens beslut därom får, i enlighet med föreskrifterna i 19 kap. 13 § andra stycket FRL, överklagas till kammarrätten. Om motiven här till, se prop. 1997/98:186 s. 80 f. och 90.

Genom ett nytt *tredje stycke* får Finansinspektionen möjlighet att bestämma att ett beslut om föreläggande eller om verksamhetens drivande enligt 71 § sjunde stycket skall gälla omedelbart. Bestämmelsen svarar mot 19 kap. 13 § fjärde stycket FRL.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I *första punkten* anges att de nya bestämmelserna i UFL skall träda i kraft den 1 januari 2006.

Genom bestämmelsen i *andra punkten* ges tjänstepensionskassor som vid ikraftträdandet inte uppfyller de nya kapitalkraven enligt bestäm-

melserna i 25 och 26 d §§ visst anstånd med att tillämpa de bestämmelserna. Sådana tjänstepensionskassor behöver till och med år 2007 inte tillämpa de sagda kapitalbasbestämmelserna. Möjlighet att skjuta fram tillämpningen av regler om tillräcklig kapitalbas lämnas i artikel 22.3 i tjänstepensionsdirektivet. Innan kapitalkraven är uppfyllda får tjänstepensionskassan dock inte bedriva verksamhet i ett annat land inom EES. Se vidare avsnitt 15.

17.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

Ändringarna i lagen innebär inledningsvis att dess rubrik ändrar lydelse till lagen om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige. På så sätt tydliggörs att lagens tillämpningsområde vidgas till omfatta även sistnämnda institutskategori. Även ett antal underrubriker i lagen justeras på motsvarande sätt.

1 kap. 1 §

Av tillägget i *första stycket* framgår att lagens tillämpningsområde har utvidgats till att omfatta också utländska tjänstepensionsinstitut. Vad som avses med ett sådant institut framgår av den nya punkten 3 i 5 § första stycket.

1 kap. 4 §

Paragrafen har kompletterats till följd av att lagen i fortsättningen skall gälla inte bara utländska försäkringsgivare utan också utländska tjänstepensionsinstitut. Vad som avses med ett sådant institut framgår av den nya punkten 3 i 5 § första stycket.

1 kap. 5 §

I en ny *tredje punkt i första stycket* har införts en definition av begreppet utländskt tjänstepensionsinstitut, varvid en hänvisning gjorts till tjänstepensionsdirektivet. Alla tjänstepensionsinstitut enligt direktivet omfattas dock inte av definitionen här. Den rymmer endast institut hemmahörande inom EES som inte är försäkringsgivare i denna lags mening. Sådana företag som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv betecknas i stället EES-försäkringsgivare. Till följd av att lagens tillämpningsområde utvidgats har vidare begreppen hemland och behörig myndighet i *punkterna 4 och 5* kompletterats. Vissa redaktionella ändringar har också gjorts i första stycket.

I ett nytt *sista stycke* anges att bestämmelserna i 2, 3, 8 och 10 kap. i tillämpliga delar skall gälla även för de utländska tjänstepensionsinstituten. Med ”i tillämpliga delar” avses att bestämmelserna i nämnda kapitel skall gälla för de instituten där så särskilt anges.

1 kap. 6 §

I de nya *tredje och fjärde styckena* införs särskilda definitioner av begreppen ”tjänstepensionsförsäkring” respektive ”tjänstepension”. Beträffande definitionen av tjänstepensionsförsäkring görs en hänvisning till 1 kap. 3 a § FRL, se författningskommentaren till den bestämmelsen och avsnitt 8.

Definitionen av tjänstepension har sin grund i tjänstepensionsdirektivets artikel 6 (d), eftersom syftet är att täcka in de olika slags produkter som utländska tjänstepensionsinstitut kan tänkas erbjuda. Avsikten med bestämmelsen är också att tydliggöra att sådana förmåner som här avses inte skall anses utgöra försäkring i lagens mening.

Genom ett nytt *femte stycke* framgår, på motsvarande sätt som avseende tjänstepensionsförsäkring, att sådana avtal om tjänstepension som tecknas av egenföretagare för egen räkning inte omfattas av definitionen av tjänstepension. Beträffande vad som avses med egenföretagare, se kommentaren till 1 kap. 3 a § FRL. Undantaget för egenföretagares avtal behandlas i avsnitt 8.

1 kap. 7 §

I denna paragraf, som anger var en skadeförsäkringsrisk skall anses vara belägen och var ett livförsäkringsåtagande skall fullgöras, har i de nya *fjärde och femte styckena* införts regler för var avtal om tjänstepensionsförsäkring respektive tjänstepension skall fullgöras.

Vad gäller begreppet ”uppdragsgivande företag”, se kommentaren till 7 kap. 12 § FRL.

1 kap. 8 §

Med anledning av att även ett utländskt tjänstepensionsinstitut skall ha rätt att upprätta sekundäretablering i Sverige har ett nytt *andra stycke* införts i paragrafen. För ett sådant institut skall med sekundäretablering avses etablering genom generalagent eller filial. Beträffande dessa begrepp, se 9 och 10 §§ samt prop. 1997/98:141 s. 65 ff.

Eftersom ett utländskt tjänstepensionsinstitut inte är någon försäkringsgivare i lagens mening kan ett sådant instituts sekundäretablering, i motsats till vad som gäller i fråga om utländska försäkringsgivare, inte ske genom generalrepresentation för försäkringsgivare i en försäkrings-sammanslutning.

1 kap. 9 §

Paragrafen, som bl.a. definierar begreppet ”generalagent” i denna lag, har genom att en hänvisning lagts till i ett nytt *sista stycke* gjorts tillämplig även på verksamhet i utländska tjänstepensionsinstitut. Hänvisningen skall dock inte avse femte stycket i paragrafen, eftersom nämnda stycke i sin tur hänvisar till en regel i lagen (1992:160) om näringsförbud som endast avser skadeförsäkringsrörelse.

1 kap. 10 §

Paragrafen, som definierar begreppet ”filial” i denna lag, har genom att en hänvisning lagts till i *första stycket*, gjorts tillämplig även på verksamhet i utländska tjänstepensionsinstitut

1 kap. 13 §

Till följd av de nya bestämmelserna i 7 § har genom ett nytt *andra stycke* paragrafens definition av gränsöverskridande verksamhet utvidgats till att även omfatta utländska tjänstepensionsinstitut.

2 kap. 1 §

Genom det nya *andra stycket* har införts bestämmelser avseende en EES-försäkringsgivares möjligheter att bedriva verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring genom sekundäretablering eller gränsöverskridande verksamhet. De nya reglerna motsvarar i princip de tillägg som har gjorts till 2 a kap. 2 och 5 §§ FRL, se kommentarerna till de bestämmelserna samt avsnitt 12. Som har konstaterats där skall reglerna om själva upprättandet av sekundäretableringen vara frikopplade från det särskilda förfarande som gäller när tjänstepensionsverksamheten skall inledas.

2 kap. 1 a §

Genom denna paragraf, som är ny, införs motsvarande bestämmelser som i 1 § beträffande utländska tjänstepensionsinstituts möjligheter att bedriva verksamhet avseende tjänstepension här i landet. Jfr även 14 a och 14 c §§ UFL och författningskommentarerna till de bestämmelserna.

2 kap. 2 §

I ett nytt *andra stycke* ges bestämmelser avseende den underrättelse som en EES-försäkringsgivare skall lämna till den behöriga myndigheten i hemlandet varje gång försäkringsgivaren åtar sig ett uppdrag att från en sekundäretablering meddela tjänstepensionsförsäkring i Sverige. I det nya *tredje stycket* ges motsvarande regler avseende utländska tjänstepensionsinstitut. De angivna reglerna följer vad som angetts i 2 a kap. 1 och 4 §§ FRL samt i 14 b–d §§ UFL, se författningskommentarerna till de bestämmelserna.

I ett tillägg till det *femte stycket* samt genom det nya *sista stycket* ges regler avseende ändring av verksamheten, som även de motsvarar vad som angetts i 2 a kap. 3 § FRL, se kommentaren till den bestämmelsen.

2 kap. 3 §

Genom införandet av de nya *tredje och fjärde styckena* ges motsvarande regler som i 2 § avseende EES-försäkringsgivares och utländska tjänstepensionsinstituts gränsöverskridande verksamhet.

Genom ett tillägg till *femte stycket* samt genom ett nytt *sista stycke* har införts bestämmelser om ändring av verksamheten; jfr 2 a kap. 4 och 6 §§ FRL, 14 c och 14 d §§ UFL samt författningskommentarerna till dessa bestämmelser.

3 kap. 1 §

I *första stycket* har reglerna om s.k. hemlandstillsyn utsträckts till att även avse verksamheten i utländska tjänstepensionsinstitut. Med uttrycket ”i tillämpliga delar” i andra meningen avses att den finansiella tillsynen skall ha den räckvidd som följer med det aktuella institutets verksamhetsform.

I *andra stycket* har motsvarande justering gjorts beträffande Finansinspektionens ansvarsområde. I inspektionens uppgifter ingår främst att kontrollera tjänstepensionsinstitutets information i Sverige samt dess efterlevnad av vissa andra svenska bestämmelser rörande tjänstepensioner. Se vidare kommentarerna till 2 och 6 §§.

3 kap. 2 §

Paragrafens *första stycke* har justerats så att det ankommer på Finansinspektionen att i samarbete med tillsynsmyndigheten i hemlandet övervaka att även utländska tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige är förenlig med denna lag och andra föreskrifter för verksamheten här i landet.

I *andra stycket* har på motsvarande sätt bestämmelserna om samarbete och informationsutbyte mellan berörda tillsynsmyndigheter utvidgats till att också avse utländska tjänstepensionsinstitut.

Tredje och fjärde styckena syftar till att tillgodose kraven i direktivets artikel 20.5 och 20.8 om värdlandsmyndigheternas uppgiftsskyldighet gentemot hemlandsmyndigheten beträffande social- och arbetsmarknads- lagstiftning som är relevant på tjänstepensionsområdet samt avseende regler om information och tillgångsplacering.

Det finns ingen heltäckande EG-rättslig definition av begreppen social- och arbetsmarknads- lagstiftning. Den enda ledningen i tjänstepensions- direktivet fås av stycke 37 i direktivets ingress, där det anges att uppgiftsskyldigheten avser bl.a. regler avseende utbetalning av pensionsförmåner och villkoren för överföring av pensionsrättigheter. I övrigt har det överlämnats till medlemsstaterna att slå fast gränserna för vad som avses med den angivna lagstiftningen. EG-kommissionen har dock under förhandlingarna av direktivet varit mycket tydlig med att exempelvis skatteregler inte omfattas.

Utgångspunkten bör vara att med ”tillämplig social-, arbetsmarknads- och informationslagstiftning” i tjänstepensionsdirektivet skall avses regler som är kopplade till förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare vad gäller tjänstepension.³ I Sverige ges dock sådana regler i princip inte genom lagstiftning. Främst kommer det därför att bli fråga

³ Jfr rapport författad av Prof. dr. Yves Stevens, The meaning of ”national social and labour legislation” in directive 2003/41/EG on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision, Leuven 2004.

om att lämna information om innehållet i de svenska kollektivavtalen. Uppgiftsskyldigheten skall därför i denna del avse tillämplig *arbetsrätt* på tjänstepensionsområdet. Även mer allmän information om det svenska pensionssystemet bör kunna räknas in under informationsplikten. Vad gäller den svenska informationslagstiftningen får här förstås reglerna i FRL, UFL, tryggandelagen och FAL, dvs. de regler som avser information som skall lämnas såväl före ingående av ett avtal om tjänstepension som under avtalstiden. Det är inte aktuellt att lämna information om särskilda placeringsregler avseende utländska institut eftersom några sådana regler inte skall gälla, se avsnitt 11.4.

3 kap. 3 §

Paragrafens *första stycke* har justerats så att Finansinspektionen har rätt att även från utländska tjänstepensionsinstitut få del av sådana uppgifter om institutet och dess verksamhet i Sverige som inspektionen behöver för att kunna utföra sina tillsynsuppgifter.

I anslutning till detta har bemyndigandet i *sista stycket* för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter vari uppgiftsskyldigheten preciseras utvidgats till att även avse utländska tjänstepensionsinstitut.

3 kap. 4 §

Genom justeringarna av paragrafen införs bestämmelser om att Finansinspektionen har möjlighet att fordra upplysningar även från företag, skaderegleringsnämnd, villkorsnämnd eller annat liknande organ i de fall där ett sådant organ biträder ett utländskt tjänstepensionsinstitut.

3 kap. 6 §

Paragrafen har tillförts fyra nya stycken om det förfarande som Finansinspektionen skall tillämpa när en EES-försäkringsgivare som bedriver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut överträder i Sverige tillämplig social-, arbetsmarknads- och informationslagstiftning för institutets verksamhet.

Skälet till att även överträdelser av sådan lagstiftning av EES-försäkringsgivare som bedriver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring i Sverige regleras i denna paragraf är att det konsoliderade livförsäkringsdirektivets regler i denna del får anses ha satts ur spel av tjänstepensionsdirektivet.

I det nya *femte stycket* anges att Finansinspektionen skall anmäla en EES-försäkringsgivares överträdelser av i Sverige tillämplig arbets- och informationslagstiftning till hemlandsmyndigheten. Den myndigheten har därefter att vidta lämpliga åtgärder för att få till stånd rättelse. Bestämmelsen har sin grund i artikel 20.9 i tjänstepensionsdirektivet. Beträffande innebörden av arbets- och informationslagstiftning, se kommentaren till 2 §.

För det fall att överträdelserna fortsätter får Finansinspektionen enligt det nya *sjätte stycket* vidta egna åtgärder, dock först efter anmälan till

hemlandsmyndigheten. Inspektionen får dock endast vidta åtgärder när överträdelsen gäller svensk arbetsrätt. Skälet härtill är att direktivets artikel 20.10 endast medger ingripanden i dessa fall. Inspektionen kan därvid förbjuda fortsatt marknadsföring och ingående av nya avtal om tryggnad av tjänstepensioner i Sverige. När det gäller smärre avvikelser från den svenska lagstiftningen torde dock ett informellt påpekande från Finansinspektionen vara tillräckligt.

Som framgår av *sjunde stycket* skall inspektionen innan den meddelar ett förbud enligt sjätte stycket först förelägga försäkringsgivaren att vidta rättelse, för det fall att hemlandsmyndigheten inte har vidtagit en motsvarande åtgärd. Bestämmelsen har ingen direkt grund i tjänstepensionsdirektivet, men får anses följa av ett allmänt krav på förutsebarhet vid ingripanden från myndigheter.

Av det nya *åttonde stycket* framgår att reglerna i femte–sjunde styckena skall gälla även i förhållande till ett utländskt tjänstepensionsinstituts verksamhet här i landet.

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 12.

3 kap. 7 §

Genom det nya *sista stycket* åläggs Finansinspektionen att i vissa angivna situationer biträda hemlandsmyndigheten även beträffande utländska tjänstepensionsinstitut. Fråga är enligt paragrafens första stycke om fall då hemlandsmyndigheten inskränkt ett instituts förfoganderätt över sina tillgångar. Finansinspektionen skall efter ett sådant beslut på begäran vidta motsvarande åtgärder i fråga om institutets tillgångar i Sverige.

3 kap. 9 §

Som en följd av att en EES-försäkringsgivare verkar i Sverige med stöd av tillstånd eller registrering i hemlandet innebär ett upphörande av ett sådant stöd att rätten att bedriva verksamhet upphör även i Sverige. Finansinspektionen skall i en sådan situation i samarbete med tillsynsmyndigheten i försäkringsgivarens hemland vidta alla de åtgärder som behövs för att skydda tjänstepensionstagarnas intressen. Det ankommer emellertid på hemlandsmyndigheten att initiera sådana åtgärder.

Genom ett nytt *sista stycke* i paragrafen framgår att de angivna bestämmelserna skall gälla även för utländska tjänstepensionsinstitutet.

8 kap. 1 a §

Genom tillägget till *första stycket* i paragrafen, som gäller utländska försäkringsgivare, uppställs ytterligare krav på information till försäkringstagare och andra ersättningsberättigade när det är fråga om tjänstepensionsförsäkringar. Vid sådan försäkring skall information ges inte bara om försäkringen utan också om försäkringsgivaren och dennes verksamhet samt om den pensionsplan eller annan överenskommelse som ligger till grund för försäkringen.

De nya bestämmelserna, som för svenska försäkringsbolags del har sin motsvarighet i 1 kap. 1 a § FRL, har sin grund i artikel 11 i tjänstepensionsdirektivet (jfr artikel 20.7). De föreslagna reglerna går dock något längre än vad direktivet föreskriver i fråga om kretsen av informationsberättigade.

Frågor om informationens innehåll har behandlats i avsnitt 10 och i författningskommentaren till 1 kap. 1 a § FRL.

8 kap. 1 b §

Genom paragrafen, som är ny, införs samma informationskrav som föreskrivs i 1 a § beträffande utländska tjänstepensionsinstitut, se vidare kommentaren till den bestämmelsen.

10 kap. 1 §

Paragrafen behandlar de fall när Finansinspektionen skall kungöra åtgärder i Post- och Inrikes Tidningar. I paragrafens *första stycke* har i punkten 2 gjorts ett tillägg som en följd av att 3 kap. 7 och 9 §§ gjorts tillämpliga även på utländska tjänstepensionsinstitut.

10 kap. 3 §

I paragrafen har i *andra och tredje styckena* gjorts justeringar av innebörden att Finansinspektionen också gentemot utländska tjänstepensionsinstitut skall kunna kräva upplysningar och lämna förelägganden om ändring eller upphörande av verksamheten.

10 kap. 4 a §

Paragrafen, som behandlar möjligheter för Finansinspektionen att bestämma att vissa beslut skall gälla omedelbart, har kompletterats till följd av att vissa andra paragrafer gjorts tillämpliga även på utländska tjänstepensionsinstitut.

10 kap. 5 §

Paragrafen, som behandlar en möjlighet för Finansinspektionen att förena förelägganden och förbud med vite, har genom ett tillägg i *första stycket* gjorts tillämplig också på utländska tjänstepensionsinstitut.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I *första punkten* anges att lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 2006.

Andra punkten innebär att de utländska försäkringsgivare som vid tiden för ikraftträdandet meddelar tjänstepensionsförsäkring i Sverige får fortsätta verksamheten här utan att genomgå det nya anmälningsförfarandet beträffande sådan verksamhet. För den utländska

försäkringsgivare som efter lagens ikraftträdande avser att inleda tjänstepensionsverksamhet gäller emellertid de nya reglerna.

17.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

9 a §

I paragrafen, som är ny, föreskrivs i *första stycket* vilka bestämmelser i lagen som skall gälla för dels sådana pensionsstiftelser som tryggar utfästelse om pension till minst 100 personer, dels de övriga pensionsstiftelser som i enlighet med det förfarande som beskrivs i 31 § väljer att tillämpa sagda bestämmelser. Att även mindre institut skall ha möjlighet att tillämpa de ifrågavarande reglerna har sin grund i artikel 5 i tjänstepensionsdirektivet.

Av hänvisningen till 9 § första stycket i fråga om avgränsningen av den personkrets som avses med uttrycket ”100 personer” följer att både arbetstagare och arbetstagares efterlevande för vilka avsättningar har gjorts till stiftelsen omfattas. Det skall således vara fråga om sådana personer för vilkas räkning stiftelsen faktiskt förvaltar medel. Som har konstaterats i avsnitt 7.2 kan antalet efterlevande få beräknas enligt en schablon. Det åligger dock stiftelsens styrelse att alltid ha kontroll över det exakta antalet tryggade personer.

I *andra stycket* framgår att egenföretagares tryggande för egen räkning inte skall omfattas av bestämmelserna i första stycket. I fråga om egenföretagare, se kommentaren till 1 kap. 3 a § FRL och avsnitt 8.

10 a §

Paragrafen behandlar placeringsregler för stiftelsers tillgångar.

Genom tillägg till paragrafen har införts nya placeringsregler för sådana stiftelser som omfattas av 9 a § första stycket (se författningskommentaren till den bestämmelsen). Detta följer av det nya *andra stycket*.

Liksom försäkringsföretagen skall pensionsstiftelserna tillämpa den s.k. aktsamhetsprincipen vid sin kapitalplacering. Den principen, som i det nya *tredje stycket* formulerats i nära överensstämmelse med formuleringarna i 7 kap. 9 a, 12 och 13 §§ FRL samt 24 b § UFL, rymmer bl.a. grundsatserna om matchning och diversifiering. Aktsamhetsprincipen omfattar för stiftelsernas del samtliga tillgångar, eftersom en pensionsstiftelse inte skall omfattas av reglerna om försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckning och därmed inte kommer att hålla några skuldtäckningstillgångar, se avsnitt 11.1 och 11.4.

Av samma skäl är de mera preciserade begränsningsreglerna färre för pensionsstiftelserna än för försäkringsinstituten. För stiftelserna skall enligt det nya *andra stycket* enbart gälla direktivets krav på begränsningar i uppdragsgivande företag. De begränsningarna gäller emellertid enligt det nya *tredje stycket* inte statsobligationer.

Vid användande av s.k. derivatinstrument skall enligt det nya *fjärde stycket* 7 kap. 17 b § FRL tillämpas.

Det skall i sammanhanget påpekas att en pensionsstiftelse enligt 11 § första stycket inte får ta emot en fordran mot arbetsgivaren. Enligt nämnda lagrum får dock stiftelsen låna ut medel till arbetsgivaren, om det ställs betryggande säkerhet för lånet eller länsstyrelsen medger det (s.k. återlån). Inte heller får en stiftelse som har grundats av ett aktiebolag utan länsstyrelsens godkännande äga aktier i bolaget eller i bolag vilket står i sådant förhållande till detta som avses i 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (11 § andra stycket).

Tillsynen över efterlevnaden av de nya placeringsreglerna skall utövas av Finansinspektionen. Inspektionen och länsstyrelsen bör samråda så att tillämpningen av 11 § inte kommer i konflikt med bestämmelserna om placering i förevarande paragraf.

Placeringsbestämmelserna för pensionsstiftelser har behandlats närmare i avsnitt 11.4

10 b §

I paragrafen, som är ny, uppställs krav på att en pensionsstiftelse skall upprätta, följa och ge in placeringsriktlinjer till Finansinspektionen. Bestämmelserna gäller för sådana pensionsstiftelser som avses i 9 a § första stycket. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med de regler som skall gälla för livförsäkringsbolagens och tjänstepensionskassornas verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring. Se därför även författningskommentarerna till 7 kap. 10 g § FRL och 24 c § UFL samt avsnitt 11.5.

I fråga om tjänstepensionsdirektivets krav i artikel 11.3 beträffande information om placeringsriktlinjer, se den nya 10 d § och författningskommentaren till den bestämmelsen. .

10 c §

I paragrafen, som är ny, anges att styrelsen skall fastställa sådana placeringsriktlinjer som avses i den likaledes nya 10 b §, se till att de följs och fortlöpande pröva om de behöver ändras. Paragrafen svarar mot 8 kap. 8 § FRL och 28 a § UFL, se författningskommentarerna till de bestämmelserna.

10 d §

Paragrafen, som är ny, behandlar information från stiftelsen. Den grundas på tjänstepensionsdirektivets informationskrav i artikel 9.1 (c) och (f) samt artikel 11.

I det *första stycket* stadgas en informationsskyldighet gentemot de ersättningsberättigade som tryggas i en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket. Den information som avses är dels uppgifter om stiftelsens verksamhetsvillkor såsom stadgar och placeringsriktlinjer, dels uppgifter om stiftelsens ekonomiska ställning. Informationsplikten omfattar också uppgifter om pensionsförmåner och om innehållet i övrigt i de överenskommelser som ligger till grund för tryggheten.

Sistnämnda uppgifter finns i regel i pensionsplaner och ibland i kompletterande individuella utfästelser.

Närmare föreskrifter om informationens innehåll får enligt *andra stycket* meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Det bör här framhållas att det inte är nödvändigt att den information som skall lämnas faktiskt tillhandahålls av stiftelsen. Det kan många gånger vara mera ändamålsenligt att den lämnas av arbetsgivaren. Det är dock alltid stiftelsen som ytterst ansvarar för att informationen lämnas.

Informationsbestämmelserna behandlas närmare avsnitt i 10 samt i författningskommentarerna till 1 kap. 1 a § FRL och 20 a § UFL.

11 §

I ett nytt *fyjärde stycke* regleras villkoren för vilka möjligheter en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket har att ta upp eller ta över penninglån. Bestämmelserna överensstämmer nära med motsvarande bestämmelser för försäkringsbolag i 5 kap. 1 § FRL och för tjänstepensionskassor i 7 § UFL, se författningskommentarerna till de paragraferna samt avsnitt 11.4. Eftersom pensionsstiftelserna inte skall vara underkastade något krav på konsolideringskapital är för dem dock det enda godtagbara syftet med en upplåning att den skall tillgodose tillfälliga likviditetsbehov. I motsats till vad som är fallet i fråga om försäkringsbolag och tjänstepensionskassor stadgas för pensionsstiftelser inte någon möjlighet till undantag från kravet att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

Vidare uppställs i ett nytt *sista stycke* beträffande en sådan stiftelse som avses i 9 a § första stycket förbud mot ställande av säkerhet för tredje man. Förslaget överensstämmer med de nya bestämmelserna i 12 kap. 12 § FRL och 26 § UFL, se författningskommentarerna till dessa bestämmelser.

15 a §

Genom paragrafen, som är ny, öppnas möjligheter för sådana pensionsstiftelser som avses i 9 a § första stycket att från Sverige bedriva verksamhet i ett annat land inom EES. Av 9 § följer att verksamheten utomlands endast kan avse trygghande av utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande. Som har konstaterats i avsnitt 12 har dessa stiftelser dock inte rätt att upprätta sekundäretableringar i andra länder inom EES; en pensionsstiftelse driver ingen rörelse utan är till sin karaktär en pant, varför det saknas förutsättningar för dem att driva verksamhet på sådant sätt.

Det underrättelse- och meddelandeförfarande som skall föregå den gränsöverskridande verksamheten anges i de följande paragraferna.

15 b – 15 d §§

I dessa tre nya paragrafer ges förfaranderegler som skall tillämpas när en pensionsstiftelse avser att trygga utfästelse om pension genom gränsöver-

skridande verksamhet. Paragraferna svarar mot bestämmelserna för ett försäkringsbolags gränsöverskridande verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkringar i 2 a kap. 4–6 §§ FRL och bestämmelserna om en tjänstepensionskassas verksamhet utomlands i 14 a–14 c §§ UFL, se författningskommentarerna till de paragraferna. Även de nya reglerna för pensionsstiftelsers gränsöverskridande verksamhet grundas på artikel 20 i tjänstepensionsdirektivet.

Stiftelsens konstruktion och det förhållandet att tillsyn utövas också av länsstyrelsen medför att Finansinspektionens prövning enligt 15 c § blir något annorlunda än motsvarande prövning inför ett försäkringsföretags gränsöverskridande verksamhet. Prövningen av organisationens lämplighet tar närmast sikte på frågan om stiftelsen har tillräckliga funktioner för gränsöverskridande verksamhet. Den prövningen får ske i samordning med länsstyrelsen, som skall ha huvudansvaret för tillsynen över en pensionsstiftelses organisation. Granskningen av den finansiella situationen syftar till att tillgodose att stiftelsens tillämpning av aktsamhetsprincipen enligt 10 a § är förenlig med dess verksamhet utomlands.

15 e §

Av paragrafen, som är ny, framgår att en pensionsstiftelse vid gränsöverskridande verksamhet kan bli skyldig att följa utländska placeringsregler. Paragrafen motsvarar 7 kap. 14 § FRL, se författningskommentaren till den paragrafen samt avsnitt 11.4.

16 a §

I en ny paragraf har intagits en bestämmelse som grundas på artikel 9.1 (b) i tjänstepensionsdirektivet, där det föreskrivs vissa särskilda krav på de personer som driver den faktiska verksamheten i ett tjänstepensions. Kraven framgår av den nya paragrafens *första stycke*. Som konstaterats i avsnitt 9.5 bör pensionsstiftelser i detta avseende inte regleras annorlunda än andra finansiella institut och framför allt inte jämfört med andra institut – i det här fallet försäkringsbolag och tjänstepensionskassor – som också förvaltar tjänstepensionskapital. Med en stiftelses ledning skall således avses styrelsen, inklusive suppleanter. Inte heller vad beträffar kvalifikationerna finns skäl att ställa lägre krav på styrelseledamöterna i en stiftelse än vad som är fallet för övriga institut. De skall således, som beträffande andra finansiella institut, ha de insikter och erfarenheter som måste krävas av dem.

I paragrafens *andra stycke* erinras om att en person som är underkastad näringsförbud enligt 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud inte får vara styrelseledamot i en pensionsstiftelse, eftersom en sådan bestämmelse nu tas in i nämnda lag (se kommentaren till ändringen i den lagen). I detta avseende skall någon inskränkning av kravet till enbart de stiftelser som faller direkt under direktivets tillämpningsområde inte ske, se vidare avsnitt 9.5.

Paragrafen har utformats i nära överensstämmelse med 27 a § UFL, se även kommentaren till den bestämmelsen.

31 §

I paragrafen, som behandlar tillsyn över pensionsstiftelser, har införts nya bestämmelser avseende det anmälnings- och ansökningsförfarande som en sådan pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall tillämpa.

I andra stycket har tillagts en bestämmelse om att styrelsen i en pensionsstiftelse som omfattar minst 100 personer skall anmäla stiftelsen för tillsyn redan när styrelsen tar emot sitt uppdrag. Anmälan skall ske till tillsynsmyndigheten, dvs. länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist. Tillägget är föranlett av de krav på registrering som tjänstepensionsdirektivet uppställer i artikel 9.1 (a).

Genom ett nytt *fjärde stycke* åläggs stiftelsens styrelse att göra anmälan till tillsynsmyndigheten genast efter det att omfattningen av tryggheten i pensionsstiftelsen nått upp till 100 personer. Denna skyldighet innebär att styrelsen måste bevaka stiftelsens storlek. Styrelsen skall genast göra anmälan till länsstyrelsen också då pensionsstiftelsen beslutat att med stöd av 9 a § första stycket andra meningen tillämpa de särbestämmelser som i sin tur föranleds av tjänstepensionsdirektivet.

Förfarandet när en pensionsstiftelses tryggande faller under gränsen 100 personer eller när en stiftelse inte längre vill låta sig frivilligt omfattas av de nya reglerna behandlas i det nya *femte stycket*. Intresset av kontinuitet i främst tillsynen motiverar att dessa stiftelser endast får övergå till att tillämpa de äldre bestämmelserna om Finansinspektionen, efter ansökan från stiftelsen, finner att särskilda skäl föreligger. Vid prövningen bör hänsyn tas till bl.a. hur många personer som tryggas av stiftelsen, hur antalet kan väntas variera över tid samt hur mycket kapital som stiftelsen förvaltar, se även avsnitt 7.2.

I ett nytt *sista stycke* framgår en skyldighet för länsstyrelsen respektive Finansinspektionen att underrätta varandra om de anmälningar respektive ansökningar, samt inspektionens beslut med anledning av en sådan ansökan som anges i paragrafen. Reglerna är föranledda av att de båda myndigheterna skall ha ett delat tillsynsansvar över sådana pensionsstiftelser som avses i 9 a § första stycket.

Frågan om anmälan i samband med att lagen träder i kraft behandlas nedan under rubriken Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

32 §

I ett nytt *sista stycke* har tillagts en erinran av innebörd att tillsynen över pensionsstiftelsernas efterlevnad av de nya bestämmelser som har sin grund i tjänstepensionsdirektivet inte skall utövas av länsstyrelsen utan av Finansinspektionen.

34 §

I *första stycket* i paragrafen, som är ny, föreskrivs att det är Finansinspektionen som skall utöva tillsynen över att sådana pensionsstiftelser som avses i 9 a § första stycket förvaltas i enlighet med de nya regler om placering m.m. som har sin grund i tjänstepensionsdirektivet.

I *andra stycket* har tagits in en erinran om Finansinspektionens skyldighet att samarbeta med utländska tillsynsmyndigheter. Motsvarigheter till denna bestämmelse finns i 19 kap. 1 § andra stycket FRL och 68 a § UFL, se författningskommentaren till den senare bestämmelsen.

35 §

I paragrafen, som är ny och som grundas på artikel 13 och 14 i tjänstepensionsdirektivet, regleras Finansinspektionens möjligheter att vidta åtgärder mot en pensionsstiftelse som skall tillämpa de regler i tryggandelagen som har sin grund i direktivet. Bestämmelserna i de tre första styckena svarar mot föreskrifter i 19 kap. 11 § FRL och 71 § UFL, se författningskommentarerna till de bestämmelserna samt avsnitt 13.3.

Enligt *första stycket* får Finansinspektionen meddela de anmärkningar i fråga om pensionsstiftelsens förvaltning som inspektionen anser behövliga.

Andra stycket anger när Finansinspektionen skall ge föreläggande om rättelse.

Genom det *tredje stycket* införs en motsvarande möjlighet för inspektionen att överlåta hela eller delar av förvaltningen av en sådan stiftelse som avses i 9 a § första stycket till en särskild företrädare. Bestämmelsen grundas på tjänstepensionsdirektivets artikel 14.3 och har för försäkringsbolagens och tjänstepensionskassornas del sin motsvarighet i 19 kap. 11 § FRL respektive 71 § UFL. Bedömningen avseende när förvaltningen av en stiftelse bör överlåtas till en sådan företrädare kan dock väntas ske på delvis annorlunda grunder än vad som är fallet i fråga om de övriga instituten. Hänsyn bör därvid tas till att stiftelsen endast utgör en pant och att trygget av de aktuella pensionsutfästelserna kan vara ombesörjt även på andra sätt, exempelvis genom kreditförsäkring. Finansinspektionen måste därför i sin tillsyn kunna beakta hur trygget ser ut totalt sett i det enskilda fallet.

Enligt *fyjärde stycket* får Finansinspektionen begränsa pensionsstiftelsens förfoganderätt eller förbjuda stiftelsen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om det bedöms vara nödvändigt för att skydda de personer som tryggas i stiftelsen. Finansinspektionen får besluta hur pensionsstiftelsen skall förvaltas efter ett sådant beslut.

Enligt *sista stycket* skall vid Finansinspektionens tillsyn flera av bestämmelserna i 19 kap. FRL också tillämpas. Det gäller reglerna om försäkringsbolagens upplysningsskyldighet, inspektionens rätt att kalla till och närvara vid styrelsesammanträde, skyldighet att hålla kassa m.m. tillgänglig för granskning, insyn i sidoordnade organ, information till tillsynsmyndigheter i andra EES-länder, tillsynsbidrag och vite. För Finansinspektionens tillsyn gäller däremot inte de för länsstyrelsen tillämpliga bestämmelserna i 9 kap. 4 och 5 §§, 6 § tredje stycket samt 7 § stiftelselagen (1994:1220).

36 §

I paragrafen, som är ny, ges i *första och andra styckena* regler om överklagande av Finansinspektionens beslut. Huvudregeln är att över-

klagande sker hos länsrätten. Beslut om tillstånd för verksamhet i ett annat EES-land enligt 15 c eller 15 d § får dock överklagas direkt till kammarrätten. En sådan ordning gäller redan för försäkringsbolagen enligt 2 a kap. FRL och för tjänstepensionskassorna enligt 75 § UFL, se författningskommentaren till sistnämnda bestämmelse.

I *tredje stycket* ges Finansinspektionen möjlighet att bestämma att ett beslut om föreläggande eller om förvaltning enligt 35 § fjärde stycket skall gälla omedelbart.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att de nya reglerna skall träda i kraft den 1 januari 2006.

Genom den *andra punkten* anges att sådana pensionsstiftelser som avses i 9 a § första stycket första meningen senast den 31 januari 2006 skall anmälas för tillsyn till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten, dvs. länsstyrelsen, skall därefter underrätta Finansinspektionen om anmälan. Skälet till bestämmelserna är att såväl tillsynsmyndigheten, dvs. den länsstyrelse där arbetsgivaren har sitt hemvist, som Finansinspektionen för sin tillsyn behöver få besked om vilket regelverk en pensionsstiftelse skall falla under.

17.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

6 §

Paragrafens *första stycke* har justerats i punkten 4.

Enligt *fjärde punkten* får den som är underkastad näringsförbud inte vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en tjänstepensionskassa, dvs. en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring, eller för en pensionsstiftelse. En sådan person får alltså inte ingå i styrelsen i något tjänstepensionsinstitut.

Ändringen, som är en konsekvens av de krav på företagsledningen som följer av artikel 9.1 (b) i tjänstepensionsdirektivet, syftar till att tillgodose ett krav på skötsamhet i ekonomiska angelägenheter i fråga om ledamöter i varje tjänstepensionsinstitut, oavsett storlek.

17.6 Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

4 a §

Ändringen är föranledd av att rubriken till lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivarers verksamhet i Sverige ändras.

17.7 Förslaget till lag om ändring i trafikskadelagen
(1975:1410)

5 §

Se kommentaren till avsnitt 17.6.

17.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:357) om
motortävlingsförsäkring

2 §

Se kommentaren till avsnitt 17.6.

17.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om
utländska filialer m.m.

3 och 14 b §§

Se kommentaren till avsnitt 17.6.

17.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:890) om
försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara
m.m.

2 kap. 2 §

Se kommentaren till avsnitt 17.6.

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2003/41/EG**av den 3 juni 2003****om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut**

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR
ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 47.2, artikel 55 och artikel 95.1 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag ⁽¹⁾,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽²⁾,

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget ⁽³⁾, och

av följande skäl:

- (1) En verklig inre marknad för finansiella tjänster är avgörande för den ekonomiska tillväxten och skapandet av nya arbetstillfällen inom gemenskapen.
- (2) Betydande framsteg har redan gjorts i upprättandet av denna inre marknad, vilket har inneburit att finansiella institut fått möjlighet att bedriva verksamhet i andra medlemsstater, samtidigt som en hög nivå säkerställts för konsumentskyddet på området finansiella tjänster.
- (3) I kommissionens meddelande "Att genomföra handlingsramen för finansmarknaderna: en handlingsplan", anges en rad åtgärder som behövs för att fullborda den inre marknaden för finansiella tjänster, och Europeiska rådet manade vid sitt möte i Lissabon den 23 och 24 mars 2000 till att denna handlingsplan skulle genomföras senast under år 2005.
- (4) I handlingsplanen för finansiella tjänster framhålls att högsta prioritet bör ges åt behovet av att upprätta ett direktiv om särskild tillsyn över institut som tillhandahåller tjänstepensioner, eftersom dessa är viktiga finansiella institut som spelar en nyckelroll när det gäller att säkerställa de finansiella marknadernas integration, effektivitet och likviditet, men som inte omfattas av en samlad ramlagstiftning på gemenskapsnivå som ger dem möjlighet att fullt ut utnyttja den inre marknadens fördelar.
- (5) Eftersom system för social trygghet utsätts för allt större påfrestningar kommer tjänstepensioner i högre grad att utnyttjas som ett komplement i framtiden. Tjänstepensioner bör därför utvecklas, dock utan att socialförsäkringssystemens betydelse ifrågasätts när det gäller ett tryggt, varaktigt och effektivt socialt skydd, som bör garantera en godtagbar levnadsstandard på alderdomen och som därför bör stå i fokus för målet att förstärka den europeiska sociala modellen

(6) Detta direktiv utgör således ett första steg på vägen mot en inre marknad för tjänstepensioner som organiseras på europeisk nivå. Genom att det fastställs att aktsamhetsprincipen ("the prudent person rule") skall vara den grundläggande principen för kapitalplaceringar och genom att det görs möjligt för institut att bedriva verksamhet över gränserna främjas en överflyttning av sparandet till tjänstepensionsområdet, vilket bidrar till ekonomiska och sociala framsteg.

(7) Syftet med de aktsamhetsregler som fastställs i detta direktiv är dels att garantera en hög grad av trygghet för de framtida pensionärerna genom att införa strikta tillsynskrav, dels att möjliggöra effektiv förvaltning av tjänstepensionsplaner.

(8) Institut som drivs helt åtskilt från ett uppdragsgivande företag och som förvaltar fonderade medel utifrån det enda syftet att tillhandahålla pensionsförmåner bör ha frihet att tillhandahålla tjänster och frihet att investera utan begränsningar, med förbehåll endast för samordnade aktsamhetskrav, oavsett om dessa institut är juridiska personer eller inte.

(9) I enlighet med subsidiaritetsprincipen bör medlemsstaterna fortfarande ha det fulla ansvaret för tjänstepensionssystemens uppbyggnad, liksom för beslut om vilken roll var och en av de tre "pelarna" i pensionsförsäkringssystemet skall spela i enskilda medlemsstater. När det gäller den andra pelaren bör de också ha det fulla ansvaret för den roll och funktion som de olika institut som tillhandahåller tjänstepensionsförmåner har, t.ex. branschtäckande pensionsfonder, företagspensionsfonder och livförsäkringsföretag. Detta direktiv är inte ägnat att ifrågasätta detta prerogativ.

(10) De nationella reglerna för egenföretagares engagemang i tjänstepensionsinstitut skiljer sig åt. I vissa medlemsstater kan tjänstepensionsinstitut drivas på grundval av överenskommelser med en branschorganisation eller grupper av sådana vars medlemmar uppträder i egenskap av egenföretagare eller direkt med egenföretagare och anställda. I vissa medlemsstater kan en egenföretagare även bli medlem i ett institut när denne uppträder i egenskap av arbetsgivare eller tillhandahåller sina yrkesmässiga tjänster åt ett företag. I vissa medlemsstater kan inte egenföretagare bli medlemmar i ett tjänstepensionsinstitut om inte vissa villkor, inbegripet sådana som framgår av social- och arbetsmarknadslagstiftningen, är uppfyllda.

⁽¹⁾ EGT C 96 E, 27.3.2001, s. 136.

⁽²⁾ EGT C 155, 29.5.2001, s. 26.

⁽³⁾ Europaparlamentets yttrande av den 4 juli 2001 (EGT C 65 E, 14.3.2002, s. 135), rådets gemensamma ståndpunkt av den 5 november 2002 (ännu ej offentliggjord i EUT), Europaparlamentets beslut av den 12 mars 2003 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 13 maj 2003.

- (11) Institut som förvaltar planer som betraktas som en del av sociala trygghetssystem, vilka redan har samordnats på gemenskapsnivå, bör undantas från detta direktivs tillämpningsområde. Hänsyn bör dock tas till de specifika förutsättningar som gäller för de institut som i en enskild medlemsstat förvaltar såväl planer som betraktas som en del av sociala trygghetssystem som tjänstepensionsplaner.
- (12) Finansiella institut som redan omfattas av ramlagstiftning på gemenskapsnivå bör generellt undantas från detta direktivs tillämpningsområde. Eftersom sådana institut i vissa fall även erbjuder tjänster på tjänstepensionsområdet, är det dock viktigt att se till att detta direktiv inte ger upphov till någon snedvridning av konkurrensen. Sådan snedvridning kan undvikas om aktsamhetskraven i detta direktiv tillämpas på livförsäkringsföretagens tjänstepensionsverksamhet. Kommissionen bör även noggrant övervaka situationen på marknaden för tjänstepensioner och beakta möjligheten att utvidga den frivilliga tillämpningen av detta direktiv till andra reglerade finansiella institut.
- (13) När syftet är att trygga ekonomisk försörjning under pensionstiden bör förmåner från tjänstepensionsinstitutet i regel utgöras av utbetalning av pension under återstående livstid. Även utbetalning under viss tid eller utbetalning av ett engångsbelopp bör vara möjligt.
- (14) Det är viktigt att se till att äldre och funktionshindrade personer inte riskerar fattigdom utan kan åtnjuta en rimlig levnadsstandard. Tillräcklig täckning för biometrisk risker i tjänstepensionsprogram är en viktig aspekt i kampen mot fattigdom och osäkerhet bland äldre personer. När pensionsprogram inrättas bör arbetsgivare och arbetstagare, eller deras respektive företrädare, beakta möjligheten att pensionsprogrammet inbegriper täckning för risker kopplade till lång levnad och invaliditet samt efterlevandeskydd.
- (15) Om medlemsstaterna ges möjlighet att från tillämpningsområdet för nationell genomförandelagstiftning undanta institut som förvaltar planer som tillsammans har färre än hundra medlemmar, kan tillsynen underlättas i vissa medlemsstater utan att detta hindrar att den inre marknaden på detta område fungerar väl. Detta bör emellertid inte undergräva sådana instituts rätt att förvaltningen av investeringsportföljen och förvaringen av tillgångarna utse kapitalförvaltare och förvaringsinstitut som är etablerade och vederbörligen auktoriserade i andra medlemsstater.
- (16) Sådana institut som "Unterstützungskassen" i Tyskland, där medlemmarna inte har någon laglig rätt till förmåner med visst belopp och där deras intressen skyddas av en obligatorisk lagstadgad obeståndsförsäkring, bör undantas från detta direktivs tillämpningsområde.
- (17) För att skydda medlemmarna och förmånstagarna bör tjänstepensionsinstitutet begränsa sin verksamhet till sådana verksamheter som avses i detta direktiv, inbegripet verksamheter som direkt förädlas av dessa.
- (18) Om ett uppdragsgivande företag går i konkurs riskerar en medlem att förlora både sitt arbete och sina intjänade pensionsrättigheter. Detta gör det nödvändigt att säkerställa en tydlig åtskillnad mellan det uppdragsgivande företaget och institutet samt att minimikrav på aktsamhet fastställs för att skydda medlemmarna.
- (19) Driften av tjänstepensionsinstitut och tillsynen över dessa företer betydande skillnader i de olika medlemsstaterna. I vissa medlemsstater kan tillsynen utövas inte bara över själva instituten utan också över de enheter eller företag som har auktoriserats för att driva dessa institut. Medlemsstaterna bör kunna ta hänsyn till sådana särdrag så länge som alla krav i detta direktiv uppfylls på ett korrekt sätt. Medlemsstaterna bör även kunna tillåta försäkringsföretag och andra finansiella företag att driva tjänstepensionsinstitut.
- (20) Tjänstepensionsinstitutet tillhandahåller finansiella tjänster och har ett stort ansvar för tillhandahållande av tjänstepensionsförmåner, och de bör därför när det gäller deras verksamhet och villkoren för denna uppfylla vissa minimikrav på aktsamhet.
- (21) Det stora antalet institut i vissa medlemsstater gör det nödvändigt med en pragmatisk lösning när det gäller kravet på förhandsgodkännande av institut. Om ett institut önskar förvalta en plan i en annan medlemsstat krävs det dock ett förhandsgodkännande av den behöriga myndigheten i den medlemsstat som är hemland.
- (22) Varje medlemsstat bör kräva att varje institut som är etablerat inom dess territorium upprättar årsbokslut och förvaltningsberättelser i vilka hänsyn tas till varje pensionsplan som institutet hanterar, och, vid behov, årsbokslut och förvaltningsberättelser för varje pensionsplan. Årsbokslut och förvaltningsberättelser som ger en rättvisande och korrekt bild av institutets tillgångar, skulder och finansiella ställning, i vilka hänsyn tas till varje pensionsplan som institutet hanterar, och som vederbörligen godkänts av en auktoriserad person, är en mycket betydelsefull informationskälla för planens medlemmar och förmånstagare samt för de behöriga myndigheterna. I synnerhet gör de det möjligt för de behöriga myndigheterna att övervaka institutets finansiella sundhet och att bedöma om det kan uppfylla alla sina avtalsmässiga förpliktelser.

- (23) Ändamålsenlig information om pensionsplanen till medlemmar och förmånstagare är av avgörande betydelse. Detta är särskilt viktigt när det gäller framställningar om information avseende institutets finansiella sundhet, avtalsbestämmelserna, förmånerna och den faktiska finansieringen av de intjänade pensionsrättigheterna, placeringspolicyn och hanteringen av risker och kostnader.
- (24) Ett instituts placeringspolicy är en avgörande faktor både vad avser tjänstepensionernas säkerhet och när det gäller att hålla kostnaderna för dessa på en rimlig nivå. Institutet bör därför upprätta och minst vart tredje år se över skriftliga riktlinjer för placeringsverksamheten. Dessa bör göras tillgängliga för de behöriga myndigheterna och på begäran även för pensionsplanens medlemmar och förmånstagare.
- (25) För att de behöriga myndigheterna skall kunna utföra sina lagstadgade uppgifter bör de ges ändamålsenlig rätt till information och befogenheter att ingripa mot institut och de personer som faktiskt driver dem. Om ett tjänstepensionsinstitut har överlåtitt vissa funktioner av väsentlig betydelse, t.ex. kapitalförvaltning, informations-teknik eller bokföring, till andra företag ("outsourcing") bör denna rätt till information och dessa befogenheter att ingripa kunna utsträckas till att täcka dessa utlokaliserade funktioner, för att myndigheterna skall kunna kontrollera huruvida verksamheterna drivs i enlighet med tillsynsbestämmelserna.
- (26) Aktsamhet vid beräkningen av de tekniska avsättningarna är en grundläggande förutsättning för att det skall kunna säkerställas att pensionsåtagandena kan uppfyllas. Tekniska avsättningar bör beräknas enligt erkända aktuariella metoder och bestyrkas av kvalificerade personer. Maximiräntesatserna bör väljas på ett aktsamt sätt enligt relevanta nationella bestämmelser. De tekniska avsättningarna bör motsvara ett minimibelopp som är tillräckligt både för den fortsatta utbetalningen av de förmåner som redan är under utbetalning till förmånstagarna och för att återspegla de åtaganden som följer av medlemmarnas intjänade pensionsrättigheter.
- (27) Det finns betydande skillnader mellan instituten i olika medlemsstater beträffande vilka risker som täcks. De medlemsstater som är hemländer bör därför ha möjlighet att fastställa ytterligare, mer detaljerade bestämmelser för beräkningen av de tekniska avsättningarna förutom bestämmelserna i detta direktiv.
- (28) Tillräckliga och lämpliga tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna skyddar pensionsplanens medlemmar och förmånstagare i händelse av det uppdragsgivande företagets insolvens. I synnerhet när det gäller verksamheter över gränserna krävs det för ett ömsesidigt erkännande av de tillsynsprinciper som tillämpas i medlemsstaterna att de tekniska avsättningarna alltid är fullt täckta.
- (29) Om ett institut inte bedriver verksamhet över gränserna, bör medlemsstaterna, utan att det påverkar tillämpningen av kraven i rådets direktiv 80/987/EEG av den 20 oktober 1980 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens⁽¹⁾, få tillåta en otillräcklig skuldtäckning av de tekniska avsättningarna, förutsatt att institutet har upprättat en tillfredsställande plan för hur fullständig skuldtäckning skall kunna återställas.
- (30) I många fall kan det vara det uppdragsgivande företaget och inte institutet självt som står för de biometrisk riskerna eller som garanterar vissa förmåner eller viss avkastning. Det förekommer dock även att institutet självt står för sådana risker eller lämnar sådana garantier, varvid det uppdragsgivande företaget i allmänhet har uppfyllt sina förpliktelser i och med de nödvändiga inbetalningarna. I dessa fall liknar de produkter som institutet erbjuder dem som tillhandahålls av livförsäkringsföretag, och de berörda instituten bör uppfylla i vart fall samma kapitalkrav som livförsäkringsföretag.
- (31) Tjänstepensionsinstitut är mycket långsiktiga investerare. De tillgångar som dessa institut förfogar över får i regel inte lösas in annat än för tillhandahållande av pensionsförmåner. För att medlemmarnas och förmånstagarnas rättigheter skall skyddas på ett fullgott sätt bör instituten även ha möjlighet att välja placeringar som passar åtagandenas specifika typ och varaktighet. Dessa förhållanden kräver en effektiv tillsyn och en inriktning på investeringsregler som ger instituten det handlingsutrymme som behövs för att de skall kunna besluta om den säkraste och mest effektiva placeringspolicyn och som ålägger dem att agera på ett aktsamt sätt. Laktagandet av aktsamhetsprincipen kräver därför en placeringspolicy som är anpassad till medlemsstrukturen i det enskilda tjänstepensionsinstitutet.
- (32) Tillsynsmetoder och praxis skiljer sig åt mellan medlemsstaterna. Dessa bör därför ges visst utrymme att efter eget skön i detalj utforma de investeringsregler som de önskar kräva att institut som är etablerade inom deras territorier skall följa. Dessa regler får dock inte inskränka den fria rörligheten för kapital, såvida det inte är motiverat av aktsamhetsskäl.
- (33) Eftersom tjänstepensionsinstitut är mycket långsiktiga investerare med låga likviditetsrisker, har de förutsättningar att inom aktsamma gränser investera såväl i icke-likvida tillgångar, t.ex. aktier, som på riskkapitalmarknaderna. De kan också utnyttja fördelarna med en internationell diversifiering. Det bör därför inte, annat än av aktsamhetsskäl, finnas några begränsningar för investeringar i aktier, på riskkapitalmarknader eller i valutor andra än dem som åtagandena är uttryckta i.

⁽¹⁾ EGT L 283, 28.10.1980, s. 23. Direktivet senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/74/EG (EGT L 270, 8.10.2002, s. 10).

- (34) Om institutet emellertid bedriver verksamhet över gränserna, kan den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten kräva att institutet tillämpar begränsningar för investeringar i aktier och liknande tillgångar som inte är föremål för handel på reglerade marknader, i aktier och andra överlåtbara instrument som ges ut av samma företag eller i tillgångar denominerade i icke-matchande valutor, under förutsättning att dessa regler även gäller för institut i värdmedlemsstaten.
- (35) Restriktioner rörande institutens fria val av godkända kapitalförvaltare och förvaringsinstitut begränsar konkurrensen på den inre marknaden och bör därför tas bort.
- (36) Utan att det påverkar tillämpningen av nationell social- och arbetsmarknadslagstiftning avseende pensionssystemens uppbyggnad, inbegripet obligatoriskt medlemskap och utfallen av kollektivavtal, bör instituten ges möjlighet att tillhandahålla sina tjänster i andra medlemsstater. De bör tillåtas att åta sig uppdrag för företag som är etablerade i andra medlemsstater och att förvalta pensionsplaner med medlemmar i mer än en medlemsstat. Detta kan komma att leda till betydande stordriftsfördelar för instituten själva, men också till att förbättra konkurrenskraften hos gemenskapens näringsliv och underlätta arbetskraftens rörlighet. För detta krävs ett ömsesidigt erkännande av aktsamhetskraven. Om inget annat anges bör de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland utöva tillsyn över att aktsamhetskraven uppfylls.
- (37) Rätten för ett institut i en medlemsstat att förvalta en tjänstepensionsplan som avtalats i en annan medlemsstat bör utövas med fullständigt iakttagande av bestämmelserna i gällande social- och arbetsmarknadslagstiftning i värdmedlemsstaten i den mån lagstiftningen är relevant för tjänstepensioner, exempelvis definitionen och utbetalningen av pensionsförmåner och villkoren för överföring av pensionsrättigheter.
- (38) När en plans tillgångar och skulder hanteras fullständigt åtskilt ("ring-fenced") är bestämmelserna i detta direktiv tillämpliga separat på denna plan.
- (39) Det är viktigt att vidta åtgärder för samarbete mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter i tillsynssyfte och mellan dessa myndigheter och kommissionen i

andra syften. För att de behöriga myndigheterna skall kunna uppfylla sina skyldigheter och bidra till att detta direktiv genomförs konsekvent och utan dröjsmål, bör de förse varandra med den information som är nödvändig för tillämpningen av detta direktiv. Kommissionen har uppgett att den avser att inrätta en kommitté för tillsynsorgan i syfte att uppmuntra till samarbete, samordning och diskussioner mellan behöriga nationella myndigheter och att främja ett konsekvent genomförande av detta direktiv.

- (40) Eftersom målen för den föreslagna åtgärden, nämligen att skapa en rättslig ram på gemenskapsnivå som omfattar tjänstepensionsinstitut, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför på grund av åtgärdens omfattning och verkningar bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte

I detta direktiv fastställs bestämmelser för inledande och utövande av verksamhet som bedrivs av tjänstepensionsinstitut.

Artikel 2

Tillämpningsområde

1. Detta direktiv skall tillämpas på tjänstepensionsinstitut. Om tjänstepensionsinstitut i enlighet med nationell rätt inte är juridiska personer skall medlemsstaterna tillämpa direktivet antingen på dessa institut eller, om inte annat föreskrivs i punkt 2, på de auktoriserade enheter som ansvarar för driften av dessa institut och agerar för deras räkning.

2. Detta direktiv skall inte tillämpas på

- a) institut som förvaltar sociala trygghetssystem som omfattas av förordning (EEG) nr 1408/71 ⁽¹⁾ och förordning (EEG) nr 574/72 ⁽²⁾,

⁽¹⁾ Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen (EGT L 149, 5.7.1971, s. 2). Förordningen senast ändrad genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1386/2001 (EGT L 187, 10.7.2001, s. 1).

⁽²⁾ Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda eller deras familjer flyttar inom gemenskapen (EGT L 74, 27.3.1972, s. 1). Förordningen senast ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 410/2002 (EGT L 62, 5.3.2002, s. 17).

- b) institut som omfattas av direktiv 73/239/EEG ⁽¹⁾, direktiv 85/611/EEG ⁽²⁾, direktiv 93/22/EEG ⁽³⁾, direktiv 2000/12/EG ⁽⁴⁾ och direktiv 2002/83/EG ⁽⁵⁾,
- c) institut vars verksamhet bygger på fördelningsprincipen ("pay as you go"),
- d) institut där det uppdragsgivande företags anställda inte har någon laglig rätt till förmåner och där det uppdragsgivande företaget när som helst kan lösa in tillgångarna och inte nödvändigtvis fullgöra sina skyldigheter att utbetala pensionsförmåner,
- e) företag som gör bokföringsmässiga avsättningar för att kunna betala ut pensionsförmåner till sina anställda.

Artikel 3

Tillämpning på institut som förvaltar planer inom sociala trygghetssystem

Tjänstepensionsinstitut som också förvaltar obligatoriska anställningsrelaterade pensionsplaner som betraktas som en del av sociala trygghetssystem och som omfattas av förordningarna (EEG) nr 1408/71 och (EEG) 574/72 skall omfattas av detta direktiv, när det gäller den del av deras verksamheter som avser tillhandahållande av icke-obligatoriska tjänstepensioner. I sådana fall skall skulder och motsvarande tillgångar hållas fullständigt åtskilda och skall inte kunna överföras till de obligatoriska pensionsplaner som betraktas som en del av det sociala trygghetssystemet eller omvänt.

Artikel 4

Frivillig tillämpning på institut som omfattas av direktiv 2002/83/EG

De medlemsstater som är hemländer får välja att tillämpa bestämmelserna i artiklarna 9-16 och 18-20 i detta direktiv på tjänstepensionsverksamheten hos försäkringsföretag som omfattas av direktiv 2002/83/EG. I sådana fall skall alla tillgångar och skulder som hänför sig till denna verksamhet hållas fullständigt åtskilda från, förvaltas och hanteras skilt från försäkringsföretagens övriga verksamheter, utan någon möjlighet till överföring.

I sådana fall, och endast när det gäller deras tjänstepensionsverksamhet, skall försäkringsföretagen inte omfattas av artiklarna 20-26, 31 och 36 i direktiv 2002/83/EG

- ⁽¹⁾ Rådets första direktiv 73/239/EEG av den 24 juli 1973 om samordning av lagar och andra författningar angående rätten att etablera och driva verksamhet med annan direkt försäkring än livförsäkring (EGT L 228, 16.8.1973, s. 3). Direktivet senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/13/EG (EGT L 77, 20.3.2002, s. 17).
- ⁽²⁾ Rådets direktiv 85/611/EEG av den 20 december 1985 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag) (EGT L 375, 31.12.1985, s. 3). Direktivet senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/108/EG (EGT L 41, 13.2.2002, s. 35).
- ⁽³⁾ Rådets direktiv 93/22/EEG av den 10 maj 1993 om investeringstjänster inom värdepappersområdet (EGT L 141, 11.6.1993, s. 27). Direktivet senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/64/EG (EGT L 290, 17.11.2000, s. 27).
- ⁽⁴⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (EGT L 126, 26.5.2002, s. 1). Direktivet senast ändrat genom direktiv 2000/28/EG (EGT L 275, 27.10.2000, s. 37).
- ⁽⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG av den 5 november 2002 om livförsäkring (EGT L 345, 19.12.2002, s. 1).

Den medlemsstat som är hemland skall se till att antingen de behöriga myndigheterna eller de myndigheter som ansvarar för tillsynen av försäkringsföretag som omfattas av direktiv 2002/83/EG som en del av sin tillsynsverksamhet kontrollerar att den verksamhet som rör tjänstepensioner hålls strikt åtskild från övrig verksamhet.

Artikel 5

Små pensionsinstitut och pensionsplaner som följer av lag

Med undantag för vad som föreskrivs i artikel 19 får medlemsstaterna välja att helt eller delvis underlåta att tillämpa detta direktiv på ett institut som är etablerat inom deras territorium och som förvaltar pensionsplaner som sammanlagt har färre än 100 medlemmar. Om inte annat föreskrivs i artikel 2.2 skall sådana institut dock ha rätt att tillämpa direktivet på frivillig grund. Artikel 20 får tillämpas endast om alla övriga bestämmelser i direktivet är tillämpliga.

Medlemsstaterna får välja att inte tillämpa artiklarna 9-17 på institut som tillhandahåller tjänstepensioner enligt lag, vilka pensioner garanterats av en offentlig myndighet. Artikel 20 får tillämpas endast om alla övriga bestämmelser i direktivet är tillämpliga.

Artikel 6

Definitioner

I detta direktiv avses med

- a) *tjänstepensionsinstitut* eller *institut*: ett institut som, oavsett dess rättsliga form, förvaltar fonderade medel och som är etablerat oberoende av uppdragsgivande företag eller branschorganisation utifrån syftet att tillhandahålla pensionsförmåner i samband med yrkesutövning på grundval av en överenskommelse eller ett avtal som slutits

— enskilt eller kollektivt mellan arbetsgivare och arbetstagarer eller deras respektive företrädare, eller

— med egenföretagare i enlighet med lagstiftningen i hem- och värdmedlemsstaten

och som bedriver verksamheter som direkt förädlas av dessa,

- b) *pensionsplan*: ett avtal, en överenskommelse, en stiftandeurkund ("trust deed") eller bestämmelser, vari anges vilka pensionsförmåner som skall lämnas och på vilka villkor,

- c) *uppdragsgivande företag*: varje företag eller annat organ, oavsett om det omfattar eller består av en eller flera juridiska eller fysiska personer, vilket handlar i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare eller en kombination av dessa, och som gör inbetalningar till ett tjänstepensionsinstitut,

- d) *pensionsförmåner*: förmåner som betalas ut med anledning av uppnådd pensionsålder eller förväntat uppnående av pensionsålder eller, om de kompletterar dessa förmåner och tillhandahålls sekundärt, i form av utbetalningar vid dödsfall, invaliditet eller upphörande av anställning eller i form av bidrag eller tjänster som tillhandahålls vid sjukdom, medellöshet eller dödsfall. För att den ekonomiska tryggheten under pensionstiden skall stärkas utgörs dessa förmåner i regel av livslånga utbetalningar. Förmånerna kan dock också vara utbetalningar under viss tid eller ett engångsbelopp.
- e) *medlem*: en person vars yrkesverksamhet ger honom/henne rätt till eller kommer att ge honom/henne rätt till pensionsförmåner enligt bestämmelserna i en pensionsplan,
- f) *förmånstagare*: en person som uppbär pensionsförmåner,
- g) *behöriga myndigheter*: de nationella myndigheter som har utsetts för att utföra de åligganden som anges i detta direktiv,
- h) *biometriska risker*: risker kopplade till dödsfall, invaliditet och lång levnad,
- i) *den medlemsstat som är hemland*: den medlemsstat där institutet har sitt säte och sin huvudsakliga förvaltning eller, om det inte har något säte, sin huvudsakliga förvaltning,
- j) *världmedlemsstat*: den medlemsstat vars social- och arbetsmarknadslagstiftning som är relevant på tjänstepensionsområdet är tillämplig på förhållandet mellan det uppdragsgivande företaget och medlemmarna.

Artikel 7

Institutets verksamhet

Varje medlemsstat skall kräva att institut som är etablerade inom dess territorium begränsar sin verksamhet till sådan verksamhet som avser pensionsförmåner, inbegripet verksamheter som föranleds av dessa.

Om ett försäkringsföretag, i enlighet med artikel 4, driver sin tjänstepensionsverksamhet genom att hålla tillgångarna och skulderna fullständigt åtskilda, skall de fullständigt åtskilda tillgångarna och skulderna hanteras endast inom ramen för sådan verksamhet som avser pensionsförmåner och därav direkt föranledd verksamhet.

Artikel 8

Juridisk åtskillnad mellan uppdragsgivande företag och tjänstepensionsinstitut

Varje medlemsstat skall se till att uppdragsgivande företag är juridiskt åtskilda från tjänstepensionsinstitut, så att institutets tillgångar skyddas för medlemmarnas och förmånstagarnas räkning om det uppdragsgivande företaget går i konkurs.

Artikel 9

Villkor för att få bedriva verksamhet

1. Varje medlemsstat skall med avseende på alla institut som är etablerade inom dess territorium se till att
 - a) institutet registreras i ett nationellt register av den behöriga tillsynsmyndigheten eller är auktoriserat; vid sådan verksamhet över gränserna som avses i artikel 20 skall även de medlemsstater där institutet är verksamt framgå av registret,
 - b) institutets faktiska verksamhet drivs av personer med god vandel som antingen själva har erforderlig yrkesmässig kompetens och erfarenhet på området eller anlitar rådgivare som besitter sådan kompetens och erfarenhet,
 - c) korrekt upprättade regler för institutets hantering av varje pensionsplan har införts och medlemmarna har fått tillräcklig information om dessa,
 - d) alla tekniska avsättningar beräknas och bestyrks av en aktuarie eller av någon annan expert på området, till exempel en revisor, i enlighet med nationell lagstiftning, på grundval av aktuariella metoder som erkänns av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland,
 - e) det uppdragsgivande företaget, om det garanterar pensionsförmånerna, är skyldigt att regelbundet finansiera detta åtagande,
 - f) medlemmarna hålls tillräckligt informerade om pensionsplanens villkor, särskilt vad gäller
 - i) de rättigheter och skyldigheter som parterna i pensionsplanen har,
 - ii) de ekonomiska, tekniska och övriga risker som är förbundna med pensionsplanen,
 - iii) vad dessa risker innebär och deras fördelning.
2. I enlighet med subsidiaritetsprincipen och med vederbörligt beaktande av storleken på pensionsförmånerna från socialförsäkringssystemen får medlemsstaterna föreskriva att täckning av risker kopplade till lång levnad och invaliditet, efterlevandeskydd samt en garanti för återbetalning av inbetalade belopp erbjuds till medlemmarna som kompletterande förmåner, om arbetsgivarna och arbetstagarna, eller deras respektive företrädare, kommer överens om detta.
3. En medlemsstat får, i syfte att säkerställa att medlemmarnas och förmånstagarnas intressen skyddas på ett fullgott sätt, tillfoga ytterligare krav till villkoren för att få bedriva verksamhet i institut som är etablerade inom dess territorium.
4. En medlemsstat får tillåta eller kräva att institut som är etablerade inom dess territorium helt eller delvis överlåter driften av dessa institut till andra enheter som agerar för dessa instituts räkning.

5. När det gäller sådan verksamhet över gränserna som avses i artikel 20, skall villkoren för att få bedriva sådan verksamhet godkännas i förväg av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland.

Artikel 10

Årsbokslut och förvaltningsberättelser

Varje medlemsstat skall kräva att varje institut som är etablerat inom dess territorium upprättar årsbokslut och förvaltningsberättelser i vilka hänsyn tas till varje pensionsplan som institutet hanterar och, vid behov, årsbokslut och förvaltningsberättelser för varje pensionsplan. Årsboksluten och förvaltningsberättelserna skall ge en rättvisande och korrekt bild av institutets tillgångar, skulder och finansiella ställning. Årsboksluten och uppgifterna i förvaltningsberättelserna skall vara konsekventa, uttömmande, sakligt presenterade samt i vederbörlig ordning godkända av auktoriserade personer, i enlighet med nationell lagstiftning.

Artikel 11

Information som skall lämnas till medlemmar och förmånstagare

1. Beroende på hur pensionsplanen är utformad skall varje medlemsstat se till att alla institut som är etablerade inom dess territorium tillhandahåller minst den information som anges i denna artikel.

2. Medlemmar och förmånstagare och/eller, i förekommande fall, deras företrädare skall erhålla

- a) på begäran: det årsbokslut och den förvaltningsberättelse som avses i artikel 10 och, i de fall ett institut är ansvarigt för mer än en plan, de årsbokslut och förvaltningsberättelser som avser deras särskilda pensionsplan,
- b) inom skälig tid: all relevant information om ändringar av reglerna för pensionsplanen.

3. De riktlinjer för placeringsverksamheten som avses i artikel 12 skall på begäran göras tillgängliga för medlemmar och förmånstagare och/eller, i förekommande fall, deras företrädare.

4. Varje medlem skall på begäran även få utförlig och saklig information om

- a) i tillämpliga fall, målnivån för pensionsförmånerna,
- b) pensionsförmånernas storlek för det fall att anställningen upphör,
- c) om medlemmen själv står för den finansiella risken: i förekommande fall, uppgifter om olika tillgängliga investeringsalternativ och den faktiska investeringsportföljen samt uppgifter om riskexponering och kostnader som är förenade med investeringarna,
- d) villkor för överföring av pensionsrättigheter till något annat tjänstepensionsinstitut om anställningsförhållandet upphör.

Medlemmarna skall varje år erhålla kortfattad information om institutets situation och de individuella rättigheternas aktuella finansiella nivå.

5. Varje förmånstagare skall, vid pensionsavgång eller när andra förmåner skall betalas ut, få lämplig information om de förmåner som förmånstagaren har rätt till och om de utbetalningsalternativ som finns.

Artikel 12

Riktlinjer för placeringsverksamheten

Varje medlemsstat skall se till att varje institut som är etablerat inom dess territorium utarbetar och minst vart tredje år följer upp skriftliga riktlinjer för placeringsverksamheten. Dessa riktlinjer skall ofördröjligen ses över efter varje väsentlig förändring av placeringspolicyn. Medlemsstaterna skall föreskriva att riktlinjerna skall innehålla i vart fall sådana uppgifter som metoder för att mäta placeringsrisker, processer för riskkontroll och den strategiska allokeringen av tillgångar i förhållande till pensionsåtagandenas art och varaktighet.

Artikel 13

Uppgifter som skall lämnas till de behöriga myndigheterna

Varje medlemsstat skall se till att de behöriga myndigheterna har de befogenheter och de medel med avseende på alla institut som är etablerade inom dess territorium som är nödvändiga för att

- a) kräva att varje institut, dess styrelse, verkställande direktör och andra befattningshavare i ansvarig ställning i institutet, skall lämna information om alla affärsangelägenheter eller överlämna alla affärshandlingar,
- b) utöva tillsyn över affärsförbindelser mellan institutet och andra företag eller mellan institut, när institut överlåter funktioner till dessa företag eller institut ("outsourcing"), vilka påverkar institutets finansiella ställning eller som är av avgörande betydelse för vad som krävs för effektiv tillsyn,
- c) regelbundet få tillgång till riktlinjerna för placeringsverksamheten, årsbokslutet och förvaltningsberättelsen och alla handlingar som krävs för tillsynen. Dessa kan vara dokument såsom
 - i) interna delårsrapporter,
 - ii) aktuariella värderingar och detaljerade beräkningar,
 - iii) analyser beträffande matchning av tillgångar och skulder ("asset-liability studies"),
 - iv) dokumentation som visar att riktlinjerna för placeringsverksamheten följs,
 - v) dokumentation som visar att inbetalningar skett planenligt,
 - vi) rapporter från de personer som tilldelats ansvaret för revisionen av de årsbokslut som avses i artikel 10,
- d) utföra inspektioner på plats i institutens lokaler och, när så är lämpligt, på platser där utlokaliserade funktioner utförs för att kontrollera huruvida verksamheten bedrivs i enlighet med tillsynsreglerna.

Artikel 14

De behöriga myndigheternas befogenheter att ingripa samt deras förpliktelser

1. De behöriga myndigheterna skall kräva att varje institut som är etablerat inom deras territorium har sunda förvaltnings- och redovisningsmetoder samt tillfredsställande mekanismer för intern kontroll.

2. De behöriga myndigheterna skall ha befogenhet att gentemot varje institut som är etablerat inom deras territorium eller gentemot de personer som driver instituten vidta alla de åtgärder, däribland vid behov administrativa eller finansiella åtgärder, som är lämpliga och nödvändiga för att förebygga eller åtgärda varje oegentlighet som kan skada medlemmarnas och förmånstagarnas intressen.

De får även begränsa eller förbjuda institutets rätt att fritt förfoga över sina tillgångar, särskilt om

a) institutet inte har gjort tillräckliga tekniska avsättningar i förhållande till hela sin verksamhet eller om de tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna är otillräckliga,

b) institutet inte längre uppfyller lagstadgat kapitalkrav.

3. För att skydda medlemmarnas och förmånstagarnas intressen får de behöriga myndigheterna helt eller delvis överföra befogenheter som, enligt lagstiftningen i den medlemsstat som är hemland, innehas av de personer som driver ett institut som är etablerat inom deras territorium till en särskild företrädare som är lämpad för att utöva dessa befogenheter.

4. De behöriga myndigheterna får förbjuda eller begränsa verksamheten i ett institut etablerat inom deras territorium, särskilt om

a) institutet inte på ett tillfredsställande sätt kan skydda medlemmarnas och förmånstagarnas intressen,

b) institutet inte längre uppfyller villkoren för att få bedriva sin verksamhet,

c) institutet allvarligt har åsidosatt sina skyldigheter enligt de regler det omfattas av,

d) ett institut som bedriver verksamhet över gränserna inte följer kraven i den social- och arbetsmarknadslagstiftning i värdlandet som är relevant på tjänstepensionsområdet.

Varje beslut om att förbjuda ett institut att utöva sin verksamhet skall grundas på klart angivna skäl och delges institutet.

5. Medlemsstaterna skall se till att beslut avseende institut som fattats i enlighet med lagar och andra författningar som antagits i enlighet med detta direktiv kan överklagas till domstol.

Artikel 15

Tekniska avsättningar

1. Den medlemsstat som är hemland skall se till att institut som förvaltar tjänstepensionsplaner för samtliga pensionsplaner alltid innehar tillräckliga tekniska avsättningar motsvarande deras ekonomiska åtaganden till följd av gällande pensionsavtal.

2. Den medlemsstat som är hemland skall se till att institut som förvaltar tjänstepensionsplaner där institutets åtagande omfattar biometrisk risk och/eller en garanti avseende antingen en viss avkastningsnivå eller en bestämd förmånsnivå, gör tekniska avsättningar som är tillräckliga i förhållande till samtliga åtaganden enligt dessa planer.

3. Dessa tekniska avsättningar skall beräknas varje år. Den medlemsstat som är hemland får dock tillåta att beräkningarna utförs vart tredje år, om institutet till medlemmarna och/eller den behöriga myndigheterna överlämnar ett intyg eller en rapport om justeringarna avseende de mellanliggande åren. Intyget eller rapporten skall ge en klar bild av den justerade utvecklingen av de tekniska avsättningarna och av förändringarna av de risker som täcks.

4. Beräkningen av de tekniska avsättningarna skall utföras och bestyrkas av en aktuarie eller någon annan expert på området, till exempel en revisor, i enlighet med nationell lagstiftning, på grundval av aktuariella metoder som erkänns av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland och enligt följande principer:

a) Minimibeloppet för de tekniska avsättningarna skall beräknas genom en tillräckligt aktsam aktuariell värdering, i vilken hänsyn tas dels till alla åtaganden avseende förmåner, dels till inbetalningarna, i enlighet med institutets pensionsarrangemang. Det skall vara tillräckligt både för den fortsatta utbetalningen av de pensioner och andra förmåner som redan är under betalning till förmånstagare och för att åter spegla de åtaganden som följer av medlemmarnas intjänade pensionsrättigheter. De ekonomiska och aktuariella beräkningar som valts för värderingen av åtagandena måste också väljas på ett aktsamt sätt, vid behov med beaktande av en tillräcklig säkerhetsmarginal.

b) Maximiräntesatserna skall väljas på ett aktsamt sätt och fastställas enligt alla relevanta regler i den medlemsstat som är hemland. Dessa aktsamt valda räntesatser skall fastställas med beaktande av

— avkastningen på de motsvarande tillgångar som institutet har och med beaktande av den förväntade avkastningen på framtida investeringar, och/eller

— marknadsavkastningen på statsobligationer eller andra obligationer med låg kreditrisk.

c) De biometrisk tabeller som används för att beräkna de tekniska avsättningarna skall grunda sig på aktsamma antaganden med beaktande av de viktigaste särdragen hos medlemsgruppen och pensionsplanerna, i synnerhet förväntade förändringar i de relevanta riskerna.

d) Metoden och underlaget för beräkningen av de tekniska avsättningarna skall i regel förbli desamma från ett räkenskapsår till ett annat. Ändringar kan dock vara motiverade till följd av förändringar i de rättsliga, demografiska eller ekonomiska förutsättningar som ligger till grund för antagandena.

5. Den medlemsstat som är hemland får, för att säkerställa att medlemmarnas och förmånstagarnas intressen skyddas på ett fullgott sätt, fastställa ytterligare, mer detaljerade krav för beräkningen av de tekniska avsättningarna.

6. För att kunna åstadkomma den ytterligare harmonisering av reglerna för beräkningen av tekniska avsättningar som kan vara motiverad – i synnerhet vad gäller räntesatserna och andra antaganden som påverkar de tekniska avsättningarna – skall kommissionen vartannat år eller på begäran av en medlemsstat lägga fram en rapport om situationen när det gäller utvecklingen av verksamhet över gränserna.

Kommissionen skall föreslå de åtgärder som är nödvändiga för att förebygga eventuella snedvridningar orsakade av olika räntesatser och för att i övrigt skydda förmånstagares och medlemmars intressen avseende varje plan.

Artikel 16

Skuldräckning av tekniska avsättningar

1. Den medlemsstat som är hemland skall kräva att varje institut alltid skall innehålla tillräckliga och lämpliga tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna för alla pensionsplaner som det förvaltar.

2. Den medlemsstat som är hemland får tillåta ett institut att under en begränsad tid innehålla otillräckliga tillgångar för att täcka de tekniska avsättningarna. I detta fall skall de behöriga myndigheterna kräva att institutet antar en konkret och genomförbar återställningsplan så att kraven i punkt 1 blir uppfyllda igen. Planen skall vara förenad med följande villkor:

a) Institutet skall upprätta en konkret och genomförbar plan för hur det inom rimlig tid skall kunna återställa tillgångarnas storlek till den nivå som krävs för att helt täcka de tekniska avsättningarna. Planen skall göras tillgänglig för medlemmarna eller, i förekommande fall, deras företrädare och/eller godkännas av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland.

b) När planen upprättas skall hänsyn tas till institutets specifika situation, särskilt vad gäller dess matchning av tillgångar och skulder ("asset-liability structure"), riskprofil, likviditetsplan, åldersprofilen hos de medlemmar som är berättigade till pensionsförmåner samt till om planerna befinner sig i uppbyggnadsskedet eller skall övergå till full fondering från att inte eller endast delvis ha varit fonderade.

c) Om pensionsplanen upphör att gälla under den period som avses ovan skall institutet underrätta de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland. Institutet skall

inrätta ett förfarande för hur tillgångarna och motsvarande åtaganden skall överföras till ett annat finansiellt institut eller liknande organ. De behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland skall underrättas om detta förfarande, och förfarandets huvuddrag skall göras tillgängliga för medlemmarna eller, i förekommande fall, deras företrädare i enlighet med konfidentialitetsprincipen.

3. När det gäller verksamhet över gränserna som avses i artikel 20 skall de tekniska avsättningarna alltid täckas av tillgångar som är tillräckliga i förhållande till samtliga åtaganden enligt de planer som institutet förvaltar. Om dessa villkor inte uppfylls skall de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland ingripa i enlighet med artikel 14. För att uppfylla detta krav får den medlemsstat som är hemland begära att tillgångarna och skulderna skall hållas fullständigt åtskilda.

Artikel 17

Lagstadgat kapitalkrav

1. Den medlemsstat som är hemland skall se till att institut, som förvaltar pensionsplaner där institutet och inte det uppdragsgivande företaget står för åtagandet att täcka en biometrisk risk eller garanterar en viss avkastning eller en viss förmånsnivå ständigt, som en buffert, innehar kompletterande tillgångar utöver de tekniska avsättningarna. Dess storlek skall återspegla typen av risk och tillgångssammansättningen avseende samtliga de pensionsplaner som institutet förvaltar. Dessa tillgångar skall vara fria från alla förutsebara åtaganden och fungera som en buffert för att kompensera skillnader mellan förväntade och verkliga kostnader och intäkter.

2. För beräkning av den lägsta storleken på de kompletterande tillgångarna skall bestämmelserna i artiklarna 27 och 28 i direktiv 2002/83/EEG tillämpas.

3. Punkt 1 skall dock inte hindra medlemsstaterna från att kräva att institut som är etablerade inom deras territorium skall uppfylla lagstadgade kapitalkrav eller från att fastställa mer detaljerade föreskrifter, om sådana är berättigade av aktsamhetsskäl.

Artikel 18

Investeringsregler

1. Medlemsstaterna skall kräva att institut som är etablerade inom deras territorier skall investera sina tillgångar i enlighet med aktsamhetsprincipen och särskilt i enlighet med följande regler:

a) Tillgångarna skall investeras på det sätt som bäst gagnar medlemmarnas och förmånstagarnas intressen. Vid en eventuell intressekonflikt skall institutet eller den enhet som förvaltar dess portfölj se till att investeringen görs uteslutande i medlemmarnas och förmånstagarnas intresse.

- b) Tillgångarna skall investeras på ett sätt som tillförsäkrar säkerhet, kvalitet, likviditet och lönsamhet för den samlade portföljen.

Tillgångar som skall täcka de tekniska avsättningarna skall dessutom investeras på ett sätt som är anpassat till de förväntade framtida pensionsförmånernas typ och varaktighet.

- c) Tillgångarna skall till övervägande del investeras på reglerade marknader. Investeringar i tillgångar som inte är föremål för handel på reglerade finansmarknader måste under alla förhållanden hållas på aktsamma nivåer.
- d) Det skall vara möjligt att investera i derivatinstrument, förutsatt att de bidrar till att minska investeringsriskerna eller underlättar effektiv förvaltning av portföljen. De måste värderas med aktsamhet med beaktande av den underliggande tillgången och tas med vid värderingen av institutets tillgångar. Institutet skall även undvika överdriven riskexponering gentemot en och samma motpart och gentemot annan derivatverksamhet.
- e) Tillgångarna skall vara diversifierade på ett lämpligt sätt för att undvika dels överdrivet beroende av någon särskild tillgång, emittent eller företagsgrupp, dels ackumulation av risker i den samlade portföljen.

Investeringar i tillgångar som emitterats av samma emittent eller emittenter som tillhör samma grupp får inte innebära överdriven riskkoncentration för institutet.

- f) Investeringarna i det uppdragsgivande företaget får inte överstiga 5 % av den samlade portföljen, och när det uppdragsgivande företaget ingår i en grupp får investeringarna i företag som ingår i samma grupp som det uppdragsgivande företaget inte överstiga 10 % av portföljen.

Om institutet har fått sitt uppdrag av flera företag skall investeringarna i dessa uppdragsgivande företag göras på ett aktsamt sätt och med hänsyn till behovet av lämplig diversifiering.

Medlemsstaterna får besluta att inte tillämpa de krav som avses i e och f på investeringar i statsobligationer.

2. Den medlemsstat som är hemland skall förbjuda institutet att ta upp lån eller ställa säkerhet på tredje parts vägnar. Medlemsstaterna får dock tillåta institutet att för en begränsad period ta upp vissa lån som endast syftar till att tillgodose likviditetsbehov.

3. Medlemsstaterna får inte kräva att de institut som är etablerade inom deras territorium investerar i särskilda typer av tillgångar.

4. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 12 får medlemsstaterna inte kräva att investeringsbeslut som fattas av ett institut som är etablerat inom dess territorium eller av dess kapitalförvaltare skall vara villkorat av något godkännande i förväg eller någon systematisk anmälan.

5. Medlemsstaterna får i enlighet med bestämmelserna i punkterna 1–4 fastställa mer detaljerade föreskrifter, även kvantitativa regler, för institut som är etablerade inom deras territorier, om reglerna är berättigade av aktsamhetsskäl, med hänsyn till samtliga åtaganden enligt de planer som institutet förvaltar.

I synnerhet får medlemsstaterna tillämpa investeringsbestämmelser som liknar dem i direktiv 2002/83/EG.

Medlemsstaterna får dock inte hindra instituten från att

- a) investera upp till 70 % av de tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna eller, när det gäller planer där medlemmarna står för den finansiella risken, 70 % av hela portföljen i aktier, överlåtbara värdepapper som kan jämföras med aktier och företagsobligationer som är föremål för handel på reglerade marknader och att besluta om dessa tillgångars relativa vikt i investeringsportföljen; om det är motiverat av aktsamhetsskäl får medlemsstaterna dock tillämpa en lägre gräns för institut som tillhandahåller pensionsprodukter med en långsiktig lägsta garanterad räntesats, står den finansiella risken och själva står för garantin,
- b) investera upp till 30 % av de tillgångar som motsvarar de tekniska avsättningarna i tillgångar denominerade i andra valutor än dem som åtagandena är uttryckta i,

- c) investera på riskkapitalmarknader.

6. Punkt 5 hindrar inte medlemsstaterna från att, även i enskilda fall, kräva att striktare investeringsregler tillämpas på institut som är etablerade inom deras territorier, särskilt med tanke på institutets åtaganden, om det är motiverat av aktsamhetsskäl.

7. När det gäller sådan verksamhet över gränserna som avses i artikel 20 får den behöriga myndigheten i varje värdmedlemsstat kräva att reglerna i andra stycket skall tillämpas på institutet i den medlemsstat som är hemland. I sådana fall skall dessa regler endast tillämpas på den del av institutets tillgångar som motsvarar den verksamhet som bedrivs i den enskilda värdmedlemsstaten. Dessutom skall de bara tillämpas om samma eller strängare regler även tillämpas på institut som är etablerade i värdmedlemsstaten.

Följande regler avses i första stycket:

- a) Institutet får inte investera mer än 30 % av dessa tillgångar i aktier, andra värdepapper som kan jämföras med aktier och skuldförbindelser som inte är föremål för handel på reglerade marknader, eller också skall institutet investera minst 70 % av dessa tillgångar i aktier, andra värdepapper som kan jämföras med aktier och skuldförbindelser som är föremål för handel på reglerade marknader.
- b) Institutet får inte investera mer än 5 % av dessa tillgångar i aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier, obligationer, skuldförbindelser och andra penning- och kapitalmarknadsinstrument från samma företag och inte mer än 10 % av dessa tillgångar i aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier, obligationer, skuldförbindelser och andra instrument på penning- och kapitalmarknaden från företag som ingår i en och samma grupp.

- c) Institutet skall inte investera mer än 30 % av dessa tillgångar i tillgångar denominerade i andra valutor än dem som åtagandena är uttryckta i.

För att dessa krav skall uppfyllas får hemlandet kräva att tillgångarna hålls fullständigt åtskilda.

Artikel 19

Förvaltning och förvaring

1. Medlemsstaterna får inte begränsa institutens rätt att, för förvaltningen av investeringsportföljen, utse kapitalförvaltare som är etablerade i andra medlemsstater och som där är vederbörligen auktoriserade för sådan verksamhet i enlighet med direktiven 85/611/EEG, 93/22/EEG, 2000/12/EG och 2002/83/EG samt de som avses i artikel 2.1 i detta direktiv.

2. Medlemsstaterna får inte begränsa institutens rätt att, för förvaringen av sina tillgångar, utse förvaringsinstitut som är etablerade i en annan medlemsstat och som är vederbörligen auktoriserade i enlighet med direktiven 93/22/EEG eller 2000/12/EG eller som är godkända som förvaringsinstitut enligt direktiv 85/611/EEG.

Bestämmelsen i denna punkt skall inte hindra den medlemsstat som är hemland från att göra det obligatoriskt att anlita förvaringsinstitut.

3. Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att göra det möjligt enligt sin nationella lagstiftning att i enlighet med artikel 14 förbjuda förvaringsinstitut som är etablerade inom dess territorium att fritt förfoga över förvarade tillgångar om detta begärs av den medlemsstat som är institutets hemland.

Artikel 20

Verksamhet över gränserna

1. Utan att det påverkar tillämpningen av nationell social- och arbetsmarknadslagstiftning avseende pensionssystemens uppbyggnad, inbegripet obligatoriskt medlemskap och utfallen av kollektivavtal, skall medlemsstaterna tillåta företag som är etablerade inom deras territorier att ge uppdrag åt tjänstepensionsinstitut som är godkända i andra medlemsstater. De skall även tillåta tjänstepensionsinstitut som är godkända inom deras territorier att åta sig uppdrag för företag som är etablerade inom andra medlemsstaters territorier.

2. Ett institut som önskar åta sig uppdrag för ett uppdragsgivande företag som är etablerat inom en annan medlemsstats territorium måste enligt artikel 9.5 godkännas i förväg av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland. Det skall till de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland där det är auktoriserat anmäla att det avser att åta sig uppdrag från ett uppdragsgivande företag som är etablerat i en annan medlemsstat.

3. Medlemsstaterna skall kräva att institut som är etablerade inom dess territorium och som erbjuder sig att åta sig uppdrag för ett företag som är etablerat inom en annan medlemsstats territorium lämnar följande uppgifter när de gör en anmälan enligt punkt 2:

a) Värmedlemsstat(er).

b) Det uppdragsgivande företags namn.

c) De viktigaste särdragen i den pensionsplan som skall förvaltas för det uppdragsgivande företags räkning.

4. När en behörig myndighet i den medlemsstat som är hemland mottar en underrättelse enligt punkt 2 och den inte har skäl att betvivla att institutets administrativa uppbyggnad, dess finansiella ställning eller dess lednings vandel och yrkesmässiga kvalifikationer eller erfarenhet på området är förenliga med den verksamhet som föreslås i värmedlemsstaten, skall den inom tre månader från mottagandet av de uppgifter som avses i punkt 3 vidarebefordra dessa till de behöriga myndigheterna i värmedlemsstaten och informera institutet om detta.

5. Innan institutet börjar förvalta en pensionsplan för ett uppdragsgivande företag beläget i en annan medlemsstat, skall de behöriga myndigheterna i värmedlemsstaten inom två månader efter mottagandet av de uppgifter som avses i punkt 3 vid behov underrätta de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland om de krav i social- och arbetsmarknadslagstiftningen som är relevanta på tjänstepensionsområdet och som skall uppfyllas när pensionsplanen förvaltas på uppdrag av ett företag i värmedlemsstaten samt om alla regler som skall tillämpas enligt artikel 18.7 och punkt 7 i denna artikel. De behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland skall underrätta institutet om dessa uppgifter.

6. Institutet får börja förvalta pensionsplanen på uppdrag av ett företag i värmedlemsstaten i enlighet med de krav i värmedlemsstatens social- och arbetsmarknadslagstiftning som är relevanta på tjänstepensionsområdet och de regler som måste tillämpas enligt artikel 18.7 och punkt 7 i denna artikel så snart som det har mottagit den underrättelse som avses i punkt 5 eller, om ingen underrättelse från de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland inkommer, efter utgången av den tidsfrist som anges i punkt 5.

7. I synnerhet skall ett institut som verkar på uppdrag av ett företag som är etablerat i en annan medlemsstat också beträffande medlemmarna i fråga omfattas av de informationskrav som de behöriga myndigheterna i värmedlemsstaten i enlighet med artikel 11 föreskriver för institut som är etablerade i den medlemsstaten.

8. De behöriga myndigheterna i värmedlemsstaten skall underrätta de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland om alla väsentliga ändringar dels av de krav i värmedlemsstatens social- och arbetsmarknadslagstiftning som är relevanta på tjänstepensionsområdet som kan påverka pensionsplanen i den mån det gäller förvaltningen av denna på uppdrag av ett företag i värmedlemsstaten, dels om de regler som måste tillämpas enligt artikel 18.7 och punkt 7 i denna artikel.

9. Institutet skall vara föremål för löpande tillsyn av de behöriga myndigheterna i värdmedlemsstaten, när det gäller verksamhetens förenlighet med de krav i arbetsmarknads- och sociallagstiftningen i värdlandet som är relevanta på tjänstepensionsområdet som anges i punkt 5 och med de informationskrav som anges i punkt 7. Om oegentligheter upptäcks vid denna tillsyn skall de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland omgående underrättas av de behöriga myndigheterna i värdmedlemsstaten. De behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland skall i samordning med de behöriga myndigheterna i värdmedlemsstaten vidta de åtgärder som krävs för att se till att institutet upphör med de upptäckta överträdelsorna av social- och arbetsmarknadslagstiftningen.

10. Om institutet, trots de åtgärder som vidtagits av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland eller på grund av att lämpliga åtgärder saknas i den medlemsstat som är hemland, fortsätter att överträda de tillämpliga bestämmelser i värdmedlemsstatens social- och arbetsmarknadslagstiftning som är relevanta på tjänstepensionsområdet, får de behöriga myndigheterna i värdmedlemsstaten, efter att ha informerat de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland, vidta lämpliga åtgärder för att förhindra eller beivra ytterligare oegentligheter och, om det är strikt nödvändigt, hindra institutet från att bedriva verksamhet i värdmedlemsstaten för det uppdragsgivande företags räkning.

Artikel 21

Samarbete mellan medlemsstaterna och kommissionen

1. Medlemsstaterna skall på lämpligt sätt se till att detta direktiv tillämpas enhetligt genom regelbundet utbyte av information och erfarenheter i syfte att utveckla bästa praxis på detta område och ett närmare samarbete för att på så sätt förhindra snedvridning av konkurrensen och skapa de nödvändiga förutsättningarna för oproblematiskt medlemskap över gränserna.

2. Kommissionen och medlemsstaternas behöriga myndigheter skall ha ett nära samarbete för att underlätta tillsynen över tjänstepensionsinstitutens verksamhet.

3. Varje medlemsstat skall informera kommissionen om allvarigare problem som tillämpningen av detta direktiv ger upphov till.

Kommissionen och de behöriga myndigheterna i de berörda medlemsstaterna skall så snart som möjligt behandla sådana svårigheter i syfte att finna lämpliga lösningar.

4. Fyra år efter det att detta direktiv har trätt i kraft skall kommissionen lämna en rapport som innehåller en översyn av

- a) tillämpningen av artikel 18 och de framsteg som har gjorts i anpassningen av de nationella tillsynssystemen, och
- b) tillämpningen av artikel 19.2 andra stycket, i synnerhet den rådande situationen i medlemsstaterna när det gäller anlitaandet av förvaringsinstitut och, i förekommande fall, den roll de spelar.

5. De behöriga myndigheterna i värdmedlemsstaten får be de behöriga myndigheterna i den medlemsstat som är hemland att besluta att institutets tillgångar och åtaganden skall hållas fullständigt åtskilda i enlighet med artiklarna 16.3 och 18.7.

Artikel 22

Genomförande

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 23 september 2005. De skall genast underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texten till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

3. Medlemsstaterna får till den 23 september 2010 uppskjuta tillämpningen av artikel 17.1 och 17.2 på institut som är etablerade inom deras territorium som vid den tidpunkt som anges i punkt 1 i den här artikeln inte uppfyller det lägsta lagstadgade kapitalkrav som krävs enligt artikel 17.1 och 17.2. Institut som avser att bedriva verksamhet över gränserna i den mening som avses i artikel 20 får dock inte göra detta förrän de uppfyller reglerna i detta direktiv.

4. Medlemsstaterna får till den 23 september 2010 uppskjuta tillämpningen av artikel 18.1 f på institut som är etablerade inom deras territorier. Institut som avser att bedriva verksamhet över gränserna enligt artikel 20 får dock inte göra detta förrän de uppfyller reglerna i detta direktiv.

Artikel 23

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft samma dag som det offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 24

Adressater

Detta direktiv rikter sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Luxemburg den 3 juni 2003.

På Europaparlamentets vägnar

P. COX

Ordförande

På rådets vägnar

N. CHRISTODOULAKIS

Ordförande

Utredningens sammanfattning

I det här betänkandet föreslås hur Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut (tjänstepensionsdirektivet) bör genomföras i svensk lagstiftning. Tjänstepensionsdirektivet är ett led i arbetet inom EU med att harmonisera regleringen på det finansiella området för att skapa en inre marknad för finansiella tjänster. På tjänstepensionsområdet har det tidigare inte funnits någon gemensam lagstiftning inom EU. Tjänstepensionsdirektivet avses utgöra ett första steg mot en inre marknad för tjänstepensionsinstitut. Direktivet syftar ytterst till att möjliggöra en effektiv förvaltning av tjänstepensionskapital genom frigörande av kapital samtidigt som pensionstagarnas trygghet garanteras.

Tjänstepensionsdirektivet är ett steg mot en mer kvalitativ reglering. Till grund för direktivets bestämmelser ligger aktsamhetsprincipen ("the prudent person rule") som tar sikte på beslutsprocessen i det enskilda institutet. Tanken är att verksamheten skall bedrivas på ett sätt som den enskilde förmånstagaren själv skulle göra om han eller hon hade erforderlig kompetens och kunskap.

Tjänstepensionsdirektivet är avsett att reglera sådana institut som inte redan omfattas av gemenskapslagstiftning, men för att undvika konkurrenssnedvridningar har medlemsstaterna möjlighet att under vissa förutsättningar tillämpa delar av direktivet på tjänstepensionsverksamheten hos försäkringsföretag som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG av den 5 november 2002 om livförsäkring (det konsoliderade livförsäkringsdirektivet). Medlemsstaterna har också möjlighet att helt eller delvis underlåta att tillämpa direktivet på tjänstepensionsinstitut som förvaltar tjänstepensionsplaner som har färre än sammanlagt 100 medlemmar framför allt i syfte att begränsa tillsynskostnaderna.

I sina ställningstaganden har utredningen utgått ifrån de principer som har legat till grund för senare års lagstiftningsarbete på det finansiella området. En viktig sådan princip i sammanhanget är att lagstiftningen bör vara funktionellt och inte institutionellt inriktad. I en föränderlig värld är en funktionellt inriktad reglering mer flexibel och skapar bättre förutsättningar för god konkurrens än en institutionellt inriktad reglering.

Av tjänstepensionsdirektivets definition av tjänstepensionsinstitut följer att understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkring, s.k. tjänstepensionskassor, samt pensionsstiftelser omfattas av direktivets bestämmelser. Ingen av dessa kan sägas vara urtypen för tjänstepensionsinstitut, men eftersom de är juridiska personer som inrättats oberoende av, dvs. separat från, arbetsgivaren och har till uppgift att förvalta medel som är öronmärkta för tjänstepension träffas de av direktivet. Stiftelsernas karaktär av pant utan egna åtaganden föranleder dock särskilda bedömningar beträffande bl.a. direktivets regler om tekniska avsättningar, skuldtäckning och kapitalkrav jämfört med vad som är fallet för tjänstepensionskassornas del.

Utredningen bedömer att om samtliga pensionsstiftelser skulle vara skyldiga att följa direktivets bestämmelser så skulle det kräva betydligt

ökade tillsynsresurser. Kostnaden för detta liksom kostnaden för stiftelserna för att uppfylla direktivets krav måste ställas mot syftet med tjänstepensionsdirektivet att möjliggöra en effektiv kapitalförvaltning och att skydda förmånstagarna. Eftersom gällande reglering av stiftelserna knappast kan anses lägga några betydande hinder för en effektiv förvaltning av kapitalet, finns det inte behov av att på detta område frigöra kapital. Samtidigt är de vilkas pensioner de små stiftelserna syftar till att garantera tillförsäkrade ett betydande skydd genom gällande reglering och tillsyn. Utredningen anser därför att kostnaderna för att tillföra nya resurser för att uppnå en effektiv och ändamålsenlig tillsyn av att små stiftelser följer direktivets bestämmelser inte är motiverade. Pensionsstiftelser som omfattar färre än 100 personer skall därför inte behöva tillämpa direktivets bestämmelser. Emellertid skall angivna små pensionsstiftelser vara oförhindrade att på frivillig basis tillämpa direktivet. För det fall en stiftelse som omfattar färre än 100 personer vill tillämpa direktivets bestämmelser måste den anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Utredningen anser att Sverige skall välja att utnyttja möjligheten att tillämpa tjänstepensionsdirektivet på livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet framför allt därför att livförsäkringsbolagen annars kan hamna i en ofördelaktig konkurrenssituation internationellt. Ett sådant val innebär enligt utredningen att livförsäkringsbolagen kommer att bli bundna av direktivet och dess bestämmelser. Särskilt innebär det att livförsäkringsbolagen måste separera sin tjänstepensionsverksamhet från övrig verksamhet som de bedriver. Alla tillgångar och skulder som hänför sig till tjänstepensionsverksamheten måste hållas fullständigt åtskilda från, förvaltas och hanteras skilt från bolagets övriga verksamheter, utan någon möjlighet till överföring.

Det framgår inte direkt av direktivet vilka tillgångar och skulder som skall anses hänföra sig till livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet och som därför måste separeras från övriga tillgångar och skulder. Utredningen föreslår att med sådana tillgångar och skulder skall avses försäkringstekniska avsättningar för tjänstepensionsförsäkringar och motsvarande skuldtäckningstillgångar. Av gällande rätt följer att konsolideringsfonden är en del av bolagets riskkapital. Som sådant kan det inte sägas hänföras till en viss verksamhetsgren. Det är först när medlen är tilldelade till försäkringstagaren, vilket i regel sker först i samband med utbetalning, som de kan sägas vara hänförliga till den aktuella verksamhetsgrenen. Med tanke på att utredningen skall behandla frågor om överskott i bolagen i sitt framtida arbete samtidigt som behovet av separation inte framstår som speciellt stort för svensk del förespråkar utredningen att konsolideringsfonden i detta skede inte skall behöva separeras på verksamhetsgrenar.

När det gäller vad som skall avses med tjänstepensionsförsäkringar anser utredningen att den skatterättsliga definitionen av tjänstepensionsförsäkring är för snäv och skulle kunna begränsa de svenska försäkringsbolagens konkurrensmöjligheter internationellt. Med stöd av tjänstepensionsdirektivet föreslår utredningen att i det nu aktuella sammanhanget skall tjänstepensionsförsäkringar avse livförsäkringar där utbetalning av försäkringsbelopp är beroende av en persons, eller flera

personers, uppnående eller förväntade uppnående av en viss ålder och som har samband med yrkesutövning. Det har ingen betydelse om utbetalningen av försäkringsbeloppet sker som ett engångsbelopp eller som periodiska utbetalningar. Även försäkringar som ges som tillägg till dessa försäkringar skall klassificeras som tjänstepensionsförsäkringar.

I övrigt har utredningens arbete gått ut på att avgöra om direktivets krav kan anses vara uppfyllt i svensk lagstiftning och om inte föreslå bestämmelser för att så skall bli fallet. I något enstaka fall har utredningen föreslagit nya bestämmelser som inte är direkt föranledda av direktivets krav. Givet den begränsade tid som har stått till utredningens förfogande för detta betänkande har dock utredningen som huvudregel valt att inte föreslå lagändringar som inte är nödvändiga för att implementera direktivet, även för det fall det synes finnas ett behov av sådana lagändringar. Som framgår av utredningens direktiv har utredningen ett omfattande uppdrag, i vilket ingår att skapa en modern och tydlig associationsrättslig reglering av försäkringsverksamhet, lämna förslag på en framtida reglering av understödsföreningars verksamhet och analysera behovet av en särreglering för små försäkringsföretag. Utredningen kommer därför ha anledning att återkomma till vissa frågor i sitt framtida arbete.

Direktivet ställer krav på att ett tjänstepensionsinstitut begränsar sin verksamhet till tjänstepensioner jämte sådan verksamhet som föranleds av tjänstepensionsverksamheten. En bestämmelse med sådan innebörd gäller redan för pensionsstiftelserna, men för tjänstepensionskassorna behöver det ställas krav på att verksamheten skall begränsas till att enbart omfatta tjänstepensionsförsäkringar och av dem föranledd verksamhet. Med tjänstepensionsförsäkring skall därvid avses detsamma som vid separation av livförsäkringsbolagens tjänstepensionsverksamhet.

Direktivets krav på att det uppdragsgivande företaget och tjänstepensionsinstitutet är juridiskt åtskilda är uppfyllt för såväl pensionsstiftelser som tjänstepensionskassor. Kravet gäller ej för livförsäkringsbolag.

För att ett tjänstepensionsinstitut skall få bedriva verksamhet ställer direktivet en rad övergripande krav. Flera av dessa är uppfyllda i svensk lag såsom kraven på registrering och auktorisation och regler för hantering av pensionsplaner liksom kraven på redovisning. I vissa fall krävs dock kompletterande bestämmelser. En pensionsstiftelse som skall trygga utfästelse om pension till minst 100 personer skall anmälas för tillsyn genast efter det att styrelsen tagit emot sitt uppdrag. En anmälan skall också göras när tryggandet av utfästelse om pension nått upp till minst 100 personer. Krav motsvarande de som i dag ställs på ledningen i ett försäkringsbolag skall också ställas på en styrelseledamot i en tjänstepensionskassa och i en pensionsstiftelse samt en verkställande direktör eller dennes ställföreträdare i en tjänstepensionskassa. Utredningen föreslår också att en person som är underkastad näringsförbud inte skall få vara ledamot eller suppleant i en tjänstepensionskassa eller en pensionsstiftelse. Detta gäller redan för försäkringsbolag. Enligt utredningens bedömning är det angeläget och i linje med direktivets krav att en person som är belagd med näringsförbud inte får verka som ledamot eller suppleant i något tjänstepensionsinstitut.

Direktivet ställer omfattande krav på information från ett tjänstepensionsinstitut till medlemmar och förmånstagare. Till del är dessa krav uppfyllda för försäkringsbolagen, men inte kraven på information om bolaget och dess verksamhet och om de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna, varför utredningen föreslår en ny bestämmelse med motsvarande innehåll. Vidare föreslår utredningen att motsvarande bestämmelser om information som skall gälla för försäkringsbolagen skall gälla för understödsföreningar och pensionsstiftelser och att det bör ankomma på tillsynsmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om hur tjänstepensionsinstitutet skall fullgöra informationsskyldigheten i enlighet med direktivet.

Direktivet ställer uttryckliga gränser för hur restriktiva tillgångslimiterna för ett medlemsland tillåts bestämma såvitt gäller ett tjänstepensionsinstituts placeringsverksamhet. Livförsäkringsbolagens och tjänstepensionskassornas placeringsregler för skuldtäckningstillgångar vad gäller tillåtna tillgångsslag samt tillgångslimiterna är för detaljerade för att vara förenliga med direktivets bestämmelser. För tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring i livförsäkringsbolag och tjänstepensionskassor skall i stället gälla att högst 30 procent får vara investerade på icke reglerade marknader samt att högst 30 procent får vara investerade i tillgångar realiserbara i andra valutor än dem som åtagandena är betalbara i. Optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall få användas även för skuldtäckning för att sänka den finansiella risken i verksamhet avseende tjänstepension och för att effektivisera förvaltningen av de tillgångar som hör till denna verksamhet.

Tjänstepensionskassornas och pensionsstiftelsernas samtliga tillgångar samt de tillgångar som hänförs till tjänstepensionsverksamhet i livförsäkringsbolag skall placeras enligt aktsamhetsprincipen på ett sätt som bäst gynnar de ersättningsberättigades intressen. Investeringar i ett uppdragsgivande företag får inte överstiga fem procent av tillgångarna. De samlade investeringarna i en grupp med inbördes anknytning var ett uppdragsgivande företag ingår får inte överstiga tio procent av tillgångarna. Upplåning skall få ske endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas.

Institutens egna placeringsriktlinjer kommer att få en central roll i den nya processinriktade tillsynen. Övergången mot en mer kvalitativt inriktad, förebyggande reglering och tillsyn som följer av förslagen förutsätter att Finansinspektionens utvärdering omfattar en granskning av institutets placeringsstrategier samt metoder och rutiner för att identifiera, mäta och hantera risker i placeringsportföljen i förhållande till åtagandenas typ och varaktighet. För att underlätta den offentliga tillsynen föreslår utredningen att en anmälningsskyldighet för placeringsriktlinjer skall införas. Sålunda skall placeringsriktlinjer för tjänstepensionsverksamheten inlämnas till Finansinspektionen senast när de börjar användas och när de ändras. Direktivets krav om vad placeringsriktlinjerna skall innehålla bör tillgodoses genom myndighetsföreskrifter om placeringsriktlinjerna och deras innehåll.

Livförsäkringsbolagens nuvarande bestämmelse om att betryggande antaganden skall användas vid beräkning av försäkringstekniska

avsättningar skall inte gälla för verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring utan vid tjänstepensionsförsäkring skall de försäkringstekniska avsättningarna beräknas med antaganden som är valda på ett aktsamt sätt. För livförsäkringsbolagen uppfyller gällande regler om försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckning i övrigt vad direktivet kräver. Utredningen föreslår att understödsföreningar som meddelar tjänstepensionsförsäkring skall omfattas av samma bestämmelser vad gäller försäkringstekniska avsättningar och skuldtäckning som livförsäkringsbolag.

Livförsäkringsbolagen omfattas inte av tjänstepensionsdirektivets bestämmelser om kapitalkrav då solvensreglerna i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet redan gäller för dessa institut. Utredningen föreslår att tjänstepensionskassor skall omfattas av samma regler om kapitalkrav, med undantag av bestämmelserna om garantibelopp, som för närvarande gäller för livförsäkringsbolag.

Pensionsstiftelser kan inte träffas av direktivets bestämmelser rörande tekniska avsättningar, skuldtäckning och kapitalkrav. Stiftelser är inte försäkringsinstitut; de får inte göra några pensionsutfästelser och gör därför inga försäkringstekniska avsättningar och har inte heller några skuldtäckningstillgångar.

Ett syfte med direktivet är att möjliggöra för tjänstepensionsinstitut att verka över gränserna. Direktivet behandlar inte s.k. sekundäretablering, dvs. upprättande av en filial, agentur eller liknande driftställe i ett annat land. Sekundäretableringsrätt tillkommer dock försäkringsbolagen enligt det konsoliderade livförsäkringsdirektivet och utredningen anser att tjänstepensionsdirektivets regler ändå bör tillämpas för verksamhet vid sekundäretablering för att på så sätt få samma förfaranderegler för all svensk tjänstepensionsverksamhet.

För svenska försäkringsbolag krävs ett delvis nytt anmälnings- och underrättelseförfarande vid deras verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring i andra EES-länder för att uppfylla direktivets krav. Anmälan måste innehålla uppgifter om det uppdragsgivande företaget och det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna. Krav måste ställas på att Finansinspektionen vidarebefordrar anmälan till värdlandsmyndigheten och uppgifter om i värdlandet tillämpliga verksamhetsbestämmelser till institutet. För svenska tjänstepensionskassor och pensionsstiftelser, för vilka det för närvarande helt saknas bestämmelser om verksamhet utomlands, föreslår utredningen att det införs ett formaliserat förfarande för gränsöverskridande tjänstepensionsverksamhet inom EES motsvarande det som skall gälla för försäkringsbolagen. Ett i vissa avseenden nytt anmälnings- och underrättelseförfarande skall gälla också för EES-försäkringsgivare som avser att meddela tjänstepensionsförsäkringar i Sverige. Utländska institut som utan att vara EES-försäkringsgivare omfattas av tjänstepensionsdirektivet skall ha rätt att med stöd av tillstånd eller registrering i hemlandet bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige. För dessa institut skall gälla i huvudsak samma regler som för EES-försäkringsgivare.

Utredningen anser att de nya krav på tillsynsmyndigheten som införandet av aktsamhetsprincipen medför motiverar att Finansinspektionen tar över ansvaret för den finansiella tillsynen även för

de pensionsstiftelser som skall tillämpa direktivets bestämmelser. Även den nya regleringen för verksamhet över gränserna talar enligt utredningens bedömning för att samma myndighet ansvarar för den tillsyn som är förknippad med tjänstepensionsdirektivets bestämmelser och att denna uppgift anförtros Finansinspektionen. Pensionsstiftelser omfattas för närvarande inte av regler om verksamhet utomlands vilket betyder att länsstyrelsen saknar erfarenhet av samarbete med utländska tillsynsmyndigheter och institut till skillnad från Finansinspektionen som redan i dag har tillsyn över internationellt verksamma institut. Tillsynen av pensionsstiftelsernas verksamhet i andra avseenden, såsom på stiftelserättsligt område, bör dock även i fortsättningen utövas av länsstyrelsen då Finansinspektionen inte har erfarenhet av tillsyn på dessa områden. En sådan dubbel tillsyn förekommer redan för kreditinstitutens pensionsstiftelser. Länsstyrelsen skall även fortsättningsvis ensam stå för tillsynen av de små pensionsstiftelserna som inte tillämpar direktivet.

Direktivets föreskrifter om de uppgifter som skall lämnas till tillsynsmyndigheten är i det närmaste uppfyllda i svensk lagstiftning. I fråga om en tjänstepensionskassa måste dock Finansinspektionen fortsättningsvis kunna kräva upplysningar och handlingar inte bara av styrelsen utan också av verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning. Det får vidare anses lämpligt att, i enlighet med vad som föreskrivs beträffande försäkringsbolagen, bemyndiga regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilka upplysningar en tjänstepensionskassa skall lämna till Finansinspektionen. Finansinspektionen bör ha motsvarande möjligheter att erhålla uppgifter från en pensionsstiftelse.

Utredningen bedömer att de bestämmelser i direktivet som gäller tillsynsmyndighetens möjligheter att ingripa redan är tillgodosedda för försäkringsbolagens del genom gällande bestämmelser. Även om det ter sig naturligt att låta Finansinspektionens möjligheter till ingripande mot understödsföreningar vara väsentligen desamma som dem som gäller i förhållande till försäkringsbolagen, kan det inte komma i fråga att i detta sammanhang föreslå att samtliga åtgärder skall kunna vidtas mot föreningar. Ett sådant förslag skulle gå utöver avsikten med detta delbetänkande. Utredningen föreslår därför att endast de regler som är föranledda av direktiven på livförsäkringsområdet skall gälla för tjänstepensionskassor. Sålunda skall inspektionen förelägga om åtgärd för rättelse om placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande. Om medlemmarnas rättigheter bedöms hotade skall inspektionen förelägga kassan att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan. Vidare skall inspektionen vidta vissa särskilda åtgärder om reglerna om skuldtäckning och kapitalbas inte efterlevs. Till de åtgärderna hör att begränsa tjänstepensionskassans förfoganderätt eller helt förbjuda kassan att förfoga över sina tillgångar i Sverige samt besluta hur försäkringsverksamheten i tjänstepensionskassan därefter skall bedrivas. Motsvarande regler skall gälla för pensionsstiftelser som omfattas av tjänstepensionsdirektivet.

Mot bakgrund av regeringens målsättning om en gemensam försäkringsrörelselagstiftning har utredningen valt att göra anpassningarna för svenska tjänstepensionsinstitut i huvudsak genom

införande av fullständiga bestämmelser i försäkringsrörelselagen (1982:713) och genom hänvisningar till de bestämmelserna i lagen (1972:262) om understödsföreningar och lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen). I vissa fall har det dock befunnits mer lämpligt och överskådligt att inte göra sådana hänvisningar utan att i stället låta nya, kompletta bestämmelser tas in också i lagen om understödsföreningar eller tryggandelagen. Utredningens ambition har varit att temporärt söka åstadkomma en så överskådlig och lätthanterlig lagstiftning som möjligt och att undvika en onödigt tyngande dubbelreglering.

Bilaga 2

1 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (1982:713)
dels att 1 kap. 1 a, 2 och 3 §§, 2 a kap. 1–6 §§, 5 kap. 1 §, 7 kap. 2, 9, 10 g, 11 och 13 §§ samt 12 kap. 12 § skall ha följande lydelse,
dels att det i 7 kap. skall införas två nya paragrafer, 12 och 14 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. 1 a §

Försäkringsrörelse skall bedrivas med en för rörelsens omfattning och beskaffenhet tillfredsställande soliditet, likviditet och kontroll över försäkringsrisker, placeringsrisker och rörelserisker, så att åtagandena mot försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna kan fullgöras.

Information till liv- och skadeförsäkringstagare och dem som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av liv- och skadeförsäkringar skall ges den information de behöver.

Information till liv- och skadeförsäkringstagare och dem som erbjuds att teckna en sådan försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av liv- och skadeförsäkringar skall ges den information de behöver. *I fråga om sådana försäkringar som anges i 3 § femte stycket skall informationen innehålla uppgifter om försäkringsbolaget och dess verksamhet samt om de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna.*

Verksamheten skall bedrivas enligt god försäkringsstandard.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som ett försäkringsbolag skall lämna till försäkringstagarna, andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna och till dem som erbjuds att teckna en försäkring i bolaget.

2 §

Denna lag gäller inte för försäkringsrörelse som drivs enligt andra författningar eller som utövas av försäkringsanstalter som inrättats av staten.

Särskilda bestämmelser om utländska försäkringsgivare finns i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Särskilda bestämmelser om utländska försäkringsgivare finns i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om bedrivande av försäkringsrörelse för att uppfylla

3 §

Ett försäkringsbolag får inte driva annan rörelse än försäkringsrörelse, om det inte finns särskilda skäl för det.

Rörelse som avses i 2 kap. 3 b § (direkt livförsäkringsrörelse) får förenas endast med direkt skadeförsäkringsrörelse som avses i 2 kap. 3 a § första stycket klasserna 1 och 2 samt med rörelse avseende återförsäkring (indirekt försäkring) av försäkring enligt någon av dessa klasser och av livförsäkring, om inte annat följer av tredje stycket.

Utöver vad som följer av andra stycket får direkt livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse bedrivas i samma försäkringsbolag, om sådan verksamhet samtidigt bedrevs vid tidpunkten för undertecknandet av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, den 2 maj 1992.

Direkt livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse som bedrivs i samma försäkringsbolag enligt andra eller tredje stycket skall hållas åtskilda hos bolaget.

Förvaltningen av tillgångar motsvarande ett försäkringsbolags åtaganden på grund av livförsäkringar där utbetalning av försäkringsbelopp (engångsbelopp eller periodiska utbetalningar) är beroende av en persons eller flera personers uppnående eller förväntade uppnående av viss ålder och som har samband med yrkesutövning samt försäkringar som meddelas som tillägg till sådana försäkringar (tjänstepensionsförsäkringar) skall hållas åtskild från förvaltningen av bolagets övriga tillgångar. De försäkringstekniska avsättningarna enligt 7 kap. 1 § för tjänstepensionsförsäkringar skall hållas åtskilda från bolagets övriga avsättningar.

Särskilda bestämmelser finns i 5 kap. 1 § om försäkringsbolagets upplåning.

2 a kap.

1 §

Ett försäkringsbolag som avser att upprätta en filial, agentur eller annat liknande driftställe (sekundäretablering) i ett annat EES-land skall underrätta Finansinspektionen.

Underrättelsen enligt första stycket skall innehålla

1. uppgift om i vilket land sekundäretableringen skall upprättas,
2. en plan för den tilltänkta verksamheten, med angivande av sekundäretableringens organisation och vilket slags försäkringsverksamhet som skall drivas där,
3. uppgift om sekundäretableringens adress,
4. uppgift om vem som är företrädare för sekundäretableringen.

Om ett försäkringsbolag från en sekundäretablering skall meddela tjänstepensionsförsäkringar, skall underrättelsen enligt första

stycket även innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Om ett försäkringsbolag från en sekundäretablering skall meddela försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 10 (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande avser försäkring av fraktförarens ansvar, skall underrättelsen enligt första stycket dessutom innehålla en försäkran att bolaget är medlem i motsvarigheten till Trafikförsäkringsföreningen i sekundäretableringens EES-land och i det landets nationella garantifond.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad den i andra stycket 2 angivna verksamhetsplanen i övrigt skall innehålla.

2 §

Finansinspektionen skall, om förutsättningarna enligt andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att inspektionen har tagit emot en sådan underrättelse som avses i 1 § meddela den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas om underrättelsen. Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§.

Ett meddelande enligt första stycket skall lämnas om det inte finns skäl att ifrågasätta att

1. försäkringsbolagets organisation är ändamålsenlig,
2. försäkringsbolagets finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning, och
3. företrädaren för sekundäretableringen har tillräcklig kompetens och erfarenhet och i övrigt är lämpad att leda verksamheten vid sekundäretableringen.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta försäkringsbolaget om att ett sådant meddelande lämnas. Verksamheten vid sekundäretableringen får inledas två månader efter det att Finansinspektionen lämnat det meddelande som avses i första stycket.

För verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället för tredje stycket andra meningen gälla följande. Erbåller Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket från den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsbestämmelser, skall inspektionen underrätta försäkringsbolaget om dessa uppgifter. Verksamheten vid sekundäretableringen får inledas efter det att bolaget tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myn-

digheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas mottagit inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att upprätta en sekundäretablering inte föreligger, skall inspektionen meddela beslut om det inom tre månader från det att inspektionen tagit emot en underrättelse enligt 1 §.

3 §

Om något av de förhållanden som angivits i försäkringsbolagets underrättelse till Finansinspektionen enligt 1 § skall ändras sedan en sekundäretablering har upprättats, skall försäkringsbolaget underrätta inspektionen och den utländska behöriga myndigheten minst en månad innan ändringen genomförs.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen. Den utländska behöriga myndigheten skall genast underrättas om beslutet.

Om en ändring enligt första stycket innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas, skall i stället för första och andra styckena bestämmelserna i 1 och 2 §§ tillämpas.

4 §

Om ett försäkringsbolag avser att från Sverige eller från en sekundäretablering i ett annat land inom EES meddela försäkringar för risker belägna i eller för åtaganden som skall fullgöras i ett tredje EES-land, och detta skall ske utan förmedling av en sekundäretablering i det landet (gränsöverskridande verksamhet), skall bolaget underrätta Finansinspektionen om det. I underrättelsen skall det anges vilket eller vilka slag av risker eller åtaganden försäkringarna skall omfatta.

Avser den gränsöverskridande verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall underrättelsen enligt första stycket även innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte när bolag i annan egenskap än ledande försäkringsgivare deltar i koassuransavtal (samförsäkring) avseende stora risker.

Med stora risker avses

1. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 4–7 och 11–12,
2. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 14–15, om försäkringstagaren är näringsidkare och den försäkrade risken avser näringsverksamheten, och
3. de försäkringar som anges i 2 kap. 3 a § första stycket 3, 8–10, 13 och 16, om försäkringstagaren är näringsidkare och minst två av följande förutsättningar är uppfyllda enligt senast fastställda resultat- och balansräkning:

- a) försäkringstagaren har en balansomslutning som uppgår till minst ett belopp motsvarande 6 200 000 euro,
 - b) försäkringstagaren har en bruttoomsättning som uppgår till minst ett belopp motsvarande 12 800 000 euro,
 - c) försäkringstagaren har haft i genomsnitt minst 250 personer anställda.
- Om försäkringstagaren ingår i en koncern som avger koncernredovisning skall förutsättningarna i tredje stycket 3 gälla koncernen.

5 §

Finansinspektionen skall inom en månad från det att en underrättelse enligt 4 § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen. Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg om att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§ och en upplysning om vilka försäkringsklasser bolagets koncession omfattar.

Finansinspektionen skall inom en månad från det att en underrättelse enligt 4 § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen. *I fråga om gränsöverskridande verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inspektionen, om de förutsättningar som anges i 2 § andra stycket 1 och 2 är uppfyllda, lämna ett sådant meddelande inom tre månader från mottagandet av underrättelsen. Till Finansinspektionens meddelande skall fogas ett intyg om att försäkringsbolaget har en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a § och 7 kap. 22–27 §§ och en upplysning om vilka försäkringsklasser bolagets koncession omfattar.*

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta försäkringsbolaget om att meddelandet lämnats.

Gränsöverskridande verksamheten enligt 4 § får inledas när Finansinspektionen underrättat bolaget enligt andra stycket.

Gränsöverskridande verksamheten enligt 4 § får inledas när Finansinspektionen underrättat bolaget enligt andra stycket. *För gränsöverskridande verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället gälla följande. Erhåller Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket från den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsbestämmelser, skall inspektionen underrätta försäkringsbolaget om dessa uppgifter. Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att bolaget tagit emot underrättelsen från Finansinspek-*

tionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas mottagit inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut härom skall fattas inom en månad från det att en under rättelse enligt 4 § togs emot.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut härom skall fattas inom en månad från det att en under rättelse enligt 4 § togs emot.

I fråga om gränsöverskridande verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring, skall beslutet fattas inom tre månader från mottagandet av en sådan under rättelse.

6 §

Om något av de förhållanden som angivits i en underrättelse enligt 4 § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas.

Om något av de förhållanden som angivits i en underrättelse enligt 4 § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall bestämmelserna i 4 och 5 §§ tillämpas. *Vad som föreskrivs i 5 § första stycket andra meningen, tredje stycket andra–fjärde meningarna och sista stycket tredje meningen skall dock tillämpas endast vid sådan ändring som innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas.*

5 kap.

1 §

Ett försäkringsbolag får endast ta upp eller ta över penninglån (upplåning) i den utsträckning som följer av denna bestämmelse.

Upplåning får ske för att effektivisera kapitalförvaltningen eller om det i övrigt är motiverat av den bedrivna försäkringsrörelsen, under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till rörelsens omfattning och kapitalbasens storlek.

Upplåning får ske för att effektivisera kapitalförvaltningen eller om det i övrigt är motiverat av den bedrivna försäkringsrörelsen, under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till rörelsens omfattning och kapitalbasens storlek. *Om rörelsen omfattar tjänstepensionsförsäkring, får upplåning ske endast för att tillgodose tillfälliga likviditets-*

behov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas enligt 1 kap. 8 a §, dock under den i första meningen angivna försättningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i andra stycket.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, medge undantag från begränsningen i andra stycket att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

7 kap.

2 §

Avsättningen för ej intjänade premier skall beräknas så att den alltid motsvarar summan av avsättningarna för varje försäkringsavtal. Avsättningen för kvardröjande risker skall avse ett för bolaget beräknat tillägg som utöver avsättningen för ej intjänade premier kan anses behövt för att täcka framtida kostnader som har samband med ingångna försäkringsavtal. En försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod för kollektiv beräkning av avsättningarna får dock användas, om avsättningen beräknad enligt en sådan metod ger i stort sett samma resultat som om avsättningen hade beräknats för varje försäkring.

Livförsäkringsavsättningen skall beräknas så att den alltid motsvarar summan av avsättningarna för varje livförsäkringsavtal beräknat enligt tredje stycket. I avsättningen skall det tillägg inräknas som behövs för att täcka alla förluster på grund av att försäkringarna upphör i förtid. En annan försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod för kollektiv beräkning av avsättningarna får användas, om den ger i stort sett samma resultat som om avsättningen hade beräknats för varje försäkring.

Livförsäkringsavsättningen för ett livförsäkringsavtal utgörs av skillnaden mellan det förväntade kapitalvärdet av bolagets framtida utgifter för försäkringsavtalet och det förväntade kapitalvärdet av de premier bolaget ytterligare kan ha att uppbära för försäkringsavtalet (prospektiv beräkningsmetod). En annan försäkringsmatematiskt vedertagen beräkningsmetod får användas, om avsättningen beräknad enligt en sådan metod inte blir lägre än om en prospektiv beräkningsmetod hade använts eller om den metoden inte är möjlig att tillämpa för försäkringsavtalet.

Beräkningen enligt andra och tredje styckena skall grundas på antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats samt driftskostnader som var för sig är betryggande.

Beräkningen enligt andra och tredje styckena skall grundas på antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats samt driftskostnader som var för sig är betryggande. För tjänstepensionsförsäkringar skall antagandena väljas på ett aktsamt sätt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela närmare föreskrifter om beräkning av livförsäkrings-avsättningar.

9 §

Ett försäkringsbolag som driver direkt försäkringsrörelse skall ha tillgångar till ett belopp som motsvarar försäkringstekniska avsättningar för egen räkning, med tillägg av värdet av reservdeposition som en återförsäkringsgivare har ställt hos

Ett försäkringsbolag som driver direkt försäkringsrörelse skall ha tillgångar till ett belopp som motsvarar försäkringstekniska avsättningar för egen räkning, med tillägg av värdet av reservdeposition som en återförsäkringsgivare har ställt hos

bolaget, placerade i enlighet med 9 a–10 e, 13 och 29 §§ (skuldtäckning).

bolaget, placerade i enlighet med 9 a–10 e, 12, 13 och 29 §§ (skuldtäckning).

Om ett annat försäkringsbolag än som avses i första stycket driver sådan återförsäkringsrörelse som avses i 11 a § första stycket 3 skall bolaget ha tillgångar till ett belopp som behövs för att säkerställa försäkringstagarnas förmånsrätt enligt 4 a § förmånsrättslagen (1970:979). För sådana tillgångar gäller 9 a–10 g §§ i tillämpliga delar (särskild skuldtäckning).

Med försäkringstekniska avsättningar för egen räkning avses de försäkringstekniska avsättningarna inklusive mottagen återförsäkring och med avdrag för avgiven återförsäkring.

Om avgiven återförsäkring inte bidrar till att minska bolagets risktagande, får Finansinspektionen för visst fall bestämma att avdrag inte får göras för sådan återförsäkring.

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall upprätta och följa placeringsriktlinjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar, med en särskild redovisning av principerna för placering av de tillgångar som används för skuldtäckning.

Livförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en livförsäkring i bolaget skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet eller av annat särskilt skäl saknas anledning till sådan information.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna information och om vilka försäkringar som inte skall omfattas av informationsskyldigheten.

Livförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en livförsäkring i bolaget skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet eller av annat särskilt skäl saknas anledning till sådan information. *Även andra ersättningsberättigade på grund av tjänstepensionsförsäkringar skall informeras där- om.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela *närmare föreskrifter om vad riktlinjerna för tjänstepensionsförsäkring skall innehålla samt* om skyldigheten att lämna information och om vilka försäkringar som inte skall omfattas av informationsskyldigheten.

För placeringsriktlinjer för tjänstepensionsförsäkring skall bestämmelserna i 8 a § äga motsvarande tillämpning.

11 §

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde.

Ett försäkringsbolag som avses i 9 § skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde. *För de tillgångar som används för skuldtäckning i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall försäkringsbolaget föra ett särskilt register.*

Om en tillgång, som antecknats i registret har upplåtits med sådan rätt att dess fulla värde inte kan utnyttjas för skuldtäckning, skall detta antecknas i registret.

12 §

Bestämmelserna i 10 och 10 b §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot försäkrings tekniska avsättningar i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring. För sådana tillgångar gäller, utöver de begränsningar som följer av 9 a, 10 a och 10 c–10 e §§ samt av andra stycket, att de skall placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt.

Av det belopp som skall skuldtäckas i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring får en andel om högst

– 30 procent motsvaras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser, vilka inte är föremål för handel på reglerade marknader,

– 30 procent motsvaras av tillgångar som är realiserbara i andra valutor än dem som åtagandena är betalbara i,

– 5 procent motsvaras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser från samma emittent eller låntagare, om denne i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare betalar försäkringspremier till försäkringsbolaget (uppdragsgivande företag) och

– 10 procent motsvaras av sådana tillgångar som avses i

tredje strecksatsen, vilka getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan inbördes anknytning som anges i 10 c § andra stycket, vari ett uppdragsgivande företag ingår.

Begränsningarna i andra stycket tredje och fjärde strecksatserna gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, medge tillfälliga avvikelser från de begränsningar som anges i andra stycket första och andra strecksatserna.

13 §

Bestämmelserna i 9 a, 10, 10 b, 10 c, 10 d och 10 e §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot avsättningar för villkorad återbäring och för fondförsäkringsåtaganden där försäkringstagaren bär placeringsrisken. Sådana tillgångar skall placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till åtagandets karaktär.

Bestämmelserna i 9 a, 10, 10 b, 10 c, 10 d, 10 e och 12 §§ gäller inte för tillgångar som svarar mot avsättningar för villkorad återbäring och för fondförsäkringsåtaganden där försäkringstagaren bär placeringsrisken. Sådana tillgångar skall placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till åtagandets karaktär.

I verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall de tillgångar som avses i första stycket placeras på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt samt i enlighet med bestämmelserna i 12 § andra stycket tredje och fjärde strecksatsen och tredje stycket.

14 §

Gäller i ett annat land inom EES bestämmelser om en utländsk försäkringsgivares placering av tillgångar i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring som bedrivs i det landet vilka avviker från föreskrifterna i detta kapitel, skall för ett försäkringsbolags verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring i det landet de bestämmelserna tillämpas.

Ett försäkringsbolag får inte lämna penninglån till styrelseledamöterna, verkställande direktören eller aktuarien i bolaget eller i något annat företag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en styrelseledamot, verkställande direktören eller aktuarien,
2. den som är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

1. gäldenären är företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår, eller
2. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse.

Ett försäkringsbolag får inte lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. låneerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt
3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärfvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Lån enligt fjärde stycket får inte lämnas, om det sammanlagda beloppet av sådana lån därefter skulle överstiga bolagets fria egna kapital.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån skall även tillämpas i fråga om ställande av säkerhet.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån skall även tillämpas i fråga om ställande av säkerhet. *Ett försäkringsbolag som meddelar tjänstepensionsförsäkringar får inte ställa säkerhet för tredje man.*

Vid tillämpning av denna paragraf likställs äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

2. Ett försäkringsbolag som vid ikraftträdandet bedriver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring behöver till och med år 2007 inte tillämpa de nya bestämmelserna i 1 kap. 3 §. För ett bolag som med stöd av denna punkt inte tillämpar de bestämmelserna gäller inte de nya föreskrifterna i 1 kap. 1 a §, 5 kap.

1 §, 7 kap. 2, 9, 10 g, 11, 12 och 13 §§ samt 12 kap. 12 §.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1972:262) om understödsföreningar
dels att nuvarande 26 d–26 h §§ skall betecknas 26 e–26 i §§ samt att de
nuvarande rubrikerna närmast före 26 d–26 h §§ skall sättas närmast före de nya
26 e–26 i §§,

dels att 7, 11, 26, den nya 26 e, 67, 71 och 75 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 27 § skall lyda ”Understödsföreningens
ledning m.m.”,

dels att det i lagen skall införas 13 nya paragrafer, 14 a–14 c, 20 a, 22 a, 24 b,
24 c, 25, 26 d, 27 a, 28 a, 68 a och 71 b §§, samt närmast före 14 a, 20 a och 26 d
§§ nya rubriker, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Understödsförening får ej utan medgivande av Finansinspektionen driva
verksamhet som är främmande för ändamålet med föreningens
försäkringsverksamhet. Omfattningen av den främmande verksamheten skall
stå i rimligt förhållande till försäkringsverksamheten.

Understödsförening får ej heller utan medgivande av Finansinspektionen
ändra sin försäkringsverksamhet så att den får en väsentligt ny inriktning eller
kommer att omfatta ny verksamhetsgren. Vid prövningen äger 4 § motsvarande
tillämpning.

*En understödsförening som
driver verksamhet avseende
försäkringar som anges i 1 kap.*

*3 § femte stycket försäkrings-
rörelselagen (1982:713) (tjänste-
pensionsförsäkringar) får inte
driva annan verksamhet, om den
inte är föranledd av verksam-
heten avseende tjänstepensions-
försäkringar.*

En sådan förening som avses i tredje stycket får ta upp eller ta över penninglån endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov eller för att uppfylla kraven om en tillräcklig kapitalbas enligt 25 §, dock under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till verksamhetens omfattning och kapitalbasens storlek. Finansinspektionen får, om det finns särskilda skäl, medge undantag från begränsningen att upplåningen skall vara av ringa betydelse.

11 §

Understödsförenings stadgar skall vara ägnade att trygga att föreningen kan fullgöra sina försäkringsutfästelser och skall samtidigt tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringarna är skäliga med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden. Även i övrigt skall stadgarna ha ett för verksamheten lämpligt innehåll.

Stadgarna skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. de villkor som skall gälla för inträde i föreningen,
5. försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräkning av förmånerna, tid och villkor för utbetalning av försäkringsbelopp samt i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem,
6. de fasta avgifter, som skall erläggas till föreningen, eller grunderna för deras beräkning,
7. ordningen för beslut om särskild uttaxering och grunderna för dess verkställande, om sådan uttaxering skall få förekomma,
8. påföljden för försummelse att till föreningen erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,
9. om rätt till fribrev eller återköp skall föreligga samt, för sådant fall, villkoren för rätten och reglerna för beräkning av fribrevs- eller återköpsvärdena,
10. villkoren för belåning av försäkringsbrev hos föreningen, om sådan belåning skall få förekomma,
11. tider för verkställande av försäkringsteknisk utredning, om skyldighet föreligger att verkställa sådan utredning,
12. grunderna för fondbildning,
13. hur medel som ej behövs för löpande utgifter skall placeras och värdehandlingar skall förvaras,
14. hur medel som ej ingår i försäkringsfond skall användas samt, om återbäring skall förekomma, bestämmelser därom,
15. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter och revisorer skall finnas suppleanter, motsvarande uppgifter om dem, tiden för styrelseledamöts, revisors och suppleants uppdrag samt, om styrelseledamot, revisor eller

suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske, Bilaga 3

16. i fall där fullmäktige skall finnas, hur de skall utses samt deras befogenhet och mandattid,

17. tid för ordinarie föreningsstämma,

18. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämman då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,

19. hur vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

Bestämmelserna i andra stycket 13, såvitt avser placering av medel, gäller inte för en förening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring.

Bestämmelserna i andra stycket 15 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Om föreningen skall ha euro som redovisningsvaluta enligt 4 kap. 6 § bokföringslagen, skall detta anges i stadgarna.

Verksamhet i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)

14 a §

En understödsförening som avser att från Sverige meddela tjänstepensionsförsäkringar för åtaganden som skall fullgöras i ett annat land inom EES (gränsöverskridande verksamhet) skall underrätta Finansinspektionen om det.

Underrättelsen enligt första stycket skall innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala avgifterna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

14 b §

Finansinspektionen skall, om de förutsättningar som anges i andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att en underrättelse enligt 14 a § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen.

Ett meddelande enligt första stycket skall lämnas om det inte

finns skäl att ifrågasätta att

1. understödsföreningens organisation är ändamålsenlig och

2. understödsföreningens finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta understödsföreningen om att meddelandet lämnats.

Erhåller Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket från den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsbestämmelser, skall inspektionen underrätta understödsföreningen om dessa uppgifter. Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att föreningen tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas mottagit inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut härom skall fattas inom tre månader från det att en underrättelse enligt 14 a § togs emot.

14 c §

Om något av de förhållanden som angetts i en underrättelse enligt 14 a § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall understödsföreningen underrätta Finansinspektionen minst en månad innan ändringen genomförs.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om

det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen.

Information

20 a §

Medlemmar och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall ges erforderlig information om föreningen och dess verksamhet samt om sina försäkringar och de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna. Informationen skall tydligt visa försäkringarnas villkor och värdeutveckling.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en understödsförening skall lämna till medlemmarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar.

22 a §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället för 22 § tillämpa 7 kap. 1 och 2 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713) samt föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser.

24 b §

För en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall i stället för 23–24 a §§ gälla bestämmelserna i andra–femte styckena.

Understödsföreningens samlade tillgångar skall placeras i enlighet med principerna i 7 kap. 9 a § andra och tredje meningarna försäkringsrörelselagen (1982:713) samt på det sätt som bäst gagnar de ersättningsberättigades intressen och också i övrigt på ett aktsamt sätt. Av tillgångarna får högst

– fem procent utgöras av aktier

och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser från samma emittent eller låntagare, om denne i egen- skap av arbetsgivare eller egen- företagare betalar avgifter till föreningen (uppdragsgivande företag) och

– tio procent utgöres av sådana tillgångar som avses i första strecksatsen, vilka getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan in- bördes anknytning som anges i 7 kap. 10 c § andra stycket försäkringsrörelselagen, vari ett upp- dragsgivande företag ingår.

Begränsningarna i andra styc- ket första och andra strecksatserna gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Beträffande användande av optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall understödsföre- ningen tillämpa 7 kap. 17 b § försäkringsrörelselagen och före- skrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna.

I fråga om tillgångar som svarar mot försäkringstekniska avsättningar skall understöds- föreningen även tillämpa 7 kap. 9, 10 a, 10 c–10 f och 12–14 §§ försäkringsrörelselagen samt före- skrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser.

24 c §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall upprätta och följa placeringsrikt- linjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för place- ring av samtliga tillgångar, med en särskild redovisning av prin- ciperna för placering av de till- gångar som används för skuld- täckning. Regeringen eller den myndighet som regeringen be- stämmer skall meddela närmare föreskrifter om vad riktlinjerna skall innehålla.

Senast när placeringsriktlinjer börjar användas, skall de ges in till Finansinspektionen. Till riktlinjerna skall fogas en redogörelse för de konsekvenser som riktlinjerna får för understödsföreningen samt för medlemmarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad redogörelsen skall innehålla.

Bestämmelserna i andra stycket gäller också vid ändring av placeringsriktlinjer.

25 §

En understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall, utöver tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar enligt 22 a § samt 7 kap. 1 § försäkringsrörelselagen (1982:713), vid varje tidpunkt ha en tillräcklig kapitalbas. Bestämmelserna om kapitalbasens sammansättning i 7 kap. 22 § och 26 § fjärde stycket första meningen försäkringsrörelselagen skall äga motsvarande tillämpning.

Kapitalbasen skall minst uppgå till en nivå som beräknas med utgångspunkt i verksamhetens art och omfattning (solvensmarginalen) enligt bestämmelserna i 7 kap. 23 § försäkringsrörelselagen.

Om kapitalbasen understiger solvensmarginalen skall Finansinspektionen vidta åtgärder enligt bestämmelserna i 71 § fjärde och sjätte styckena.

26 §

Understödsförening får inte lämna kredit till

1. styrelseledamot, styrelsesuppleant, revisor, revisorssuppleant, innehavare av befattning i ledande ställning i föreningen eller person som verkställer försäkringsteknisk utredning åt föreningen,

2. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till personer som avses under 1, eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon,

3. bolag, förening eller annan sammanslutning, vari person som avses under 1 eller 2 i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

Förening får ej heller lämna kredit mot säkerhet av borgen av någon som avses i första stycket.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställs äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

*En understödsförening som
driver verksamhet avseende
tjänstepensionsförsäkring får inte
ställa säkerhet för tredje man.*

Bestämmelserna i första stycket utgör inte något hinder för en understödsförening att i enlighet med stadgarna lämna kredit mot säkerhet av försäkringsbrev som har utfärdats av föreningen.

Finansinspektionen kan medge undantag från bestämmelserna i första–tredje styckena, om det finns synnerliga skäl till detta.

26 d §

En understödsförening som avses i 26 a § första stycket och som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall, utöver vad som föreskrivs i 25 §, ha en kapitalbas som är tillfredsställande med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen (gruppbaserad kapitalbas). När den gruppbaserade kapitalbasen bestäms skall 7 kap. 22 § och 26 § fjärde stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713) tillämpas.

Den gruppbaserade kapitalbasen skall uppgå till en nivå som är tillräcklig med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen (gruppbaserad solvensmarginal). När den gruppbase-rade solvensmarginalen bestäms skall 7 kap. 23 § försäkringsrörelselagen tillämpas.

26 d §

En understödsförening som avses i 26 a § skall göra en beräkning av gruppbaserad kapitalbas och solvensmarginal för att bestämma den ekonomiska ställningen med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen. Beräkningen skall göras enligt en sammanläggnings- och avräkningsmetod. Om det finns skäl får beräkningen i stället göras enligt en konsolideringsmetod.

Den gruppbaserade kapitalbasen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 22 och 24 §§ samt 26 § tredje stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713). Den gruppbaserade solvensmarginalen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 23 § för livförsäkringsrörelse och 7 kap. 25 § för skadeförsäkringsrörelse.

26 e §

En understödsförening som avses i 26 a § skall göra en beräkning av gruppbaserad kapitalbas och solvensmarginal för att bestämma den ekonomiska ställningen med hänsyn till andra företag i försäkringsgruppen. Beräkningen skall göras enligt en sammanläggnings- och avräkningsmetod. Om det finns skäl får beräkningen i stället göras enligt en konsolideringsmetod.

För en understödsförening som inte driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring gäller följande. Den gruppbaserade kapitalbasen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 22 och 24 §§ samt 26 § tredje stycket första meningen försäkringsrörelselagen (1982:713). Den gruppbaserade solvensmarginalen skall beräknas med tillämpning av 7 kap. 23 § för livförsäkringsrörelse och 7 kap. 25 § för skadeförsäkringsrörelse.

Vid beräkningen skall dotterföretag eller intresseföretag som är försäkringsföretag beaktas proportionellt efter understödsföreningens innehav om inte särskilda skäl talar för att de beaktas till annan andel.

Beräkningen skall särskilt tillgodose att avdrag från kapitalbasen görs för dels tillgångar som får ingå i kapitalbasen hos ett annat försäkringsföretag i försäkringsgruppen, dels värden som skapats internt inom gruppen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om beräkningsmetodernas användning och innehåll.

27 a §

En styrelseledamot och en verkställande direktör eller dennes ställföreträdare i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall ha de insikter och den erfarenhet som krävs för att delta i ledningen av en sådan förening och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

Styrelsen skall fastställa placementsriktlinjer enligt 24 c §. Styrelsen ansvarar för att riktlinjerna följs och skall fortlöpande pröva om de behöver ändras.

67 §

Det åligger understödsförenings styrelse att på tid och sätt som Finansinspektionen bestämmer

1. hålla föreningens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,
2. för varje räkenskapsår till inspektionen insända bestyrkt kopia av protokoll fört vid föreningsstämma över beslut i fråga om års- och koncernredovisningen eller revisionsberättelsen samt en redogörelse för föreningen och dess verksamhet,
3. meddela de upplysningar och uppgifter i övrigt rörande föreningen som inspektionen begär.

Åliggandena enligt första stycket 1 och 3 gäller i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring även verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i föreningen.

Om understödsföreningen driver verksamhet i ett annat land inom EES, skall styrelsen, verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i föreningen, i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, lämna de upplysningar till behörig myndighet i det landet som den myndigheten behöver för att fullgöra sina uppgifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar en understödsförening skall lämna till Finansinspektionen.

68 a §

Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

71 §

Finansinspektionen kan meddela de erinringar i fråga om understödsföreningens verksamhet som inspektionen finner påkallade.

Finansinspektionen skall förelägga understödsförening att inom viss tid vidtaga de åtgärder som behövs för rättelse, om

1. avvikelse skett från denna lag eller de för föreningen gällande stadgarna eller de författningar eller föreskrifter i övrigt som gäller för verksamheten,
2. stadgarna ej längre uppfyller de i 11 § första stycket angivna allmänna kraven,

3. placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av föreningens rörelse,

3. de tillgångar, vari försäkringsfond redovisas, ej är tillräckliga för att trygga försäkringsutfästelserna eller

4. annan allvarlig anmärkning kan riktas mot föreningens verksamhet.

4. de tillgångar, vari försäkringsfond redovisas, ej är tillräckliga för att trygga försäkringsutfästelserna eller

5. annan allvarlig anmärkning kan riktas mot föreningens verksamhet.

Om Finansinspektionen bedömer att medlemmarnas rättigheter i en understödsförening som driver verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring hotas, skall inspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en finansiell saneringsplan.

Om en understödsförenings kapitalbas understiger solvensmarginalen enligt 25 §, eller, för en understödsförening som avses i 26 a § första stycket, den grupp-baserade kapitalbasen understiger den grupp-baserade solvensmarginalen enligt 26 d §, skall Finansinspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta en

plan för att återställa en tillfredsställande finansiell ställning och överlämna planen till inspektionen för godkännande. Om kapitalbasen understiger en tredjedel av solvensmarginalen enligt 25 § eller om kapitalbasen inte har den sammansättning som anges i 7 kap. 26 § fjärde stycket försäkringsrörelselagen (1982:713), skall inspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en plan för skyndsamt återställande av kapitalbasen.

Om en understödsförening driver verksamhet i ett annat land inom EES och föreningen inte rättar sig efter Finansinspektionens eller behörig utländsk myndighets anmodan om rättelse, skall inspektionen vidta de åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta överträdelser. Inspektionen skall underrätta den behöriga utländska myndigheten om vilka åtgärder som vidtas.

Finansinspektionen får begränsa understödsföreningens förfoganderätt eller förbjuda föreningen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om

1. föreningen inte följer gällande bestämmelser om skuldtäckning,

2. föreningens kapitalbas understiger en tredjedel av solvensmarginalen, eller

3. föreningens kapitalbas understiger solvensmarginalen eller, för en förening som avses i 26 a §, den gruppbaseade kapitalbasen understiger den gruppbaseade solvensmarginalen enligt 26 d §, och det finns särskilda skäl att anta att föreningens finansiella ställning ytterligare kommer att försämrast.

Finansinspektionen får besluta hur försäkringsverksamheten skall drivas efter ett sådant beslut som avses i sjätte stycket.

Har föreläggande enligt andra stycket ej efterkommits inom bestämd tid och har det anmärkta förhållandet ej heller på annat

Har föreläggande enligt andra-femte styckena inte efterkommits inom bestämd tid och har det anmärkta förhållandet

sätt undanröjts, kan Finansinspektionen hos rätten ansöka om att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation. Har sådan ansökan skett, äger bestämmelserna i 72 § tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

Styrkes ej innan rätten avgör ärendet att meddelat föreläggande efterkommits, skall rätten förklara, att föreningen skall träda i likvidation, och förordna en eller flera likvidatorer.

inte heller på annat sätt undanröjts, kan Finansinspektionen hos rätten ansöka om att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation. Har sådan ansökan skett, äger bestämmelserna i 72 § tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om innehållet i den finansiella saneringsplan som krävs enligt tredje stycket.

71 b §

Finansinspektionen skall anmäla beslut enligt 71 § sjätte stycket om förbud eller begränsning i rätten att förfoga över tillgångar till de behöriga myndigheterna i de EES-länder där understödsföreningen enligt under rättelse bedriver försäkringsverksamhet enligt 14 a §. Sådant beslut skall dessutom anmälas till behöriga myndigheter i de EES-länder där föreningen har tillgångar.

Finansinspektionen får i samband med anmälan enligt första stycket begära att den behöriga utländska myndigheten i samarbete med inspektionen vidtar motsvarande åtgärder.

75 §

Finansinspektionens beslut om att vägra registrering av understödsförening enligt 65 § får överklagas hos kammarrätten.

Finansinspektionens beslut om att vägra registrering av understödsförening enligt 65 § får överklagas hos kammarrätten. *Detsamma gäller inspektionens beslut enligt 14 b eller 14 c §.*

Annat beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas hos länsrätten. Detta gäller dock inte beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen (1986:223). Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av länsrättens avgörande.

Inspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande eller om verksamhetens drivande enligt 71 § sjunde stycket skall gälla

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.
 2. En understödsförening som vid ikraftträdandet inte uppfyller kraven enligt bestämmelserna i 25 och 26 d §§ behöver till och med år 2007 inte tillämpa de bestämmelserna. Innan en understödsförening uppfyller de kraven får föreningen inte bedriva gränsöverskridande verksamhet.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

dels att rubriken till lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige, 1 kap. 1, 4, 5 och 13 §§,

2 kap. 1–3 §§, 3 kap. 2 och 6 §§, 8 kap. 1 a §, 10 kap. 1, 3, 4 a och

5 §§ samt rubriken närmast före 10 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya kapitel, 3 a och 3 b kap, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige

Lagen om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige

1 kap.

1 §

Utländska försäkringsgivare har rätt att bedriva verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag.

Utländska försäkringsgivare och utländska tjänstepensionsinstitut har rätt att bedriva verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om bedrivande av försäkringsrörelse för att uppfylla Sveriges åtaganden till följd av avtal mellan Europeiska gemenskaperna (EG) och Schweiz.

En utländsk försäkringsgivare skall i sin verksamhet i Sverige följa svensk lag och svenska myndigheters beslut och föreskrifter samt svara inför svensk domstol.

En utländsk försäkringsgivare och ett utländskt tjänstepensionsinstitut skall i sin verksamhet i Sverige följa svensk lag och svenska myndigheters beslut och föreskrifter samt svara inför svensk domstol.

5 §

I denna lag avses med

1. EES-försäkringsgivare: utländsk försäkringsgivare vars hemland hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och vars verksamhet inom EES står under finansiell tillsyn endast av den behöriga myndigheten i hemlandet,

2. försäkringsgivare från tredje land: annan utländsk försäkringsgivare än EES-försäkringsgivare som enligt sitt hemlands lag är en juridisk person,

3. *utländskt tjänstepensionsinstitut: utländskt institut som utan att vara försäkringsgivare enligt denna lag omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/41/EG av den 3 juni 2003 om verksamhet i och tillsyn över tjänstepensionsinstitut,*

3. hemland: det land där försäkringsgivaren har sitt säte och, när det gäller försäkringsgivaren i en försäkringsammanslutning, det land där sammanslutningens ledning finns,

4. hemland: det land där försäkringsgivaren eller det utländska tjänstepensionsinstitutet har sitt säte och, när det gäller försäkringsgivaren i en försäkringsammanslutning, det land där sammanslutningens ledning finns,

4. behörig myndighet: den nationella myndighet utomlands som enligt lag eller annan författning har behörighet att utöva tillsyn över EES-försäkringsgivare eller försäkringsgivare från tredje land.

5. behörig myndighet: den nationella myndighet utomlands som enligt lag eller annan författning har behörighet att utöva tillsyn över EES-försäkringsgivare, *utländskt tjänstepensionsinstitut* eller försäkringsgivare från tredje land.

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. i denna lag tillämpas på EES-försäkringsgivare och bestämmelserna i 4–7 kap. på försäkringsgivare från tredje land. Bestämmelserna i 8–10 kap. gäller både EES-försäkringsgivare och försäkringsgivare från tredje land.

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. i denna lag tillämpas på EES-försäkringsgivare och bestämmelserna i 4–7 kap. på försäkringsgivare från tredje land. Bestämmelserna i 8–10 kap. gäller både EES-försäkringsgivare och försäkringsgivare från tredje land. *Bestämmelserna i 3 a och 3 b kap. tillämpas på utländska tjänstepensionsinstitut. Även 10 kap. gäller sådana institut.*

Med gränsöverskridande verksamhet avses i denna lag att en EES-försäkringsgivare från ett utländskt driftsställe meddelar försäkring, utan förmedling av en sekundäretablering eller ett dotterbolag här i landet, avseende en risk som är belägen i Sverige eller ett åtagande som skall fullgöras här i enlighet med 1 kap. 7 §.

I 3 a kap. avses med gränsöverskridande verksamhet att ett utländskt tjänstepensionsinstitut från ett utländskt driftsställe, utan förmedling av en generalagent eller filial eller ett dotterbolag i Sverige, ingår avtal om tjänstepension som skall fullgöras här. Sverige skall anses vara det land där avtalet skall fullgöras om den, som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall göra inbetalningar till det utländska tjänstepensionsinstitutet, har det etableringsställe som tjänstepensionerna har samband med i Sverige.

2 kap.

1 §

En EES-försäkringsgivare som i sitt hemland har tillstånd att driva försäkringsrörelse får bedriva verksamhet i Sverige

1. från en sekundäretablering här i landet med början två månader efter det att Finansinspektionen från den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 § eller dessförinnan, om Finansinspektionen medger att verksamheten får påbörjas,

2. genom gränsöverskridande verksamhet, så snart Finansinspektionen från den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 3 §.

För verksamhet i Sverige avseende försäkringar som anges i 1 kap. 3 § femte stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) (tjänstepensionsförsäkringar) skall i stället för första stycket gälla följande. Verksamheten får inledas så snart försäkringsgivaren tagit emot sådana uppgifter från Finansinspektionen som avses i 3 kap. 2 § tredje stycket första meningen, dock senast två månader efter det att inspektionen från den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 eller 3 §.

2 §

En underrättelse enligt 1 § 1 om sekundäretablering skall innehålla

1. uppgifter om sekundäretableringens adress och om vem som skall vara dess företrädare,

2. en plan över den tilltänkta verksamheten där det framgår hur etableringen är organiserad och vilket slags försäkringsrörelse som skall drivas där, och
3. ett intyg utfärdat av hemlandsmyndigheten om EES-försäkringsgivarens kapitalbas.

Avser verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall underrättelsen enligt första stycket även innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

För verksamhet rörande försäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 10 försäkringsrörelselagen (1982:713) (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande gäller försäkring av fraktförares ansvar skall underrättelsen enligt första stycket dessutom innehålla en försäkran att EES-försäkringsgivaren är medlem i Trafikförsäkringsföreningen.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första stycket 1 och 2, får ändringen göras tidigast en månad efter det att försäkringsgivaren underrättat Finansinspektionen om ändringen.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första stycket 1 och 2 *och andra stycket*, får ändringen göras tidigast en månad efter det att försäkringsgivaren underrättat Finansinspektionen om ändringen. *Om ändringen innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas, skall dock bestämmelserna i 1 § andra stycket tillämpas.*

3 §

En underrättelse enligt 1 § 2 om gränsöverskridande verksamhet skall innehålla

1. uppgifter om vilket eller vilka slag av risker eller åtaganden försäkringarna skall täcka, och

2. ett intyg utfärdat av hemlandsmyndigheten om

a) försäkringsgivarens kapitalbas, och

b) de försäkringsklasser försäkringsgivarens koncession omfattar.

Avser verksamheten tjänstepensionsförsäkring, skall underrättelsen enligt första stycket även innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall betala försäkringspremierna och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för försäkringarna.

För verksamhet rörande försäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 10 i försäkringsrörelselagen (1982:713) (motorfordonsansvar) och som inte uteslutande gäller försäkring av fraktförarens ansvar skall underrättelsen dessutom innehålla

1. uppgifter om vem som är försäkringsgivarens representant enligt 5 § trafikskadelagen (1975:1410), och

2. en försäkran att försäkringsgivaren är medlem i Trafikförsäkringsföreningen.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första och andra styckena, får ändringen göras tidigast en månad efter det att Finansinspektionen underrättats om ändringen av den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Om försäkringsgivaren avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första och andra styckena, får ändringen göras tidigast en månad efter det att Finansinspektionen underrättats om ändringen av den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland. *Om ändringen innebär att verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring skall inledas, skall dock bestämmelserna i 1 § andra stycket tillämpas.*

Finansinspektionen skall, i samarbete med den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland, utöva tillsyn över att EES-försäkringsgivaren bedriver sin verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag och andra författningar som reglerar försäkringsgivarens näringsverksamhet.

Finansinspektionen skall lämna uppgifter till de behöriga myndigheterna i EES-försäkringsgivares hemländer, om dessa myndigheter behöver uppgifterna för sin tillsyn över försäkringsgivares verksamheter, samt i övrigt ha ett nära samarbete med dessa myndigheter.

Avser EES-försäkringsgivarens verksamhet i Sverige tjänstepensionsförsäkring, skall Finansinspektionen, om det behövs, senast två månader efter det att inspektionen tagit emot en under rättelse enligt 2 kap. 2 eller 3 § till den behöriga myndigheten i EES-försäkringsgivarens hemland lämna uppgifter om sådana bestämmelser som avses i första stycket. Finansinspektionen skall när försäkringsgivaren påbörjat sin verksamhet här i landet underrätta den myndigheten om väsentliga ändringar i de bestämmelserna.

6 §

Om en EES-försäkringsgivare överträder denna lag eller en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller på annat sätt visar sig olämplig att driva verksamhet här, får Finansinspektionen förelägga försäkringsgivaren att vidta rättelse. Om försäkringsgivaren inte följer föreläggandet skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Om överträdelsen skett i verksamhet avseende tjänstepensionsförsäkring, gäller i stället för första stycket att Finansinspektionen genast skall underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

Om rättelse ändå inte sker, får Finansinspektionen förbjuda försäkringsgivaren att fortsätta sin marknadsföring och att ingå nya försäkringsavtal om risker som är belägna här i landet eller, när det gäller livförsäkring, om försäkringsåtaganden som skall fullgöras här i landet. Innan ett förbud meddelas skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland.

I brådskande fall får Finansinspektionen, utan att den behöriga myndigheten underrättats, vidta åtgärder som anges i *andra* stycket för att hindra ytterligare överträdelser.

I brådskande fall får Finansinspektionen, utan att den behöriga myndigheten underrättats, vidta åtgärder som anges i *tredje* stycket för att hindra ytterligare överträdelser i verksamhet som inte avser tjänstepensionsförsäkring.

Finansinspektionen får i brådskande fall, och utan att den utländska behöriga myndigheten underrättats, även förordna ett ombud att på försäkringsgivarens

vägnar ta emot stämning och i övrigt företräda denne när det gäller redan meddelade försäkringar. Inspektionen skall genast införa kungörelse enligt 10 kap. 1 § 1 om förordnandet. Till dess att en sådan kungörelse har införts får en försäkringstagare, om försäkringsgivaren inte är en försäkringssammanslutning, sätta in förfallna försäkringspremier hos inspektionen med samma verkan som om de har betalats till försäkringsgivaren.

BESTÄMMELSER OM UTLÄNDSKA TJÄNSTEPENSIONSINSTITUT

3 a kap. Rätt att driva verksamhet i Sverige m.m.

1 §

Ett utländskt tjänstepensionsinstitut, som i sitt hemland har tillstånd att bedriva tjänstepensionsverksamhet eller är registrerat för sådan verksamhet, får bedriva gränsöverskridande verksamhet i Sverige så snart institutet tagit emot sådana uppgifter från Finansinspektionen som avses i 3 b kap. 2 § tredje stycket första meningen, dock senast två månader efter det att inspektionen från den behöriga myndigheten i institutets hemland tagit emot en underrättelse med sådant innehåll som anges i 2 §.

2 §

En underrättelse enligt 1 § skall innehålla uppgift om

1. den som i egenskap av arbetsgivare eller egenföretagare skall göra inbetalningar till det utländska tjänstepensionsinstitutet och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för trygghandlet.

Om det utländska tjänstepensionsinstitutet avser att ändra sin verksamhet i fråga om förhållanden som anges i första stycket, får ändringen göras tidigast en månad efter det att Finansinspektionen underrättats om ändringen av den behöriga myndigheten i institutets hemland.

3 §

De personer, vilkas pensioner

tryggas av ett utländskt tjänstepensionsinstitut, skall ges erforderlig information om institutet och dess verksamhet samt om pensionerna och de överenskommelser som ligger till grund för pensionerna. Även de som erbjuds att ingå avtal om tjänstepension skall ges sådan information.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som ett utländskt tjänstepensionsinstitut skall lämna.

3 b kap. Tillsyn över utländska tjänstepensionsinstitut

1 §

Den behöriga myndigheten i tjänstepensionsinstitutets hemland har ansvaret för den finansiella tillsynen över institutets verksamhet i Sverige. Den tillsynen omfattar kontroll av tjänstepensionsinstitutets solvens, avsättningar och placering av tillgångar.

Finansinspektionen skall ansvara för tillsynen i övrigt över tjänstepensionsinstitutets verksamhet i Sverige.

2 §

Finansinspektionen skall, i samarbete med den behöriga myndigheten i tjänstepensionsinstitutets hemland, utöva tillsyn över att det utländska tjänstepensionsinstitutet bedriver sin verksamhet i Sverige i enlighet med denna lag och andra författningar som reglerar institutets näringsverksamhet.

Finansinspektionen skall lämna uppgifter till de behöriga myndigheterna i utländska tjänstepensionsinstituts hemländer, om dessa myndigheter behöver uppgifterna för sin tillsyn över tjänstepensionsinstituts verksamheter, samt i övrigt ha ett nära samarbete med dessa myndigheter.

Finansinspektionen skall, om det behövs, senast två månader efter det att inspektionen tagit emot en underrättelse enligt 3 a kap. 2 § till den behöriga myndigheten i tjänstepensionsinstitutets hemland lämna uppgifter om sådana bestämmelser som avses i första stycket. Finansinspektionen skall när institutet påbörjat sin verksamhet här i landet underrätta den myndigheten om väsentliga ändringar i de bestämmelserna.

3 §

Ett utländskt tjänstepensionsinstitut som driver verksamhet här i landet skall lämna Finansinspektionen de uppgifter om verksamheten som behövs för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar som tjänstepensionsinstitutet skall lämna till inspektionen enligt första stycket.

4 §

Skyldigheten enligt 3 § att lämna upplysningar gäller även för styrelsen och den verkställande direktören eller motsvarande organ i företag vars verksamhet uteslutande skall vara att biträda ett utländskt tjänstepensionsinstitut eller som ett sådant institut har ett bestämmande inflytande i.

5 §

Om ett utländskt tjänstepensionsinstitut överträder denna lag, en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag eller en annan författning som reglerar institutets näringsverksamhet, skall Finansinspektionen genast underrätta den behöriga myndigheten i institutets hemland.

Om rättelse inte sker, får Finansinspektionen förbjuda tjänstepensionsinstitutet att fortsätta sin marknadsföring och att ingå nya avtal om tjänstepension som skall fullgöras här i landet. Innan ett förbud meddelas skall inspektionen underrätta den behöriga myndigheten i institutets hemland.

6 §

Om den behöriga myndigheten i det utländska tjänstepensionsinstitutets hemland inskränker institutets rätt att förfoga över sina tillgångar, skall Finansinspektionen på begäran av myndigheten vidta motsvarande åtgärder i fråga om institutets tillgångar i Sverige.

Finansinspektionen skall biträda den behöriga myndigheten i det utländska tjänstepensionsinstitutets hemland vid verkställighet av ett beslut om hur

verksamheten skall drivas efter det att den myndigheten beslutat

1. att institutet inte får fortsätta sin marknadsföring eller ingå nya avtal om tjänstepension, eller

2. att inskränka institutets rätt att förfoga över sina tillgångar.

7 §

Om ett utländskt tjänstepensionsinstitut till följd av ett beslut av den behöriga myndigheten i hemlandet inte längre får driva verksamhet här i landet, skall Finansinspektionen vidta de åtgärder som behövs för att hindra att institutet fortsätter verksamheten eller inleder ny verksamhet. Inspektionen skall, på begäran av och i samarbete med den behöriga myndigheten i institutets hemland,

1. förbjuda institutet att förfoga över sina tillgångar i Sverige eller begränsa institutets förfoganderätt, eller

2. förbjuda institutet att fortsätta sin marknadsföring eller att ingå nya avtal om tjänstepension.

Finansinspektionen skall i övrigt vidta de åtgärder som behövs till skydd för dem vilkas pensioner tryggas. Inspektionen skall också biträda hemlandets behöriga myndighet i angelägenheter som rör avveckling av tjänstepensionsinstitutets verksamhet här i landet. Inspektionen får därvid vidta sådana åtgärder som inspektionen kan besluta i fråga om ett svenskt försäkringsbolag.

8 kap.

1 a §

Information till försäkringsstagare och dem som erbjuds att teckna en försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar skall ges den information de behöver.

Information till försäkringsstagare och dem som erbjuds att teckna en försäkring skall vara anpassad efter försäkringens art och tydligt visa försäkringens villkor och värdeutveckling. Även andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar skall ges den information de behöver. *I fråga om tjänstepensionsförsäkringar skall infor-*

mationen innehålla uppgifter om försäkringsgivaren och dennes verksamhet samt om de överenskommelser som ligger till grund för försäkringarna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en försäkringsgivare skall lämna till försäkringstagarna, andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna och till dem som erbjuds att teckna en försäkring hos försäkringsgivaren.

10 kap.

1 §

Finansinspektionen skall i Post- och Inrikes Tidningar kungöra

1. förordnande av ett ombud enligt 3 kap. 6 § fjärde stycket, 8 § eller 6 kap. 12 §,
2. beslut om att förbjuda eller begränsa en utländsk försäkringsgivares rätt att förfoga över sina tillgångar här i landet enligt 3 kap. 7 § första stycket, 9 § första stycket eller 6 kap. 11 § första stycket,
2. beslut om att förbjuda eller begränsa en utländsk försäkringsgivares *eller ett utländskt tjänstepensionsinstituts* rätt att förfoga över sina tillgångar här i landet enligt 3 kap. 7 § första stycket, 9 § första stycket, 3 b kap. 6 § första stycket, 7 § första stycket eller 6 kap. 11 § första stycket,
3. koncession som beviljas en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. förlängning av koncession som beviljas en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 6 §,
5. godkännande av en företrädare för en försäkringsgivare från tredje land enligt 4 kap. 5 § första stycket eller 8 §,
6. ändring av firma för en försäkringsgivare från tredje land enligt 6 kap. 3 § första stycket 5,
7. förverkande av koncession enligt 6 kap. 2 eller 13 § eller återkallande av koncession enligt 7 kap. 1 § för en försäkringsgivare från tredje land,
8. godkännande eller förordnande av ett ombud enligt 7 kap. 2 § andra stycket,
9. anbud om övertagande av ett försäkringsbestånd i ett administrationsbo enligt 7 kap. 6 § första stycket,
10. beslut om antagande av anbud enligt 7 kap. 7 § första stycket,
11. ansökan om tillstånd till överlåtelse av försäkringsbestånd enligt 9 kap. 5 §, och
12. tillstånd till överlåtelse enligt 9 kap. 8 § första stycket.

I 7 kap. 7 § fjärde stycket och 9 kap. 8 § andra stycket finns bestämmelser om offentliggörande av vissa överlåtelsebeslut i andra EES-länder.

Otillåten försäkringsverksamhet **Otillåten försäkrings- eller tjänstepensionsverksamhet**

3 §

Om det kan antas att någon driver en verksamhet som omfattas av denna lag, får Finansinspektionen förelägga denne att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs till inspektionen för att den skall kunna bedöma om lagen är tillämplig.

Om Finansinspektionen finner att någon bedriver verksamhet Om Finansinspektionen finner att någon bedriver verksamhet

het enligt denna lag utan att förutsättningarna enligt 2 kap.

1 § eller 4 kap. 1 § är uppfyllda, skall inspektionen förelägga denne att inom bestämd tid ändra sin verksamhet enligt inspektionens anvisningar eller upphöra med verksamheten.

Ett föreläggande enligt denna paragraf får riktas såväl mot den utländska försäkringsgivaren som mot den som här i landet, i syfte att förmå någon att teckna försäkring hos försäkringsgivaren, är verksam för försäkringsgivarens räkning. Inspektionen skall genast underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens hemland om föreläggandet.

het enligt denna lag utan att förutsättningarna enligt 2 kap.

1 §, 3 a kap. 1 § eller 4 kap. 1 § är uppfyllda, skall inspektionen förelägga denne att inom bestämd tid ändra sin verksamhet enligt inspektionens anvisningar eller upphöra med verksamheten.

Ett föreläggande enligt denna paragraf får riktas såväl mot den utländska försäkringsgivaren *eller det utländska tjänstepensionsinstitutet* som mot den som här i landet, i syfte att förmå någon att teckna försäkring hos försäkringsgivaren *eller ingå avtal om tjänstepension med tjänstepensionsinstitutet*, är verksam för försäkringsgivarens *eller tjänstepensionsinstitutets* räkning. Inspektionen skall genast underrätta den behöriga myndigheten i försäkringsgivarens *eller tjänstepensionsinstitutets* hemland om föreläggandet.

Finansinspektionen får bestämma att följande beslut skall gälla omedelbart, nämligen beslut

1. att förbjuda en EES-försäkringsgivare att fortsätta med sin marknadsföring eller ingå nya försäkringsavtal, 2. att inskränka en EES-försäkringsgivares rätt att förfoga över sina tillgångar enligt 3 kap. 6, 7 eller 9 §, 3. att inte lämna sitt samtycke till en överlåtelse av ett försäkringsbestånd enligt 9 kap. 2 §, 4. att meddela föreläggande, eller 5. om hur verksamheten skall bedrivas enligt 6 kap. 11 § andra stycket.	1. att förbjuda en EES-försäkringsgivare <i>eller ett utländskt tjänstepensionsinstitut</i> att fortsätta med sin marknadsföring eller ingå nya försäkringsavtal <i>eller avtal om tjänstepension</i>, 2. att inskränka en EES-försäkringsgivares <i>eller ett utländskt tjänstepensionsinstituts</i> rätt att förfoga över sina tillgångar enligt 3 kap. 6, 7 eller 9 § <i>eller 3 b kap. 6 eller 7 §</i>,

5 §

Finansinspektionen kan förena ett föreläggande eller förbud enligt denna lag med vite. Har inspektionen förelagt vite skall den utländska försäkringsgivaren genast skriftligen underrättas om detta.

Finansinspektionen kan förena ett föreläggande eller förbud enligt denna lag med vite. Har inspektionen förelagt vite skall den utländska försäkringsgivaren *eller det utländska tjänstepensionsinstitutet* genast skriftligen underrättas om detta.

Finansinspektionen kan vid vite förelägga företrädaren för en försäkringsgivare från tredje land att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller andra författningar att sända in behöriga redovisningshandlingar och revisionsberättelser. Följs inte ett sådant vitesföreläggande kan inspektionen döma ut vitet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

2. En EES-försäkringsgivare som är verksam i Sverige när denna lag träder i kraft har rätt att med stöd av äldre bestämmelser fortsätta den verksamheten här.

4 Förslag till
lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av
pensionsutfästelse m.m.

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

dels att 10 a, 11, 31 och 32 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas 13 nya paragrafer, 9 a, 10 b–d, 15 a–e, 16 a och 34–36 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Bestämmelserna i 10 a § andra–femte styckena, 10 b–10 d §§ och 11 § fjärde stycket samt 15 a–15 e och 16 a §§ gäller en pensionsstiftelse som tryggar utfästelse om pension till minst 100 personer.

De bestämmelser som anges i första stycket får tillämpas även av andra pensionsstiftelser.

10 a §

En pensionsstiftelses styrelse svarar för att förmögenheten är placerad på ett nöjaktigt sätt och för att stiftelsens medel inte används för annat än stiftelsens ändamål.

För en pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall i fråga om placering i stället för första stycket gälla bestämmelserna i tredje–femte styckena.

Pensionsstiftelsen skall placera tillgångarna i enlighet med principerna i 7 kap. 9 a § andra och tredje meningarna försäkringsrörelselagen (1982:713) samt på det sätt som bäst gagnar dem som omfattas av stiftelsens ändamål och också i övrigt på ett aktsamt sätt. Av tillgångarna får högst

– fem procent utgöras av aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier samt obligationer och andra skuldförbindelser, vilka getts ut av arbetsgivaren och

– tio procent utgöras av sådana tillgångar som avses i första strecksatsen, vilka getts ut av företag i en grupp av emittenter eller låntagare med sådan inbördes anknytning som anges i 7 kap.

10 c § andra stycket försäkringsrörelselagen, vari arbetsgivaren ingår.

Begränsningarna i tredje stycket första och andra strecksatserna gäller inte sådana tillgångar som svenska staten eller en utländsk stat svarar för.

Beträffande användande av optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument skall pensionsstiftelsen tillämpa 7 kap. 17 b § försäkringsrörelselagen och föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna.

10 b §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall upprätta och följa placeringsriktlinjer. Sådana riktlinjer skall innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela närmare föreskrifter om vad riktlinjerna skall innehålla.

Senast när placeringsriktlinjer börjar användas, skall de ges in till Finansinspektionen. Till riktlinjerna skall fogas en redogörelse för de konsekvenser som riktlinjerna får för pensionsstiftelsen och dem som omfattas av stiftelsens ändamål. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vad redogörelsen skall innehålla.

Bestämmelserna i andra stycket gäller också vid ändring av placeringsriktlinjer.

10 c §

Styrelsen skall fastställa placeringsriktlinjer enligt 10 b §. Styrelsen ansvarar för att riktlinjerna följs och skall fortlöpande pröva om de behöver ändras.

10 d §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall till dem som omfattas av stiftelsens ända-

mål ge erforderlig information om stiftelsen och dess verksamhet samt om pensionerna och de överenskommelser som ligger till grund för pensionerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en pensionsstiftelse skall lämna.

11 §

En pensionsstiftelse får inte ta emot en fordran mot arbetsgivaren. Avtal som strider mot detta är ogiltigt. Stiftelsen får dock låna ut medel till arbetsgivaren, om det ställs betryggande säkerhet för lånet eller tillsynsmyndigheten medger det.

En stiftelse får inte ta emot egendom från arbetsgivaren på villkor, som väsentligt begränsar stiftelsens rätt att förfoga över egendomen. Inte heller får en stiftelse som har grundats av aktiebolag, utan att tillsynsmyndigheten godkänner det, äga aktier i bolaget eller i bolag vilket står i sådant förhållande till detta som avses i 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (1975:1385).

Om en pensionsstiftelse har till ändamål att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande i aktiebolag som är fåmansföretag enligt 56 kap. 2 och 3 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) skall, i fråga om stiftelsens rätt att lämna lån och ställa säkerhet, bestämmelserna i 12 kap. 7 och 8 §§ samt 19 kap. 1 § aktiebolagslagen tillämpas.

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket får ta upp eller ta över penninglån endast för att tillgodose tillfälliga likviditetsbehov, dock under förutsättning att den samlade upplåningen är av ringa betydelse med hänsyn till stiftelsens omfattning. En sådan stiftelse får inte ställa säkerhet för tredje man.

15 a §

En pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket får från Sverige trygga utfästelse om pension som skall fullgöras i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (gränsöverskridande verksamhet). Det samma gäller en sådan pensionsstiftelse som med stöd av 9 a § andra stycket tillämpar 10 a § andra–femte styckena, 10 b–10 d §§, 11 § fjärde stycket och 16 a §.

15 b §

En pensionsstiftelse som avser att bedriva gränsöverskridande verksamhet enligt 15 a § skall

underrätta Finansinspektionen om det.

Underrättelsen enligt första stycket skall innehålla uppgift om

1. den arbetsgivare som skall göra inbetalningar till pensionsstiftelsen och

2. det huvudsakliga innehållet i de överenskommelser som skall ligga till grund för tryggheten.

15 c §

Finansinspektionen skall, om de förutsättningar som anges i andra stycket är uppfyllda, inom tre månader från det att en underrättelse enligt 15 b § tagits emot meddela den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas om underrättelsen.

Ett meddelande enligt första stycket skall lämnas om det inte finns skäl att ifrågasätta att

1. pensionsstiftelsens organisation är ändamålsenlig och

2. pensionsstiftelsens finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning.

Finansinspektionen skall samtidigt som den lämnar meddelandet enligt första stycket underrätta pensionsstiftelsen om att meddelandet lämnats.

Erhåller Finansinspektionen med anledning av ett sådant meddelande som avses i första stycket från den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas uppgifter om i det landet tillämpliga verksamhetsbestämmelser, skall inspektionen underrätta pensionsstiftelsen om dessa uppgifter. Den gränsöverskridande verksamheten får inledas efter det att stiftelsen tagit emot underrättelsen från Finansinspektionen, dock senast två månader efter det att den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas mottagit inspektionens meddelande enligt första stycket.

Om Finansinspektionen finner att förutsättningar för att bedriva gränsöverskridande verksamhet inte föreligger, skall inspektionen vägra att lämna meddelande enligt första stycket. Beslut härom skall fattas inom tre månader från det att en underrättelse enligt 15 b § togs emot.

15 d §

Om något av de förhållanden som angetts i en underrättelse enligt 15 b § skall ändras sedan den gränsöverskridande verksamheten inletts, skall pensionsstiftelsen underrätta Finansinspektionen minst en månad innan ändringen genomförs.

Om Finansinspektionen finner att ändringen inte får göras, skall inspektionen meddela beslut om det inom en månad från det att underrättelsen kom in till inspektionen.

15 e §

Gäller i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet bestämmelser om ett utländskt tjänstepensionsinstituts placering av tillgångar i verksamhet som bedrivs i det landet vilka avviker från föreskrifterna i 10 a § andra femte styckena, skall för en pensionsstiftelses verksamhet i det landet de bestämmelserna tillämpas.

16 a §

En styrelseledamot i en pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket skall ha de insikter och den erfarenhet som krävs för att delta i ledningen av en sådan pensionsstiftelse och även i övrigt vara lämplig för uppgiften.

31 §

Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen i det län där arbetsgivaren har sitt hemvist.

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att sty-

Styrelsen för en pensions- eller personalstiftelse skall anmäla stiftelsen för tillsyn senast sex månader efter det att sty-

relsen har tagit emot sitt uppdrag.

relsen har tagit emot sitt uppdrag. *En pensionsstiftelse som skall trygga utfästelse om pension till minst 100 personer skall dock anmälas för tillsyn genast efter det att uppdraget tagits emot.*

Anmälan enligt andra stycket skall innehålla uppgift om stiftelsens postadress och telefon samt om styrelseledamöternas namn, personnummer, bostadsadress, postadress och telefon. Till anmälan skall fogas bestyrkt kopia av de handlingar som arbetsgivaren upprättat avseende stiftelsen samt, om möjligt, uppgift om storleken och beskaffenheten av stiftelsens förmögenhet. När en ändring har inträtt i något förhållande som tidigare har anmälts, skall detta genast anmälas till tillsynsmyndigheten.

När tryggandet i en pensionsstiftelse omfattar minst 100 personer, skall styrelsen genast göra en anmälan till tillsynsmyndigheten. Detsamma gäller när en pensionsstiftelse beslutat att tillämpa de bestämmelser som anges i 9 a § första stycket.

Tillsynsmyndigheten skall föra ett register över anmälda stiftelser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om avgifter för tillsyn och registrering enligt denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall underrätta Finansinspektionen om en anmälan enligt andra stycket andra meningen eller fjärde stycket.

32 §

Tillsynsmyndigheten skall ingripa, om det kan antas att en pensions- eller personalstiftelse inte förvaltas i enlighet med de för stiftelsen gällande föreskrifterna eller denna lag.

Tillsynsmyndigheten skall ge stiftelserna råd och upplysningar.

Vid tillsynen över pensions- och personalstiftelser tillämpas i övrigt bestämmelserna i 9 kap. 4 och 5 §§, 6 § tredje stycket samt 7 § stiftelselagen (1994:1220).

För tillsynen över förvaltningen av vissa pensionsstiftelser gäller särskilda bestämmelser i 34 och 35 §§.

34 §

Finansinspektionen skall utöva tillsyn över att en pensionsstiftelse som avses i 9 a § första stycket förvaltas i enlighet med bestämmelserna i 10 a § andra–femte styckena, 10 b–10 d §§, 11 § fjärde stycket, 15 a–15 e och 16 a §§ samt med föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser. Inspektionen skall utöva sådan tillsyn också över förvaltningen av en stiftelse som med stöd av 9 a § andra stycket beslutat att tillämpa de bestämmelserna.

Finansinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

35 §

Finansinspektionen får meddela de erinringar i fråga om en pensionsstiftelses förvaltning som inspektionen anser behövliga.

Finansinspektionen skall förelägga pensionsstiftelsen eller styrelsen att vidta rättelse om inspektionen finner att

1. avvikelse skett från någon av de bestämmelser som anges i 34 § första stycket, eller

2. placeringsriktlinjerna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av stiftelsens förvaltning.

Finansinspektionen får begränsa pensionsstiftelsens förfoganderätt eller förbjuda stiftelsen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om det bedöms vara nödvändigt för att skydda dem som omfattas av stiftelsens ändamål. Finansinspektionen får besluta hur pensionsstiftelsen skall förvaltas efter ett sådant beslut.

I fråga om styrelsens skyldighet

att lämna upplysningar och hålla tillgångar och handlingar tillgängliga för granskning samt beträffande tillsynen i övrigt skall bestämmelserna i 19 kap. 3 §, 8 § första meningen, 9 §, 10 § 1, 11 § femte stycket, 11 a och 15 §§ och 21 kap. 2 § fjärde stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) samt föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser äga motsvarande tillämpning.

36 §

Finansinspektionens beslut enligt 15 c och 15 d §§ får överklagas hos kammarrätten.

I fråga om överklagande av annat beslut av Finansinspektionen enligt denna lag skall 19 kap. 13 § tredje stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) äga motsvarande tillämpning.

Inspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande eller om förvaltning enligt 35 § tredje stycket skall gälla omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2004:579

Föreslagen lydelse

6 §

Den som är underkastad näringsförbud får inte

1. driva näringsverksamhet,
 2. vara bolagsman i ett annat handelsbolag än kommanditbolag eller komplementär i ett kommanditbolag eller medlem i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
 3. vara stiftare av ett aktiebolag, en sparbank eller ett försäkringsbolag,
 4. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, ett handelsbolag, en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige eller en ekonomisk förening eller en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet eller ledamot eller suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganet för ett europabolag med säte i Sverige,
 4. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, *en understödsförening som avses i 7 § tredje stycket lagen (1972:262) om understödsföreningar*, ett handelsbolag, en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige eller en ekonomisk förening *eller en pensionsstiftelse* eller en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet eller ledamot eller suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorganet för ett europabolag med säte i Sverige,
 5. vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i ett aktiebolag, ett försäkringsbolag eller ett europabolag med säte i Sverige eller företagsledare i en europeisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige,
 6. vara firmatecknare eller i annan egenskap vara ställföreträdare för en sådan juridisk person som anges vid 4,
 7. faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller av en sådan juridisk person som är bokföringspliktig även om den inte driver näring,
 8. äga så många aktier i ett aktiebolag, ett försäkringsaktiebolag eller ett europabolag med säte i Sverige att hans andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger femtio procent, eller
 9. inneha fullmakt att företräda en enskild näringsidkare i dennes näringsverksamhet eller en juridisk person som anges i 4.
- Förbudet i första stycket 9 gäller inte i fråga om fullmakt som avses i 10 § andra stycket lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Beträffande verkställande direktör och vice verkställande direktör för en filial enligt lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. och föreståndare för en verksamhet enligt samma lag finns bestämmelser om näringsförbud i den lagen.

Näringsförbud utgör inget hinder mot att sådan verksamhet bedrivs som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap.

1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § Bilaga 3
yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

6 Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 4 a § förmånsrättslagen (1970:979) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förmånsrätt följer med försäkringstagares och andra ersättningsberättigades fordran på grund av försäkringsavtal hos försäkringsgivare i den egendom och i den omfattning som anges i 7 kap. 11 a § försäkringsrörelselagen (1982:713) och 5 kap. 11 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Föreslagen lydelse

4 a §

Förmånsrätt följer med försäkringstagares och andra ersättningsberättigades fordran på grund av försäkringsavtal hos försäkringsgivare i den egendom och i den omfattning som anges i 7 kap. 11 a § försäkringsrörelselagen (1982:713) och 5 kap. 11 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

7 Förslag till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410)

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 5 § trafikskadelagen (1975:1410) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Trafikförsäkring får meddelas av

1. en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen, samt
2. en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

2. en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige.

En försäkringsgivare som får meddela trafikförsäkring är skyldig att på begäran meddela trafikförsäkring. I ett tillstånd enligt första stycket 1 kan dock skyldigheten begränsas till att gälla försäkring åt personer som tillhör en viss yrkesgrupp eller intressegrupp eller som är bosatta inom ett visst område. Finansinspektionen kan efter ansökan medge motsvarande begränsning för försäkringsgivare som driver verksamhet här som avses i första stycket 2. Finansinspektionens beslut får överklagas hos regeringen.

En försäkringsgivare som avser att meddela trafikförsäkring genom gränsöverskridande verksamhet med stöd av 2 kap.

1 § lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige men som inte har fast driftställe i Sverige skall ha en representant här i landet. Representanten skall vara bosatt i Sverige eller vara en svensk juridisk person. Försäkringsgivaren skall utfärda en fullmakt för representanten att gentemot skadelidande företräda försäkringsgivaren och att själv eller genom annan tala och svara för denne angående försäkringsfall. Representanten skall även ha behörighet att företräda försäkringsgivaren vid kontroll av om det finns giltig trafikförsäkring. Försäkringsgivaren skall informera försäkringstagarna om vem som är försäkringsgivarens representant och om dennes adress. Ytterligare föreskrifter om villkor beträffande representanter får meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen.

En försäkringsgivare som avser att meddela trafikförsäkring genom gränsöverskridande verksamhet med stöd av 2 kap.

1 § lagen om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige men som inte har fast driftställe i Sverige skall ha en representant här i landet. Representanten skall vara bosatt i Sverige eller vara en svensk juridisk person. Försäkringsgivaren skall utfärda en fullmakt för representanten att gentemot skadelidande företräda försäkringsgivaren och att själv eller genom annan tala och svara för denne angående försäkringsfall. Representanten skall även ha behörighet att företräda försäkringsgivaren vid kontroll av om det finns giltig trafikförsäkring. Försäkringsgivaren skall informera försäkringstagarna om vem som är försäkringsgivarens representant och om dennes adress. Ytterligare föreskrifter om villkor beträffande representanter får meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

8 Förslag till
lag om ändring i lagen (1976:357) om
motortävlingsförsäkring

Bilaga 3

Häri genom föreskrivs att 2 § lagen (1976:357) om motortävlingsförsäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Motortävlingsförsäkring får bara meddelas av en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen samt av en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivarers verksamhet i Sverige.

Motortävlingsförsäkring får bara meddelas av en försäkringsgivare som har fått tillstånd till det av regeringen samt av en EES-försäkringsgivare som är verksam här i landet enligt lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivarers *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

En försäkringsgivare som får meddela motortävlingsförsäkring är skyldig att på begäran meddela motortävlingsförsäkring och att utfärda bevis därom enligt formulär som Finansinspektionen fastställer.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 3 och 14 b §§ lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Om rätt för vissa utländska företag att driva verksamhet i Sverige finns särskilda bestämmelser, nämligen

1. för kreditinstitut 4 kap. 1, 2 och 4–6 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
2. för värdepappersföretag 1 kap. 3 c § och 2 kap. 7 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,
3. för finansiella institut 4 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse,
4. för utländska försäkringsgivare lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige,
4. för utländska försäkringsgivare lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige,
5. för börser, auktoriserade marknadsplatser och clearingorganisationer 2 kap. 7 §, 7 kap. 2 § respektive 8 kap. 3 § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet,
6. för centrala värdepappersförvarare 2 kap. 6 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument,
7. för förvaltningsbolag och fondföretag 1 kap. 6–11 §§ lagen (2004:46) om investeringsfonder,
8. för utgivare av elektroniska pengar 2 kap. 8 § samt 5 kap. 6 och 7 §§ lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar,
9. för företag som driver inlåningsverksamhet 2 § lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet.

14 b §

Bestämmelserna i 11, 12, 14 och 14 a §§ skall tillämpas på motsvarande sätt på verksamhet som avser skadeförsäkring och som bedrivs genom en sådan generalagent eller generalrepresentation som avses i 1 kap. 9 eller 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige under förutsättning att verksamheten bedrivs från ett sådant fast driftställe som avses i 2 kap. 29 § inkomstskattelagen (1999:1229). Vad som här sägs om skadeförsäkring gäller också återförsäkring avseende skadeförsäkring.

Bestämmelserna i 11, 12, 14 och 14 a §§ skall tillämpas på motsvarande sätt på verksamhet som avser skadeförsäkring och som bedrivs genom en sådan generalagent eller generalrepresentation som avses i 1 kap. 9 eller 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige under förutsättning att verksamheten bedrivs från ett sådant fast driftställe som avses i 2 kap. 29 § inkomstskattelagen (1999:1229). Vad som här sägs om skadeförsäkring gäller också återförsäkring avseende skadeförsäkring.

Vid tillämpning av första stycket skall

1. skadeförsäkringsföretag som bedriver sin verksamhet genom generalrepresentation anses utgöra en självständig filial i förhållande till annat skadeförsäkringsföretag som bedriver verksamhet genom samma generalrepresentation,

2. den som är företrädare för verksamheten enligt 1 kap. 8 § andra stycket lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige eller den som på motsvarande sätt företräder återförsäkringsrörelse anses som verkställande direktör, och

2. den som är företrädare för verksamheten enligt 1 kap. 8 § andra stycket lagen om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstitutets* verksamhet i Sverige eller den som på motsvarande sätt företräder återförsäkringsrörelse anses som verkställande direktör, och

3. bestämmelserna om årsbokslut i 14 § tredje stycket 3 tillämpas med bortseende från de i andra stycket föreskrivna begränsningarna till företag som lyder under lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och till vissa slag av försäkringsföretag.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

10 Förslag till
lag om ändring i lagen (1999:890) om
försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m.

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § lagen (1999:890) om försäkringsverksamhet under krig eller krigsfara m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Regeringen får meddela föreskrifter som avviker från bestämmelserna i försäkringsrörelselagen (1982:713), lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Regeringen får meddela föreskrifter som avviker från bestämmelserna i försäkringsrörelselagen (1982:713), lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Finansinspektionen får besluta att en försäkringsgivare får avvika från bestämmelser i någon lag som anges i första stycket eller från föreskrifter som meddelats med stöd av sådan lag eller med stöd av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

11 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 8 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap. 8 §

Med utländsk juridisk person avses en utländsk association om, enligt lagstiftningen i den stat där associationen hör hemma,

1. den kan förvärva rättigheter och åta sig skyldigheter,
2. den kan föra talan inför domstolar och andra myndigheter, och
3. enskilda delägare inte fritt kan förfoga över associationens förmögenhetsmassa.

Bestämmelserna om utländska juridiska personer tillämpas också på utländska associationer som bedriver verksamhet avseende skadeförsäkring genom en sådan generalrepresentation som avses i 1 kap. 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Bestämmelserna om utländska juridiska personer tillämpas också på utländska associationer som bedriver verksamhet avseende skadeförsäkring genom en sådan generalrepresentation som avses i 1 kap. 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares *och tjänstepensionsinstituts* verksamhet i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 7 §

Särskild självdeklaration skall lämnas av

1. aktiebolag, ekonomiska föreningar och sådana familjestiftelser som avses i 8 § tredje stycket lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt,

2. sådana ideella föreningar som avses i 7 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229) och av sådana trossamfund som avses i

7 kap. 14 § den lagen, om intäkterna under beskattningsåret har överstigit grundavdraget enligt 63 kap. 11 § samma lag,

3. andra juridiska personer än sådana som avses i 1 och 2, med undantag av dödsbon, handelsbolag och europeiska ekonomiska intressegrupperingar, om intäkterna som den skattskyldige skall ta upp under beskattningsåret har uppgått till minst 100 kronor,

4. sådana juridiska personer som är skattskyldiga enligt 6 § lagen om statlig förmögenhetsskatt och vars skattepliktiga förmögenhet vid beskattningsårets utgång överstiger fribeloppet enligt 19 § den lagen,

5. andra juridiska personer än dödsbon för vilka underlag för statlig fastighetsskatt, avkastningsskatt på pensionsmedel eller särskild löneskatt på pensionskostnader skall fastställas,

6. fondbolag eller förvaringsinstitut för varje av bolaget eller institutet förvaltat investeringsfond, samt

7. ombudet för en sådan generalrepresentation som avses i 1 kap. 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige för skadeförsäkringsföretag som bedriver sin verksamhet genom representationen.

7. ombudet för en sådan generalrepresentation som avses i 1 kap. 12 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige för skadeförsäkringsföretag som bedriver sin verksamhet genom representationen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2005.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över delbetänkandet Genomförande av tjänstepensionsdirektivet (SOU 2004:101) inkommit från Hovrätten för Nedre Norrland, Kammarrätten i Jönköping, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Sveriges Riksbank, Kommerskollegium, Kammarkollegiet, Finansinspektionen, Riksgäldskontoret, Konsumentverket, Konkurrensverket, Skatteverket, Premiepensionsmyndigheten, Arbetsgivarverket, Försäkringskassan, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Försäkringsförbund, Länsförsäkringsbolagens Förening, Svenska Aktuarieföreningen, Svenska Aktuarienämnden, Sockenbolagens Riksförbund, Svenska föreningen för partsförvaltande institut för risk- och pensionsplaner (SIRP), Swedish Pension Fund Association (SPFA), UFL-förbundet, , Försäkringsföreningen för det statliga området (FSO), Fora AB, Svenska Bankföreningen, Fondbolagens förening, Industrins Finansförening, Svenska Fondhandlareföreningen, Företagarna, Sveriges Redovisningskonsulters Förbund, Svenskt Näringsliv, Privattjänstemannakartellen, Tjänstemännens centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige, Försäkringsbolagen Pensionsgaranti, Volvoresultats Försäkringsförening, Folksam.

Följande instanser har beretts tillfälle att yttra sig men har inte inkommit med yttrande. Sjunde AP-fonden, Pensionsskatteutredningen, Konsumenternas försäkringsbyrå, Försäkringsjuridiska föreningen, Svenska Försäkringssparares Riksorganisation, Utländska Försäkringsbolags Förening, Svenska Försäkringsmäklares Förening, Stockholmsbörsen AB, Finansbolagens förening, Bokföringsnämnden, Redovisningsrådet, Bankinstitutens arbetsgivareorganisation, Försäkringsbranschens arbetsgivareorganisation, Statens Pensionsverk